setmanari d'informació general

el Temps

Any VI · Del 18 al 24 de setembre 1989 · 250 ptes. Núm. 274



FABREGAT
el periodista



BARRIONUEVO
el ministre



LERMA
el President

JUNTS CONTRA

TV3
TELEVISIÓ DE CATALUNYA



LES PLUGES ARRASEN EL PAÍS

Mundial d'Atletisme

Esport i setge a Barcelona

Eleccions

Cares noves, polítics oblidats

PLA DE PENSIONS



La diferència és la confiança

Si pensa a subscriure un Pla de Pensions, tingui present aquests consells de Caixa de Catalunya:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

— Com que tots els Plans de Pensions són molt semblants, triï una entitat que li mereixi confiança i l'assessori bé.

Pensi-s'ho bé, el seu Pla de Pensions és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

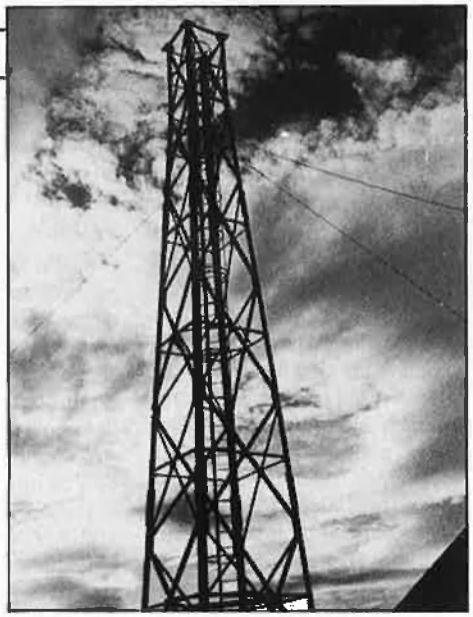
CAIXA DE CATALUNYA

SUMARI

Edicions del País Valencià, S.A. Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13a. 46001-València. Tel. (96) 352 48 69. Telefax: 352 09 83. **Redacció de Barcelona:** Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011-Barcelona. Tel. (93) 323 00 71. **President del Consell d'Administració:** Rafael Mansanet. **Editor:** Eliseu Climent. **Director:** Josep Ramon Lluch. **Redacció València:** Miquel Alberola, Carles Gàmez, Antoni Robles, Xulio Ricardo Trigo, Remei Blasco, Albert Vicent, Esther Roig, Ismael L. Belda. **Col·laboradors:** Enric Sòria, Rafael Castelló, Víctor Mansanet, Tona Català, Jesús Prats. **Redacció Barcelona: Delegat:** J. M. Pasqual. **Redacció:** Eduard Company. **Col·laboradors:** Lluís Bonada, Oriol Castanys, Carles Singla, Òscar Monferrer, Xavier Duran, Blanca Lucas, Andreu Sotorra, Joan Vila, Sílvia Montfort, Vicent Partal. **Secretària de redacció:** Mercè Montoliu. **Corresponsalia Alacant:** Onofre Sanmartín. **Corresponsalia Castelló:** Antoni Albalat, Teresa Violeta. **Corresponsalia Mallorca:** Francesca Sastre. **Corresponsalia Andorra:** M. Carme Grau Ribot. **Corresponsalia Lleida:** Olga Sánchez. **Corresponsalia Madrid:** J. M. Sanmartí, Julio Trujillo. **Fotògrafs:** Rafa Gil (València), Domènec Umbert (Barcelona), Xesc Amengual (Mallorca), Carlos Serrano (Madrid). **Documentació:** Ma. J. Castellote. **Disseny i maquetació:** L. Casanovas. **Cartografia:** Alonso. **Correcció lingüística:** Francesc Sellés i Pasqual Alapont. **Promoció i publicitat:** Jordi Enguix. **Subscripcions:** Begonya Pardo. **Impressió, composició i enquadernació:** Tip. Art. Puertes, S. L. Palleter, 47. Tl. (96) 325 06 77. 46008-València. **Col·laboradors:** Joan Fuster, Vicent Ventura, Ricard Blasco, Ramon Barnils, A. Solé, Joan F. Mira, Manuel Vázquez Montalban, Joan de Sagarra, Vicent Pitarch, Sergi Pàmies, Oriol Domingo, Josep V. Marqués, Quim Monzó, Ignasi Riera, Antoni Serra, Julio Máñez, Valentí Puig, Max Cahner, Ferran Torrent, J. J. Pérez Benlloch, Toni Mollà, Ricard Calvo, Equip d'Estudis Urbanístics, Manuel Muñoz, Heike van Lawick, Francesc Signes, Manuel de Pedrolo, Vicent Partal, Rafael Alemany, Jaume Lorés, Vicenç Villatoro, Baltasar Porcel, Biel Mesquida, Ferranda Martí. **Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions:** Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001-València. Tel. (96) 352 48 69. **Depòsit legal:** V. 853-1984.

La qüestió

8. Guerra de TV3 al País Valencià. Tocats en la línia de flotació. *Pasqual L. Pla.*



País

13. La història interminable: les pluges arrasen el país. *N. Pellicer.*
16. Esquerra Republicana busca l'eixida del túnel. *A. Punsola i Vilar.*
18. Barcelona de 'Charanga i pandereta'. Inauguració de l'estadi olímpic de Montjuïc. *E. Company.*
20. Darrer diumenge d'octubre, cares noves i cares velles per a les eleccions generals. *I. L. Belda/M. Payeras.*
23. Quatre Camins: ¡quin encreuament! Inauguració de la primera presó construïda per la Generalitat. *S. Monfort.*
26. Tots contra Solchaga. *A. Vicent/S. Monfort.*
30. Entrevista a Jaume Rodríguez, director de Sonimag. *A. Vicent.*
32. FIJOYA, el repte de l'especialització. *J. Munoz.*



Estat

35. El delfí Aznar. *J. Ma. Sanmartí.*
38. Euskadi: el pacte impossible. *J. Ma. Sanmartí.*

Internacional

39. Una victòria tacada de sang. Les eleccions sud-africanes. *V. Partal.*
41. Entrevista a Antje Wollmer, portaveu dels Verds a Alemanya Federal. *J. Pont Vidal.*

Temps d'estiu

46. El nou conductor. *E. Company.*
51. Jean-Paul Goude: l'art al servei de les multinacionals. *F. Collado Soler.*
54. Tortell Poltrona: «El meu nas i jo». *A. Sotorra.*
57. L'última cançó. *V. Mifsud.*
59. Moltes i molt grans veus al Liceu. *J. Comellas.*
62. Canal 33 avança al repte de les privades. *B. Lucas.*



Ciència i medi ambient

77. L'última aventura del Voyager II. *J. Ma. Trigo.*
79. El 'Big Bang' no ha mort. *X. Duran.*

Cultura

81. ARCO desaconsella els galeristes participar en BIAF'89. *B. Lucas.*
83. Objectiu: qualitat. Premis literaris de Girona. *M. Batlle.*
84. Una temporada decisiva per al Centre Dramàtic de la Generalitat valenciana. *C. Gàmez.*
86. Maigret i l'escriptoor mort. *Natàlia Díez.*
88. Antoni Miralda: I l'art es va fer festa. *A. Picazo.*

Cartes dels lectors

Carta oberta governadora civil de Castelló, Concepció Sáez Lain

Ens meravella, Excma. Señora, llegir en la revista EL TEMPS de fa dues setmanes, el contingut de la carta, que més que carta, sembla una amenaça a la llibertat d'informació, i com que el SUGC lluita per la llibertat dels components del «Benemèrit Institut», segons les seues paraules, volem contestar-li, un per un, tots els punts que la seua Excma. autoritat expressa en el seu escrit:

1. No és cert que la dita residència albergue 21 guàrdies civils, n'alberga 6, i en unes condicions que ni el quarto traster més xicotet de la seua mansió oficial, té tan minúscules mesures, i amb uns serveis repugnants.

2. Sí que és cert que la zona enjardinada que forma part de tot el complex de la Torre de Sant Vicent té uns rètols pintats que diuen «Ninos hasta aquí», i volen dir que els xiquets dels pocs guàrdies que van a passar el dia de descans allí amb les seues famílies, tindran prou compte perquè els seus fills no sobrepassen la muralla fictícia d'aquests rètols per a no molestar tan il·lustres moradors.

3. ¿Sap la seua Excel·lència per què està registrada la dita residència a nom de la Guàrdia Civil? Perquè la documentació original on constava que era propietat del poble de Benicàssim, durant la guerra civil, es va perdre i, mira per on, després de constar en la Direcció General d'aquest cos com que aquesta residència es trobava en ruïnes, se'n dóna compte al coronel i es registra a nom de la Guàrdia Civil.

4. Això de punt estratègic, no s'ho ha tret de la màniga el SUGC, senyora Concepció, són paraules dels nostres superiors. Nosaltres sabem en tot moment el servei que el guàrdia de portes presta en aquesta residència: el d'ordinari, i res més.

Quan la seua excel·lentíssima autoritat diu que aquest espai és l'única parcel·la pública, s'equivoca, o és que la tenen enganyada ¿a quantes persones que no pertanyen al cos se'ls permet l'accés a la torre o als jardins? A cap, Excel·lentíssima senyora. On sí que té vostè raó és en el següent paràgraf del seu escrit on diu: «i per tant, que pertany a tots els ciutadans». Aleshores, li preguntem des d'aquest sindicat ¿per què no es torna al poble de Benicàssim que és el seu únic propietari?

5. En aquest apartat diu que passa el mateix amb les reparacions efectuades a la «casa Cuartel», de transparència en els pressupostos. Perdone que ho dubtem. Del que sí que ens hem queixat en més d'una ocasió, i seguirem queixant-nos, es de l'ús que fan dels companys destinats en el grup d'entreteniment. No tenim res contra ells, que prou tenen aguantant les seues grolleries i altres coses, repetim que és contra l'ús indiscriminat que es fa d'ells.

6. Només faltaria amb els anys de democràcia que té aquest país, que la seua autoritat prohibira a qualsevol ciutadà banyar-se en aquella platja. Per favor, no diga vulgaritats.

7. Continua dient «en una província on hi ha infinitat de torres d'antiga importància estratègica, abandonades i en ruïnes, només és possible agrair que el Benemèrit Institut haja conservat aquesta mostra arquitectònica del passat».

El SUGC li diu que ha estat per interès propi d'uns quants, i, entre altres coses, ¿sap per a què serveix la torre? per a guardar caixes de fruita (en tenim fotografies), ¿o no li han ensenyat mai l'interior on es troba la petita barra de bar, amb tamborets inclosos? Segurament devem estar mal informats i aquesta barra de bar serà de l'època feudal quan dominaven els moros, amb perdó.

Per acabar, Excma. governadora, hi ha un refrany que diu «altres vindran que bo et faran». Prenga nota de per què té molt a aprendre de la seua antecessora.

És vostè molt lliure (el SUGC no ho és encara), d'emprendre les mesures judicials oportunes, però no dubte en cap moment que aquest sindicat en clandestinitat no menteix, tot el que es publica és el fidel reflex de la dictadura establerta en aquest, com vostè diu en la carta, «Benemèrit Institut».

Sindicat Unificat de la Guàrdia Civil

TV3 sí, a la Marina Alta

A la Marina Alta vèiem la TV3 que ens havíem pagat amb els diners de la nostra butxaca. Ara, amb la decisió mesetària de Barrionuevo ens exterminaran, l'únic canal digne que tenim en català al País Valencià. I tot junt amb el silenci còmplice del president Lerma, que molt poc fa per la salvació de la nostra llengua al govern que presideix. La clausura dels repetidors de Segària, Gata, Pedreguer, Xàbia, Benitatxell, Pego, Dénia, i un llarg nombre de poblacions d'una comarca on se sintonitzava en la seua totalitat, no és més que una estafa al poble. Una estafa per una gent que se'n fot dels valencians i de la seua llengua. Sí, a la TV3 al País Valencià.

Assemblea de Defensa de la Llengua de Baix la Mar (Marina Alta)

Volem TV3

Com a ciutadà que he col·laborat amb els bons de la TV3 en la posada en marxa de la xarxa de microrepetidors que tenim a la Marina Alta, no puc sentirme més que estafat per la decisió presa des de Madrid de la supressió del millor mitjà de normalització lingüística que mai ha tingut el País Valencià, i on els concursos de *Filiprim,* i veure el *TN vespre* s'havia convertit en una cosa normal per a tots els pobladors del meu poble, Gata, on l'ajuntament prou franquista del PP havia instal·lat els microrepetidors de TV3, i no ho va fer per catalanisme, donada la composició del consistori, sinó que ho va fer per trellat, perquè la TV3 val la pena, perquè els partits del Barça són per la TV3, perquè la TVE és tan dolenta que has d'estar mig subnormal per a engolir-te tota la programació.

L'Ajuntament del Poble Nou de Benitatxell amb majoria absoluta del Partit Popular i amb un batlle que fa vint anys que ho és. Era cap local de la Falange, Miquel Català Devesa, aquest franquista i seguidor del Barça posa el repetidor de la TV3 per a veure els partits del Barça. La força que ha fet el Barrionuevo no l'hauria feta ni el mateix Fraga o l'Aznar.

Francesc Crespo i Mulet Gata (Marina Alta)

Atemptat espanyolista

El darrer atemptat imperialista s'ha acomplert: TV3 ja no es pot veure al País Valencià. De res han valgut la sobirana decisió de milers de valencians de sintonitzar-la, gastant-se voluntàriament els seus diners per veure-la, les manifestacions a favor de la seua recepció de poble, intel·lectuals i polítics més conscienciats; del precepte constitucional de llibertat d'expressió (al capdavall poc podem esperar d'una Constitució espanyola, que defensa *només* els drets dels espanyols).

¿I què tindrem en el seu lloc? Una televisió bilingüe, amb un espanyol acceptable i un català macarrònic (estàndard apitxat), que esdevindrà més tard o més d'hora monolingüe espanyola (davant la poca acceptació que tindrà i per a intentar aixecar l'audiència, ampliant-la a Múrcia, Albacete i altres províncies hispàniques).

Una vegada més ha funcionat a la perfecció el pla sistemàtic per a la destrucció de la nostra identitat, per al desarrelament d'un poble, que passa, en primer lloc, per esborrar tot vestigi de la nostra llengua comuna, deformant-la des d'ací, i impedint que arribe des de alt.

Poques alternatives ens deixen als que encara lluitem per un futur comú.

Associació de Joves Escriptors en Llengua Catalana del País Valencià

Ramon Barnils



Monarquies, marietes i l'Albertet Manent

Al llibre *Truman Capote. The Biography,* l'autor, Gerald Clarke, hi explica la història de Denham Fouts.

Denham Fouts, en veure la fotografia de Capote a la contraportada d'*Altres veus, altres àmbits,* de París estant havia enviat al novell escriptor un taló en blanc, amb una sola paraula: «Vine». Fouts, «el gran putó de Jacksonville», «exultant amant de prínceps, lords i milionaris, figura mítica i llegendària dels cercles homosexuals internacionals» havia estat un més dels milers de persones afectades per la fotografia de Capote publicada amb tota la intenció, de Capote i l'editor, en la primera obra i primer èxit fulgurant de l'escriptor. A la foto Capote hi representa no més de tretze anys, i hi apareixia estès en un matalassó amb posat enfigassat i mirada provocativa.

Fouts no tenia altra pretensió que atreure i seduir, i li costava tan poc com menjar-se un préssec. Ha estat immortalitzat per tres escriptors, també homosexuals: Christopher Isherwood a *Down There on a Visit,* Gore Vidal a *Pages from an Abandoned Journal,* i el mateix Capote a *Unspoiled Monsters.* No s'havia tornat un professional del sexe homosexual sinó que ho havia decidit. De família sudista i aristocràtica, se l'havien tret de sobre als 18 anys enviant-lo a Nova York.

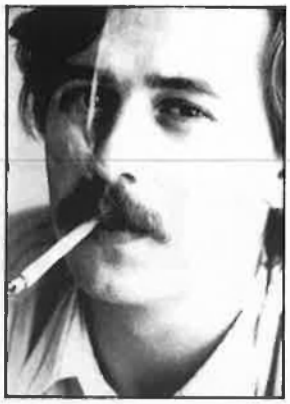
A mitjan anys trenta, un baró alemany se l'enduu a Europa, on «va anar saltant de llit amb títol a llit amb títol; el príncep Pau, que més endavant seria rei de Grècia, va ser la seva conquesta més elevada».

Com que era una lectura de vacances i Armand de Fluvià, la persona ideal per al cas, em resultava inabastable, per saber qui era aquest imprecís príncep Pau de Grècia vaig haver de consultar el *Petit Curial Enciclopèdic* que explica, textualment, això: «Pau I de Grècia (Atenes, 1901-1964), Rei de Grècia (1947-1964). Fill de Constantí I de G., succeí el seu germà Jordi II de G., i s'esmerçà en la pacificació del país, malgrat la influència negativa de la seva muller, Frederica de Hannover».

Horreur. Quina sospita en aquell precís moment: ¿i si aquest rei Pau, que fou aquell príncep Pau, cim més alt fet per Denham Fouts, fos...? El mateix Max Cahner, director del *Petit Curial,* amb la fredor típica de la informació científica em treu, cruelment, el dubte: «Sofia de Grècia (Atenes 1938). Reina d'Espanya des de 1975, casada (1962) amb Joan Carles I d'Espanya. És filla de Pau I de G. i de Frederica de Hannover».

L'Albertet Manent és l'únic monàrquic seriós que conec —després del Senillosa, ep—. Tan vell practicant de la monarquia com de la més estricta de les morals sexuals catòliques. Em sap molt de greu, nano. Que diuen els gàngsters per TV3. □

Miquel Alberola



TVV, plat únic

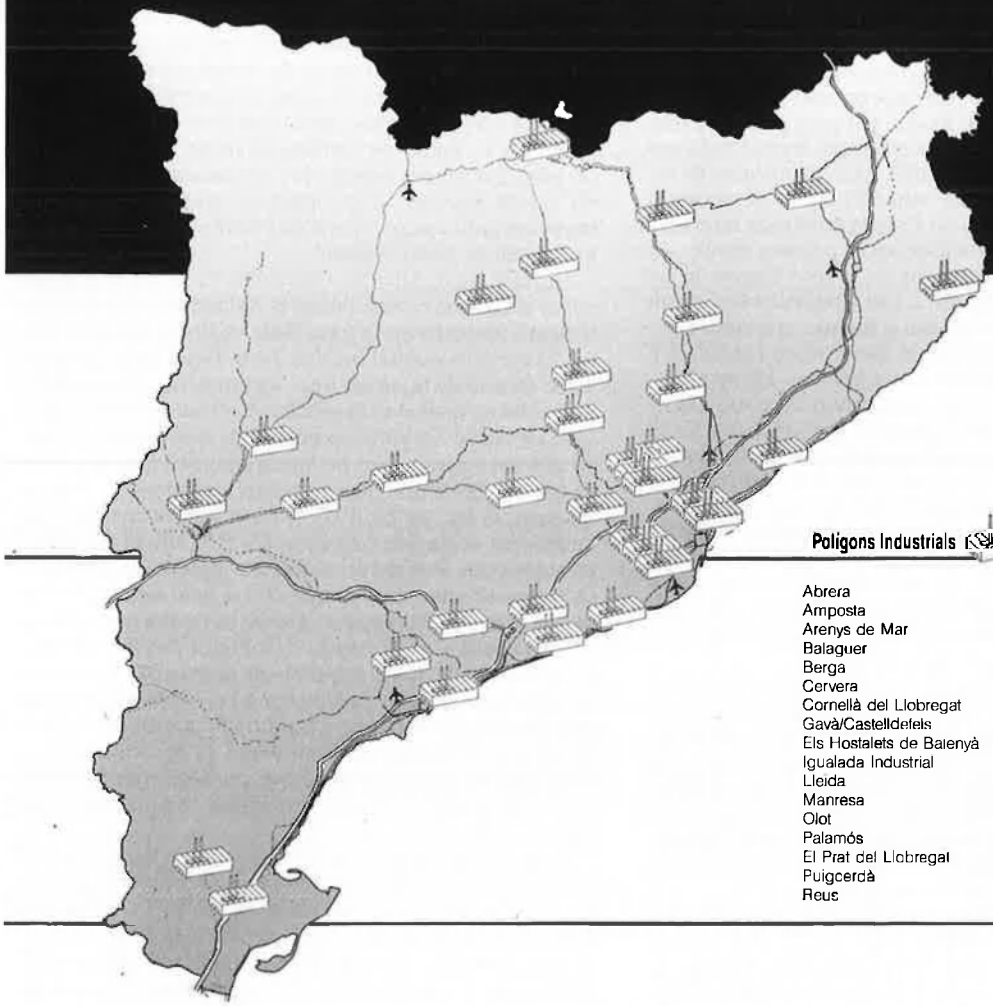
Del conjunt de maneres amb què una cosa pot presentar-se en societat, a TVV li han triat la més repugnant: la que es passa les formes i la correcció per allà on s'ho desvia tot la prepotència. La carta d'ajust de TVV no podia ser més ajustada ni afavorir menys l'empresa que s'estrena. Ara: ha servit de forma eficaç perquè els que tenen per professió les altes instàncies del socialisme valencià s'hagen ajustat, quantitativament i qualitativament, les fórmules de l'anticatalanisme més delirant. A tal punt que el més exaltat de l'anticatalanisme tradicional queda *amateur,* si el comparem amb **Amadeu Faherenheit** o amb qualsevol dels *muchachos* assalariats al negoci, com el vicari **Nabàs.**

Dic això quan Amadeu Fahrenheit fa unes declaracions sobre el cas que constitueixen la radiografia més robusta d'aquell fenomen que **Vicent Bello** va titular *La pesta blava.* El director general inculpa **Jordi Pujol** com a responsable directe de la *pirula* que, segurament, ell mateix ha maquinat en qualsevol dependència oficial. I va més lluny: «Lo de Acció Cultural es poco más que una anécdota, ya que sus responsables nó hacen sino defender la *paraeta* que el señor Pujol tiene montada en Valencia». Probablement, el més pintat d'UV no se n'hauria anat un pam de les sues acusacions, quan ni UV l'ha tirada tan llarga en aquest cas. Ben mirat, al director general no li fa falta extremar-se tant, si no és que està *a bout de soufle* com indica el seu to. El *blaverío* eficient ja fa dies que està per la seua causa —o viceversa—, sobretot des del moment en què el partit que li subministra la nutrició al director va notar que en nom de la llengua i els colors de l'estendart anaven per la mateixa freqüència que emetia l'Estatut català. L'Estatut de Benicàssim ja ens va interferir bona part de la programació que proclamaven destacats sectors d'aquesta societat: s'ho va passar per allà on hem insinuat més amunt.

Ja ens sabem la lliçó: la llei. La mateixa llei que indulta militars amotinats i que exculpa enverinadors de colza, és la que fan servir ara per anul·lar TV3. Al director general i als que l'han fet possible no els fa falta carregar el mort a ningú: tenen la llei i l'acreditació judicial per a imposar, a puntellons si cal, aquella televisió que **Alfonso Guerra** deia que només serviria perquè «saliesen unos cuantos juanes», amb més raó que un sant. Però una cosa no ens poden negar: el dret al *pataleo.* Ja ho consenteix fins i tot el Kremlin. □

introdueixi's en la xarxa industrial de Catalunya

UNA CONCEPCIÓ TERRITORIAL PER AL DESAFIAMENT EUROPEU



Polígons Industrials de l'Institut Català del Sòl

Abrera	Ripoll
Amposta	Sallent
Arenys de Mar	Solsona
Balaguer	Sant Cugat del Vallès
Berga	Sant Feliu de Codines
Cervera	Santa Perpètua de la Mogoda
Cornellà del Llobregat	Tarragona
Gavà/Castelldefels	Tàrrega
Els Hostalets de Balenyà	Terrassa
Igualada Industrial	Tortosa
Lleida	Valls
Manresa	Vic
Olot	Vilafranca del Penedès
Palamós	Castellar del Vallès
El Prat del Llobregat	l'Hospitalet del Llobregat
Puigcerdà	Palau de Plegamans
Reus	Vilanova i la Geltrú

CATALUNYA 1000 ANYS

Mil anys del naixement polític de Catalunya

GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de Política Territorial i Obres Públiques
INSTITUT CATALÀ DEL SÒL
Còrsega, 289. 6è. 08008 Barcelona. Tel.: 237 79 00

PUBLICITAT IUE

Amb intenció de matar

Fa tot just un mes era una cosa impensable. Fa encara un mes hi havia pau: els valencians, per voluntat i esforç propi, vèiem regularment TV3. La TVV, amb anys de retard, era per fi una esperança immediata, i la nostra batalla era assegurar que seria realment una televisió *valenciana*. Fora d'això, en el camp de la tècnica i de les ones, la TVV tenia previst ja un canal propi, entre els diversos disponibles. De sobte, *algú* decideix que la TVV haurà d'ocupar precisament l'únic canal que faça impossible l'arribada de la televisió catalana. Algú, a València, ho decideix, i transmet la idea a Madrid, on la idea té, lògicament, una acollida magnífica.

De sobte, allò que ningú no es podia imaginar esdevé una amenaça real. És una cosa tan increïblement arbitrària i gratuïta, tan injusta i tan indefensable, una mostra tal de prepotència, un acte tan brutal, una mostra de barbàrie tan crua i tan dura, que simplement no semblava possible. I això no obstant, ja s'ha convertit en realitat. Han anat a Barrionuevo, i li han demanat que atorgue a TVV la freqüència que usaven des de feia tres anys els repetidors de TV3, *a fi que* TV3 es deixe de veure al País Valencià. Ja sabien que hi hauria protestes (encara que segurament no s'esperaven una reacció social tan àmplia i profunda), però també sabien que bona part d'aquestes protestes serien ben hipòcrites, i en tot cas la insensibilitat del poder és paquidèrmica. Però no hi ha injustícia, ni arbitrarietat, ni infàmia ni barbàrie, que no tinga una explicació. En aquest cas, n'hi ha dues:



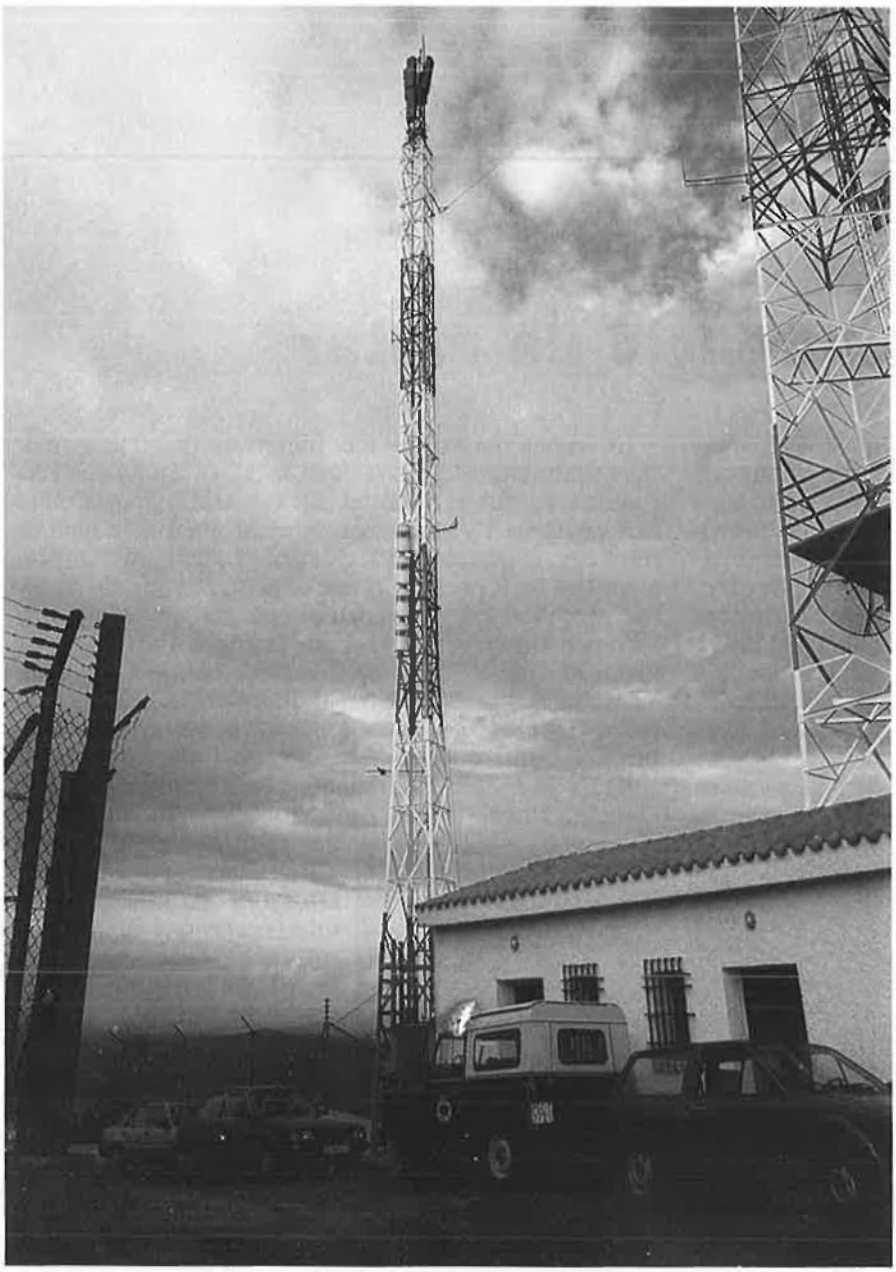


La primera, secundària, és la por dels directius de TVV: no tenen confiança en el seu producte, ni poden suposar la idea d'haver de compartir un mateix públic amb una altra televisió que podria servir de punt de referència. Tenen *por* de la comparació. Cinc canals —dos oficials i tres privats— en castellà, el costat d'un sol canal «autonòmic» en valencià o en bilingüe, no representen cap problema de comparació o de competència. Un altre canal en català, sí. L'assassinat ha estat sempre, per a certa classe de gent, la manera més efectiva de suprimir la competència possible.

La segona raó és molt més important i molt més greu: calia eliminar de l'espai valencià la televisió catalana precisament perquè és *catalana*. Els valencians podem rebre cinc canals de TV espanyola. Normal. Però no n'hem de rebre cap, ni un sol, de TV catalana. És una raó d'anticatalanisme molt profund (menys vociferant que els *blaveros*, però molt més eficaç: parlar poc, però impedir molt), i d'espanyolisme molt coherent. El PSOE valencià no ha tingut mai cap projecte nacional diferent de l'espanyol. Ni cap model lingüístic diferent del dominant. És molt perillós, per tant, que els valencians tinguen a la vista un projecte i un model diferent, pròxim i possible.

Hi ha un projecte i un model català bàsic —en el qual participa també el PSC, evidentment— de normalitat nacional, que va de l'escola a les institucions, dels ajuntaments a la televisió. Un camí en marxa que està demostrant com, a poc a poc, quan hi ha un objectiu comú, moltes coses esdevenen possibles. Ara, als valencians els interessava la TV catalana, la veien, l'entenien. I podien saber com es fan les coses a Catalunya. Això, calia impedir-ho. Els valencians podien comparar: calia impedir-ho. Tenien una finestra oberta cap a un model de progressiva normalitat nacional: calia impedir-ho. Han volgut tancar la finestra de TV3 perquè deixava veure el model que el PSOE valencià no vol aplicar: el d'un país que comença a ser progressivament normal. Així, amb la finestra tancada, el model valencià —que és el del PSOE, el de la dreta i el dels *blaveros*— serà ja l'única. Només quedarà l'ofegament lent d'una llengua separada de l'únic àmbit, el propi, que li pot donar força i vida. Aquesta mort —«regionalitzar», marginalitzar, banalitzar, asfixiar— és una «solució final» pròpia de l'única ideologia nacional que el PSOE —o el PP, o UV— efectivament apliquen. El tancament de TV3 al País Valencià no és només una obsessió de Fabregat o un capritx arbitrari de Lerma. És molt més greu: és un colp ben conscient, coherent, premeditat, amb intenció de matar.

I si no és així, encara són a temps de demostrar-ho. Amb fets, no amb fal·làcies. □



ENQUESTA ENTRE ELS PARLAMENTARIS VALENCIANS

Tocats en la línia de flotació

El govern valencià està molt nerviós per les repercussions negatives que «la batalla per TV3 al País Valencià» pot tenir de cara a les pròximes eleccions. Una enquesta entre els parlamentaris mostra el suport majoritari a TV3 i a la reciprocitat de les emissions de TVV a Catalunya.

Pasqual L. Pla

La guerra per TV3 al País Valencià, és a dir, el conflicte iniciat arran de la decisió del Ministeri de Transports, Turisme i Comunicacions d'atorgar a la TVV les mateixes freqüències amb què està arribant TV3 al País Valencià de fa vora quatre anys, s'ha convertit ja en el tema que marcarà les pròximes setmanes pre-electorals i un dels problemes més difícils amb què s'enfronta el govern valencià en aquesta campanya. Mentre ningú no es creu que les raons que hi ha darrere de la coincidència de freqüències TV3-TVV siguen tècniques —que és l'argument presentat, des del primer moment, pels representants del govern central— creix la indignació entre amplis sectors de la societat valenciana per haver perdut un canal de televisió, TV3, que arriba a més de dos milions de persones entre el Sénia i el Segura, segons una enquesta realitzada pel sociòleg Rafael Lluís Ninyoles per a la Generalitat valenciana.

D'altra banda, resulta ben simptomàtic el resultat de les entrevistes realitzades per ACPV entre els diputats de les Corts valencianes sobre la decisió del govern central respecte a les freqüències de TVV i TV3. D'un total de 89 diputats autonòmics, han respost a aquesta qüestió un total de 55 diputats, 22 del PSPV-PSOE, 13 del PP, 3 d'EUPV, els dos d'UPV, 7 d'UV i 8 del CDS. Amb la resta de representants polítics en el Parlament autonòmic —segons ACPV— ha estat impossible posar-se en contacte. En aquest sentit, cal destacar que EL TEMPS ha tractat, durant tota la passada setmana, d'aconseguir un pronunciament clar dels vuit consellers que formen el govern valencià i del president de la Generalitat, Joan Lerma. En tots els casos, la negativa a pronunciar-s'hi n'ha estat la resposta, un exemple que l'executiu que presideix Joan Lerma ha tancat files en aquest assumpte i s'estima més que funcionaris de rang menor, com ara Ernest Nabàs, donen la cara i expliquen la posició oficial del Consell. En aquest sentit, segons destaca l'*Hoja del Lunes* de València, Joan Lerma i el seu equip estan molt irritats per aquest conflicte a causa de la mala imatge que pot provocar en època preelectoral i pel fet que s'hi ha unit el desastre climàtic de la setmana passada i les deficiències en infrastructures i previsió que ha posat en evidència.

Transcripció de les declaracions del ministre José Barrionuevo sobre el conflicte de les freqüències de TV3*

Sr. ministre, ¿per què se li ha atorgat a la TVV la mateixa freqüència amb què emet TV3?

—Segurament vostè sap, com a professional de la comunicació, que les freqüències de televisió són limitades. Amb les freqüències de TV no passa com en altres mitjans de comunicació, com ara els diaris, que, si hi ha els diners suficients, hi pot haver tots els periòdics que la gent estiga disposada a sostenir. Amb les cadenes de televisió públiques, diguem-ne estatals, almenys una d'autonòmica i tres de privades, per a cobrir tot el territori nacional genera bastants problemes tècnics. L'existència, de sis cadenes. En alguna comunitat autònoma n'hi haurà inclús set, com vostès saben, amb la qual cosa s'incrementen els problemes.

M'agradaria —encara que crec que s'ha aclarit en altres instàncies— insistir en un tema que convé deixar clar: En el cas de la TVV, no és que la TVV haja agafat una freqüència que algú tenia abans. El que ha succeït és exactament al revés: una freqüència que, des del principi, estava reservada per a la TVV ha estat ocupada abusivament i il·legalment per un altre. I és exactament el contrari.

En conseqüència, no és la TVV la que ha de variar o qui «està en falta» sinó aquell qui, d'acord a més amb decisions dels tribunals, va ocupar una cosa que no era seua.

És evident, jo crec que per a tot el món també, que com que les freqüències són una cosa molt limitada, es requereix un ordenament i així està establert per convenis internacionals.

En baixa potència, segons els tècnics, es poden establir amb una cobertura local i una audiència molt menor més canals de televisió, però estaríem parlant ja d'una televisió distinta. És a dir, amb una cobertura territorial àmplia, com l'existent, per a aquests canals que jo he assenyalat (TV3) és molt difícil de trobar una altra freqüència suplementària.

En qualsevol cas és evident que si algú distint de la TVV tinguera dret a un altre canal suplementari, és per a aquell per a qui caldria buscar-ne una altra, que seria sempre d'una qualitat inferior que la que està reservada per a la TVV.

—¿Això significa que a la Comunitat valenciana no es tornarà a veure la TV3?

—No ho sé. De moment, el que és clar és que cal donar a cadascú el que és seu i que cal respectar les normes establertes i la legalitat vigent. En conseqüència qui està fora de la legalitat s'hi ha de sotmetre. Això és el que significa. (...).

S'ha de comptar també amb una cosa que és humanament comprensible i natural. En una situació com la del nostre país en què hi havia molt escassa oferta televisiva, és normal que la gent vulga accedir a una oferta més àmplia a través d'antenes parabòliques, etc. Ara, no existeix el desig d'ocasionar perjuidicis ni danys a ningú i per això hi ha —i jo crec que s'ha assenyalat, però si no és així jo ho constate i insistesc— l'oferta per part de la xarxa pública de televisió, de Retevisión, d'adquirir pel seu preu just els reemissors que s'hi estaven utilitzant, la xarxa que s'hi estava utilitzant, de manera que poden ser rescabalats perfectament aquells que hagen realitzat les despeses per a veure TV3.



—La Junta directiva d'ACPV volia sol·licitar una entrevista amb vostè. ¿Ja l'ha sol·licitada?

—Que jo sàpiga no.

—¿Atendrà ACPV si sol·licita l'entrevista?

—Sí, sí, amb molt de gust puc parlar amb ells i escoltar les seues raons i m'imagine que ells escoltaran les altres. No hi ha cap inconvenient per la meua part, i a més, estaria encantat de poder conversar amb ells. □

** Divendres 8, 17.00 a l'aeroport de Manises.*



La Guàrdia Civil ha estat durant una setmana apostada davant el repetidor del Bartolo per a procedir al seu tancament.

Els parlamentaris opinen

Com hem assenyalat, ACPV ha aconseguit fer parlar 55 dels 89 membres de les Corts valencianes, i les respostes s'inclinen majoritàriament perquè totes dues televisions es puguen rebre —recíprocament— al País Valencià i Catalunya, al temps que es critica la decisió del govern central de fer coincidir les freqüències de TVV amb les de TV3 al País Valencià.

Cal destacar que les respostes al manteniment de la recepció de TV3 al territori valencià es repeteixen tant entre els parlamentaris del PSOE i de l'esquerra nacionalista com entre els grups de la dreta i del centre. Així, destaca per la contundència el pronunciament del vice-president primer de les Corts, el socialista Vicent Soler... «No m'agrada la solució del govern central.



Daniel Ansuátegui.



Pere Gozalbo.



Aureli Ferrando.

S'ha de sumar i no restar», al temps que aposta per la reciprocitat en la recepció de TV3 al País Valencià i de TVV a Catalunya. En aquesta mateixa línia respon el diputat del PSOE per Alacant, Emili Soler... «Pense que la TV3 ha de continuar rebent-se al País Valencià, perquè és una opció pública que la paguem els valencians i, per tant, tenim el dret de poder rebre aquesta i altres televisions...». Vicent Garcés opina que «el conflicte TVV-TV3 és una polèmica estèril que hauria d'acabar-se». El tema té una solució lògica que passa per la reciprocitat de les dues televisions a Catalunya i al País Valencià...». Aquesta mateixa reciprocitat la demanen Ramon Berenguer, Alejandro Bas, Artemi Rallo, Rosa Maria Morte, Ernest Fenollosa, Alfred Roe, Avel·lí Roca i Hermenegildo Rodríguez. Dins d'aquest mateix grup, destaca el pronunciament sense embuts del diputat per Alacant, Antoni Pérez Olcina.... «A la comarca de l'Alcoià estem tots a favor que TV3 es puga veure al País Valencià, però en contrapartida demanen que la TVV arribe a Catalunya...», i, en sentit contrari, el dels diputats Ernest Nabàs i Luis Gabriel Torregrosa... «no estic d'acord que TV3 es rebi al País Valencià. Si la televisió catalana hi continuara es beneficiaria de la publicitat, la qual cosa pot perjudicar el funcionament de la TVV; a més, la TVV costaria més diners al govern valencià. Aquest criteri de la competència pel mercat publicitari és compartit per José Asensi i Avel·lí Roca.

Pel que fa a la dreta parlamentària, els representants del PP es mostren absolutament progressistes quant a la defensa de la llibertat d'informació i aposten majoritàriament perquè és trobe una solució tècnica per a la recepció de TV3 al País Valencià i per la reciprocitat entre TVV i TV3. En aquesta línia han respost els diputats Jorge Lamparero, Enrique López, Carles Albelda, Jaume Botella, Enrique Ferré Sempere, José Vives, Daniel Ansuátegui, Juan Salvador Gaya i Fernando Martínez Roda. En aquest grup destaquen els pronunciaments de Daniel Ansuátegui... «Estic a favor de la llibertat d'informació, per tant sóc totalment favorable que es continue veient TV3 en la Comunitat Valenciana i que la TVV puga arribar a Cata-

Informe tècnic sobre les freqüències de TV

La difusió de televisió mitjançant una xarxa de repetidors terrestres (entre emissors i reemissors) es fa a l'estat espanyol en les bandes I i III de VHF i IV i V d'UHF.

En aquestes bandes hi ha un total de 57 canals possibles per a la difusió de televisió, 12 en VHF i 45 en UHF.

La planificació dels canals de difusió a Espanya es realitza per mitjà de l'assignació de ternes de freqüències als diferents emplaçaments geogràfics de difusió (exemple: Bartolo, Torrent i Aitana) sense prefixar de bestreta el programa que emetrà per cada una de les freqüències.

Actualmente hi ha planificats per als emplaçaments més importants d'emissió —que estan fixats al Pla Tècnic Nacional— 6 canals en la banda d'UHF i 1 en la banda de VHF, excepte en els centres d'emissió de Catalunya i el País Basc on els canals planificats en la banda d'UHF són 7, a causa de l'existència de dos programes autonòmics.

Els canals planificats es distribueixen de la següent forma:

— 1 canal d'VHF per a TVE (normalment 1r programa).

— 1 canal d'UHF per a TVE (normalment 2n programa).

— 1 canal d'UHF per a televisió autonòmica.

— 3 canals de UHF per a la televisió privada.

Com es pot veure en la relació anterior, falta assignar un canal d'emissió en la banda d'UHF que, en principi, sembla que es pretén reservar per a Televisió Espanyola, que té la intenció d'abandonar la banda de VHF.

Aquest canvi de banda, ara com ara, no es preveu que s'efectue abans de 6 o 7 anys. Contribueix a corroborar aquesta hipòtesi el fet que en determinats projectes que estan enllestint-se i que no estaran acabats abans de 3 anys (com el complex de telecomunicacions de Collserola, a Barcelona), es preveu que en la torre suport d'antenes bi haja un espai físic per a l'emplaçament d'antenes de la banda de VHF.

Convé remarcar que, possiblement



Vicent Garcés.



Pedro Zamora.



José Luis Boado.

lunya. Considere que la decisió del govern ha estat incorrecta...».

Els parlamentaris del CDS que han respost es pronuncien, també majoritàriament, a favor de la continuïtat de la TV3 al País Valencià, des de Carlos Laguna a Pere Gozalbo, passant per José Luis Boado, Manuel Benavent, Ricardo Baquero, Luis Gil-Orozco i Vicente Bueso.

A l'esquerra, les opinions no poden ser més crítiques amb la decisió del govern central. Els tres diputats d'Esquerra Unida del País Valencià que hi han respost, Pedro Zamora, Albert Taberner i Pasqual Mollà tenen paraules dures, com ara les de Pasqual Mollà... «és un acte de provocació. El principi de la llibertat d'expressió que ha possibilitat la concessió de canals privats de televisió hauria de permetre, com també la continuïtat de TV3 al País Valencià i les Illes, així com la reciprocitat per a TVV...». Quant a Unitat del Poble Valencià, els seus dos diputats, Pere Mayor i Aureli Ferrando consideren molt negativa l'acció del govern... segons aquest últim diputat «és una jugada baixa, impròpia d'un govern democràtic i socialista», mentre que per a Pere Mayor, «la decisió del govern es pot qualificar legalment de despòtica, els socialistes ho tenen tot al seu favor...».

Finalment, els representants del grup d'Unió Valenciana, que per trajectòria i estratègia s'han caracteritzat per un anticatalanisme furibund, en aquest tema mantenen disparitat d'opinions tot i que defensen la llibertat d'informació, especialment Filiberto Crespo. «Ni estic a favor ni en contra de la decisió del govern, el que sí que defense és la llibertat d'expressió. També sóc partidari que si una autonomia crea una televisió, aquesta arribe fins on puga i que existesca reciprocitat entre TVV i TV3. Estic per uns mitjans de comunicació lliures...».

Més clar encara és el diputat d'aquest grup per Castelló, Joaquim Farnós... «Estic contra que no es puga veure TV3. Crec que s'han de poder veure les dues i el fet que no se'n veja cap és més un problema polític que tècnic...». D'acord amb la decisió governamental estan, però, Hèctor Villalba, Manuel Martínez Campillos i Miquel Ramon. □

i com es preveu, l'emissió directa del satèl·lit avance i s'estenga com fins ara, i que s'abaratesquen els costos d'instal·lació d'antenes receptores fins a nivells semblants als de les antenes de recepció d'emissió terrestre (sobretot quan es pose en servei el satèl·lit Hispasat), és possible que en el futur els programes d'àmbit estatal amb una àmplia cobertura emeten exclusivament per satèl·lit, ja que és més barat i s'assegura una cobertura total.

De tot l'anteriorment exposat, i atenent-nos a la planificació de freqüències existent actualment a l'Estat espanyol, es pot afirmar que almenys existeix una freqüència lliure per a l'emissió d'un nou programa en la banda d'UHF, a més, si es realitzen els estudis adients, és factible planificar un nou programa en la banda adés citada, tal com s'ha fet al País Basc (ETB-2) i a Catalunya (Canal 33).

És interessant remarcar que en altres països d'Europa hi ha en algunes zones concretes (com ara Roma i els seus voltants) fins a 20 canals d'emissió en la banda d'UHF que emeten programes diferenciats. Bé és cert que en aquests llocs els criteris de planificació són diferents, no pel que fa a qualitat de l'emissió i la recepció, sinó a criteris d'elecció de freqüències, ternes, etcètera. Per un altre costat, cal indicar que Itàlia és un dels països del món amb una tecnologia en l'àmbit d'equips de telecomunicacions més avançada, a causa, en gran part, de la liberalització del mercat en aquest tema.

Conclusions

1) Es pot afirmar que actualment queda com a mínim una freqüència lliure en l'àmbit del País Valencià i, per tant, és més que factible la recepció de TV3 en aquesta zona.

2) Per un altre costat, i si Televisió Espanyola no ocupa el canal actualment lliure en la banda d'UHF, també la TVV podria fàcilment rebre's amb normalitat a Catalunya.

3) A més, al País Valencià es podria estudiar —tal com s'ha fet a Catalunya i al País Basc— la planificació de noves freqüències d'emissió per a la difusió d'un altre programa addicional (com ara els dos segons canals autonòmics). □

La política del silenci

*Santiago Cucurella**

Sovint, els membres destacats dels partits polítics del nostre país són acusats de gestualització i de tenir una activitat pública pensada de cara a la galeria. En aquest sentit, no és difícil copsar de quina manera apareixen màgicament durant les campanyes electorals temes que, poc temps després, en el millor dels casos, passen a segon terme. Ara, davant les anunciades eleccions generals, sembla que tocarà la qüestió del català al Senat i, a País Valencià, gràcies a la climatologia adversa dels primers dies de setembre, tornaran a alçar-se veus demanant responsabilitats per la manca de previsió davant l'agressivitat d'uns fenòmens meteorològics que, amb periodicitat gairebé matemàtica, castiguen aquesta geografia. No fa gaire, amb motiu de les europees, calia fer un esforç demostratiu de *pedigree* nacionalista i, al Principat, l'oficialitat del català als organismes de la CEE fou el tema estel·lar. El federalisme *sui generis* predicat pel PSC (PSC-PSOE) durant la darrera campanya electoral autonòmica és també un exemple clar d'aquest discurs buit de continguts.

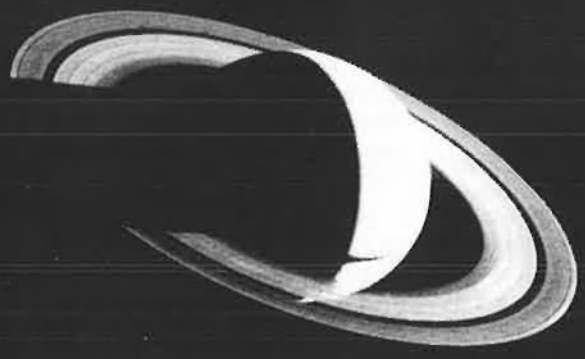
Tot i això, existeix també una altra mena d'actitud, potser menys vistosa, que practica —quan li convé— un sector dels nostres dirigents. Em refereixo a la política del silenci o, tirant llarg, de la protesta controlada. El cas de la polèmica de les freqüències televisives és paradigmàtic. No vull entrar en qüestions tècniques que no deuen ser gaire importants quan al País Valencià i a Catalunya podrem veure diversos canals públics i privats en espanyol i altres de la resta d'Europa. Només per una curiosa casualitat, no serà possible que a banda i banda del Sénia puguin intercanviar telespectadors les televisions autonòmiques d'una única nació. Potser s'ha fet un gra massa en concretar la protesta en el dret del País Valencià a rebre TV3 i s'ha parlat poc del dels catalans del Principat a sintonitzar TVV, sempre que, és clar, sigui valenciana, és a dir, no una televisió espanyola feta a València. I això, independentment dels percentatges d'audiència, important el de TV3 a les comarques del sud i previsiblement significatiu el de TVV més amunt de Vinaròs.

I aquí és on molts pares de la pàtria (¿de quina pàtria?) callen o es limiten a signar manifestos intranscendents. Sense combregar amb els seus postulats, vaig valorar positivament el paper dels socialistes valencians, si més no pel que representaven de contenció del blaverisme més desfermat. He admirat la tasca en pro de la llengua realitzada per Lluís Maria de Puig o Xavier Rubert de Ventós. He escoltat atentament el discurs de la importància de la fusió del nostre socialisme amb l'espanyol com a element de sensibilització d'aquest envers la nostra realitat nacional i inclús, tot i no participar del seu estil, he fet l'esforç de veure en Josep Maria Sala un defensor de causes nobles quan ha intervingut en la polèmica del joc a Catalunya, un tema que em repugna especialment. Ara, però, no li he sentit la veu, i constato com els admirats diputats esmentats anteriorment no gosen alçar-la amb tota la força que podrien per defensar una causa justa i d'interès nacional. Recordo declaracions no gaire llunyanes d'Ernest Lluch i d'Anna Balletbó sobre els Països Catalans com un projecte assumit, possible i engrescador, i constato també el silenci còmplice de Narcís Serra, corresponsable, en tant que membre del govern espanyol, de les decisions de Barrionuevo. Aquest del mutisme és un mal dolent. Només l'amnèsia dels ciutadans pot resultar pitjor.

** President de Contrapunt (Centre d'Estudis i Debats)*

SALA D'EXPOSICIONS DE LA FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS
CARRER CORREU, 3. VALENCIA TEL. 351 14 35

LA FOTOGRAFIA ESPACIAL



15 SETEMBRE/8 OCTUBRE

Laborables d'11 a 14 i de 17 a 21. Festius d'11 a 14.
Dilluns matí, tancat.

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

cel

CENTRE D'ESTUDIS D'ANGLÈS, FRANCÈS I INFORMÀTICA

- Cursos per a ADULTS i XIQUETS de 2 i 3 hores setmanals.
- Cursos INTENSIUS trimestrals de 6 hores setmanals.
- Preparació i matriculació per als exàmens lliures de l'Escola Oficial d'Idiomes.
- Horaris de matí, vesprada i nit.
- Grups reduïts.
- Professors natius i titulats.

INFORMÀTICA

- Ordenador per alumne des del primer dia (IBM i compatibles).
- Grups de 2, 3 i 6 hores setmanals.
- Cursos de programació BASIC, PASCAL i COBOL.

MECANOGRAFIA (només a la acadèmia de Campanar)

- Horari de matí, vesprada i nit. Grups molt reduïts. Atenció molt personalitzada.

Per a més informació crideu o personeu-vos en:

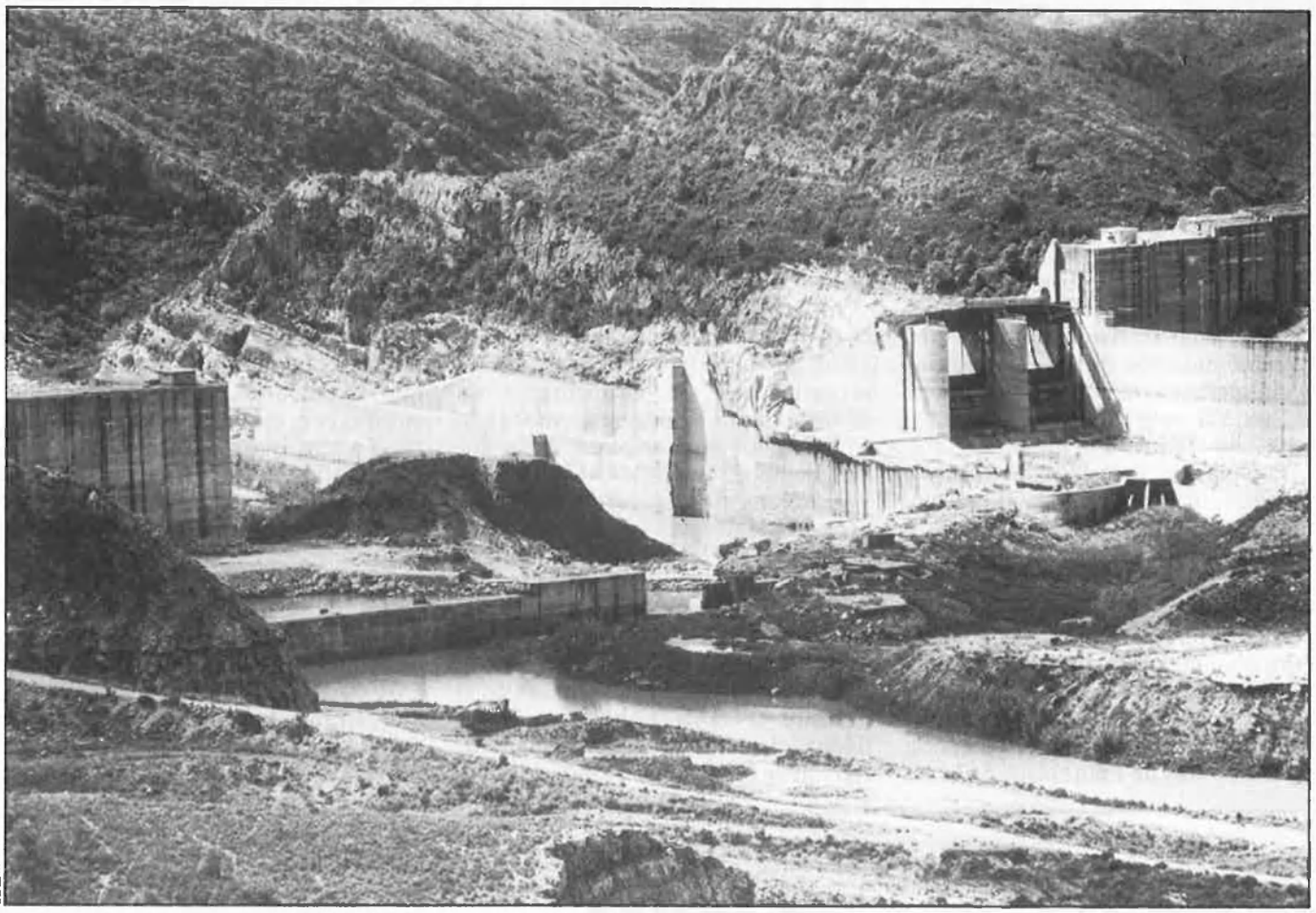
Central: Garrigues, 2, baix. 46001 València. Tel. 352 21 02.

Sucursal: Gravador Enguídanos, 51 (cantó Vall de la Ballestera). Campanar. Tel. 347 12 84.

LES PLUGES ARRASEN EL PAÍS

La història interminable

La passada setmana una tromba d'aigua va assolar el País Valencià i les Illes. El balanç, com sempre, ha estat desastrós. Morts i pèrdues milionàries. Una vegada més s'ha evidenciat la caòtica infrastructura hidràulica que hi ha a les nostres comarques.



RAFA GIL

Set anys després de 'la pantanada', la infrastructura del pla de defensa del Xúquer és inexistent. Tous, en la foto, està adjudicada provisionalment.

Nel·lo Pellicer

El cel estarà demà parcialment nuvolat pel litoral, amb tendència a minvar els núvols cap al migdia, i a la vesprada hi haurà formacions de nuclis de tronades en àrees de les muntanyes de Castelló i València». Aquesta era la predicció del Centre Meteorològic Zonal de València per al dilluns 4 de setembre. El comunicat de l'Institut Nacional de Meteorologia s'expressava en els mateixos termes. Però aquella mateixa nit, encara amb la ressaca de les vacances, una tempesta d'aigua va assolar el País Valencià i les Illes. Especialment el Llevant mallorquí i les comarques del litoral de València i Alacant.

Ni la delegació del govern a València, ni els tècnics, ni ningú, va preveure la tempesta, ni encara menys la intensitat de les pluges. En qüestió d'hores es registraren mitjanes de més de 150 litres per metre quadrat a la major part dels pobles del País Valencià. A Massanassa (l'Horta) s'arribà als 245 l/m2. A Felanitx i Manacor se superaven els 200 l/m2, quantitats que, en tant poc temps, mai s'havien registrat a l'illa. A partir d'ací la veu d'alarma envaïa les cases i els carrers. Els talls de fluid elèctric se succeïen i començaven a créixer els bassals perillosament. El balanç provisional parla de pèrdues milionàries i alguns morts a les Illes i el País Valencià. La tragèdia està novament servida.

Durant els dies que han durat les pluges s'ha viscut una situació caòtica, que ja és massa habitual, a la major part del País Valencià; especialment a les comarques de la Safor, la Ribera i el Baix Segura. Les sèquies i els barrancs inundats s'han endut per davant el que han trobat al seu pas camí del mar. Les carreteres tallades, com també els ferrocarrils i les línies telefòniques, han dificultat les tasques de desguàs i evacuació. Mentre, els meteoròlegs s'entretenien discutint si allò era «gota freda» o «massa convectiva». La premsa valenciana, per la seua

banda, ho feia amb el ball de xifres que produeixen aquestes notícies.

Danys importants

A l'hora de redactar aquesta informació es desconeixen les pèrdues definitives, encara que en una primera aproximació es té notícia que el temporal ha afectat greument el sector agrícola mallorquí, i a València s'han perdut més de 10.000 quilos d'arròs, valorats en més de cinc mil milions de pessetes, de la mateixa manera que també ha danyat la infrastructura turística de les Illes i la indústria valenciana. El president del Govern Autònom Balear ha xifrat les pèrdues a les Illes en uns 20.000 milions de pessetes. Per la seua banda, la Confederació d'Associacions Empresarials de Balears (CAEB) ha avaluat els danys en uns 30.000 milions, xifra molt superior al pressupost de la Comunitat. Al País Valencià, tant la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació, com la Confederació Empresarial Valenciana han emès comunicats en què es qualifica d'«intolerable» la situació que pateix el País Valencià cada vegada que sofreix una tromba d'aigua.

Però el que realment s'ha posat de manifest, de nou, és que la infrastructura que hi ha al País Valencià per a canalitzar i desguassar l'aigua de les pluges és insuficient, i en moltes, pràcticament inexistent. El mateix conseller, Joaquim Azagra, ha reconegut al llarg d'aquests dies que «hi ha un dèficit d'infrastructures». Aquest dèficit afecta tant les obres que componen el pla d'avingudes dels rius i barrancs, com les obres de l'autopista A-7 i les xarxes de clavegueres municipals. Així, els barris del Cabanyal-Canyamelar i Natzaret a València, o la ciutat d'Oriola, s'inunden cada any a les poques hores de ploure. Pel que fa a les obres que regulen els rius i barrancs valencians, no n'hi ha cap finalitzada. Fa dos anys, el conseller Azagra assegurava davant les Corts valencianes que calia «emplaçar l'estat perquè el pla d'avingudes siga prioritari, s'augmenten les assignacions pressupostàries i s'elabore un calendari d'actuacions en les conques del Xúquer i el Segura».

A hores d'ara, encara s'està discutint si és convenient encarrilar el riu Segura o no. Fins ara, les obres que s'hi han realitzat s'han reduït a la neteja del llit del riu i a la reconstrucció de les motes. Mentre, a Formentera del Segura, per posar un exemple, les cases fan de defensa del riu i el poble es converteix, cada any, en una xicoteta Venècia.

Al Xúquer, les obres importants que conformen el pla general contra avingudes del riu no han estar acabades. El projecte, amb un cost superior als 27.000 milions de pessetes, contempla tres grans obres. Les preses d'Escalona i Bellús s'han adjudicat ja i es preveu, segons el president de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, Josep Carles Genovés, que finalitzen l'any 1991 i 1992, respectivament. La de Tous, inherent al judici ara paralitzat, està adjudicada provisionalment i està previst que finalitze l'any 1993. Després de la riuada de fa dos anys, el ministre d'Obres Públiques, Javier Sáenz de Cosculluela, declarava, referint-se als terminis d'execució de les obres, que «el govern està en condicions de poder garantir que es materialitzarà aquest compromís, perquè entre 1991 i 1992 estiguen llestes les tres preses. La d'Escalona i la de Bellús el 1988, i la de Tous farem un esforç perquè s'inicie a finals del 88 o principis del 89». També el conseller Joaquim Azagra declarava, per aquells dies, que «aquest pla —referint-se al pla d'avingudes— ha de ser prioritari i la presa d'Escalona ha d'iniciar-se en tres mesos».

Deixats de la mà de Déu

Amb aquest panorama, des de l'any 1982, l'any de la pantanada, el Xúquer no té cap protecció més avall de les preses d'Alarcón i Contreras. En els últims dos anys s'han invertit en la construcció de defenses del riu més de 4.000 milions de pessetes, i s'ha realitzat el dragat del llit del riu, encara que, com assenyala Xavier Sierra, president de l'associació de damnificats AFIVA, «només s'han dragat algunes parts. A més, hi ha obres que no han finalitzat encara, com és el cas del mur de la ciutat d'Alzira, que a causa dels desacords entre l'ajuntament i la conselleria està paralitzat; damunt, com que l'empresa constructora no cobrava, ha optat per retirar-se».

A més d'aquest retard en l'execució de les obres, s'ha de tenir en compte que el Pla d'Avingudes de la Direcció General d'Obres Hidràuliques del MOPU, tal i com han denunciat alguns ajuntaments, ha ignorat accidents geogràfics que són importants a l'hora de proveir el País Valencià d'una infras-

7

debat
NACIONALISTA



debat
NACIONALISTA

Presentació:
Miquel Sellarès

Editorials:
Eleccions europees 1989: Un toc d'atenció per a tothom
TV3 a la cruïlla
Plurilingüisme de l'estat espanyol: segona etapa
Un mil·lenari sense mals de cap ni maldecaps
Catalunya internacional, una de les claus de Pujol

Cròniques "nacionalistes"
III Jornades: "El nacionalisme català a la fi del segle XX" (Igualada)
Jornades de Debat: "Nosaltres (i) els valencians". Fundació ACTA
Conferència Nacional de la FNEC
BEN: "Volem la nostra història"
Un compromís ineludible: Comitè Olímpic de Cataluya

Entrevista:
Pilar Rahola: cultura en català o cultura nacional?
Xavier Duran

Textos a Debat:
La nació i la teoria de la identitat
Jaume Casajoana

Tribuna:
De què serveix el poder si no se n'abusa
Imma Tubella

Les Illes Balears: realitat i perspectives del recobrament nacional
Mateu Morro

Temes a debat: "cultura en català o cultura nacional"
La cultura catalana i el seu desplegament
Joaquim Ferrer

Cultura nacional contra retòrica nacional
Jordi Font

Cultura folklòrica i cultura per a élites
Rafael Ribó

L'independentisme avui:
L'independentisme, un moviment en construcció
Carles Castellanos

La Catalunya pendent
Josep Guia

Dossier internacional:
Gal·les, exemple insubornable d'una nació (I)
Josep V. Garcia i Carme Manuel

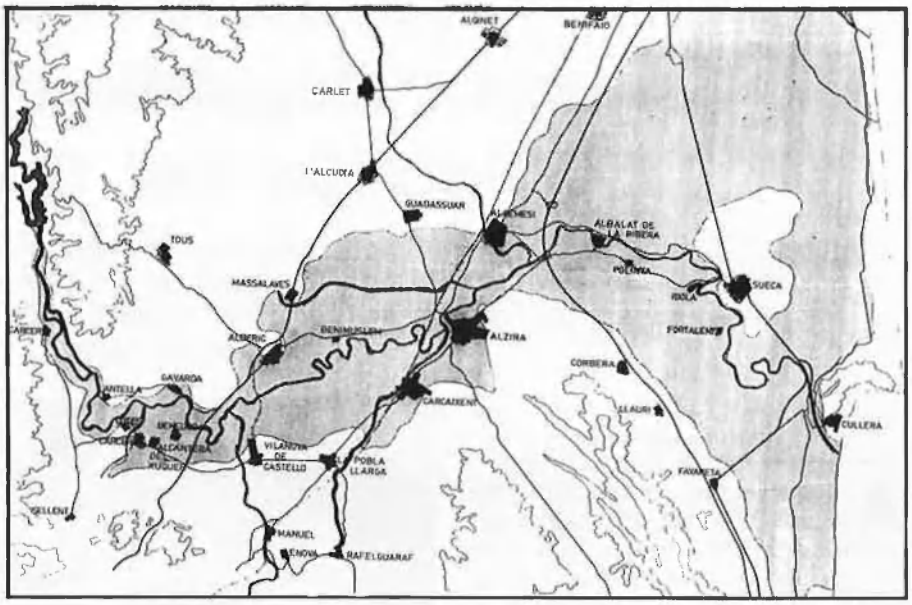
tructura eficaç per a evitar el risc d'inundació. Així, cap dels projectes realitzats fins ara contempla una intervenció sobre les línies del ferrocarril de RENFE que creuen, de dalt a baix, les comarques de l'Horta, la Ribera i la Safor. Tampoc s'han tingut mai en compte les aportacions d'aigua al Xúquer que fan els rius Sellent i Magre. Aquest últim fa de tapó ja que desemboca amb molta força prop d'Algemesí, a més d'estar situat en el punt més estret de la conca del riu. Fa tres mesos —quasi set anys després de la *pantanada*—, la Confederació Hidrogràfica del Xúquer ha convocat un concurs públic per a la presentació de projectes sobre les confluències del riu Magre i l'Albaida amb el Xúquer.

La reordenació de sèquies i barrancs és una de les deficiències que més s'ha evidenciat aquests dies de tempesta i inundacions. Molts d'ells estan tallats per carreteres, i altres s'han convertit en terres de conreu. L'Hotel El Corso de Mallorca, on han mort tres de les víctimes d'aquestes inundacions, està construït en la desembocadura d'un torrent, sense més protecció que un mur de contenció que va cedir davant la força de l'aigua. A Beniparrell (l'Horta), el desbordament del barranc del mateix nom, a l'altura del pont del ferrocarril, ha estat la causa de les inundacions a la població i part del seu terme. El negament del polígon industrial d'Alzira, ampliat recentment, ha estat provocat, en part, per l'acció de l'aigua del barranc del Duc, que s'ha vist tallada, en el seu camí cap al Xúquer, per la carretera VV 1.107 d'Albalat.

Pel que fa a l'autopista A-7, davant la petició dels pobles de la Ribera que es van veure afectats per la *pantanada* de l'any 1982, en els últims anys, s'hi han realitzat obres d'ampliació de la secció de desguassos. Per a evitar la retenció d'aigua s'han practicat noves obertures a la part esquerra del pont que creua el Xúquer. Ara estan a punt d'adjudicar-se les obres de la part dreta del mateix pont. Encara que, com afirma l'enginyer en cap de l'Àrea de Planejament, Projectes i Obres del MOPU, Eduardo Labrandero, «tots els informes demostren que la influència de l'autopista a Algemesí i Alzira va ser escassa». Segons fonts consultades per EL TEMPS, l'autopista ha fet canviar el model de les riuades, sobretot a les zones de la Ribera, la Valldigna i la Safor, de manera que s'han donat comportaments de l'aigua que mai s'havien conegut.

Un informe, recentment elaborat per la Universitat Politècnica de València i encarregat per la Conselleria d'Obres Públiques, explica que al llarg del País Valencià hi ha més de 120 punts negres i més de 30 colls de botella que, davant d'una tempesta d'aigua, provoquen inundacions que paralitzen l'activitat d'aquest país i provoquen pèrdues materials i humanes irreparables, quasi sempre. Això se sap ja, perquè fa set anys que es repeteix massa sovint aquesta història. La infrastructura que s'inicià després de la *pantanada* de 1982 està endarrerida i no hi ha cap pla integral d'actuacions per a solucionar el perill d'inundacions al País Valencià, malgrat que el president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, ha ja declarat als micròfons de Ràdio Nacional que «hi ha compromisos subscrits i obres en execució que faran que no es torne a repetir».

De moment, i pel que puga passar el 29 d'octubre, el ministre de l'Interior, José Luis Corcuera, s'ha deixat veure per Alacant per fer arribar una almoina de 500 milions de pessetes; el titular de Transports i Comunicacions, José Barrionuevo, ho ha fet a València. A més, sa majestat la Reina Sofia va aterrar dijous passat a l'aeroport valencià de Manises per assabentar-se de la situació al País Valencià. Una visita que el president Lerma ha qualificat com «un reforçament molt gran per a escometre les obres pendents». □



El riu Xúquer té un coll de botella al terme d'Algemesí. L'autopista i el ferrocarril modifiquen el comportament de les riuades a la Ribera.



RAFA GIL

Els carrers de València, com molts pobles del País Valencià, semblaven un braç de riu.

30 DE SETEMBRE I 1 D'OCTUBRE, ¿XVI CONGRÉS D'ERC?

Esquerra Republicana busca l'eixida del túnel

Amb la bipolarització Hortalà-Colom, esquerra Republicana de Catalunya es planteja la possibilitat de fer el seu XVI Congrés abans del 29-O. Aquesta i altres discrepàncies esperen una solució que deslliuri el partit històric català de les persistents lluites internes que arrossega.

Albert Punsola i Vilar

A poques hores ja de l'inici del consell nacional d'Esquerra Republicana de Catalunya, la totalitat de les personalitats més destacades del partit s'han mostrat favorables a l'ajornament del congrés que hauria de celebrar el partit el 30 de setembre. Només l'actual secretari general, Joan Hortalà, considera que no hi ha cap excusa per a ajornar aquest congrés. Per a Joan Hortalà, «s'ha anunciat, s'ha endegat el procés, les ponències ja esten fetes, el congrés s'ha de fer». El que altres consideren l'impediment número u per a l'ajuntament del congrés, la proximitat de les eleccions estatals, no és per a Joan Hortalà cap entorpiment, «el fet que estiguin a prop les eleccions no significa res, i fins i tot si no hi hagués tant de conflicte, el congrés podria ser un element de propaganda».

Albert Alay, secretari adjunt de premsa del comitè executiu, pensa que «no es pot fer campanya interna i externa al mateix temps», fent clara referència a l'objectiu central del congrés, l'elecció de nou secretari general. I és que els candidats a ocupar la secretaria general d'Esquerra representen veritables postures ideològiques que fan que es pugui parlar d'Esquerra com d'una mena de mini-estat amb govern i oposició amb una frontissa encara no ben definida. Si altres partits com Unió Democràtica de Catalunya han suspès el seu congrés, que es preveia una bassa d'oli, resulta aleshores ben lògic comprendre el neguit de moltes personalitats d'ERC enfront a la possibilitat d'aparèixer com una formació política on les desavinances són l'únic lligan entre els seus components. Un històric del partit com Marc Aureli Vila ha manifestat que «un congrés no pot esdevenir un acte electoral»; per a Àngel Colom «l'ajornament del congrés és una qüestió de pura lògica perquè no es pot pretendre tirar endavant una cosa que se sap avançadament que serà negativa per a la imatge del partit», Josep Lluís Carod Rovira, candidat a la secretaria general creu que «la situació interna del partit ha arribat a un nivell de desqualifiacions tan alt que després d'un congrés tot seria pitjor del que és ara».



Joan Hortalà.


Albert Alay.

Ningú millor que els militans del partit poden conèixer el nivell de rivalitat interna, però les paraules de Carod Rovira no només tenen credibilitat per la seva posició dins el partit, sinó que són corroborades per tot un seguit de notícies a la premsa en els darrers mesos que fan referència a una mena de guerra de guerrilles interna.

El rei Joan

Efectivament, el sector que proposa establir una direcció col·legiada per a solucionar els problemes del partit té com a enemic declarat Joan Hortalà de qui pensen, segons ha declarat a EL TEMPS un militant d'aquest sector, «que només busca el poder i la seva conservació en el més pur estil maquiavèl·lic».

Aquest sector de partit format per entre altres, Àngel Colom, Jaume Rodri i Francesc Vicens, és el que va entrar en el darrer congrés celebrat el 1987 i que provenia de la Crida a la Solidaritat, Joan Hortalà, que va ser elegit amb el 55% del vots, durant aquell congrés, es va voler atraure aquesta «saba fresca» tot invitant els nous militants provinents de l'independentisme radical al comitè executiu

i, sorprenentment, apartant els liberals —sector de pes i importància que teòricament estaria més en la sintonia Hortalà que cap altre.

Aquesta maniobra només va ser un colp de màrqueting, ja que després de les eleccions autonòmiques del 1988 el secretari general, Joan Hortalà, va desfer-se de l'executiu que temps arrere havia volgut, per a substituir-lo per un *staff* més fidel que no li causés complicacions presents ni futures. Aquest nou executiu nomenat per Hortalà va ser format per sis secretaris adjunts: Miquel Bacardit, Lluís Vilalta, Albert Alay, Joan Sabanza, Víctor Torres i Francesc Permanyer.


DOMÈNEC UMBERT


DOMÈNEC UMBERT

Àngel Colom.

Fonts de la militància pròxima a la candidatura col·legiada a la secretaria general d'ERC assenyalaven que les discrepàncies amb Joan Hortalà no provenen d'un rebuig personal sinó que tenen una fonamentació sòlida amb motius ideològics i de gestió.

Respecte als primers, diuen que «Hortalà estaria fins i tot disposat a pactar amb el PSOE per a aconseguir un senador» i que també estaria disposat a coligar-se amb el PSC a Catalunya per fer un front anti-Convergència». En el sentit de gestió del partit els militans que proposen la candidatura col·legiada asseguren que «l'etapa Hortalà s'ha caracteritzat per una manca total de transparència financera, ha multiplicat per quatre el deute del partit i, en definitiva, ha aconseguit que la màquina burocràtica del partit deixés de funcionar».

Josep Lluis Carod Rovira, l'altre candidat a la secretaria general, és un home que per la seva procedència —Nacionalistes d'Esquerra— hauria d'anar més a favor del sector que provenia de la Crida però els motius que li han fet presentar-se con a candidatura, resten en la incertesa. ¿Afany personal?, ¿possibilitat de pacte amb Hortalà?, ¿intent d'evitar el trencament del partit si es radicalitza la bipolarització Hortalà-Colom?. Per ara només es poden fer especulacions entorn de la seva actitud.

ERC a Madrid

Per a molts militants del partit, sigui quin sigui el candidat d'ERC a les eleccions generals; cal donar-li un suport perquè l'important és recuperar l'escó que es va perdre al Parlament de Madrid». Si s'arriba a celebrar el congrés, qui surti elegit secretari general es trobarà sens dubte en una posició de privilegi per a ser el candidat d'ERC a les eleccions generals. Joan Hortalà afirma que «molts militants m'han demanat que jo sigui el candidat pels meus coneixements però no sé si m'aniria bé compatibilitzar-ho amb la meva tasca docent». Però, el cert és que coneixent l'interès d'Hortalà perquè el congrés no s'ajorni, s'ha de pensar que les seves declaracions són només per a despistar ja que, ell millor que ningú, sap la importància que té la seva relació amb l'assoliment de nous objectius con el de ser diputat a Madrid.

Miquel Pueyo, diputat d'ERC per Lleida, no està d'acord que el més important sigui assolir l'escó, «Si recuperem un escó però no hi ha un debat polític profund que impliqui una nova visió del partit no avançarem». Pueyo sosté la tesi que independentment dels resultats que el partit hagi obtingut recentment o pugui obtenir ara, s'ha perdut una trajectòria de coherència. L'opinió de Pueyo és, però, molt particular i no sembla ser compartida per la resta de la militància sigui quina sigui la seva tendència. Tot i així, un manifest signat per militants de Barcelona que farà la seva aparició en breu i al qual EL TEMPS ha pogut tenir accés, afirma que «ERC no sent les vel·leïtats de governar l'estat espanyol d'aquells que s'han desmarcat de les realitats nacionals».

Manifestos per al canvi

El manifest de Barcelona que apareixerà en breu, també posa l'èmfasi en la necessitat d'una major honestedat en els llocs de direcció del partit, «ERC a través de la seva militància exigeix honestedat política i clars antecedents d'actuació política professional i cívica als seus dirigents tot repudiant tota possible actuació intransigent, excèntrica o disgregadora». Per la seua banda, el manifest per a una nova direcció a ERC fet públic a Olot fa dues setmanes assenyala que «A ERC li cal una nova direcció que sintonitzi amb els corrents de pensament més progressistes del nostre temps, ecologistes, moviment alternatiu, etc».

La situació d'ERC no aparenta ser encara crítica però els greus problemes que el partit ha anat covant en els darrers anys, semblen haver confluït finalment en una greu crisi de direcció que gran part de la militància està disposada a corregir abans que sigui massa tard. La celebració o no del congrés abans de les eleccions no és l'element fonamental, sinó que ERC sigui capaç de fer un Congrés que precedeixi i una necessària etapa d'estabilitat en aquest partit. □



DOMÈNEC UMBERT

V MUNDIAL D'ATLETISME

Barcelona de 'charanga y pandereta'

Aquest cap de setmana s'ha inaugurat l'estadi olímpic de Montjuïc. Ni 2.000 policies, ni el discurs partidista de Pasqual Maragall, alcalde de la ciutat, ni els tripijocs de TVE per amagar el que s'esdevenia a l'estadi, han aconseguit apaivagar la voluntat expressada majoritàriament pel públic que va assistir-hi: que cal un Comitè Olímpic Català per a 1992 i que s'ha d'evitar l'espanyolització dels pròxims Jocs Olímpics.

E. Company

18.00 hores, 8 de setembre de 1989. Hora, dia, mes i any de la inauguració de l'antic estadi de Montjuïc. Les grades presenten un estat decebedor, hi ha molt de ciment. Es parla de mitja entrada, si hi arriba; és a dir, sobre els 25.000 espectadors, 27.000 si hi comptem les forces d'ordre públic que hi ha dins l'estadi, a fora de l'estadi, en els accessos a l'estadi, sobrevolant en helicòpter l'estadi, dispersos en la muntanya de Montjuïc on hi ha l'estadi i a la ciutat de Barcelona, on s'emplaça l'estadi.

Modalitats de les forçes d'ordre públic; distintes segons la seva comesa. Escorcolladors: grapejament de butxaques, bosses, plecs de roba, cascos, mànegues, i banderes catalanes. «Da lo mismo que sean catalanas, espanolas o de Europa», expliquen. Però no es pot comprovar, d'espanyoles i europees, no se'n veu ni una. Sí que es veuen, i són notables, els embussos que provoquen els escorcolls davant de la disconforme resignació del públic assistent. Més modalitats. Controladors: tres barreres circumdant l'estadi. Francs tiradors: ulleres de sol a l'últim pis de les grades. De paisà: envoltant el gruix dels de l'ADOC (Associació per a la Delegació Olímpica de Catalunya). Secrets: ulls inquisidors al clatell. Antiavalots: nerviosisme i amb la mà a l'empunyadura de les porres. Aeris: brunzit persistent d'hèlixs entre la nuvolada. I més. Muntant cavalls, guiant gossos, conduint motocicletes... Fins a 2.000. 2.000 policies vigilant Montjuïc.

18.05 hores. «¿Què no comencen?». «No». «¿Per què?». «Ses Majestats no arriben».

I més de 500 membres de la Guàrdia Urbana. I un eixam de guàrdies jurats de l'estadi a cada racó del recinte...

«Sí, però, ¿i la Policia Nacional de Catalunya?».

«¿Policia Nacional d'on...?».

18.10 hores. La noieta —¿quinze anys?— voluntària olímpica, pregunta de nou, tota ella de blanc. «¿Que no comencen?». «No». «¿Per què?». El company seu —¿quinze anys?—, voluntari olímpic, tot ell de blanc, l'informa. «Ses Majestats no arriben».

«...gràcies a la contribució...»

Plou. Plou molt. Els altaveus de l'estadi no deixen de sonar. ¿Deep Purple?, ¿AC/DC?, ¿Iron Maiden?, ¿Europe?, ¿Motorhead? No, res d'això. Tres notes d'*Els Segadors,* tres notes de l'himne d'Espanya, tres compassos de «Barcelona» de Montserrat Caballé i Freddie Mercury... i escales senceres de quilowats.

—¿Ai, per què posen la música tan alta? —pregunta una espectadora, atordida.

Es desplega la primera pancarta de «Catalonia is an opressed nation». Xiulets, cridòria, protestes: policies de paisà la retiren. Se n'instal·len més. El vent les fa voleiar fins que la pluja les fixa a les tanques. Plou. Plou molt.

Plouen gotes grans, gotes pesants, gotes denses, gotes impactants. Plouen gotes de tota mena.

Plouen xiulades, xiulades tènues, xiulades prolongades, xiulades incisives, xiulades apaivagades. Plouen xiulades de tota mena.

I plouen gotes monumentals i xiulades monumentals sobre el cap de Pasqual Maragall, alcalde de Barcelona, les gotes més monumentals i les xiulades més monumentals del vespre. Just en el moment que pronuncia: «...hem volgut inaugurar aquest estadi amb ocasió de la V Copa del Món d'Atletisme, quan encara falten tres anys per a la gran cita olímpica de 1992, i això ha estat possible gràcies a la contribució del govern espanyol; la ciutat de Barcelona li ho agraeix».

—El Pasqual s'ha mullat —diu després un espectador.

—És que plou —respon algú, maliciós, al seu costat.

Plou. Plou molt. Continua plovent molt.

18.15 hores. «¿Que no comencen?». «No». «¿Per què?». «Ses Majestat no arriben». «Aiiii..., em fan mal les cames».

«...del govern espanyol...»

Queden en la ment dels espectadors les últimes declaracions de Juan Anto-

nio Samaranch, president del Comitè Olímpic Internacional, situant-se obertament contra la creació del COC, Comitè Olímpic Català. Deu ser la pluja, que fa mullar-se a tothom i que el públic s'arreceri en llocs coberts. El ciment de les grades es torna, amarat, encara més desolador. I queda també en la ment dels espectadors la prohibició de Televisió Espanyola de no deixar entrar ni una sola càmera de TV3 a l'estadi. TV3, Televisió Nacional de Catalunya.

—¿Televisió Nacional d'on...?

Javier Morancho, encarregat de dur la bandera espanyola quan la desfilada, té cara de pocs amics. El públic li xiula i l'atleta, més tard, s'hi rebota: «Hauríem de preguntar, a qui xiula, qui ha pagat l'estadi». És el mateix argument de Pasqual Maragall, del PSOE, d'*El País*, d'Espanya i del madridista Butragueno.

«¿I Catalunya no paga a l'estat?», diu un espectador amb la butxaca escaldada des de l'última declaració de la renda. «Sí, ¿no? Doncs l'estadi —sentencia— ens l'hem pagat nosaltres».

—I també financem l'Exposició Universal de Sevilla i no la catalanitzem —salta un altre.

Aplaudiments de la concurrència.

18.20 hores. «¿Que no comencen?». «No». «¿Per què?». «Ses Majestat no arriben». «Aiiii..., duc més de quatre hores dret».

«...la ciutat de Barcelona...»

—Disculpi.

Un empleat de l'estadi, armat d'una baieta i una galleda tracta d'eixugar els dos dits d'aigua que hi ha al terra.

—És que les goteres... —s'excusa.

—Millor anar a fer una Coca-cola. «No s'hi amoïni —diu un espectador—. Jo ja ho he intentat, i no funciona cap de les màquines de refrescos de l'estadi. S'haurà de conformar amb una cervesa o obrint la boca de cara al cel».

Salten el Cobi i l'Esquirol a la gespa, mascotes dels JJOO del 92 i del Mundial d'Atletisme, respectivament. Un munt de quitxalla els envolta, saltant, ballant, fent cabrioles, representant una caòtica alegria que, sota la pluja, entre dos mil policies, i davant de les cares llargues de les autoritats, resulta patètica.

—¿La coreografia també és del Mariscal? —comenta, baixet, algú del públic.

Els espectadors de TVE suporten, a casa seva, la xerrameca dels comentaristes, que ja no saben què dir després de vint minuts de via crucis professional. De poca cosa serveixen les més de trenta càmeres i els cinc realitzadors de Televisió Espanyola quan al *pirulí* els tremolen les mans: de por. Enfoquen pancartes de «Freedom for Catalonia» («Llibertat per a Catalunya») i quan s'està a punt de llegir què posa, es canvia el pla. Es mostra l'eufòria del públic tot presentant a tres quarts de pantalla una enorme senyera estelada, i tan xirois. Res anormal, de fet, vistos els despropòsits de Barrionuevo amb TVV-TV3.

Els paracaigudistes no encerten les anelles. Només dos. Dos sobre cinc: suspesos. Anelles que, sobretot la verda, cansada d'esperar, es desinfla.

«...li ho agraeix»

18.25 hores. «¿Que no comencen?». «No». «¿Per què?». «Ses Majestat no arriben». «Aiiii..., jo vull seure».

En les localitats de premsa l'espectacle és davant dels lavabos. N'hi ha dos, un per als homes i un altre per a les dones. Els que pateixen d'incontinència s'ho passen malament, les cues són llargues.

La megafonia té instantànies afonies, i es tem el pitjor. El fantasma del *black-out* —l'apagada de llums— plana com un au de mal averany per l'estadi. Cada llampec és un cobriment de cor, un esglai del ridícul total.

Plou. No para de ploure.

En lloc descobert, a les grades, ben poca gent. Moltes senyeres, multitud de senyeres, senyeres petites, mitjanes..., grans no, que la policia les ha requisades. Sabates enfangades, quaranta autobusos per a accedir a un Montjuïc farcit de taxis han sobtat gran part dels espectadors, que han pujat caminant, entre el fangar creat per la pluja. Discussions entre voluntaris olímpics, que tenen seixanta anglesos que no saben on col·locar. L'himne olímpic, interpretat per la Banda Municipal de Barcelona i els cors del Liceu, emet humitat a cada nota. L'helicòpter de la policia volta i volta per l'aire contaminat de damunt de l'estadi. La cerimònia d'inauguració, curta «però digna», no aixeca entusiasme sinó una sensació pròxima al desencís, a la vergonya.

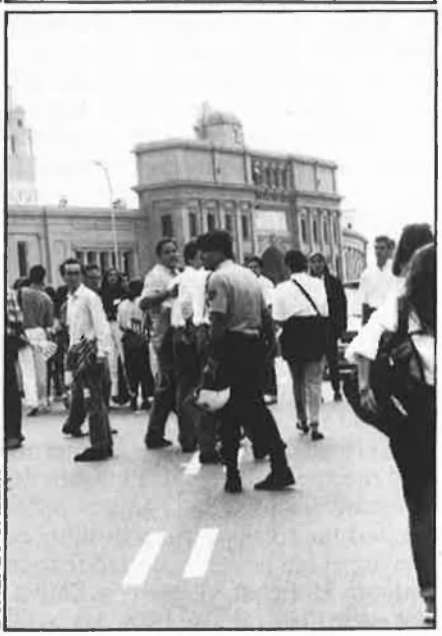
18.30 hores. «¿Que no comencen?». «No». «¿Per què?». «Ses Majestat no arriben». «Aiiii..., doncs que comencin sense ells, ¿no?».

16.31 hores. Ses Majestats, els Reis d'Espanya, inauguren l'estadi de Montjuïc.

Són xiulats pel públic. □



DOMÈNEC UMBERT



DOMÈNEC UMBERT



DOMÈNEC UMBERT

Els escorcolls se succeïren ininterrompudament a l'entrada de l'estadi.

Darrer diumenge d'octubre

La convocatòria electoral d'octubre ha disparat les tensions en l'arena política. Lluites, proves de força i candidats d'una o altra família són a l'agenda diària. Enmig de tot, alguns rostres repeteixen, i altres passen a ser objecte de memòria. Ací donem un repàs a l'estat de les candidatures al País Valencià i a les Illes.

Ismael L. Belda i Miquel Payeras

Dimarts 12 de setembre, mentre aquest setmanari és distribuït, l'executiva valenciana del PSPV-PSOE haurà definit les seues tres candidatures al Congrés dels Diputats. Dos dies després, el dijous 14, el comitè nacional que presideix **Antoni García Miralles** donarà el sí definitiu que permetrà enviar cap a Madrid les propostes que sota un altre comitè, el federal, i sota un altre president, **Ramon Rubial,** seran confirmades per **Felipe González, Alfonso Guerra** i l'alt comandament socialista. Després, s'acabarà la treva.

El PSPV, la versió valenciana del PSOE, va experimentar un autèntic colp de puny en assabentar-se de la renúncia com a cap de llista de l'exministre d'Educació i Ciència, **José María Maravall.** A les eleccions legislatives de 1986, el vocal de l'Executiva Federal fou candidat primer pel PSOE de la província de València, en una decisió típicament colonial. El lligam del catedràtic de Sociologia amb el poble valencià tan sols és a través de llibre de família: el seu pare, l'historiador **Juan Antonio Maravall,** va nàixer a Xàtiva.

Aquell 10 de juny de 1986, Maravall va obtenir la seua acta de diputat al costat d'altres disset congressistes del PSOE de València, Castelló i Alacant. Però el seu treball per la demarcació que l'havia triat va ser quasi un misteri. Una feina nul·la i grisa, que ningú coneix.

Maravall difícilment ja podrà repetir en les urnes del Túria. Aquell diputat *cunero* estarà d'ací a uns dies, i durant quatre mesos, donant classes de Política Comparada a la Universitat de Nova York. El 1986, l'ex-ministre va ser, senzillament, el resultat d'un pacte entre els corrents seguidors de **Cebriá Ciscar** i de **Joan Lerma** al si del socialisme valencià. Tot l'arbre genealògic partidari i institucional del PSOE trobà, aleshores, en aquell enviat de l'estat, una solució salomònica.

Ara, la desaparició de Maravall obre un delicat precipici entre el ciscarisme i el presidencialisme socialista. Cinc probables números 1 per València s'han deixat sentir després del consell de ministres que convocà eleccions anticipades. Un, ***Sagunto* Bru,** l'exconseller d'Indústria que tancà Altos Hornos de Sagunt, economista, diputat autonòmic i fidel seguidor del secretari general del PSPV, Joan Lerma. Dos, l'actual conseller d'Administració Pública i ex-governador civil de Castelló, **Joaquim Azagra,** un altre lermista que realment desitja tornar a donar classes. Tres, el director general d'Institucions Penitenciàries, ex-alcalde de Manises i ex-president de la Diputació de València, **Antoni Asunción,** candidat ciscarista que estaria encantant de seguir a Madrid. Quatre, l'exvice-president de la Caixa d'Estalvis de València i ex-diputat **Antoni Sotillo.** I, cinc, el vice-secretari del PSPV i conseller de Cultura, **Cebrià Ciscar.**

De tots cinc, alguns ja són, pràcticament, impossibles. Joan Lerma ha dit que cap membre de l'actual Consell ocuparia el lloc de Maravall, i això afecta el conseller Azagra. Ciscar, encara que el seu esquadró al PSPV podria ocupar la llista en majoria, ho té ben difícil: no és candidat per a tots i és conseller. Asunción és reclamat pel ministre Múgica, que no vol que dimitesca i compta amb un bon *currículum* en la lluita anti-Eta a les presons. La resta, Sotillo i Segundo Bru, hauran de competir, de totes maneres, amb algun probable candidat enviat des de la Cibeles, i amb algun soci de la Federal proposat per Benegas-Guerra per a viatjar cap a València.

Amb tot, la sorpresa socialista pot donar-se a les llistes del Senat. **Francesc Blasco,** ex-alcalde d'Alzira i actual president de la Diputació de València, podria figurar en la candidatura de la Cambra Baixa. I també l'alcalde d'Alacant, **Josep Lluís Lassaletta.** El president de la Diputació alacantina, **Antoni Fernández Valenzuela,** intenta de fa anys apartar del comandament municipal aquest ex-ugetista que ja ha complert deu anys de primer edil.

Un PP tempestuós

Si **Aznar** va ser imposat a dit per **Fraga** com a candidat a la Moncloa, **Pere Agramunt** ha visitat ràpidament totes les instàncies del Partit Popular fins aparèixer, en quatre dies de vida partidària, com a candidat indiscutible dels conservadors oficialistes, figurant el número 1 per València al Congrés. Agramunt, ex-president de la CEOE valenciana, la CEV, i candidat a president regional del PP, ocupa el lloc que en les passades legislatives va ser protagonitzat per l'ex-tresorer d'Alianza Popular, **Àngel Sanchis Perales,** un *cunero* enviat aleshores per Fraga que ara potser ocupa el segon lloc, i aposta fort per Agramunt. Però el PP valencià no és precisament una bassa d'oli.

D'una banda, el congrés dels conservadors s'ha vist ajornat, de moment, fins a desembre, i els comitès electorals i les gestores en mans dels oficialistes condueixen el partit. De l'altra, les recents dimissions de la diputada autonòmica i presidenta del grup parlamentari a les Corts, **Rita Barberá,** al costat del portaveu popular, **José Rafael García-Fuster,** en plena pre-campanya. Els dos s'han oposat repetidament a Sanchis Perales, reclamant, a l'igual que **José Luis Ibarra,** portaveu popular en la Diputació, una major potenciació de la personalitat regionalista del partit.

Mentre que a València i Castelló els números un seran nadius, a Alacant els populars tindran de nou un *cunero* enviat des del carrer de Gènova. En aquesta ocasió el secretari general adjunt del PP, **Federico Trillo,** obrirà la candidatura que, al 1986, encapçalà l'ex-ministre **Juan Rovira Tarazona.**

Dos nous, dos vells

El CDS repeteix candidat. L'enginyer aeronàutic **Joaquim Abril Martorell,** germà del superpoderós ex-vicepresident econòmic d'UCD, **Fernando Abril,** eixirà una altra vegada a defensar l'acta a San Jerónimo. El centrisme és una de les poques ofertes polítiques que al País Valencià mantenen el mateix candidat. El repte, sense dubte, és superar el fracàs que la convocatòria europea a Estrasburg significà



La renúncia de J. M. Maravall preocupa el PSOE.



Gregori Miró i Unió Balear, tota una sorpresa.



Fèlix Pons, de nou primer de la socialdemocràcia illenca.



Joaquim Abril Martorell torna de número 1 per València amb el CDS.



Ramón Izquierdo ha caigut en desgràcia.



L'alcalde d'Alacant J. L. Lassaleta podria marxar al Senat.



Pere Agramunt, número 1 del PP per València.



Gabriel Cañellas.

per a l'agrupació suarista, casada per la dreta amb el PP.

La formació nascuda d'UCD tampoc ha estat al País Valencià exempta de baralles. El secretari provincial de València, **José Luis Boado,** i el president federal, **Rafael Martínez-Campillo,** han acumulat forces per a llançar al gueto centrista, i inclús al carrer, **Pere Gozalbo,** president del CDS castellonenc, que ha criticat sense embuts la manca d'un programa contundent en l'actual partit. Als problemes plantejats per Gozalbo, s'uneix ara la possible marxa del regidor de València, **José Ignacio García Ninet,** solidari amb l'assessor municipal del grup, l'advocat **Manuel de la Llave,** destituït fulminantment pel portaveu centrista, **Fermín Artagoitia.** De la Llave i Ninet es van oposar a acompanyar el PP i Unió Valenciana en una possible moció de censura contra l'alcaldessa **Clementina Ródenas.**

Dues formacions valencianes de molt distint electorat concursaran també a les urnes el darrer diumenge d'octubre. La Unitat del Poble valencià, el nacionalisme progressista, decidirà el pròxim dia 16, en una assemblea del país, qui haurà de ser número 1 per a les Corts de Madrid. UPV, que tornarà a comptar amb el suport de **Jose Marí Bandrés** i Euskadiko Ezquerra, acudirà segurament amb el diputat autonòmic **Pere Major** com a dandidat en cap. No obstant això, el partit del valencianisme d'esquerres era partidari d'assegurar una papereta amb un número 1 independent, que s'hauria consensuat amb l'ecologisme militant i el sindicalisme agrari de la Unió de Llauradors i Ramaders. En tot cas, aquesta coalició ja és ben difícil, i encara més una boda amb l'Esquerra Unida de **Pedro Zamora,** amb qui les relacions parlamentàries continuen estant trencades.

D'altra banda, el regionalisme conservador de la Unió Valenciana, UV, ha decidit situar com a primer de llista el president provincial i portaveu municipal de València, **Vicente González Lizondo.** Com a número dos el secretari general regional, regidor i portaveu en la Diputació, **Joan Oliver.** I, com a tercer, el portaveu en les Corts, **Manuel Campillos.** Tant portaveu seguit desautoritzen **Miguel Ramón Izquierdo** («la veu valenciana a Madrid»), últim alcalde franquista de València i silenciós diputat regionalista a Madrid que, en aquesta convocatòria, ni tan sols figura a la llista. Iz-

quierdo, president regional d'UV, serà el representant general de la candidatura.

Esquerra Unida del PV es presenta amb la intenció d'obtenir tres diputats, dos a València i un per Alacant. El seu creixement a les urnes va ser molt notable en la convocatòria a Europa. El dia 16, a l'igual que en UPV, una assemblea de país ratificarà les llistes definitives. A València el número 1 serà ara, amb tota seguretat, l'advocat laboralista **Ricard Peralta.** Peralta va figurar com a segon a les generals de 1986, darrere del catedràtic d'Economia i president de la Caixa d'Estalvis de Sagunt, **Emèrit Bono.** Bono, que no arribà a ser diputat, passà en dos mesos de candidat d'Esquerra Unida a regidor pel PSOE. A Alacant els comunistes semblen en aquesta ocasió salvats de rebre una nova *cunera* com **Pilar Brabo** o **Cristina Almeida.**

Psoes i ex-Psoes balears

A les Balears, com a la resta de l'estat, les possibilitats dels distints partits passen sempre pel que faran populars i socialistes. L'any 1986 aquestes dues opcions es repartiren a mitges els sis diputats seleccionats per l'electorat insular. Ara les combinacions de la travessa electoral són una Bono Lotto ben senzilla: quatre diputats a dos, el tradicional tres a tres, o un sorprenent tres-dos-un, aquest últim el pòquer menys probable.

En tot cas, els números 1 de les candidatures per a les pròximes legislatives del 29-O són, a les Balears, pràcticament els mateixos que ara fa poc més de tres anys encapçalaren les llistes. Finalment, cap formació política balear tindrà un candidat forà en la proa de la candidatura.

A falta de la confirmación definitiva del Comitè Interinsular Socialista i de l'Executiva madrilenya del carrer de Ferraz, l'ex-ministre d'Administració territorial i ex-president del dissolt Congrés dels Diputats, **Fèlix Pons,** tornarà a ser primer pel PSOE, com va ser-ho a les legislatives de 1986, agafant de nou l'acta de diputat. Pons continua sent el gran pes pesant de la socialdemocràcia illenca.

El número 1 del PP també és un repetidor, **Josep Canellas.** Germà del president del govern autònom balear, Josep Canellas Fons també és diputat a la Carrera de San Jerónimo des de 1982. Fonts del PP confien en un descens dels vots socialistes que els permeta aconseguir quatre actes de diputat. La seua esperança, no obstant això, dependrà en gran part del mateix electorat de Fèlix Pons-Felipe González que, a les europees, premià amb generositat la candidatura de **Fernando Morán.**

La resta de les forces polítiques illenques mantenen el somni electoral d'obtenir un congressista. «Un com a mínim», assenyalava exultant i ambiciós el CDS, que si a les urnes d'Estrasburg va tenir poca sort per culpa del pacte amb el fraguisme i el poc perfil partidari, a les últimes generals de 1986 arraparen el Congrés. Com a conseqüència d'una decisió d'última hora, i del vist-i-plau dels òrgans superiors del partit, **Francesc Quetglas,** l'home d'**Adolfo Suárez** i **José Ramón Caso** en la llista balear.

A un diputat aspira també l'Esquerra Nacionalista. I que el nacionalisme progressista «avance i es consolide dins de la societat de les Illes». Ací sí que hi ha canvi. **Mateu Morro,** secretari general del Partit Socialista Mallorquí, PSM, que va ser candidat primer a les generals de 1986, no repeteix, i dóna aquest 1989 el seu lloc a l'ex-diputat pel PSOE **Enric Ribas.** Ribas, cap de la formació nacionalista d'esquerra d'Eivissa que es va federar amb els partits socialistes de Mallorca i Menorca, és ja l'encarregat de representar aquest corrent nacionalista i de competir amb la resta de corredors al Congrés. Mateu Morro llançà dies arrere la idea de conformar una única candidatura de forces nacionalistes per a acudir al Senat.

Una sorpresa i una incògnita tanquen, ara per ara, aquest calidoscopi electoral. L'aparició d'un nou partit nacionalista de tall interclassista, la Unió Balear. UB, propiciada per un altre ex-antic membre del PSOE, **Gregori Mir,** és la sorpresa. Mir i els seus companys de files volen, a més d'un diputat a Madrid, «consolidar un partit nacionalista d'ampli espectre, des de la dreta liberal fins a l'esquerra moderada». L'encapçalarà, amb tota seguretat, la papereta de vot. La incògnita està en la Unió Mallorquina que fundà **Jeroni Albertí.** UM es troba en una situació bastant delicada i, inclús, al caire d'una probable desaparició. Amb aquesta crisi, dissabte passat el partit no sols no tenia decidits els seus candidats, sinó ni tan sols si es presentaria a les urnes d'octubre. □



¿VOLS REBRE INFORMACIÓ GRATUÏTA PER CORREU DE PUBLICACIONS EN CATALÀ?

Envia aquesta butlleta (retallada o fotocopiada) a l'Apartat de Correus 303. 46080 València

Nom _____

Cognom _____

Adreça _____

Població _____

LA PRIMERA PRESÓ CONSTRUÏDA PER LA GENERALITAT

Quatre Camins: ¡quin encreuament!

Des de la decisió del seu emplaçament, passant pel seu finançament, o la seva seguretat, la presó de Quatre Camins, a la Roca del Vallès, continua sent polèmica en la vespra de la seva entrada en funcionament.

Sílvia Monfort

La inauguració està pendent d'un seguit de factors que han anat apareixent. El president de la Generalitat amenaça que no l'obrirà si el govern central no finança els mossos d'esquadra, que són els que està previst que es facin càrrec de la vigilància del recinte. Si el govern central no finança els mossos, Jordi Pujol ha manifestat que llavors, si s'obre, haurà d'encarregarse de la vigilància la Guàrdia Civil; però, potser, si s'acull algun pres d'ETA a les presons catalanes, el finançament arribarà a temps.

Llavors apareix el tema dels presos de Terra Lliure que estan en altres presons no catalanes per qüestió de seguretat. I si vénen presos d'ETA, per qüestions de seguretat haurien de ser destinats a Quatre Camins, la més segura. I els funcionaris, és clar, també reclamen les seves mesures de seguretat, encara que no han votat cap conveni. Tot plegat, un encreuament amb mala visibilitat.

Ja fou i és polèmic l'emplaçament

L'any 1986 s'iniciaren les obres de construcció en uns terrenys que, tot i pertànyer al terme municipal de la Roca, estan a ran del nucli de població de Granollers. Però l'emplaçament definitiu va anar precedit d'una gran polèmica: primer s'havien escollit els terrenys de Can Ribes, dins el mateix terme municipal però molt més pròxims a la població i després de manifestacions i reunions es van escollir els de Quatre Camins. «És molt diferent tenir la presó quasi en el centre urbà que tenir-la a nou quilòmetres», deia l'alcalde de la Roca, Joan Pujol. Però ara,els que tenen la presó quasi en el centre són els de Granollers, els quals han manifestat la seva intranquil·litat per la proximitat de la presó. Ara l'edifici està a punt d'obrir les portes i llavors passarà per ser la presó catalana més moderna i segura. Amb un cost aproximat de 48.000 milions de pessetes, amb 48.000 metres quadrats de terreny, 504 cel·les ordinàries, 40 cel·les



DOMÈNEC UMBERT

Els presos d'ETA poden ser traslladats a les presons catalanes.

per a nous ingressos i 35 per a infermeria, amb una unitat especial per a toxicòmans, l'edifici serà el primer centre de l'estat que no tindrà garites sinó que seran substituïdes per un sistema electrònic. A més, l'edifici està envoltat per un mur de formigó de cinc metres d'alçada que en alguns llocs és doble, amb un espai intermedi per a evitar la penetració o sortida d'objectes o persones.

Una torre que «no és essencialment de vigilància» sinó un «observatori ocasional», serà principalment «el centre neuràlgic del sistema electrònic i centre de coordinació de la presó», segons fonts del departament de Justícia de la Generalitat.

¿Mossos d'esquadra o efectius estatals?

A principis de març d'aquest any va esclatar una polèmica entre els departaments de Governació i Justícia de la Generalitat a causa de les diferències d'opinió sobre el nombre de mossos d'esquadra que s'haurien d'encarregar de la vigilància de la presó. El departament de Justícia opinava que necessitava entre 55 i 70 mossos i Governació opinava que amb 40 ja n'hi havia prou.

Però ara «si el dia 18 —data prevista per a l'obertura— no està resolt el finançament, la Generalitat no enviarà els mossos. No passarà res, perquè hi enviaran la Guàrdia Civil, encara que, si no ho fan, la presó no es podrà obrir», deia Jordi Pujol el dia de la seva inauguració oficial.

Encara, però, s'ha aixecat una altra qüestió en les vigílies de la seva obertura: el possible trasllat de presos d'ETA a les presons catalanes. I si enfront d'aquest fet el departament de Justícia declarava que les presons catalanes no estan preparades per a acollir a més presos amb classificació de primer grau, com és el cas dels reclusos pertanyents a ETA i «no es donaven les circumstàncies legals», segons Reial Decret del 20 de juny de 1984, fonts pròximes a la presidència de la Generalitat afirmaven que es podria negociar, a canvi de contrapartides, el finançament de Quatre Camins entre elles.

Una altra contrapartida podria ser que els presos de Terra Lliure, també en primer grau, poguessin complir condemna en presons catalanes ja que, si són prou segures per a ETA, també ho han de ser per als de Terra Lliure.

També podria ser que es financés la construcció i vigilància d'un futur mòdul annexe a Quatre Camins destinat a recluses i amb una capacitat per a unes 200, ja que la presó de Wad-ras està sobresaturada.

També a Quatre Camins hi ha saturació només amb les llistes d'espera. En un principi està previst que hi siguin traslladats els presos que estan complint condemna a La Model de Barcelona i que estan classificats en segon grau. El centre està pensat per a 350 reclusos, com a nombre òptim, però ja les previsions actuals apunten que n'hi haurà vora nou-cents. □

Joaquim Ferrer



L'exclusió del català, l'èuscar i el gallec del Programa Lingua

Fa dos mesos vaig publicar un article amb el títol «El Programa Lingua i la passivitat d'un ministre» (EL TEMPS, 10 juliol) en el qual comentava com havia estat de negativa l'actuació del ministre d'Educació espanyol, senyor Solana, que presidia el Consell de Ministres Comunitaris d'aquest ram que aprovà el 22 de maig el Programa Lingua que es proposa impulsar «l'aprenentatge de llengües estrangeres» en l'àmbit de la CEE, perquè de les llengües oficials a l'estat espanyol només quedà inclosa la castellana, és a dir, n'han quedat marginades, de moment, el català, l'èuscar i el gallec.

L'actuació de l'esmentat ministre resultava sobretot sorprenent perquè no consta que en cap moment de l'elaboració del Programa ni ell, ni cap dels seus representants, s'haguessin referit al fet que l'estat espanyol és plurilingüe i que en conseqüència representaven l'interès de tots els idiomes. Així com la delegació alemanya, per exemple, defensà les competències d'ensenyament pròpies dels *lands* en el que consideraven una intromissió, el ministre espanyol observà el silenci més absolut com si fos només el representant de la llengua castellana. Aquest fet creia i crec que era interessant per a fer-ne un comentari en una publicació d'àmplia difusió i de clara sensibilitat nacional com és aquesta i això, simplement, vaig fer.

Uns dies després, aquell article, fou contestat per un diputat del PSC-PSOE («El Programa Lingua i els silencis d'un senador», 24 de juliol) que defensava l'actuació del ministre Solana i aprofitava per a exhibir no diré «la caixa dels trons» però sí el seu particular rebost de piules que llançava amb singular agressivitat. Naturalment vaig puntualitzar la qüestió i sobretot vaig procurar retornar al que es el tema que estem comentant en un nou article («El Programa Lingua i el silenci del ministre Solana», 7 d'agost) per al que he rebut la resposta amb un estil encara més violent per part de l'esmentat diputat, que reincideix en l'estil i amb l'intent de «l'embolica que fa fort» procurant no referir-se a la qüestió que estem tractant (vegeu «El Programa Lingua i el nacionalisme eixorc», 4 de setembre).

Davant d'aquesta manifesta incapacitat per a reconèixer una actuació errònia d'un ministre, en aquest cas el senyor Solana, que perjudica els ciutadans de l'estat espanyol que parlem català, èuscar o gallec, ¿és necessari insistir per a convèncer el diputat del PSC-PSOE que la seva devoció el fa excedir i que el més lògic semblava que coincidíssim en aquesta apreciació prou evident? ¿Quins altres arguments caldrà facilitar-li perquè comprengui que el ministre Solana no actuà en aquell Consell, on s'aprovà el Programa Lingua, com el representant d'un estat plurilingüe?

Perquè suposo que entendrà que no fem el que sembla desprendre's dels seus escrits, que correm a felicitar cordialment el ministre Solana perquè ens marginà d'aquesta interessant iniciativa comunitària que és el Programa Lingua.

Crec, sincerament, que els articles dedicats a aquesta qüestió han estat suficients per a proporcionar als lectors informació sobre els paràmetres en què ens movem. Per part nostra, del Grup de Senadors de CiU, continuarem l'acció amb una interpel·lació al ministre Solana així que es reprengui l'activitat parlamentària.

Per part meva done per acabada aquesta mena de correspondència sobre aquest tema i sobretot amb aquest interlocutor, però no vull acabar aquestes ratlles sense dir-li, encara cordialment, que qualifica els seus escrits d'articles-rèplica i francament, crec que es tracta a ell mateix molt generosament, perquè l'enfilall d'insults i barroeries amb què ens ha obsequiat em sembla que mereixen la simple catalogació de bilis gràfiques.

De tot això, un fet cal retenir, més enllà de les anècdotes lamentables, el ministre Solana no es comportà com el representant d'un estat plurilingüe a l'hora d'aprovar-se el Programa Lingua i això és el que ens ha de preocupar i cal que fem el que calgui perquè no es repeteixi. □

In vitro país



• L'associació del Parc Vilaseca i Salou, formada pels afectats de les expropiacions del que ha de ser un dels parcs recreatius més grans d'Europa, han qualificat l'oferta de l'empresa constructora del parc —l'Anheuser Busch—, la qual proposava que els afectats per les expropiacions passessin a ser accionistes de l'empresa, de «broma de mal gust en un moment inoportú».

Amb un contundent «¿Accions de la Busch? ¡No, gràcies!», el col·lectiu d'afectats per les expropiacions considera que l'empresa nord-americana «tracta Catalunya com a país tercermundista», i això, segons ells, «amb el suport incondicional del govern de la Generalitat».

L'associació del Parc Vilaseca i Salou té notícia que alguns propietaris actuals dels terrenys afectats per la construcció del gran parc Busch, ho són justament des del moment que es va saber que es faria el parc en l'indret actual.

• «És la gota que fa vessar el got. Una burla. Impresentable. Una burrada. Jo me'n vaig...». Aquesta és la reacció de bona part dels treballadors de RNE al País Valencià davant la decisió del director, **Juan Mascarell,** de nomenar com a cap de programes de l'emissora **María Amparo Peris.** Aquesta vella locutora, una espanyolista furibunda lligada als sectors blavers de la ciutat de València, acaba amb totes les esperances que Ràdio 4 al País Valencià tire endavant. Així, vells i obsolets funcionaris de RNE copen ara els càrrecs de direcció i tallen el pas als nous professionals, compromesos amb el país i amb el projecte de Ràdio 4. La responsabilitat, arribats a aquest extrem, compet ja al director de RNE, el català i socialista **Enric Sopena,** que no sabem per què no intervé directament i acaba amb



María Amparo Peris.

el caos i amb la desmoralització que envaeix les emissores territorials del País Valencià. «Sr. Enric Sopena, li toca mullar-se i escoltar els professionals, que no entenem tants despropòsits, sobretot quan ens temem que si no és ara que vostè està al davant de RNE, el projecte de Ràdio 4 pot quedar avortat». Aquest és el clam dels treballadors.

• El Ministeri d'Afers Socials del govern espanyol va resoldre el 15 de juny passat concedir les subvencions per a realitzar els programes de cooperació i voluntarietat social, a càrrec de l'impost sobre la renda. Entre les concessions atorgades, ressalta la feta a la Cruz Roja Espanola, que suma un total de 3.033.775.574 pessetes. Per entendre'ns, més de tres mil milions de pessetes. El seu president, l'andalús **Leocadio Marín,** deu d'haver passat les vacances prou satisfet. El detall dels col·lectius a qui van adreçats els programes d'ajuda social dóna el següent resultat: tercera edat, joventut i menors, toxicòmans, dones, i diversos. D'aquests diversos, cal ressaltar els més de 330 milions per a la captació del voluntariat i difusió de l'activitat social, o els 5 milions per a la repatriació de malalts i ancians. Les subvencions globals del ministeri ascendeixen a 7.625.517.568 pessetes. La Creu Roja no se'n duu la meitat, però gairebé. Com diria a Leocadio Marín el vice-president del govern espanyol i amic seu personal, **Alfonso Guerra,** «pa eso tán lo jamigo». Paisano.

• L'hotel Rey Don Jaime de València, o l'hotel Astoria, de la mateixa ciutat, podien haver hostatjat, fa dues setmanes, una important reunió militar. Els ex-directors generals de la Guàrdia Civil, **José Antonio Sáenz de Santamaría,** i **Andrés Cassinello,** actual delegat militar del govern central al País Basc, grans col·legues i amics de fa anys, s'haurien trobat amb més companys d'armes, entre ells el general **Alfonso Armada,** jutjat per la seua implicació colpista al 23-F i ara en llibertat sense el compliment total de la condemna, en un conclave particular que no va transcendir a l'opinió pública. Així va ser assegurat per fonts sindicals de la policia nacional i de la Guàrdia Civil, que no han rebut cap informació oficial per part dels seus superiors del Servei d'Informació de la Benemèrita o del Servei d'Intel·ligència de la Defensa.

• La petició d'un dels nostres lectors, vell militant del PSOE de Vinaròs, al Baix Maestrat, i tècnic electrònic, que camuflàrem el seu nom sota un pseudònim, el va salvar d'una purga segura. Aquest lector ens va escriure una carta molt crítica, que EL TEMPS va publicar en el número 272, on defensava radicalment la recepció al País Valencià de les dues televisions autonòmiques en la nostra llengua, la TV3 i la TVV, alhora que amenaçava de no votar el seu partit de sempre, el PSOE, el pròxim 29-O com a resposta a la supercentralíssima ordre de **José Barrionuevo** de fer desaparèixer la TV3 al País Valencià. La petició d'aquest lector fou encertada, ja que **Ernest Nabàs,** secretari d'imatge del PSPV-PSOE i home fort d'aquest partit a les comarques del nord del país, ordenà investigar una per una totes les fitxes de l'agrupació socialista de Vinaròs a fi de cridar a l'ordre aquest militant i, probablement, d'expulsar-lo. Sr. Nabàs, ¿ja no accepten en el seu partit les veus dissidents o senzillament crítiques amb les decisions equivocades que prenen? Una miqueta menys d'arrogància, per favor

PATRONAL, SINDICATS I CONSUMIDORS CRITIQUEN EL PLA ECONÒMIC DEL GOVERN

Tots contra Solchaga

Davant la consigna governamental de refredar l'economia, els sindicats veuen amb preocupació com els treballadors seran de nou els principals sacrificats. Per la seua banda, els empresaris han vist reduïdes ja les seues previsions d'obtenir beneficis i els consumidors contemplen com la costa de gener s'ha avançat quatre mesos. És el dolorós exercici d'estrènyer la bossa.

Albert Vicent/Sívia Monfort

Consumidors, sindicats, patronal i entitats de crèdit, pràcticament la totalitat dels protagonistes econòmics, estan accentuant en les darreres setmanes les seues crítiques al gir econòmic dissenyat pel ministre d'economia, Carlos Solchaga. Les pretensions del gabinet González de refredar una economia que les mateixes disposicions socialistes s'han encarregat de sobreescalfar, estan sent massa contestades. Tant, que el govern ha decidit avançar les eleccions generals per a evitar haver d'acudir a les urnes després d'un ajustament a to, allò que popularment es coneix com estrènyer la bossa.

El Ministeri d'Economia ha passat bona part del curs polític avisant del reescalfament de l'economia espanyola. Dit d'una altra manera: mentre l'economia (la producció) ha augmentat entre un 4 i un 5%, la demanda (el consum) ha experimentat un increment del 7%. Amb greus repercusions, perquè la diferència de quasi-tres punts són béns de consum que els ciutadans han adquirit de l'exterior mitjançant importacions. I les repercussions al quadre macroeconòmic no s'han fet esperar. Al despatx de Solchaga arriben mensualment informes que evidencien que l'endeutament exterior s'ha disparat i el Banco de España ja anuncia a les seues previsions un dèficit comercial per a enguany de 1,25 bilions de pessetes.

És l'herència de la política aplicada, primer, per Miguel Boyer i després pel seu deixeble avantatjat, Solchaga. La política restrictiva aplicada pel primer gabinet socialista es va veure seguida d'una considerable caiguda en els preus del petroli. Les empreses van incrementar les seues inversions i els beneficis van aflorar fent que l'empresariat passara els darrers tres anys per un moment daurat i, alhora, que l'ocupació augmentara. Amb un major poder adquisitiu, les famílies espanyoles començaren a escalar la perillosa rampa del consum ajudades per un moment dolç per a les entitats encarregades de facilitar crèdits destinats a l'ús personal. Pisos, cotxes, canvi de mobiliaris, vacances, declaracions de renda... Per a cada necessitat consumística els bancs i les caixes d'estalvi es van inventar un nou producte creditici. Les vendes a terminis, amb entrades ridícules i pagaments interminables, van facilitar la resta.



«El govern ha traslladat als consumidors els seus propis errors econòmics».

Així les coses, 1987 i 1988 han estat definits per una demanda interna que superava amb escreix el producte interior brut: el 1987 el consum (8,5%) superava en tres punts el PIB i l'any següent en un 2,3%, ja que el PIB fou del 5,3% i la demanda del 7,6%.

L'excessiu consum va provocar una caiguda en l'estalvi i un augment en les importacions. De fet, els pressupostos de 1989 van ser massa expansionistes per a la situació real. L'augment de les pensions i l'ampliació de les prestacions econòmiques, junt amb un retard en mig any del pagament de l'impost sobre la renda, van posar en les mans dels ciutadans més diners gastadors, amb la qual cosa la demanda s'ha disparat de nou, els preus han continuat la seua escalada i la inflació ha tornat a desbordar totes les previsions governamentals.

L'alarma ha sonat de veres en Alcalá, 9, on Solchaga ha fet previsions: si les coses continuen així, el dèficit comercial quedarà sense control, els sindicats demanaran notables augments salarials, els beneficis es reduiran i amb ells cauran en picat les inversions, amb el consegüent alentiment en la creació de llocs de treball. I amb tot aquest còctel es fabrica un beuratge difícil d'engolir anomenat recessió.

Mesures de xoc

El pla econòmic del govern central per a invertir l'actual procés ha estat dissenyat en base a quatre objectius prioritaris: reduir el capítol de despeses, limitar els diners en circulació, evitar que els ciutadans gastem per da-

munt de les nostres possibilitats i impedir que l'activitat creditícia cresca més d'un 6%.

D'acord amb això, el ministre d'Economia ja ha aplicat un considerable augment sobre l'impost de societats i el governador del Banco de Espana, Mariano Rubio, ha estat l'encarregat de transmetre a les entitats creditícies l'ordre d'augmentar els tipus d'interès i restringir la concessió de crèdits, amb el consegüent malestar entre la patronal. La restricció de les vendes a terminis i la limitació de la sol·licitud de crèdits a l'exterior, han tancat la punta de llança contra els consumidors i han possibilitat la retirada de circulació de quasi mig bilió de pessetes.

A banda d'aquest indicador, els resultats reals no podran saber-se fins finals del present any, encara que algunes empreses ja han començat a veure ofegades les seues economies i els sindicats contemplen amb preocupació aquesta realitat, ja que provocarà l'alentiment en la creació de nous llocs de treball, amb estimacions de 254.000 per al 1990, una xifra que redueix en 65.000 les previsions del present exercici.

El pla econòmic apareix en un moment que presenta contradiccions preocupants. Per una banda, el govern intenta refredar l'economia alleugerint l'ànsia consumística dels ciutadans, però aquests s'enfronten a un moment on la realitat quotidiana reclama satisfer factures de col·legis, llibres (amb un increment del 6% respecte a l'any anterior i una mitjana de 10.000 pessetes per alumne d'EGB i 12.000 per estudiant de BUP), universitats (amb un augment del 7% i unes matrícules de 40.000 pessetes per a les carreres de lletres i de 60.000 per a les de ciències) i equipament de roba (amb preus superiors en un 6% respecte a la temporada passada i una mitjana de 50.000 pessetes per família). I tot això amb l'agreujant que suposa el tancament de l'aixeta creditícia per part dels bancs als quals els ciutadans han confiat des de sempre els seus estalvis. Més la puntilla que suposarà pagar l'impost sobre la renda pel novembre. No en va, el govern ha avançat el calendari electoral per anticipar-se al malestar general que produirà en el consumidor una costa de gener que comença al setembre i ningú sap quan acabarà.

De moment tan sols la borsa sembla estar d'acord amb la política econòmica més recent. Fonts de la Borsa de Barcelona reflecteixen la satisfacció amb què el parquet ha rebut l'anunci de l'anticipació de les eleccions. «L'avançament de les eleccions generals ha estat ben acollit per la borsa, prova d'això és que el dilluns següent a l'anunci va pujar força el volum de contractació i, de moment, es va mantenint en alça».

Al mercat de valors s'està d'acord amb les noves disposicions «perquè actualment hi ha un creixement massa fort de l'economia i cal alentir-lo. Amb això segur que les empreses tindran uns guanys menors, però a llarg termini es produirà un creixement més equilibrat. D'altra banda, actualment hi ha un 14% de les empreses que cotitzen en la Borsa de Barcelona que ja han entrat en el sistema del mercat continu, i es preveu que el 2 d'octubre hi haurà un 24%». Són xifres optimistes que no pronostiquen que, amb aquest ritme d'incorporacions, la política econòmica del govern pugui afectar ni posar cap impediment.



«L'economia és expansiva per naturalesa».

Escalfament social

No estan, els sindicats, d'acord amb la interpretació que el govern fa de l'escalfament de l'economia. Per a CCOO, la causa d'aquesta conjuntura econòmica es troba en el creixement incontrolat que fomenta el benefici de les societats. «En cap cas es pot fer als treballadors responsables que el consum supere la producció. Amb uns sous sota mínims, la classe treballadora no pot entrar en una demanda desenfrenada», afirma Antonio Montalbán, secretari general de CCOO al País Valencià. «En tot cas caldrà dirigir la mirada als que especulen o als que s'han assignat sous milionaris».

I mentre el govern tracta d'abaixar la temperatura a l'economia, els sindicats preparen una tardor calenta amb la presentació de la plataforma sindical unitària, on UGT i CCOO reprendran la unitat d'acció iniciada el passat 14-D. La conflictivitat social, amb tota probabilitat, durarà fins a la primavera, quan els convenis tornen a les taules de negociació i els sindicats demanen la revisió dels convenis col·lectius vigents en base al fet que la inflació ha superat les previsions pactades inicialment.

De fet, els sindicats estan acumulant raons per a mobilitzar-se durant els pròxims mesos: la retallada en el creixement de les pensions mínimes i la restricció a les pujades salarials són carn d'eslògan de les pròximes manifestacions. «Esperem que hi hagi una primavera calenta pel fet dels convenis», assenyala Manuel Sannicolàs, de la Federació de Banca d'UGT, «però serà més calenta al sector públic que no al privat, ja que per a les empreses privades els és més fàcil comprar la pau social a base de salaris que no a la pública».

La batalla dels sindicats està servida i amb un raonament d'adhesió a les mobilitzacions bastant evident: mentre algunes rendes han crescut en excés fent que es dispare el consum, altres han estat massa controlades, i ara es vol fer al consumidor responsable de tots els mals de l'economia espanyola. □

Pressupostos restrictius

L'autèntic instrument, amb el qual el govern constituït després del pròxim 29-O intentarà reconduir els grans paràmetres econòmics, serà els pressu-

Empreses ofegades

A. Vicent/Sílvia Monfort

Les mesures econòmiques del govern central han encertat de ple l'empresariat. L'increment de l'impost de societats, l'augment dels tipus d'interès i les restriccions als crèdits sol·licitats a entitats estrangeres, han estat les primeres disposicions adoptades per Solchaga per a implicar la patronal en el refredament de l'economia. Els empresaris, però, no hi estan d'acord i entenen que la política restrictiva de Solchaga ni frenarà el consum ni detindrà la inflació. Per a la patronal, el govern ha perdut el control sobre la seua pròpia política econòmica.

Augmentar l'impost de societats ha estat la circular més impopular per a la patronal. «El govern central ha pres aquesta mesura dient que s'anava a reduir la demanda, però en realitat això és un impacte sobre els costos financers de les societats, i això pot representar un retall del 13% dels beneficis esperats», asenyala Joan Pujol, director de Foment Nacional del Treball. «Aquests són milers de milions de pessetes que, de fet, no recapta ningú, però en canvi, a causa d'això, les empreses es troben ofegades».

En la mateixa línia es pronuncia el president de la Confederació Empresarial Valenciana, Josep Maria Jiménez de la Iglesia, per a qui les mesures «frenaran la producció de les empreses i en canvi no resoldran l'excessiu consum, ni l'estirada de la inflació».

També l'augment del tipus d'interès ha afectat les societats industrials que, ja aquest setembre, veuen com es retornen les lletres, no es paguen els crèdits... «I aquest és un procés que se sap quan començarà però no se sap ni quan ni com acabarà», apunta Joan Pujol. I és que les empreses que estan endeutades i no poden pagar repercuteixen en les altres empreses, que han de reduir els estocs o reduir-ne la facturació.

Ni tampoc, finalment, la restricció de crèdits provinents de l'exterior ajudarà a equilibrar la balança comercial. O almenys això pensa la patronal valenciana que, per boca del seu president, anuncia que amb uns diners espanyols tan cars «la massa monetària no baixarà sinó que s'estrangeritzarà i quedarà en mans de les multinacionals». Punt de vista que coincideix amb el del director de Foment Nacional del Treball, Joan Pujol, per a qui «l'endeutament de les empreses jurídicament espanyoles està en desavantatge amb les multinacionals, ja que aquestes sí que es poden endeutar. El governador del Banco de España, Mariano Rubio, diu que s'han de prendre mesures per a augmentar el coeficient de caixa, i això repercuteix en les empreses, sobretot en les petites. Però sembla que, tot i així, les autoritats monetàries han fet excepcions, donada la discriminació que representava per part de les multinacionals».



RAFA GIL

Josep Ma. Jiménez de la Iglesia.

¿Té alternatives la patronal a l'últim pla de Carlos Solchaga? Per a Jiménez de la Iglesia, «l'economia és de per si expansiva i per tant contrària a mesures artificials tendents a refredar-la. Per tant, haurien de restringir-se les despeses públiques i abaixar els tipus d'interès». Per la seua banda, Joan Pujol aposta per «una política d'oferta que elimine les traves que impedeixen que les nostres empreses també es puguen endeutar a l'exterior. Volem un mercat més transparent, que les borses funcionen, i llavors, no hi hauria tanta inflació, donat que les empreses podrien respondre a la demanda i no s'hauria de recórrer a les importacions». □

postos generals de l'estat per al 1990. Unes directrius que tindran en la restricció la seua paraula clau.

Així, des del Ministeri d'Economia s'està treballant amb un avantprojecte que s'articula al voltant de tres eixos: impedir que la despesa pública sobrepasse el producte interior brut, situar la inflació en un 5% per al conjunt de tot l'exercici, i no permetre que l'increment de les pensions mínimes sobrepasse el 2,5%. Aquest darrer punt, que fa que el cost de la vida cresca el doble que l'increment dels recursos de les capes més desafavorides de la població, ha alçat ja les protestes dels sindicats, que veuen com en període de creixement són els bancs i els empresaris els grans beneficiats i, en moments delicats, són els treballadors els primers a haver d'ajustar la seua economia.

Així les coses, el pròxim gabinet haurà de batallar en dos fronts simultàniament. Per una banda amb la patronal, que veu amb mal ulls la limitació creditícia, l'augment del impost de societats —partida per a la qual es preveu el 1990 una recaptació de 1,31 bilions de pessetes (amb un increment del 31,4% respecte del 1989)— i la limitació de transferències a empreses públiques i privades. De fet, Solchaga ha decidit tancar l'aixeta de les subvencions i deixar que siga el mercat el que, per mitjà de la lliure competència, ajuste la situació. L'empresariat veu aquest *laisser faire* com una actitud suïcida davant el repte del mercat únic que s'implantarà a la CE a partir de l'1 de gener del 1993. Les empreses estrangeres, sobretot les multinacionals, seran les gran beneficiades.

La segona batalla que haurà de lliurar el pròxim ministre d'Economia serà amb els sindicats. En principi, el milió i mig de funcionaris dependents de l'estat tenen adjudicat un augment salarial inferior al que previsiblement experimentarà el cost de la vida, ja que el 1990 serà un exercici per a la contenció de les despeses de personal.

La moderació pressupostària, doncs, quedarà reflectida en un descens de la despesa pública, on es contempla una considerable disminució de les transferències de capital —20.000 milions de pessetes menys que el 1989— i un descens en el creixement de les inversions a càrrec de les arques estatals, estimades per al pròxim any en 1,02 bilions de pessetes, cosa que implica un creixement de 11,9% en contrast amb un 39,5% de l'any passat.

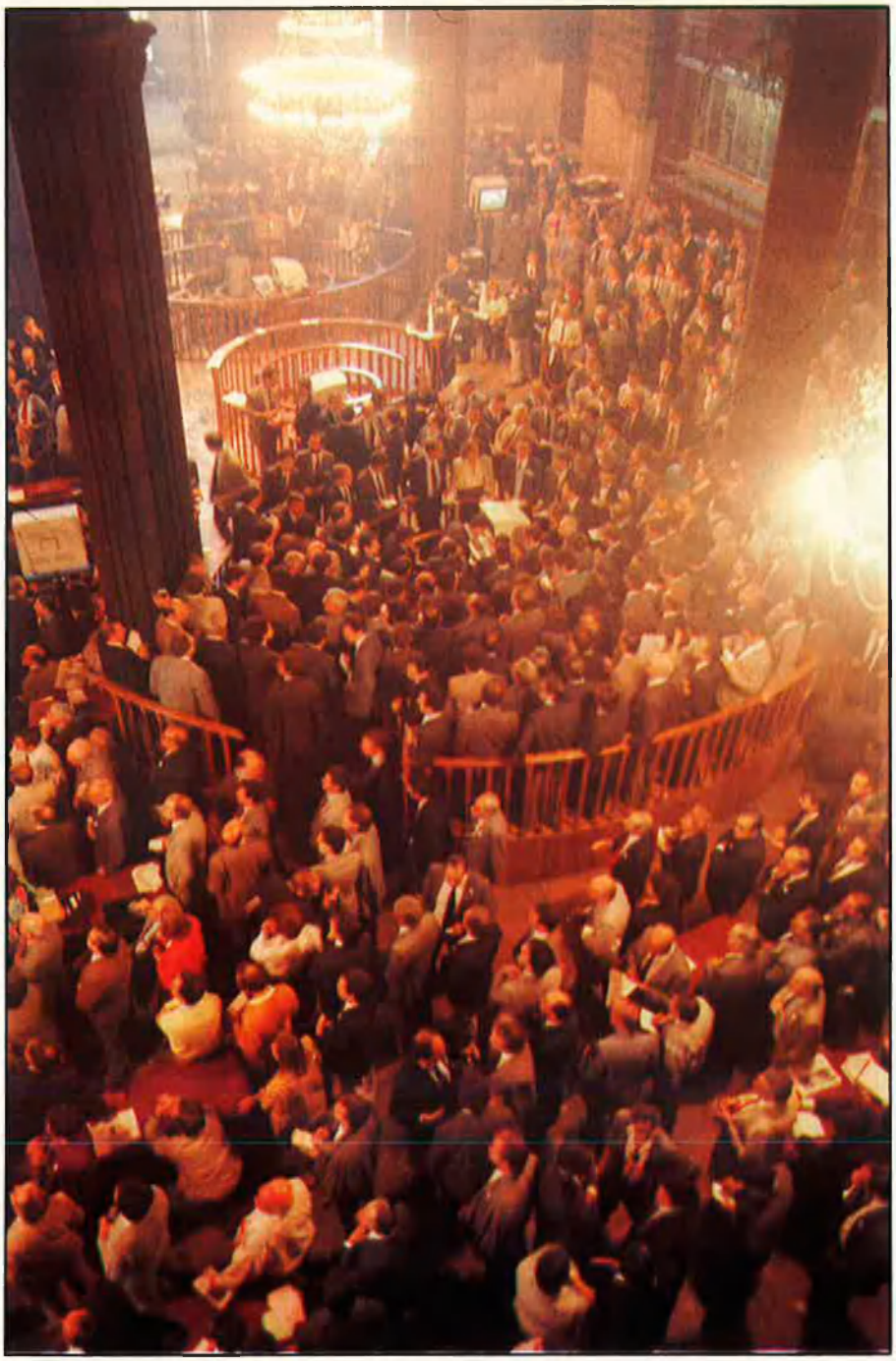
Pel que fa al capítol d'ingressos, s'estima una major aportació dels ingressos no financers amb una previsió

de 9,78 bilions de pessetes —un 11,9% més que el 1989—, que resultaran reforçats per l'augment de l'impost de societats i de l'IVA.

Finalment, la pròxima legislatura abordarà la reforma fiscal, on es contemplarà una despenalització de l'estalvi a base de reduir els impostos a les rendes de capital —és a dir, dels interessos que les entitats d'estalvi paguen pels depòsits— amb la finalitat de retirar diners de la circulació, i per tant de frenar la demanda, i simultàniament, augmentar els recursos per a finançar la inversió que ara es sufraga amb capital estranger.

Autonomies sota control

L'avançament de les eleccions generals tindrà les seues repercussions a l'elaboració dels pressupostos autonòmics. De fet, l'aprovació dels pressupostos generals no es podrà efectuar fins a març si, com és previsible, el PSOE torna a formar govern. Això significa que durant els primers mesos de 1990 el creixement de les despeses i inversions de caràcter públic serà zero, que comportarà un retall pressupostari a les comunitats autònomes. Partides com sanitat i educació, dependents dels fons estatals, veuran congelat el seu nivell de creixement.



DOMÈNEC UMBERT

«Des de la borsa s'aposta pel gir econòmic».



DOMÈNEC UMBERT

Trias: «El PSOE aplica el pitjor dels centralismes de dreta amb tics marxistes».

A les comunitats regides pels socialistes, com és el cas del País Valencià, s'intentarà fer sintonitzar les directrius macroeconòmiques de Solchaga amb el pressupost autonòmic.

Segons Josep Antoni Pérez Garcia, director general de Pressupostos de la Conselleria d'Economia i Hisenda de la Generalitat valenciana, «es produirà un retard relatiu ja que no esperarem que el PGE estiga ultimat. Així i tot, la filosofia a seguir és fer compatibles els dos pressupostos i això implicarà una orientació restrictiva».

Més crític és el conseller d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya, Ramon Trias Fargas, qui critica el sistema de finançament de les autonomies: «Amb els diners que ens arriben no podem atendre el cost dels serveis i competències transferides en l'Estatut d'autonomia, i per això no el podem aplicar enterament. Llavors, o bé se'ns donen més diners o bé ens retallen les competències», assenyala Trias Fargas. «Però es que la discussió és més àmplia: és a dir, ¿Espanya vol ser centralista o descentralitzada? Els estats moderns han de transferir les decisions i recursos a la perifèria. Aquí hi ha un gran centralisme, i centralisme i autoritarisme van molt lligats. I la línia moderna dels estats industrials és descentralitzada, si la cosa continua així. Aquí no ens podrem modernitzar mai. El PSOE té un centralisme de dreta però a més té els tics i les bases de quan eren marxistes, com la planificació central de l'economia». □

ENTREVISTA A JAUME RODRIGUEZ, DIRECTOR DE SONIMAG

«A Catalunya fabriquem per a tot el món»

Concebuda com la més important fira de l'electrònica de consum que se celebra a l'estat espanyol, SONIMAG'89 reflecteix el moment dolç que travessa el sector a Catalunya, on els fabricants europeus han efectuat fortes inversions i el nivell professional se situa entre els capdavanters del món.

Sílvia Monfort

Què és l'electrònica de consum?

—És l'electrònica que s'utilitza a casa. No té una utilitat comercial ni industrial sinó que és per al lleure. També s'utilitza el terme d'electrònica domèstica. L'ordinador domèstic l'hem batejat a Sonimag, ja que es coneixia com a *Home Computer* perquè ningú s'atrevia a utilitzar la paraula domèstica. I el fax també és un producte que s'està introduint a les llars, encara que amb menys prestacions i més simples.

—¿Quin és el passat, present i futur de Sonimag?

—Està lligat directament al passat, present i futur de l'electrònica de consum. Som, com a organització firal, un reflex viu del que és l'electrònica de consum en el nostre país i a l'estat. En la mesura que l'electrònica s'amplii, se superi i tingui expansió, Sonimag s'expansionarà, inclús anticipant-nos al futur.

—¿Quin tipus de públic ve a Sonimag?

—És mixt. Estan clarament diferenciades les jornades per a professionals de les del públic en general, però va adreçat als dos col·lectius, perquè tant s'hi compra com s'hi ven.

—L'electrònica de consum, ¿què representa per a l'economia catalana?

—No és tan important pel que pugui representar de facturació, com per les inversions industrials que s'han fet a Catalunya. La Generalitat ha sabut treballar molt bé captant les inversions d'aquest tipus a Catalunya. Sonimag també ha aportat el seu gra de sorra, i a més, com Barcelona sona, els estrangers i professionals de l'electrònica de consum l'identifiquen amb Barcelona i Catalunya.

La nostra situació és privilegiada en el mercat europeu i això ha fet que hi hagués inversions molt altes dels fabricants que han escollit Catalunya com base europea. És també important pel que pot representar de mà d'obra, llocs de treball i facturació, però també, gràcies a aquestes inversions, Catalunya podrà tenir, amb els anys, un personal qualificat en electrònica i la possibilitat de tenir productes de prestigi mundial.

—¿Què s'ha de fer per a disminuir les importacions?

—Hem de comprar menys, però no sé com s'ha de fer això. Per a equilibrar la balança, evidentment, s'ha de fabricar més aquí i consumir menys de fora, ¿però qui posa portes al camp si ja estem integrats en la CE?

—¿Quina competència representen el sud-est asiàtic i el Japó?

—Cap competència. A l'estat, l'electrònica de consum com a tal no existeix, i la competència del mitjà i llunyà Orient és amb Europa. Però és una lluita que es confon perquè hi ha empreses europees que estan fabricant allà i a l'inrevés... Hi haurà un moment que no serà mercat únic europeu sinó mundial.

—¿Quins són els productes que majoritàriament s'importen?

—Absolutament tots, i tots, també es fabriquen aquí. Avui per avui, a excepció de productes sofisticats de petites sèries, a l'estat es fabrica tot i s'importa tot, depèn de les marques.

—¿I què exportem i a qui?

—A tot el món. Hi ha indústries europees, japoneses i americanes que fabriquen aquí per als seus mercats mundials. Així, fan els televisors aquí, els vídeos a Anglaterra i els àudios a Àustria, i s'exporten tots a nivell europeu. Aquí estem fabricant per a tot el món.

—¿Quin nombre d'empreses electròniques hi ha a Catalunya?

—Més del 50% de les empreses d'electrònica del consum, donat que Catalunya sempre ha sigut una porta d'entrada, ja que pràcticament totes les marques han iniciat el seu caminar amb empreses de capital català, primer com a representants i després com a col·laboracions de tipus industrial, i és evident que el mercat català és el test fonamental del producte que tenen les empreses, i Sonimag serveix per a això. Les tendències que funcionen a Catalunya funcionen a la resta de l'estat. A més, l'electrònica genera cultura electrònica.

—El mercat dels televisors l'any passat només va créixer



ANNA NAVARRO

«La qualitat no sempre mana als mercats».



ANNA NAVARRO

«El mercat trencarà les barreres europees i es farà mundial».

un 2%. ¿És un mercat que està saturat?

—No. El mercat de l'electrònica de consum es mou per impulsos puntuals. Hi ha hagut els *booms* de la TV, vídeo i ordinadors, i una vegada arribada l'etapa en què tothom té de tot, llavors hi ha el fenomen: de tornar a l'origen. L'any 1982, entre la visita papal i els mundials de futbol va ser el millor any per a la televisió, però es mou per fenòmens puntuals.

—¿Quin és el futur de la televisió per cable?

—El cable és un sistema, un suport, però és un fenomen molt complex, no saps mai on comença el problema: si per qüestions polítiques, tècniques, econòmiques. De tots és sabut que dominar la televisió és dominar moltes coses. Hem vist últimament la lluita aferrissada pels tres canals de televisió privada; o el cas de TV3 i València... és tan absurd i estrany que en el segle en què estem es limiti la possibilitat d'informació...

—¿Quin és el futur del vídeo?

—El futur és el de poder transmetre matèries, no solament imatges. El gran desenvolupament del vídeo passa per dos extrems: la senzillesa de l'equip, per a aquells que només volen gravar i reproduir, i la complexitat, per als que volen programar dies, hores, un tipus d'imatges... Però l'evolució del vídeo vindrà marcada per la televisió, i la gran expectativa està en el sistema d'alta definició que ho revolucionarà tot.

—¿Què significa el sistema DAT (Digital Audio Tape)?

—És tecnologia implantada en el sistema de gravació-reproducció, de major fidelitat, un nou sistema que millora molt la fidelitat. Però una cosa és la tecnologia i l'altra la política. Curiosament, no sempre es comercialitza el millor sistema tecnològic per les lluites de mercat. No sempre s'imposa la qualitat.

Però és que en l'electrònica de consum hi ha dues novetats: una quan surt i l'altra quan s'introdueix i s'implanta. I l'autèntica novetat, per a mi, és quan s'implanta.

—Bianualment hi ha el saló de la Fotografia, però ¿per què no hi ha empreses dedicades a la fabricació d'articles fotogràfics?

—Som totalment dependents de l'exterior, és molt semblant al que passa amb l'electrònica. Avui per avui, per ser capaç d'estar en un nivell més alt i evolucionar es necessita tenir un mercat en tot el món. En el seu moment, l'estat no ho va saber fer i ara ja no es pot. Sols les marques amb autèntiques multinacionals són capaces de tenir mercats i evolucionar amb la rapidesa que cal.

—¿Per què és bianual aquest certamen?

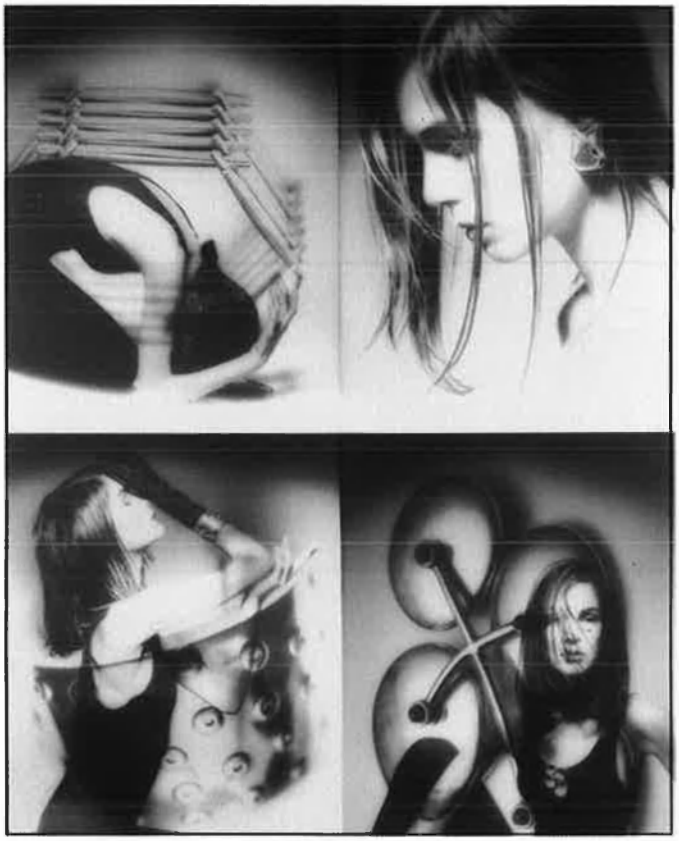
—Perquè hi ha una fira a Alemanya que es fa els anys parells i la d'aquí en els senars, i ja és suficient, perquè la fotografia tampoc evoluciona tan de pressa com l'electrònica de consum.

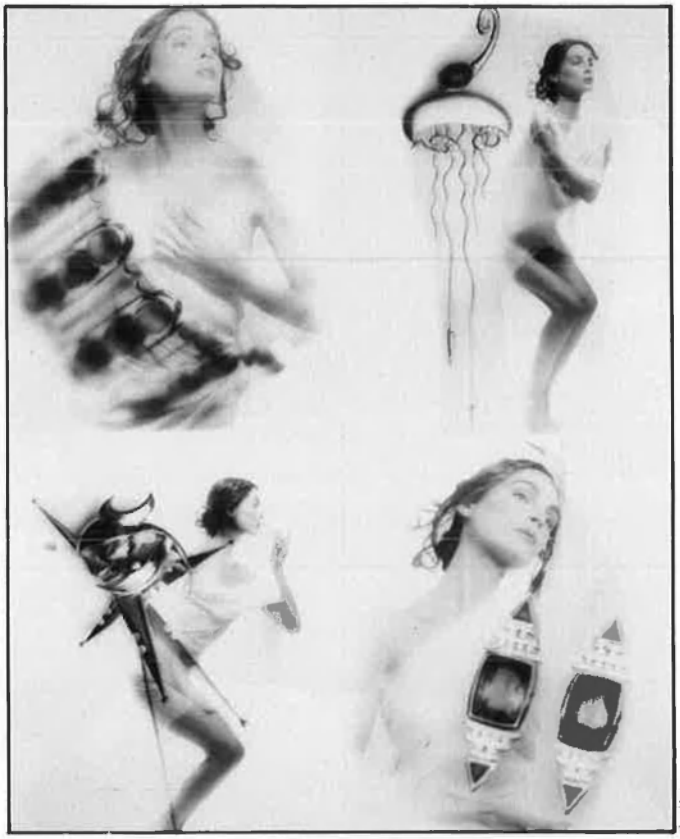
—¿Quines són les novetats de Sonimag'89?

—Hi ha un ràdio-cassette per a automòbil amb un plafó frontal de control extraïble per a evitar que el robin, hi ha gravadores portàtils digitals, magnetoscopis domèstics amb pantalla LCD de cristall líquid, televisors en color amb doble sistema estèreodual, o càmeres fotogràfiques compactes amb *zoom* motoritzat.

—¿Quin nombre de gent s'espera que assisteixi al certamen?

—Aproximadament 250 mil persones. Però no ens preocupa tant la quantitat com la qualitat; i no augmenten el nombre de visitants, de fet, perquè no augmenten els punts de distribució. Sonimag és un test de producte fonamental per a les marques, i el públic sap molt bé el que vol i hi entén. El 85-90% del públic que ve ho fa cada any, perquè hi ha gran afició per l'electrònica i la fotografia. □





18 DISSENYADORS D'AVANTGUARDA PRESENTS EN EL CERTAMEN

FIJOVA, el repte de l'especialització

Entre els dies 7 i 11 de setembre, València ha estat seu de la 24 edició de FIJOVA, saló que tendeix a l'especialització, on han participat els més destacats representants de la joieria d'avantguarda que hi ha a l'estat.

Josep Muñoz

FIJOVA, Fira Internacional de Joieria, Bijuteria, Rellotgeria i Complements de València és la primera vegada que se celebra de forma autònoma. Amb anterioritat, aquest sector estava inclòs dins del metall i obria els seus estands als professionals durant el mes d'abril. Cobrar autonomia i canviar de dades han estat, durant anys, velles aspiracions dels joiers valencians. Amb el canvi de dades, la fira valenciana evita la coincidència en el temps amb la de Basilea, al temps que entra a formar part del circuit internacional de certàmens i permet als fabricants servir els encàrrecs coincidint amb Nadal, el moment àlgid de venda de joies.

Segons dades facilitades per la institució firal, un total de 109 expositors han participat en el Saló. D'aquests, 5 han estat estrangers. Per subsectors, el de joieria ha estat el més participatiu, amb un total de 58 expositors, seguit del bijuter, amb 19. En un marc especialment concebut per a l'ocasió han participat també, presentant les seues col·leccions, 18 dissenyadors d'avantguarda: Lucia Dominguín, Chus Burés, Antonio Ibáñez, Ana Forcada, Gemma Pixot, Jorge Rojas, Paloma Sánchez, Vicent Gracia, Antonio Romero, Jesús Galparsoro, Quique Buxeda, Xavier Doménech, Joaquín Berao, Antonio W. Rodríguez, Chelo Sastre, Damoris Montiel, Montse Guardiola i Anna Saura.

La presència d'aquests noms en la fira ha estat possible gràcies a les facilitats proporcionades per l'entitat, que ha subvencionat, en gran part, les despeses que suposaven el lloguer dels estands. Enrique Llopis, director de FIJOVA, ha assegurat a EL TEMPS que «amb aquesta acció, FIJOVA pretén convertir-se en la fira més moderna i especialitzada del sector». «El nostre objectiu —ha afegit Llopis— és que aquest saló es convertesca en un punt d'obligada referència per a tots aquells que vulguin comprovar el moment tan interessant que està vivint la joieria d'avantguarda a l'estat espanyol. Potenciar ara les empreses que tenen present el disseny en el seu procés de treball equival a crear futur».

Amb aquesta orientació clara i precisa, FIJOVA pretén distanciar-se de l'oferta que venen als compradors la resta de fires de joieria que se celebren a l'estat, la de Madrid, la de Còrdova, la de Barcelona i una més que té lloc a Galícia. Per a García Reche, conseller d'Indústria de la Generalitat valenciana, «en aquest sector sobren fires, però no pertoca a les institucions ordenar aquesta situació. Han de ser els professionals els que han de posar-se d'acord i evitar aquesta multiplicitat».

Antonio Romero, president del gremi de joiers de València, ha reconegut que fins ara tots els intents per acabar amb aquesta oferta han fracassat. «Cada fira —diu Romero— i cada autonomia volen tenir les seues respectives

fires, i aquesta situació, que ens està perjudicant a tots, no porta camí de canviar en un futur immediat».

Les col·leccions

Un alt grau de rigor i de qualitat han estat els trets més notables de les 18 col·leccions presentades. Chus Burés i Chelo Sastre han continuat exposant les seues peces en plata amb la precisió i l'originalitat a què tenen acostumats ja els seus seguidors. Lucía Dominguín, per la seua banda, portà a València una col·lecció ja antiga de peces desmuntables realitzades amb or. Antonio Rodríguez i Quique Buxeda, sense per això haver deixat de treballar amb la plata, apostaren per l'or. El primer d'ells reconegué haver trobat en les formes marines la seua font d'inspiració, i és per això que les seues peces, treballades en fils d'or tornejats, sorprengueren agradablement. Antonio Romero buscà en la seua col·lecció, treballada tota amb plata, inspiració en el món animal, i les seues arracades i les seues polseres jugaven amb caps i cossos d'animals salvatges. Finalment, Vicent Gràcia, que presentà peces tant amb or com amb plata, buscà el *leitmotiv* de la seua col·lecció en els distints elements formals dels aparells utilitzats pels antics navegants: brúixoles i astrolabis.

El projecte Honeymoon

Honeymoon és un projecte ideat pel creador de cerimonials Antonio Miralda, consistent a propiciar distints tipus d'accions destinades totes elles a celebrar el casament de l'estàtua de Colom de Barcelona i l'estàtua de la Llibertat ubicada a Nova York. Aquest casament, que per a Miralda representa la unió de dues cultures a través de l'oceà, tindrà lloc formalment el 1992. Mentrestant, ja han tingut lloc diverses accions destinades a conduir a bon port aquest matrimoni. FIJOVA s'ha afegit a aquest projecte finançant de forma directa la realització dels anells que en la cerimònia del casament s'oferiran els nòvios.

Els anells, dissenyats per Chus Burés, s'han fabricat en tallers valencians i estan realitzats en metacrilat transparent, bronze, aigua de distints mars i diamants. L'anell que Colom regala a la nòvia conté aigües de l'Atlàntic, el Cantàbric i el Mediterrani, aigües que moltes vegades han recorregut les naus europees. Per la seua part, l'anell que la nòvia regala a Colom té també aigua de l'Atlàntic com a símbol d'acollida





RAFA GIL

Dalt, els dissenyadors Antonio Rodríguez, Lucía Dominguín i Vicent Gràcia. Baix, Enrique Llopis, director de FIJOVA.

i llibertat, aigua del mar de les Antilles simbolitzant la fertilitat, i aigua del pacífic com a símbol de la magnificència de les terres que banya.

FIJOVA premia el disseny

Innovació i disseny, aquestes són les característiques que més té en compte FIJOVA en el moment de repartir els distints premis que, cada any i coincidint amb la seua celebració, la Fira convoca. En aquesta edició, el premi ciutat de València, dotat per l'Ajuntament de València amb un milió de pessetes, ha estat concedit a Maria Antònia Roviralta Ristol, de Sitges. El trofeu Fijova, que es concedeix a la millor peça realitzada en plata, l'ha guanyat Josep Carles Pastor, de València; el premi de l'Associació de la Premsa Valenciana ha anat a parar a Susana Asensi, també de València; el trofeu Cambra de Comerç, a la peça més comercial, ha estat per a Clemència Peris, de Terrassa. Finalment, els premis que concedeixen els gremis de joiers i platers de València, Castelló i Alacant han recaigut en Josep Marín Ruiz, de València; Maria Antònia Roviralta, de Sitges, i Salomé Cuesta, de València, respectivament. □

Bijuteria i joieria. Evolució de les exportacions al País Valencià

1984	5.313 milions de pessetes*
1985	4.617 milions de pessetes*
1986	4.724 milions de pessetes*
1987	4.724 milions de pessetes*
1988	4.574 milions de pessetes**

* *Fonts:* Informe econòmic regional realitzat pel Consell de Cambres de Comerç del País Valencià.

** *Fonts:* Institut Valencià d'Estadística

In vitro economia



• Novetats en dues de les principals empreses valencianes. Mentre **Avidesa,** societat en mans de la família Suner, prepara la seua eixida en borsa per a finals del pròxim mes d'octubre, l'empresa **Pascual Hermanos** prepara el relleu en la seua direcció general.

En el cas d'Avidesa es tracta de l'emissió d'accions per un valor total del 20% del capital social, que en aquests moments ascendeix a 2.783 milions de pessetes. Pel que fa a l'empresa horto-frutícola, serà **Joern Weber,** representant de la multinacional nord-americana del sector United Brands, actual propietària del 30% de les accions de Pascual Hermanos, l'encarregat de dirigir la societat.

La brusca caiguda dels beneficis, que han passat de quasi 1.400 milions de pessetes a 21 en les dues últimes campanyes, ha estat una de les causes que ha motivat la presència de Weber en la cúpula de Pascual Hermanos.

• El Departament d'Indústria de la Generalitat de Catalunya ha destinat una sèrie d'ajudes econòmiques que serviran per a reequil·librar el sector industrial a Catalunya, i, per tant, dirigides directament a les zones de l'interior, les quals tenen més dificultats per a atraure les inversions.

El tipus d'ajudes que la Generalitat oferirà a les empreses podrà arribar fins al 20% de la inversió en actius fixos, sempre que això representi la creació de 10 llocs de treball com a mínim. D'altra banda, les inversions que les empreses realitzin per a la compra de terrenys, edificis o béns d'equip podran computar a l'hora de calcular les subvencions a rebre.

Per tal d'estudiar les empreses que es puguin beneficiar d'aquestes subvencions, es crearà aviant una comissió tècnica, integrada pel director general d'Indústria de la Generalitat, **Miquel Puig,** el director general del Centre d'Informació i Desenvolupament Empresarial i dos representants del Departament d'Indústria.



Macià Alavedra, Conseller d'Indústria

• El Ministeri d'Agricultura acaba de reconèixer dues noves Organitzacions de Productors de Fruits Secs (OPAS), totes dues ubicades a Reus (Baix Camp). Amb elles ja són cinc les OPAS constituïdes oficialment a les comarques tarragonines, dins el procés vertebrador d'aquest sector pel que fa a aquest tipus d'organitzacions, perquè són una eina fonamental per accedir als nous mecanismes de suport posats en marxa per la CEE respecte als fruits secs i en especial de l'avellana. Les OPAS ara reconegudes són la Societat Agrària de Transformació Abertal i la Societat Agrària de Transformació Crisol de Fruits Secs. La primera d'elles compta amb unes 8.000 hectàrees de cultiu, entre ametllers, avellaners i garrofers, que suposen una producció global a l'any superior a les 8.500 tones, de les quals un 50 per cent corresponen a l'avellana. La segona OPA esmentada disposa d'unes 10.500 hectàrees, entre ametllers, avellaners, nous, festuc i garrofers, amb una producció anual d'11.000 tones, de les quals unes 6.200 són d'ametlla.

• Sonimag 89, referent al sector de l'electrònica de consum, estarà en la Fira de Barcelona des de l'11 al 17 d'aquest mes. En aquesta convocatòria arriba a la més alta representativitat sectorial de la seva història.



En una superfície d'uns 40.000 metres quadrats, s'hi ofereixen els sectors de TV, vídeo, hi-fi domèstics, ordinadors, antenes i Alta Fidelitat entre altres, com també l'àmbit de la fotografia, convocatòria que té una periodicitat biannual.

En Sonimag 89 participen 320 expositors de l'estat i estrangers, representants de les empreses i marques més importants del sector, i en el certamen fotogràfic participaran 84 empreses expositores. Paral·lelament a l'exhibició comercial, i amb motiu dels 150 anys de la fotografia, se celebrarà una subhasta de càmeres de col·lecció en la qual es posaran a la venda més de 800 lots de càmeres, objectius i accessoris amb data de fabricació entre 1850 i 1930.

JOSÉ MARÍA AZNAR, 'SORPRESA' POPULAR DEL 29-O

El delfí Aznar

Pràcticament tothom coincideix que la gran novetat de les eleccions del 29 d'octubre és el candidat del PP a la presidència del govern central, José María Aznar. Els altres caps de llista o són els de sempre o són irrellevants, amb l'excepció del comunista Julio Anguita.

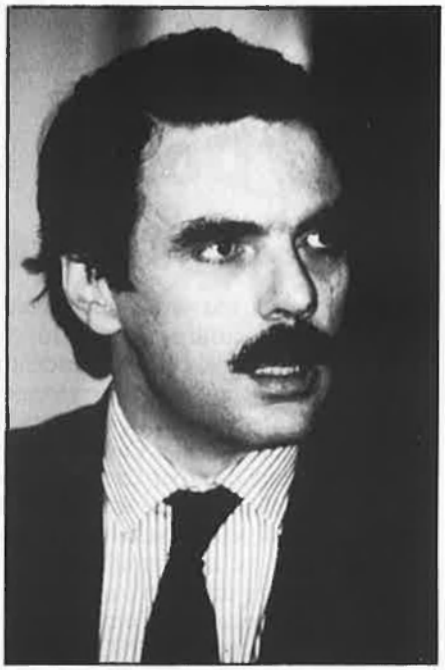
Josep Ma. Sanmartí

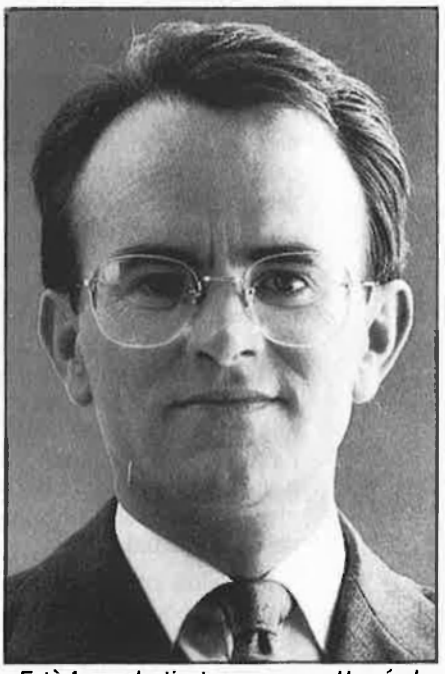
Cal assenyalar en primer lloc que Aznar és un *home* de Manuel Fraga. El 1982 fou anomenat juntament amb Juan Ramón Calero, Rodrigo Rato i Jorge Verstrynge un dels *cadells* de Manuel Fraga i era una de les peces fonamentals per a refer la imatge del partit i assumir la feixuga herència de Fraga. Calero s'ha perdut entre les picabaralles que han bloquejat l'activitat parlamentària del grup popular al Congrés de Diputats. Aznar, en canvi, ha estat sempre un incondicional de Manuel Fraga i tot i que jurà fidelitat eterna a Antonio Hernández Mancha, fou un dels qui va propiciar el retorn de Fraga a la presidència del PP. Per tant, no és gens estrany que el líder el proposés finalment a la comissió executiva i a la junta directiva i que tots dos òrgans del partit s'elegissin sense dificultats ni oposició com a cap de llista per Madrid. Era realment un dels *presidenciables*, i per això fou designat vice-president del partit en el darrer congrés del PP.

Aznar oferia dos grans avantatges: té experiència parlamentària i de govern i no provocava rebutjos importants, si bé els *manchistes* no li perdonaven la traïció. És un polític sòlid, discret amb encerts i errors, al qual se li ha encomanat la missió de preparar el relleu de Fraga i donar la gran batalla el 1993. Per poder complir aquest programa Aznar necessita un bon resultat electoral el 29 d'octubre. El PP ha defenestrat nombrosos líders sòlids i discrets que no han pogut presentar bons resultats. I si no, que li ho preguntin a Marcelino Oreja: les eleccions del 15 de juny passat el deixaren de banda i això que es va fer una refundació del partit per llançar-lo com a nou líder conservador. Aznar pot presentar com a aportació personal la presidència de Castella-Lleó, que arrabassà als socialistes el 1987. A canvi, s'ha mostrat massa dubitatiu i cautelós en algunes crisis del seu partit i al capdavall és massa jove encara per enfrontar-se a gats vells com Felipe González, Alfonso Guerra o el mateix Adolfo Suárez. I en últim terme mai no podrà impedir la imatge que fou designat per la pressió de les circumstàncies i perquè no hi havia ningú més tan a mà i disposat a fer aquest pas. La seva elecció fou inevitablement precipitada.

El problema és que la seva destinació ha aglutinat novament un sector crític, concretament els seguidors d'Antonio Hernández Mancha. Aquests no contesten directament el nomenament de José María Aznar com a candidat a president del govern, però demanen tres coses: que l'aspirant a primer ministre sigui al mateix temps líder del PP, que aquesta designació sigui feta en un Congrés i no pels òrgans del partit i que meni una política d'unitat interna i no de purgues. En aquest últim punt, els crítics sostenen que qui està fent les purgues són Manuel Fraga i els seus lloctinents, però diuen que Aznar hi està d'acord i que no ha fet res per evitar-les. De moment, els *manchistes* estan convençuts que des de la seu central se'ls està escombrant de les llistes electorals i que els qui surtin seran únicament lleials incondicionals de Fraga i d'Aznar.

La designació d'Aznar no suscità polèmiques dins dels òrgans directius del partit, però tampoc no va aixecar entusiasmes entre els quadres i militants i dins de l'opinió pública. Això no obstant, hi ha una certa creença que un home així pot millorar els resultats electorals del 1986 i pensar en un assalt al poder el 1993. Un dels problemes que se li plantegen és que haurà de treballar a la curta almenys a l'ombra de Manuel Fraga, que com a president del partit té poders efectius per damunt d'ell. ¿Què passarà quan hi hagi discrepàncies entre ells dos? ¿N'hi pot haver?





¿Està Aznar destinat a ser un nou Hernández Mancha?

La pregunta unànime és, per tant, si el PP permetrà que Aznar esdevingui un líder de debò dels conservadors espanyols, o bé si estem davant d'un episodi més de l'autofàgia dels populars. Aznar té qualitats per a ser aquest dirigent, però li caldrà temps i una mica de sort. La segona la pot tenir, el primer difícilment, sobretot si el 29 d'octubre ha de sortir dient que les coses podien haver anat millor pel PP. □

Des d'El Retiro

'Doña' Carmen i la censura

Fa uns anys fou l'*Azor;* ara és *dona* Carmen i la censura en televisió. Sens dubte són coses involuntàries, però el president del govern no aconsegueix alliberar-se de la persecució de l'ombra, tot i que siga anecdòticament, del dictador. Hi ha molta diferència entre aquesta **Carmen Romero** que es presenta com a candidata per Cadis al Congrés dels Diputats i aquella dona Carmen, és cert. Fins i tot ningú hauria pensat mai que la muller del general s'haguera pogut presentar pel terç familiar a aquelles Corts orgàniques. Són coses diferents i no té res a veure; pero hi ha aquesta persecució de l'ombra de Franco, feta més explícita pels dissidents del PSOE —antics, com **Pablo Castellano,** o novells, com **Ricardo García Damborenea.** Pregunten a García Damborenea amb quin personatge viu o mort compararia Felipe González. «La resposta seria un tall de ganivet», diu l'ex-directiu socialista biscaí.

L'ombra del dictador, difícil de traure per a unes generacions que visqueren sentint parlar dels campaments del Frente de Juventudes i dels peixos que pescava el general a bord de l'*Azor*. Allò de *dona* Carmen, és, fins i tot, el contrari potser del que es pensa. Sembla que el que vol Carmen Romero, amb una llarga militància de partit i sindical, és fer la seua pròpia vida política i no exercir sols d'esposa del president del govern. Però no ha estat interpretat favorablement per la resta dels partits, que interpreten que la presidenta aprofita la seua situació familiar per a fer política. També critiquen perquè no els agrada tenir enfront un nou candidat famós i amb popularitat, sens dubte, malgrat que no es pot negar que l'anunci de la candidatura de Carmen Romero no ha estat acollit per l'opinió pública com una decisió encertada.

Una altra cosa és la qüestió de la censura. Això és greu i, a més, ridícul. Televisió Espanyola suspengué la retransmissió que estava fent en directe de la inauguració de l'estadi Olímpic de Montjuïc quan començà la xiulada i les protestes de grups com la Crida a la Solidaritat i la Joventut Nacionalista de Catalunya, sector jovenívol de Convergència Democràtica de Catalunya, i oferí un documental sobre les instal·lacions. Quan la xiulada acabà, tornaren les imatges en directe, però Televisió Espanyola evità fer veure les pancartes que demanaven llibertat per a Catalunya.

Això es diu censura i, siga o no responsabilitat del president del govern —ho és indirectament—, es pot dir que és una pràctica franquista. La censura de TVE no es reduí a la retransmissió. Els informatius que feren referència a la cerimònia d'inauguració de l'estadi no feren cap al·lusió als incidents. Foren ignorats, ama-



Soledad Becerril, reexhumada.



Felipe González.



Manuel Muñoz



Carmen Romero, qüestió de noms.



L'ombra del dictador plana amb insistència.

gats, esborrats, com si no s'hagueren esdevingut mai, amb una tècnica pròpia de règims totalitaris.

Si el paral·lelisme entre Carmen Romero i *dona* Carmen no va més enllà del nom, la relació entre la censura de la televisió franquista i la que ha emprat en aquest cas la de Felipe González és directa. Es tracta de la llei del silenci, d'intentar fer desaparèixer els fets per la via de no parlar-ne.

No comencen bé la pre-campanya electoral els socialistes censurant a TVE i impedint que es veja TV3 al País Valencià, tot i que aquest darrer problema és més complex i no —o no sols— de censura.

Són maldestres els socialistes, i l'embolicada manera de començar alhora les emisions de Televisió Valenciana i la campanya electoral té tot l'estil i el més ranci sabor de la desmanyotada direcció dels socialistes valencians. On estan contents és a Madrid. Ara poden llegir als diaris les notícies sobre una polèmica que és quasi tan interessant com aquella guerra de les banderes que els madrilenys lamenten que acabara tan aviat.

Siga com siga, tot és campanya; l'aire fa olor d'eleccions i les eleccions fan olor de majoria absoluta. Poques sorpreses es poden esperar. Amb censura o sense, amb TV3 o sense, Felipe González continuarà dirigint els destins d'Espanya sota l'ombra de **Miguel Boyer**, i de tant en tant sota l'ombra del dictador pescant tonyines a bord de l'*Azor*.

Si els del PSOE son feixucs, maldestres i desmanyotats, la resta dels partits ho fan encara pitjor. Don **Manuel Fraga** ha donat totes les benediccions al seu fill molt amat **José María Aznar** i ha procurat al mateix temps fer la punyeta al seu antic fill predilecte, ara caigut en desgràcia, **Antonio Hernández Mancha.** Fraga no permet que Antonito es presente per Sevilla com ell volia, i li ha dit que es presente per Còrdova. Antoñito, que fins ara havia estat bon xicot i s'havia engolit disciplinadament totes les jugades lletges de don Manuel, ha dit que n'hi ha prou: Sevilla o res. Res, li diu don Manuel, que presenta encapçalant la seua llista sevillana una ex-ministra de **Suárez**, **Soledad Becerril.**

En el moment d'escriure aquestes ratlles no se sap com ha acabat la història d'Antoñito i don Manuel. Sí que ho sabrà el lector quan tinga la revista en les mans. De tota manera, i sense por de no encertar, és pot avançar que aquest episodi, ja que es tracta del Partit Popular, acabarà, com sempre, malament.

Sí que sembla segur que **Pablo Castellano** anirà en tercer lloc en la llista de la coalició socialdemòcrata Izquierda Unida per Madrid, després de **Julio Anguita** i **Cristina Almeida;** i no se sap encara si els nacionalistes bascos d'Eusko Alkartasuna aniran en coalició amb Euskadiko Ezkerra i el PNV.

Tant fa; passe el que passe, les coses no han de canviar gaire. L'aire, malgrat la pluja i les inundacions, fa olor d'eleccions. I les eleccions fan olor de majoria absoluta. □

EA, PNB I EE NO ES POSEN D'ACORD PER ANAR JUNTS AL SENAT

El pacte impossible

Tot just en el moment de tancar aquesta edició arriba la confirmació del fracàs de les converses per a constituir un front nacionalista basc al Senat de cara a les pròximes eleccions del 29-O. Personalismes i diferències programàtiques i ideològiques ho justifiquen



J.A. MIRANDA

J. M. Bandrés.



J.A. MIRANDA

Xabier Arzallus.



RAFA GIL

Carlos Garaikoetxea.

J. M.

La proposta de pacte entre EA, PNB i EE ha fracassat. Fins a última hora de dillins, fonst internes dels tres partits confiaven que l'acord fóra possible, malgrat les diferències programàtiques i ideològiques. El partit que més confiava que això fóra així era Euskadiko Ezquerra, grup que llançà la idea i el que més a fons ha treballat en els intents per dur endavant aquesta proposta.

Aquesta es concretava en un text on s'incloïa l'exigència que es modificara el sistema d'elecció del Tribunal Constitucional, es demanava la reforma del Senat, amb l'objectiu de convertir-lo en una autèntica cambra de les autonomies, i es reclamava la participació de les autonomies en les relacions de l'estat amb la CEE.

També ha estat EE el que més dures declaracions ha realitzat contra EA pels recels que tant els seus dirigents com l'assemblea nacional que aquest partit celebrà el passat divendres han mostrat en el moment de pronunciarse sobre el tema.

Fou precisament en aquest assemblea on les bases d'EA acordaren ampliar el pacte també al Congrés, la responsable que durant hores les negociacions es donaren per trencades. La resolució de l'assemblea, on acabaren imposant-se les tesis de Carlos Garaikoetxea, en un clar intent d'aquest polític per convertir-se en el protagonista absolut d'una proposta que no havia estat plantejada pel seu partit, provocaren desqualificacions immediates per part tant de Xabier Arzallus, president del PNB, com de Kepa Aulestia, secretari general d'EE.

El primer d'ells acusà directament Garaikoetxea de no voler signar el pacte posant entrebancs pel mig, i el segon declarà: «En aquest país no podem passar del no-res a compartir-ho tot. No podem passar de situacions de gran distanciament, provocades per diferències programàtiques i ideològiques abismals, a defensar un programa comú en el Congrés». A més de l'intent d'EA d'arribar amb els altres dos partits a un acord que abraçara també el Congrés, l'assemblea abans esmentada qualificà en les seues resolucions d'humiliant la distribució d'escons que en un principi s'havia barallat: 5 per al PNB, 2 per a EE i 2 més per a EA. Si les ncgociacions finalment van poder continuar celebrant-se fou gràcies a una resolució final de la mateixa assemblea que facultava a la direcció d'EA per a prendre qualsevol decisió «en funció dels interessos d'Euskadi».

L'última proposta feta per EA defensava la constitució dels tres grups en una agrupació electoral, fórmula legal que permetria la presentació de llistes onze dies després que la resta de partits. Aquesta proposta va estar titllada per Kepa Aulestia de ridícula. El mateix Aulestia es va referir també a EA dient: «Aquest partit intenta sempre la mateixa tàctica de distanciament i de falta de compromís. Una cosa semblant ja va passar quan el pacte d'Ajuria Enea, pacte sobre el que aquest grup mantingué reserves i que acabà firmant finalment a corre cuita».

Aquests posicionaments d'EA només s'explica si es tenen en compte els profunds problemes interns que viu el partit, problemes que són, abans que res, d'identitat i que han anat eixint a la llum arran de les últimes eleccions europees, aquest partit va perdre més de 50.000 vots. A EA, que vol marcar distàncies tant d'HB com d'EE i que no veuria amb bons ulls que ningú el relacionara amb el PNB, partit del que es va escindir i que manté un pacte de govern a Euskadi amb el PSE-PSOE, li estan eixint últimament veus crítiques dins de les seues pròpies files. Entre elles, la més destacada, la d'Angel Cuerda, alcalde de Vitòria, qui no s'ha estat de dir que el seu partit l'ha desil·lusionat i que el que cal és fer un front comú de tots els partits nacionalistes bascos en totes les institucions, tant autonòmiques com estatals.

Després del fracàs de la proposta de pacte entre EA, PNB i EE, les dures declaracions que tant EA com EE s'han llançat mútuament poden tenir greus repercussions en un futur innmediat en els pactes de govern que aquests dos partits mantenen, entre altres institucions en la diputació de Guipúscoa i l'Ajuntament de Sant Sebastià. □



LES ELECCIONS SUD-AFRICANES REVALIDEN LA POLÍTICA DE F. W. DE KLERK

Una victòria tacada de sang

La matinada del dijous, a les tres exactament, el recompte electoral sud-africà donava al Partit Nacional del president De Klerk el seu escó 84 i, per tant, la possibilitat de formar govern. A la mateixa hora, en els afores de Ciutat del Cap, almenys 23 persones morien a mans de la policia. Eren les dues cares de les eleccions.

Vicent Partal (Ciutat del Cap)

Onze persones van morir a Mitchells Plain, 4 a Lavender Hill, 3 a Steenberg, dos a Valhalla Park, 2 a Bonteheuwel i 1 a Kelinvlei, Khayelitsha i Khayamandi. A Bonteheuwell els dos morts foren un xiquet de 12 anys i una dona embarassada. A Khayelitsha una xiqueta de només sis anys.

Khayelitsha és un barri prefabricat situat a 35 km de Ciutat del Cap, sobre les dunes de False Bay. La població —diuen que ara té uns 200.000 habitants— va ser dissenyada pel govern sud-africà en un intent de resituar allí la major part de la població negra que envolta en distints barris la preciosa Ciutat del Cap. Quan es va construir, el primer que edificaren va ser quilòmetres de tanca de formigó. Tot Khayelitsha n'és envoltat. Ho feren pensant que així controlarien bé el seu interior ja que només calia situar controls policíacs a les portes, ben espaiades les unes de les altres.

Però això no ha impedit els enfrontaments. Ni ací ni a Mitchells Plain, una immensa aglomeració de barra-



F. W. De Klerk.



A Sohanesburg els cartells de «només per a blancs» han reculat a un simple «reservat el dret d'admissió».

ques creuades per l'autopista de l'aeroport. A Mitchells Plain hi va haver el major nombre de morts.

I potser si no n'hi va haver més va ser perquè a la resta de Sud-àfrica la població negra (24 milions de persones, contra 4 milions de blancs) es va limitar a seguir la vaga general convocada per al dia de les eleccions però sense manifestar-se ni concentrar-se enlloc. A Soweto, durant la vesprada electoral, només podien veure's els xiquets jugant a baló pels descampats. La gent gran es quedà dins de les cases —possiblement també pel fred polar que vingué de sobte sobre Johannesburg.

Els efectes de la vaga es feren notar, i seriosament. La mineria, la principal riquesa del país, quedà completament paralitzada. I les grans ciutats com Durban, Port Elizabeth o Ciutat del Cap, paralitzades. L'excepció fou Pretòria. I ho fou perquè la capital de Sud-àfrica —de població majoritàriament afrikaner— ha esdevingut el principal bastió urbà de l'*apartheid*. A Johannesburg o Ciutat del Cap ja és pràcticament impossible trobar els odiosos cartells de «només per a blancs». És cert que han estat substituïts per altres més discrets de «reservat el dret d'admissió» i també que hi ha llocs on no són necessaris perquè un negre no s'atrevirà mai a posar-hi els peus. Però, no menys cert que tot això, també és de veres que l'*apartheid* social es troba esquerdat (però no l'econòmic, ni el legal). Avui a la universitat de Vitwatersrand, a Johannesburg, estudien conjuntament els pocs negres amb possibilitat d'arribar-hi, els indis, els mestissos i els blancs.

Llocs com aquest són el feu del Partit Democràtic, segurament el que més feliç pot estar amb els comicis. El PD és partidari d'acabar amb les lleis de l'*apartheid* i d'anul·lar l'estat d'emergència, ara en vigor.

Dies abans de les votacions tots els observadors coincidien a dir que el Partit Democràtic perdria molts vots a mans del Partit Nacional —en el poder des de fa més de 40 anys. La causa d'aquesta previsible pèrdua de vots seria la nova política dels *nats,* impulsada per F. W. De Klerk. Al seu torn, per la mateixa raó, el P N anava a perdre vots a mans de l'extrema dreta, representada pel Partit Conservador.

La peça clau d'aquest trasbalsament de vots —que finalment no es produí— es centrava en les propostes de reforma del nou president. Durant la campanya electoral, De Klerk repetí una vegada i una altra que ell creu en un futur en què tots els sud-africans podran participar en la vida política. Perspectiva aquesta que horroritza el Partit Conservador. Però que sembla no horroritzar la població blanca, ja que aquesta donà la majoria absoluta al Partit Nacional però, a més, doblant els escons del Partit Democràtic, que queda a pocs escons dels conservadors. Des de la seua base de Zàmbia, el Congrés Nacional Africà (el partit de Nelson Mandela) ho interpretà dient que «els blancs han votat en favor d'acabar amb l'*apartheid,* ara la paraula la té el govern».

Però abans que sonaren les paraules, sonaren els fusells. L'arquebisbe anglicà Desmond Tutu, que ha estat detingut tres voltes en una setmana, va dir: «De Klerk ja està en el tron on volia estar, però està tacat de sang».

Dijous 14 el nou Parlament sud-africà es reunirà a Ciutat del Cap per confirmar De Klerk com a nou president. Els grups antiapartheid ja han anunciat que es manifestaran al davant del palau legislatiu. Potser al dia següent o dissabte, els cadàvers de 22 dels morts en la nit electoral seran soterrats —n'hi ha un, musulmà de religió, que ja ho ha estat.

De Klerk tindrà aquests dies la possibilitat de demostrar les seues intencions en una direcció o en una altra. I, a més, en la liberal Ciutat del Cap que ha donat la victòria, en tots els seus districtes, al Partit Democràtic.

Si el nou president és clar en el seu discurs, l'esperança es podrà mantenir (i ser clar vol dir posar terminis a la derogació de la llei marcial, a l'alliberament de Nelson Mandela i tots els presos polítics i al canvi de l'entramat legal que sosté l'*apartheid*).

Si, en canvi, De Klerk continua parlant només de vaguetats, o si la policia i l'exèrcit continuen dispersant violentament qualsevol intent de demostració opositora, la nova era anunciada pels publicistes del Partit Nacional s'haurà acabat. I Sud-àfrica haurà girat massa ràpidament una pàgina de la seua història que prometia ser interessant. □

ENTREVISTA AMB ANTJE WOLLMER, PORTAVEU DELS VERDS A ALEMANYA FEDERAL

«El projecte Europa aguditzarà els problemes dels camperols»

Provinent del moviment de resistència dels camperols i de l'oposició extraparlamentària —APO— dels anys 60. Ha viscut molts anys a Berlín. Diputada en el Bundestag —Parlament alemany— des del 1976 fins al 1983 com a representant dels camperols, en aquest temps sense filiació política. Membre dels Verds des de 1985, dels quals és la actual portaveu federal, i parlamentària. Té un fill de 10 anys.

Josep Pont Vidal (Hamburg)



«Europa serà, en primer lloc, una unió econòmica i militar».

Creu que ha estat un èxit que els Verds a la República Federal hagin tret més de 2.300.000 vots en les recents eleccions al Parlament europeu, mentre que diferents enquestes realitzades demostren que més de la meitat dels ciutadans d'aquest país no se n'interessen gens, per aquest Parlament?

—¿Èxit, per a qui? Jo no sóc cap entusiasta d'Europa i per això entenc la reserva dels ciutadans sobre el tema, a més, la realitat és que el Parlament europeu té en la pràctica molt poques possibilitats d'influir, i crec que la gent també ho veu així. Quant als Verds, crec que les eleccions europees han estat un èxit impressionant perquè a tot arreu, on encara no hi ha un partit Verd, la gent es pregunta per què no existeix encara; és a dir, l'establiment de partits ecologistes s'ha tornat normal a tot Europa, cosa que trobo històricament necessària i ho veig bé.

—Acaba de dir que no és una entusiasta d'Europa. ¿Per què no? ¿Com veu vostè l'anomenat «Projecte Europa»?

—L'àmbit d'on procedeixo políticament és del sector agrari. Vinc de l'oposició dels camperols, i es pot endevinar que la concepció d'una Europa comunitària no suprimirà el nacionalisme, ja que precisament la competència entre els camperols de diferents zones encara s'aguditzarà més. Tampoc serà una Europa de les persones, de les regions o de les cultures, sinó que amb la restricció dels progressos democràtics de molts països, serà en primer lloc una unió europea econòmica i militar.

—¿Què seria per a vostè una Europa de les persones?

—En primer lloc, seria important aclarir quines qüestions han de ser tractades a l'àmbit europeu i quines no. Això, de tota manera, és un problema de la democràcia, trobar el nivell adequat de decisions. Tenim massa centralisme i és massa el que es resol a les altes esferes mentre, d'altra banda, existeix massa poca autonomia regional, tant en la cultura com en les diferents formes de producció o comercialització. La política agrària en seria un exemple. Qui planeja una política agrària d'abast europeu, planeja solament unes millores en alguns centres agraris, els més desenvolupats i productius, però no planifica segons les necessitats regionals.

—En el seu programa agrari es pot llegir: «necessitem una nova conscienciació de les regions». ¿Què enten vostè per autoconscienciació de les regions?, ¿i els territoris que es defineixen com a nacions?

—Aquí està el concepte de regionalisme. És molt semblant al que en altres llocs s'entén sota el nom de nacionalitat. En primer lloc té en compte una cultura regional, una sobirania en l'idioma i en la tradició particular, en l'autoadministració i en tota l'administració, i també en l'expansió d'un mercat regional; protesta contra la dependència dels grans centres nacionals, els quals durant la formació dels actuals estats han sotmès altres regions. A Alemanya, mai s'ha pogut aconseguir el grau de centralisme d'altres països com la Gran Bretanya, França, Espanya, o Itàlia. Aquí ha trigat molt a formar-se un estat nacional, i això té a veure amb el fet que les diferents regions han estat sempre molt fortes per a subordinar-se a un estat centralista. Aquesta estructura federal està representada a molts nivells.

—Vostè parla molt de tradicions. ¿No creu que això pot convertir-se en un corrent antimodern?

—En mi, això té molt a veure amb els camps polítics d'on procedeixo, és a dir, de la política de l'oposició dels camperols. Si en el passat els camperols s'organitzaren sempre en les dretes, no ho van fer determinats per la seva naturalesa, sinó que té molt a veure amb la tradició socialista de l'esquerra, ja que aquesta es concentrà quasi exclusivament en els centres urbans i deixà de banda la resistència i les con-

tradiccions dels camperols i de les regions. Aquesta tradició no és per ella mateixa antiprogressista i, precisament en les actuals condicions, pot tornar-se progressista. Això té a veure amb la connexió entre el moviment ecologista i l'esquerra radical, i que es forma un moviment de resistència conjunt.

—Quan van començar, ara fa 10 anys, els Verds tenien com a exigència canviar el Parlament. ¿No ha estat, però, el Parlament el que ha canviat els Verds?

—Les dues coses. El que hem après és a respectar la capacitat d'estabilitat de les institucions dominants, les quals no canvien simplement amb un hurra.

—¿Creu que es pot aturar la destrucció de la natura solament amb l'apropiació del treball per part de la classe treballadora?

—Això s'ha intentat en els països socialistes i s'ha demostrat que no es pot fer sense reflexionar. La destrucció de la natura no la pot aturar solament un estat, com si fos en un laboratori, sinó conscienciant cada individu. Per exemple, hem tret un document segons el qual els treballadors es poden negar a treballar, quan la feina posa en perill el medi ambient. Cal que hi hagi una força judicial, no solament política sinó també ecològica. Ha d'existir un acta on consti la forma de donar permisos a les empreses i la forma en què aquests seran retirats. Tot això són instruments democràtics que poden ser transferits a un lloc concret, i així, d'aquesta manera, els ciutadans poden influir en les decisions.

—Ha parlat d'una conscienciació ecològica de les persones. ¿Com creu que es pot aconseguir?

—Si per exemple s'introduís el dret de demanda judicial de les diferents agrupacions ecologistes, és a dir, el dret d'informar-se directament en l'administració, tenir grups i organitzacions que es procuressin les seves pròpies fonts d'informació, o bé tenir-hi accés, veig que seria importantíssim, ja que cada ciutadà podria anar a l'ajuntament i comprovar si tal o tal empresa elimina els residus del riu o no. Crec que això són possibilitats radicals democràtiques, que els ciutadans prenguin ells mateixos la informació i no siguin dependents dels grans monopolis informatius.

—Segons vostè, ¿qui es el subjecte o la classe històrica que ha de dur a terme els canvis socials?

—La classe més progressista, vols dir. Aquí sóc dels que defensen la teoria de la polarització social. És a dir, per una banda, hi ha una classe que s'enfonsa, i per l'altra, una classe definida progressista. La discussió al voltant de la lluita de classes no sols està històricament superada, sinó també individualment. Crec que els principals punts, com poden ser la qüestió pacifista, la qüestió ecològica o la qüestió de la dona, són presos per les noves majories d'una manera transversal, és a dir, més enllà dels models de partit. Això es pot observar clarament: inclús en els partits del Parlament, en cada partit hi ha dissidents ecologistes; o per la qüestió de la dona, etc. Això fa les confrontacions més difícil, però els resultats són també millors.

—Insisteix molt que per a realitzar transformacions socials, només és possible a través del diàleg. La història de la humanitat demostra, però, que per a realitzar canvis socials, la classe dominant sempre ha acabat rebutjant el diàleg. ¿Com veus tu això?

—Un exemple el tenim en la Unió Soviètica, vull dir, que l'actual procés revolucionari té una dimensió comparable amb la revolució de 1917. En les lluites violentes entre les persones, qualitativament no hi crec. Si observem el que passa ací, en la República Federal, crec que no hi ha cap altra alternativa que el mètode del diàleg. No vull dir que això sigui vàlid per a tots els països i en totes les circumstàncies, però mentre existeixin determinats instruments que pertanyin a la cultura burgesa, és a dir, Parlament que funcioni, un debat obert i la possibilitat de portar els debats al públic, o almenys certes formes per a controlar el poder executiu, crec que el mètode de la violència destrueix més que construeix.

—¿Són els Verds un partit de moviment social, o s'han tornat una força de perseverança?

—Això depèn molt de si és una nova forma de partit. Per a mi la diferència fonamental està en si es manté el ser polític com a treball, o no, i si en el mateix partit dels Verds es repeteix l'esquema tradicional d'un aparell de partit. La qüestió és si el partit es manté obert enfront de la societat o si manté determinades frases buides i dogmàtiques. □

IV PREMI DE PERIODISME EL TEMPS

Dotat amb 100.000 pessetes

Per a articles o reportatges inèdits, de temàtica lliure, incloent-hi la investigació periodística. Aquests articles hauran de constar, si més no, de sis folis, grandària holandès, escrits a doble espai i no podran excedir-ne els deu.

El lliurament dels originals s'haurà de fer abans del 20 de setembre, a la redacció d'EL TEMPS, Avda. del Baró de Càrcer, 40-13a. 46001-València. L'acte de lliurament coincidirà amb els dels Premis Octubre. La composició del jurat serà anunciada oportunament.



Mazowiecki.

SOLIDARITAT CONTROLARÀ LES CARTERES ECONÒMIQUES

Polònia, consens a la italiana

Josep Moreno

El Partit Comunista polonès ha estat inflexible en les seues pretensions de continuar controlant les carteres de Defensa i Interior al nou gabinet format pel primer ministre, Tadeusz Mazowiecki. Els comunistes man tenen així 5 ministeris i han hagut de cedir a una hàbil maniobra de Mazowiecki, que ha aconseguit salvar de les pretensions comunistes las carteres d'Afers Estrangers i la ràdio i la televisió públiques.

Així les coses, el nou govern polonès reflecteix una *entente cordiale* entre les principals forces polítiques, atorgant a Solidaritat el control de 12 ministeris, de 5 per als comunistes, 4 per al Partit Camperol i 3 per al Partit Democràtic.

Conscient que els crèdits exteriors i les ajudes comunitàries tan sols arribaran a Polònia i els homes pròxims a Solidaritat controlen l'evolució econòmica del país, Mazowiecki ha designat homes de plena confiança per a les carteres d'Hisenda, Indústria, Vivenda i Treball, a més de les parcel·les d'educació i cultura.

La primera renúncia important que ha hagut d'acceptar Solidaritat, ha estat l'absència de membres de Solidarnosc rural —la branca camperola de la força que encapçala Lech Walesa— en benefici del Partit Camperol, que ha obtingut les carteres d'Agricultura, Justícia, Sanitat i Medi Ambient. Una decisió que ha estat mal vista entre els camperols de Solidaritat que la veuen com una injusta recompensa al Partit Camperol, estretament vinculat al Partit Comunista polonès al llarg de la més recent història.

EL TRÀFIC DE DROGUES,CONDEMNAT PER LA IX CONFERÈNCIA DE PAÏSOS NO ALINEATS

Els alineats: moderats i pragmàtics

J. M.

Amb l'aprovació d'un document caracteritzat pel seu to de moderació i pragmatisme acabà el passat dijous dia 7 a Belgrad —Iusgolàvia— la novena cimera de països no alineats. Malgrat les referències que en aquest text es fan a l'imperialisme i el colonialisme, les línies generals del document aposten per les postures moderades i per la concertació.

Els 102 països que pertanyen al moviment dels no alineats reconeixen en les conclusions finals d'aquesta conferència que per si sols són incapaços de canviar les relacions internacionals, però es mostren disposats a participar en qualsevol intent que ho faça possible. Segons el ministre iugoslau d'Afers Estranyers, Vladimir Roncar, el text final d'aquesta conferència es compon d'uns 40 documents resolutius i en ells es fa una especial referència al tema del deute extern.

La complexitat i les distintes relacions que mantenen els no alineats han provocat que la majoria d'aquests documents tracten les diverses qüestions que els afecten de forma molt general. Bona prova d'això és la resolució que han pres sobre el conflicte que enfronta Iran i Irak on, finalment, es trobà una fórmula de compromís en la qual els no alineats acordaren mostrar el seu suport a les gestions que emprengué l'any passat el secretari general de les Nacions Unides, Javier Pérez de Cuéllar.

El dia 6, quan bona part de les primeres autoritats i caps d'estat que havien acudit a l'assemblea havien abandonat ja Belgrad, entre ells Gaddafi, Yasir Arafat, Hosni Mubarak, el rei Hussein de Jordània, l'emir de Kuwait i el president argentí Carlos Menem, Colòmbia pressionà perquè s'aprovara una condemna al tràfic de drogues.

Vladimir Roncar manifestà en la clausura de la conferència que les resolucions finals que aquesta ha adoptat seran exposades, en breu, en les Nacions Unides. □



Colòmbia pressionà perquè es condemnara el narcotràfic.

EL NOSTRE SÍMBOL

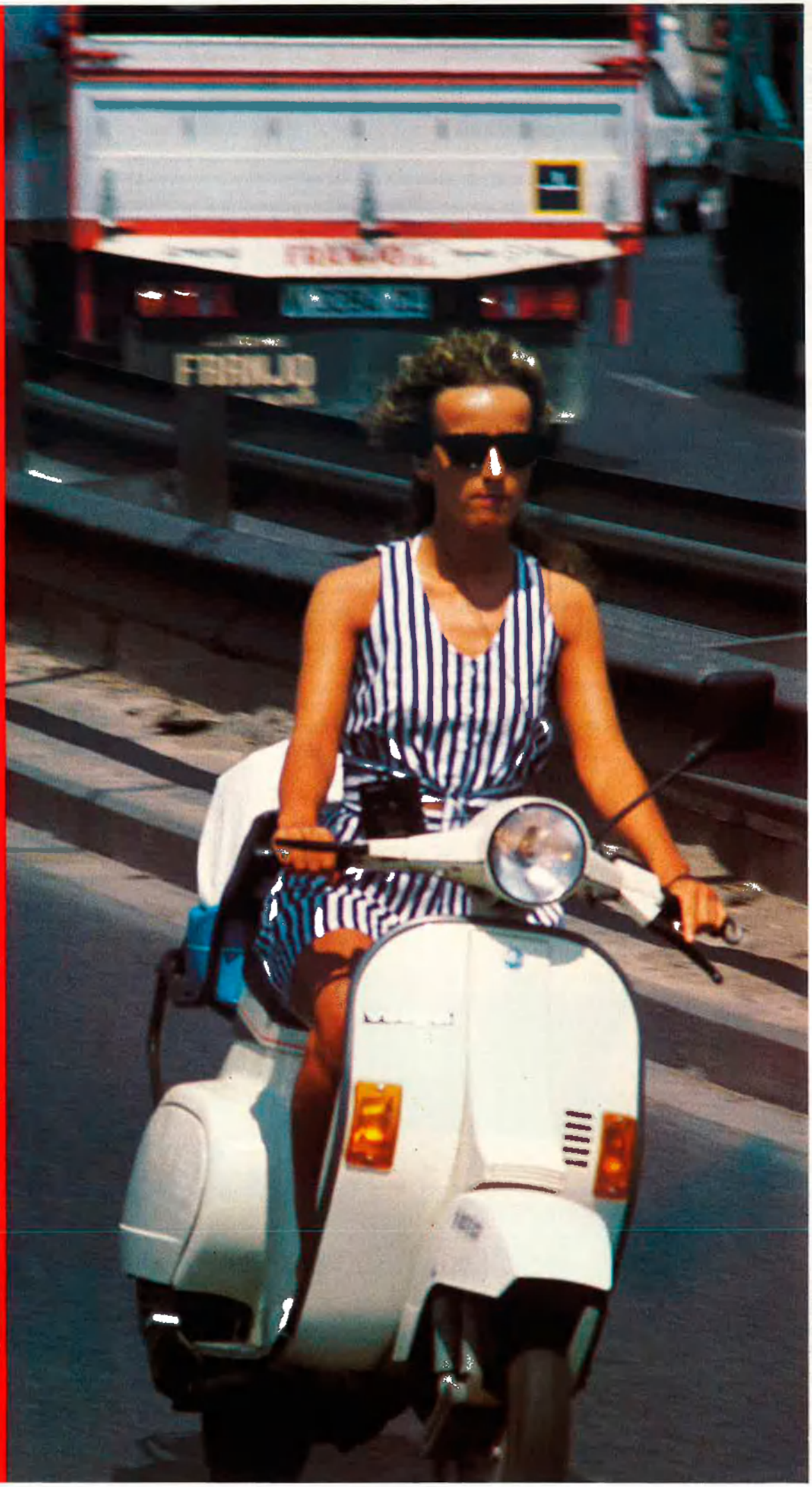
EL NOSTRE SERVEI

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONS

El nostre símbol és conegut.
El nostre servei, reconegut: visió de futur,
creació constant de nous productes,
una experiència de 85 anys
i l'atenció més personalitzada
que reben els nostres clients.
Resultat de la formació dels professionals
que atenen les més de 1500 oficines de "la Caixa".
En qüestió de serveis,
és prudent escollir cinc estrelles.

GGK

TEMPS d'estiu



REPORTATGE

El nou conductor: canvien els hàbits, creix el perill.

TELEVISIÓ

Canal 33: esport, cultura i entreteniment

CINEMA

"Las cosas del querer", l'última pel·lícula de Jaime Chávarri

CREADORS

Jean-Paul Goude, l'art al servei de les multinacionals.

El nou conductor

No és estrany que al País Valencià, l'anomenada «operació retorn» de les vacances d'enguany hagi costat el doble de morts en carretera que l'estiu anterior. Igualment, a Catalunya, en les autopistes, la quantitat d'accidents d'automòbils durant juliol i agost s'ha multiplicat per dos respecte als mateixos mesos de l'any 1988 i, en conjunt, el nombre de morts a les vies catalanes ha augmentat un 38% durant els dos mesos de vacances: 199 persones mortes aquest estiu davant de les 144 de l'any anterior.

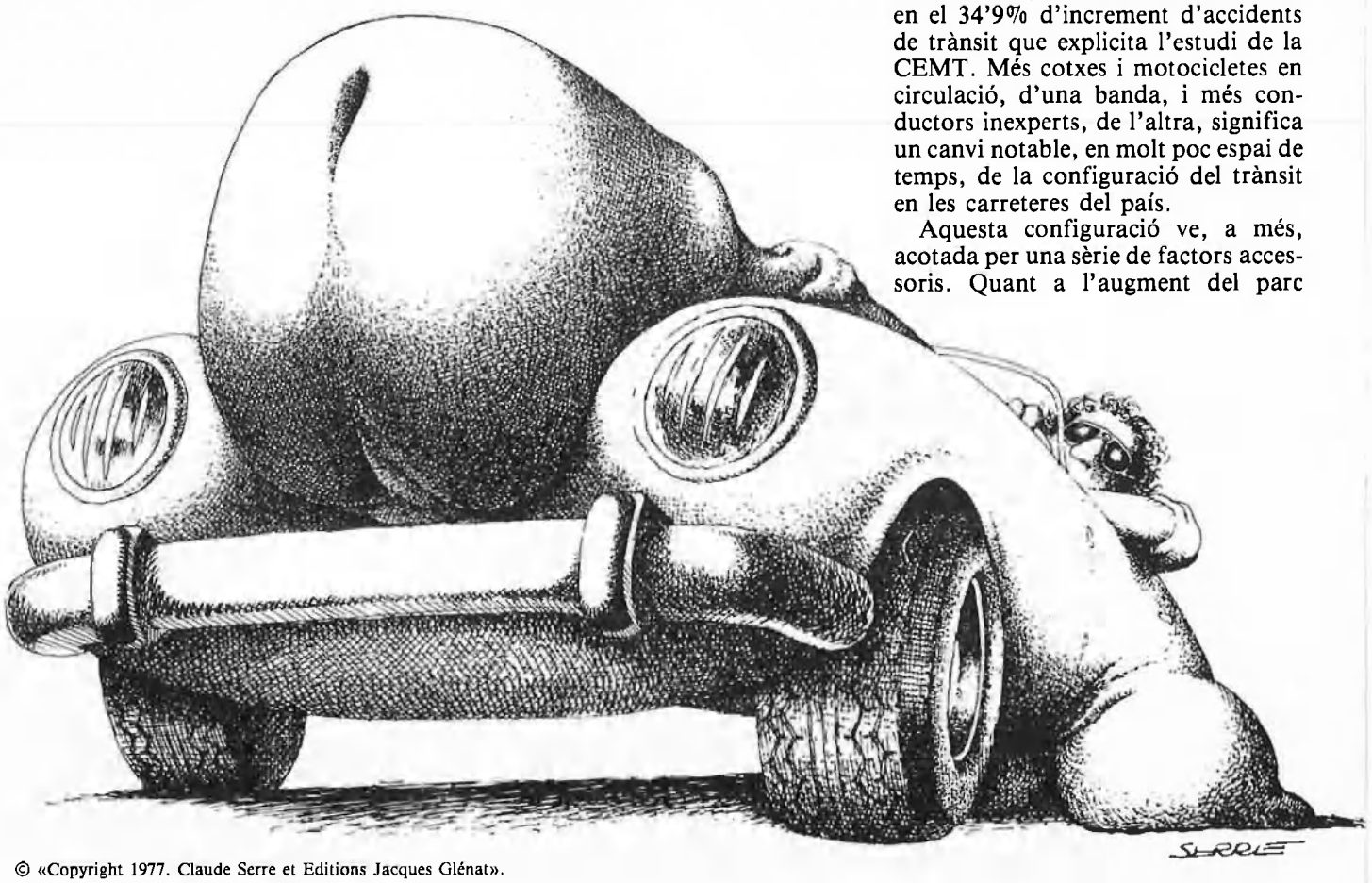
El que resulta més sorprenent és saber que l'estat espanyol se situa, després de Corea i Pakistan, segons l'últim anuari corresponent a 1987 de la CEMT (Conferència Europea de Ministres de Transports), en el tercer lloc d'increment d'accidents de carretera amb víctimes. Les estadístiques assenyalen que els accidents de trànsit han augmentat, entre 1983 i 1987, un 34'9%. Per contra, estats europeus com Àustria, França, Alemanya Federal o Gran Bretanya, durant el mateix període de temps, han reduït la sinistralitat de les seves carreteres. L'estiu de la CEMT, fins al 1987, encara no contempla l'augment de morts a les carreteres catalanes i valencianes d'aquest estiu i, projectivament, la seva incidència en el global de 1989. En cas contrari, l'estadística seria encara més negativa.

En fer públiques les xifres de sinistralitat dels dos mesos de l'estiu, la Dirección General de Tráfico, a part de les causes tradicionals d'accidents automobilístics, ha assenyalat per primera vegada com a factors *indirectes* l'increment del parc automobilístic i dels conductors novells o inexperts. Dos elements que, a la vista de les xifres de morts —sobre els 240 el juliol i l'agost als Països Catalans—, deuen ser més determinants que no ho sembla per la cautela amb què han estat citades.

Adéu al conductor clàssic

Això no obstant, l'augment del parc automobilístic i dels conductors novells és un fet que, sobretot en l'última dècada, ha influït decisivament en el 34'9% d'increment d'accidents de trànsit que explicita l'estudi de la CEMT. Més cotxes i motocicletes en circulació, d'una banda, i més conductors inexperts, de l'altra, significa un canvi notable, en molt poc espai de temps, de la configuració del trànsit en les carreteres del país.

Aquesta configuració ve, a més, acotada per una sèrie de factors accessoris. Quant a l'augment del parc



© «Copyright 1977. Claude Serre et Editions Jacques Glénat».

Les 10 formes 'preferides' de matar-se que té el nou conductor

1. Cansat d'esperar que el vehicle que el precedeix, mai tan potent con el seu, li cedeixi pas, avançar-lo en ple revolt tot acorralant-lo a la cuneta, perquè aprengui.

2. Ser capaç, evidentment, de sobrepassar d'una sola maniobra l'autocar que alenteix la circulació i la filera de sis turismes que duu al darrere.

3. Comprovar que la velocitat i l'acceleració del seu vehicle són les mateixes que anuncia el fabricant en el fulletó publicitari. Si pot fer-ho en una carretera transitada, millor.

4. Explicar als companys de feina un rècord insòlit de velocitat. Davant de la incredulitat d'aquests, convidar els més agosarats a comprovar-ho.

5. No tenir cap mena de compassió pels motoristes. Si són missatgers, menys.

6. Proclamar que l'alcohol no afecta per a res la seva destresa en la conducció. I demostrar-ho.

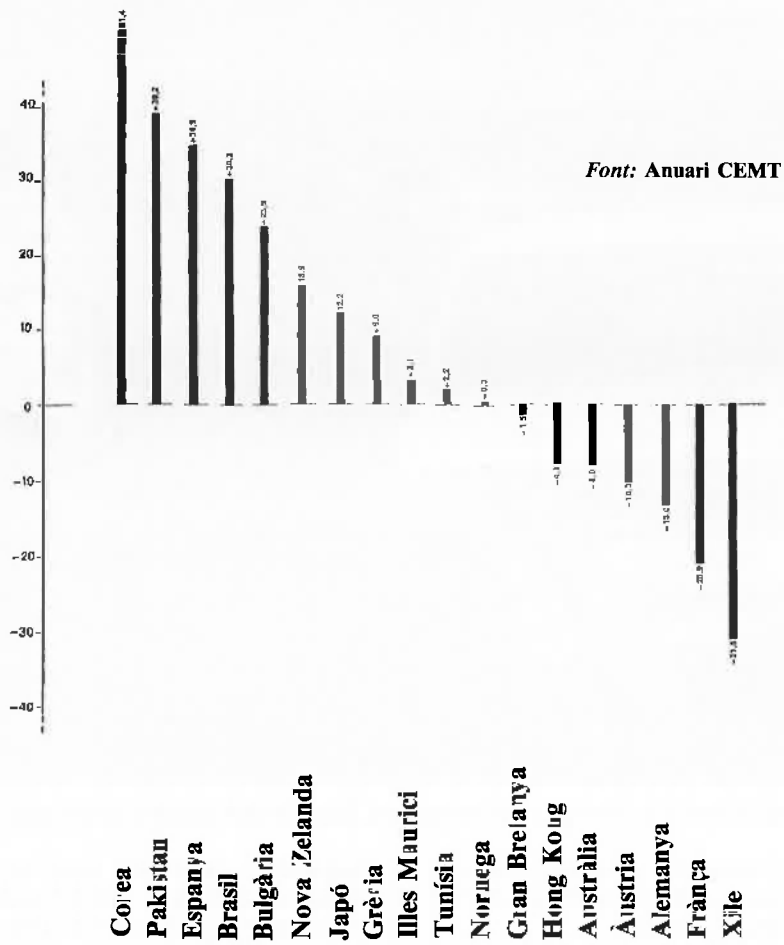
7. Discutir amb els taxistes, perquè no saben conduir.

8. Portar un adhesiu que posi: «I love Carril Taxi-Bus», i fer ús d'aquesta passió tothora, sobretot si hi ha autobusos.

9. Batre tots els rècords imaginables de conducció. Com més forassenyats, més atractius.

10. Emular el seu amic de tota la vida Ayrton Senna, companys infantils d'estiueig. □

Evolució en percentatges del nombre d'accidents amb víctimes entre 1983 i 1987



Font: Anuari CEMT 1987

automobilístic, no tan sols el nombre, ja de per si prou significatiu (segons les últimes estimacions, els Països Catalans tenen un parc de gairebé 4'5 milions de vehicles) sinó també de diversitat, ja que l'anomenat *boom* de la indústria de l'automòbil ha comportat la comercialització d'uns coxtes amb unes prestacions tecnològiques impensables deu anys enrere; prestacions que han incidit en la comoditat, potència i estètica dels vehicles. Quant a l'increment de conductors no vells —per determinants demogràfiques—, s'ha de comptar amb l'accés al permis de conduir de gran quantitat de persones joves.

La coincidència d'aquests factors ha generat uns nous hàbits de conducció, la majoria perniciosos, que han fet augmentar el risc que té de per si posar-se al volant d'un vehicle. Pot parlar-se, consegüentment, de trobarnos davant d'una nova manera de concebre l'automòbil i el seu maneig bastant distinta del que s'entenia per model o arquetip de conductor clàssic. En definitiva, de constatar el naixement d'un nou conductor.

Joves morts al volant

El nou conductor no és un fenomen propi del nostre país, sinó que les seves característiques són comunes als usuaris dels automòbils dels països industrialitzats. L'única diferència entre uns i altres —diferència letal en molts casos— és que les autoritats de trànsit dels altres estats han previst i actuat en relació a la perillositat detectada, i a l'estat espanyol no. O no en una mesura suficient.

Un exemple d'això és que a l'estat francès a la vista de l'increment d'accidents entre el col·lectiu de joves de 18 anys amb potents cotxes *turbo* tan bon punt aquests s'havien tret el carnet de conducció, té el propòsit d'adoptar una sèrie de mesures per a controlar el perill. Les més importats seran, primer, establir una limitació de la potència dels automòbils que puguin ser conduïts legalment pels joves de 18 a 24 anys; segon, facilitar que des dels setze anys els joves rebessin una formació teòrica i pràctica a les autoescoles; i tercer, atorgar un permís de conducció provisional als divuit anys, temps durant el qual, i a l'espera del carnet definitiu, un familiar del jove es feia corresponsable penal d'allò que aquest pogués ocasionar conduint, alhora que se'l sotmetia a un exhaustiu control de les possibles infraccions comeses.

L'oportunitat de les mesures a prendre per l'estat veí poden ser qüestionades, però no la seva eficàcia, ja que França es manté estabilitzada en els 9.000 morts anuals per accident de carretera, després d'haver fet un descens del nombre de morts: havia arribat a 10.000 a l'any. Percentualment, del 1983 al 1987, la davallada ha estat de 20'9 punts.

El fet d'incidir sobre el conductor jove no és un aspecte casual. Als Països Catalans, la mort per accident de carretera presenta un alt índex entre els conductors de 18 a 24 anys: un 23'8% del total. Just pel darrere del



RAFA GIL

L'augment del parc d'automòbils i dels conductors inexperts són causes a afegir a les considerades determinants dels accidents.

grup que comprèn els conductors de 25 a 44 anys, que són un 31'2% de la xifra global de morts.

Joves i adults

És en aquests dos grups on es podria situar el que hem anomenat «nou conductor». És a dir, d'una banda els joves de 18 a 24 anys, i de l'altra, els adults de 25 a 44. Això no obstant, en l'últim grup caldria establir una distinció.

Pot parlar-se de dues maneres de concebre l'automòbil i la conducció entre les persones de 25 a 44 anys. Una, la que engloba les persones que estan lligades a l'entorn. I l'altra, la que es refereix a les que estan deslligades de l'entorn. Això significa que les primeres són més reflexives i sociables que les segones, que es caracteritzen per ser personalistes, egocèntriques i autosuficients. En relació a l'automòbil, les lligades a l'entorn creuen que són amos del seu vehicle; les deslligades de l'entorn tenen la concepció que són propietaris de l'automòbil que condueixen i, a més, del carril per on circulen. Quant a sinistres, el primer grup presenta un baix índex de sinistralitat; el segon, altíssim. Aquests últims són els nous conductors.

Distracció, excés de velocitat i avançaments indeguts, són les causes clàssiques que la Direcció General de Tráfico sempre apunta com a determinants de la gran majoria dels accidents amb víctimes a les carreteres del nostre país. Això no obstant, aquestes tres causes han estat modificades substancialment pels factors *indirectes* citats: l'augment del parc d'automòbils i dels conductors novells i inexperts. El nou conductor, el grup dels joves, ostenta en bona mesura els rècords de vulneració de la legalitat en les causes de sinistralitat que assenyala Tráfico.

Competicions insòlites

Actualment i cada vegada amb més facilitat, els joves de 18 a 24 anys són capaços d'adquirir vehicles més potents i veloços. Per tant, les clàssiques competicions de velocitat en les vies públiques entre els joves són cada vegada més alarmants. No és el mateix, òbviament, *picar-se* a cent-trenta que a dos-cents quilòmetres per hora, velocitat que ara com ara qualsevol cotxe o moto esportiva abasta amb senzillesa.

Això a part, les competicions il·legals entre joves a la carretera cada volta s'han fet més complexes. Ja no es tracta tan sols del clàssic *equipament* o cursa de velocitat. El nou conductor aposta per gestes més espectaculars. Del que es tracta es de fer tal o tal trajecte de nit i amb els llums apagats, totalment a les fosques. De llançar-se carrer avall contra l'avinguda transitada i travessar-la amb el semàfor en vermell i fer la proesa de creuar-la sense ser envestit per cap altre automòbil. De circular en sentit contrari fent apartar els vehicles que vinguin legalment pel seu carril. De comptabilitzar el nombre d'automòbils avançats en un tram concret de carretera amb la intenció de batre el rècord *oficiós*. Etcètera.

Especial influència té l'alcohol en els costums del nou conductor jove. Això és, que existeix un canvi d'hàbit de consum d'alcohol que consisteix a beure solament els caps de setmana, les anomenades, segons el model anglosaxó, borratxeres de *weekend*. Per aquesta causa l'estiu i els caps de setmana presenten uns índexs de sinistralitat, sobretot de nit i de matinada, molt superiors a altres estacions de l'any, altres dies de la setmana i altres hores del dia, sempre relacionats amb

el consum d'alcohol. I, lògicament, la influència d'altres drogues distintes de l'alcohol, com el haixix i la marihuana, difícilment detectables pels mètodes de control tradicionals.

Impaciència i agressivitat

Quant al nou conductor adult, de 25 a 44 anys, si bé no està tan condicionat com el jove pels efectes de la competició *pura,* sí que rep influències d'aquesta. Una d'elles és la imitació; per exemple, la retransmissió televisiva de les curses de Fórmula 1 ha popularitzat la manera d'avançar que tenen els pilots de curses, que consisteix a situar-se enganxat al bòlid del davant i superar-lo amb una maniobra brusca i sobtada. Les raons aerodinàmiques en què es basa aquest tipus d'avançament no tenen sentit a les velocitats que s'acostuma a conduir per la via pública, però, per mimetisme, sobrepassar el vehicle precedent segons la manera d'Alain Prost és un fet habitual a les nostres carreteres.

La distracció és una causa essencial de mortalitat a la carretera. La comoditat dels cotxes moderns fa que el nou conductor es despreocupi del funcionament de la màquina i busqui maneres de combatre el tedi, sovint perilloses, com ara són llegir el diari entre semàfor i semàfor, en la caravana acostumada de camí cap a la feina; escoltar l'imprescindible ràdio-cassette; mirar la/el jove que passeja pel carrer: en aquest sentit, la prostitució als marges de les carreteres és altament perillosa; etc.

També l'agressivitat es veu augmentada per l'increment del parc automobilístic. Per dues causes, la dificultat per a aparcar, una, i la impaciència que genera la densificació del trànsit, dues. La primera fa referència a les voltes que s'ha de donar per trobar un lloc on deixar el cotxe, que el nou conductor tolera molt malament i que per tant es converteix en un ser irascible i temible al volant. I la segona, la inclemència del nou conductor cap a aquell que li barra el *seu* pas; és en aquest sentit que no resulta estranya la següent escena: després de fer llums, fer sonar la botzina i gesticular visiblement, el nou conductor aconsegueix avançar, sovint perillosament, el vehicle que tenia al seu davant que anava més lent que ell. Automàticament, se li situa al davant i li fot la gran frenada, després accelera i fuig. La Llei és al seu costat, en una col·lisió pel darrere la culpa és sempre de qui envesteix... □



ANNA LLAURADÓ


ANNA LLAURADÓ


ANNA LLAURADÓ

La comoditat dels cotxes moderns permet alts índexs de destrucció perillosos per a la circulació.

LA BIENNAL



La Biennal
de Barcelona

Joves Creadors
Europeus

Casa de
la Caritat

Del 5 al
30 d'octubre
1989

Ajuntament de Barcelona

DE BARCELONA

Jean-Paul Goude: l'art al servei de les multinacionals

Va nàixer a Saint-Mandé, ben a prop de París, de mare americana i de pare francès. Després dels estudis secundaris inacabats, entra a estudiar als Arts Déco, una mena d'Escola d'Arts i Oficis francesa, allà treballa i es revela en ell un gran talent per al disseny, alhora que consagra molt de temps als films musicals americans, que són la seua gran passió.

El 1964 li proposen la seua primera oportunitat: un mural per als grans magatzems francesos Printemps. «Crec que he cridat l'atenció perquè he dibuixat la imatge d'allò que és la meua generació», digué en aquella època.

El 1968, topa a París amb Harold Hayes, l'home que havia fet d'*Esquire* la gran revista del moment amb una fórmula que combinava la imatge i l'escriptura. Dos anys més tard, Goude ja és director artístic d'*Esquire* i s'instal·la a Nova York. Llança la idea de la *French Correction*: amb tots els mitjans tècnics de què dispose (costura, pròtesi, cirurgia estètica...), el creador pot i ha d'intentar fer més bella la imatge humana. El 1976, abandona *Esquire* contra la voluntat i les lamentacions de Hayes.

El 1978, coneix Grace Jones, esdevé el seu mànager i sobretot director artístic. Per a ella, modela un personatge completament original, seguint la seua idea de la *French Correction*. Esbossa i estilitza els seus trets físics, dissenya el seu vestuari, supervisa la coreografia dels *shows,* dibuixa les portades dels discos...

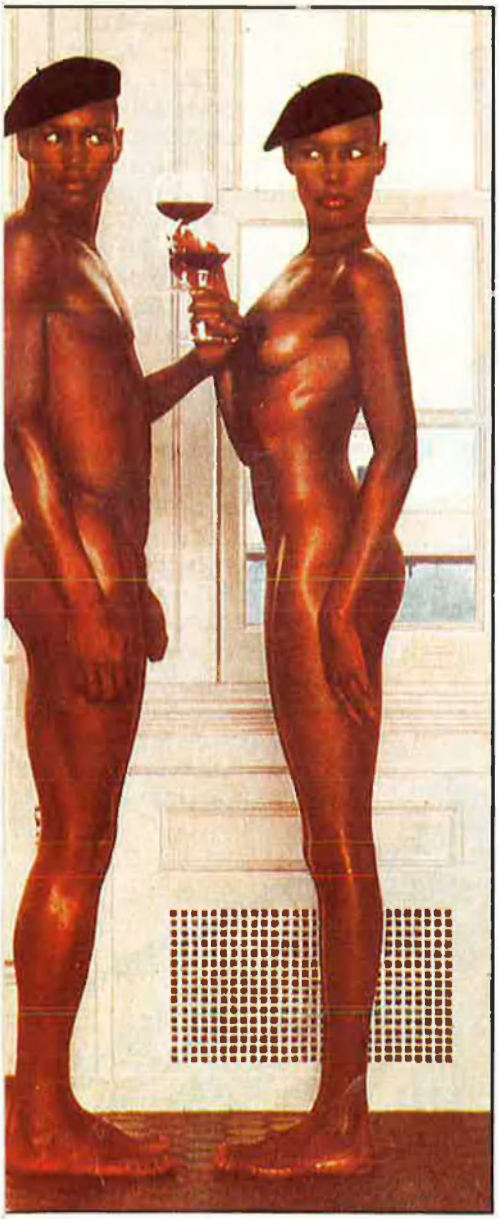
Després d'uns debuts discrets en una sala de Sicília, l'espectacle fa gira per Europa i després als Estats Units d'Amèrica. La gira va concretant-se en un èxit creixent. És l'espectacle *One Man Show* estrenat a Londres i dut després al cinema. Encara recordem la coberta del disc *Nightclubbing* o *Warm Leatherette* de Grace Jones, amb les quals Goude va convertir l'original cantant en la primera artista negra de la *New-wave*. La imatge, en els temps que corren, és cada vegada més important per a les estrelles de la música moderna, i Goude n'ha creat una de definitiva per a la Grace. Era l'època en què Goude es definia com «marieta heterosexual» i flirtejava amb els gurús del Pop-Art americà, d'on li ve l'amistat amb Andy











Imatges creades pel dissenyador francès per al llançament de la cantant Grace Jones.

Warhol. Fascinat per les negres, precisament una amiga seua de pell obscura li digué en certa ocasió: «You know, you got jungle fever». I la frase se li va quedar tan gravada que va titular el seu primer llibre així, *Jungle Fever*. Però la confrontació de les personalitats d'aquests dos artistes, Grace i Goude, era massa forta. Jean-Paul Goude s'evadeix una temporada i es dedica a redactar el seu llibre *Jungle Fever 1983*, llibre de culte per als apassionats de la imatge contemporània, pràcticament introbable ja fa temps.

El 1983, comença el període publicitari de Jean-Paul Goude. La seua recerca es proveeix de microcosmos avantguardistes parisencs, londinencs o novaiorquesos i és reconegut pel gran públic a les pantalles de televisió d'Europa, Àsia i Amèrica. A través dels films publicitaris i videoclips realitzats per a Lee Cooper (¿qui no ha vist uns pantalons vaquers d'aquells cridant per telèfon en una cabina?); Orangina, el refresc francés llançat a Nord-amèrica, Kodak, Citroën, Crédit Lyonnais, RATP, EDF, Reebock, Dim i per altres grans firmes, imposa el seu estil, mig *verité* mig màgia proveïda per la vida moderna quotidiana. Goude dóna una nova dimensió a la publicitat filmada i eleva el gènere a un nivell completament artístic. Per això ha rebut nombrosos premis i guardons —el «Minerva» de publicitat i el «Lion» en diverses ocasions— i ja s'ha realitzat una exposició sobre el total dels seus treballs al museu Cantini de Marsella, abans i tot que el seu col·lega Andy Warhol tingués muntada la seua.

L'últim atreviment de Jean-Paul Goude ha estat l'espectacle coreogràfic que li va encomanar el seu amic François Mitterrand per a tancar la celebració de la festa nacional francesa del 14 de juliol, que enguany coincidia amb el Bicentenari de la Revolució Francesa. Ja el 1985 li havia encarregat el protocol de la cerimònia d'investidura de la Presidència francesa, una mena d'entronització del president francès en la qual Mitterrand oferí la rosa roja del símbol socialista a la tomba de l'heroi de la resistència francesa, Jean Moulin.

Ni desfilada ni carnaval sinó tot el contrari, *La Marseillaise du Bicentenaire* és un espectacle visual, una pel·lícula en directe, de la qual la productora Téléma ha fet un llarg-metratge per a comercialitzar i abans de celebrar-se, el 14 de juliol, dels drets de venda a televisions ja s'havia pagat 1/3 dels 89,5 milions de francs (1.800 milions de pessetes) que ha costat el muntatge.

Els Champs Elysée feren pensar en els estudis de Hollywood o en les més grans manifestacions que mai s'hagen vist, en la glòria del realisme soviètic, en les festes tribals africanes, en els dies de deliri colonitzador anglès a l'Índia, o en el frenesí de la monumentalitat racial i cultural americana.

Realitzador, coreògraf, director d'orquestra, creador simplement d'aquesta aventura: Jean-Paul Goude, pioner d'imatges i artesà d'idees noves, es llançà a posar en escena *La Marseillaise* en el més audaç desafiament, i ho explicava d'aquesta manera: «D'adolescent, el més gran desig meu era dominar l'espai de teatre dels Champs Elysées. Ara me'ls ofereixen. ¿Per què dubtar?»





Disseny de Goude per a la festa del Bicentenari.

Infant de la generació Pub (recordem a finals dels seixanta els primers *pubs* de València, Capsa, Turat, La Jungla...), Jean-Paul Goude pot semblar també una *ratatouille* mundial, barrejant el típic amb el modern, l'eclèctic amb l'estètic. En realitat cada un dels seguicis ha estat minuciosament concebut i preparat com un plaseqüència d'un llarg film titulat *La Marseillaise*. Un film en directe que produeix la societat Téléma, a la qual devem films com ara *Mortelle Randonnée* (Passeig Mortal) de Claude Miller o *La vie est un long fleuve*...d'Etienne Chatillez.

«Jean-Paul Goude és un formidable home de la imatge i de l'espectacle —confià Christian Dupavillon, encarregat de transmetre a Goude la proposta de Mitterrand— el gran organitzador de les festes poc ordinàries de l'estat des de la investidura de Mitterrand al Panthéon fins a la Festa de la música, i de seguida vam pensar en ell». Carta blanca total i només dues condicions: la participació de Jessye Norman per cantar La Marsellesa i la presència de les províncies franceses. Amb aquest encàrrec Goude digué que preparava una «Òpera-ballet, el més bell homenatge que es puga fer a les tribus planetàries».

6.000 participants; 1.000 estrangers i 1.000 soldats de l'armada francesa. 2.500 músics arribats de tot França, 1.500 tambors, 700 cantants de cor, 800 actors, 30 carrosses equipades amb mitjans tècnics, 10 escenaris mòbils, 15 vestits gegants, 1 locomotora de 27 metres, 1 piràmide de tambors africans de 9 metres, 1 tambor xinès de 8 metres, 1 escala mòbil de 15 metres, 1 piràmide de 800 m2 a la plaça de la Concorde, 1.500 banderes, 4.000 llanternes, 80 grups electrògens, 100 torres de 8 a 16 metres; tot sobre un escenari de 72.000 metres quadrats. Només vam trobar a faltar els animals que havia promès: 1.000 ovelles, elefants asiàtics, zebres africanes, bous espanyols... Potser els animals no s'ajustaven com els homes a la desfilada.

I per a coordinar tot això ha necessitat col·legues i amics d'anteriors ocasions: el músic d'estudi Wally Badarou, que ha treballat amb el bo i millor, com ara Joe Cocker, Talking Heads i Mick Jagger; el mag dels ordinadors aplicats al so, Olivier Bloch-Lainé, mestre incontestat de la música publicitària, que ha fet més de 300 films en dos anys i mig i ha treballat amb Stevie Wonder o Peter Gabriel; Michel Hardy, inventor de la tècnica del *sampling*, aquests decodificadors que duen els músics per a imitar sons d'altres instruments; Marie Beltrami, que ha vestit els 8.000 participants amb roba dissenyada per Goude i feta per a l'ocasió; Gerard Sterin com operador en cap, i així fins a completar els 8.000 participants.

Ja s'ha repetit massa, la postmodernitat és l'era del disseny. I aquest dissenyador és l'exemple d'artista total, música, pintura, decoració, cine, arquitectura, teatre, vídeo... al servei de les multinacionals que volen i saben vendre.

Francesc Collado Soler

Tortell Poltrona: «El meu nas i jo»

L'estiu serveix a molts artistes del país per a emigrar. Tortell Poltrona ho ha fet a Leningrad, a l'URSS, o a Montreal, al Canadà. Amb el seu nou espectacle 'Post-clàssic', aquest pallasso i músic, l'inoblidable ànima del que fou el Circ-Cric, una de les poques carpes que ha donat la teatralitat ambulant nadiua, passeja la seva manera de veure el món i d'analitzar la vida pertot arreu. El seu passaport secret, confessa, és el nas de goma que li dóna entrada a tot arreu.

—¿Què hi fa, un pallasso català a Leningrad?

—Doncs mira, és la primera vegada que hi he anat. I és la primera vegada que se'n parla perquè ningú s'ha fet ressò d'aquesta entrada de teatre de tipus *nova via,* o ambulant, o no sé com se n'ha de dir, que entra a un país de l'URSS, muntat per la participació de *Circ perillós* en una caravana que s'anomena *MIR,* perquè en rus vol dir pau i no sé quantes coses més i es tractava d'una gira molt àmplia iniciada a Moscou, després Leningrad, Varsòvia, Praga, Berlín i Copenhaguen, Luzerna i també s'havia parlat de Barcelona, però es veu que la proposta no va acabar de fer el pes i els van dir que no i quan estaven decidits ja era massa tard. Remarca-ho: és la primera vegada que es fa una caravana així.

—¿I de qui parteix en realitat aquesta iniciativa?

—Doncs, d'un pallaso a qui diuen Poulurin Slava, que es posà en contacte amb nosaltres i jo hi vaig ser justament amb pallassos de molts llocs, en Justin Case, per exemple, que va actuar fa poc a Barcelona.

—¿El públic soviètic com se'l mira, el pallasso?

—Home, és com aquí fa quinze anys. Tot és desconegut. Amb fronteres tancades. I malgrat que siguin europeus són uns europeus diferents. Són tota una altra història. Per a mi ha estat una gran experiència. I sobretot ens prenen com a teatre d'entrada, com a teatre d'avantguarda. Al·lucinen perquè es troben amb una cosa vinguda de fora, després de la repressió. Per dir-t'ho amb un exemple, una cosa és aspirar a beure Coca-cola i l'altra al·lucinar amb la llauna perquè és molt bonica, ¿entens?

—No parles gaire de pallasso, tu. Parles de teatre cada vegada més...

—És que encara hi ha una diferència clara entre fer el pallús i fer el pallasso... I els pallassos, aquí, som pocs, poquets... I jo reivindico cada vegada més el dret a la pallassada, a la bajanada. ¿Teatre, dius? La veritat és que cada vegada estem abocats més a fer vídeo, per exemple. El circ ja ha pasat del tot, però s'obre aquest nou camp.

—També has estat treballant en un enregistrament en vídeo sobre Barcelona...

—Sí, vaig actuar fent de guia de la ciutat en un vídeo que ha preparat la televisió suïssa sobre Barcelona olímpica. Va ser molt divertit. Vam recórrer totes les obres olímpiques fent de pallasso, un pallasso que visita Barcelona, però des d'uns ulls molt especials que serien els de l'espectador, els de l'insconcient de l'espectador. Però hi van intervenir altres personatges populars, en Mariscal, en Martorell, la Roser Marcé...

—¿D'on et plouen aquests contractes, mèrits a banda?

—En aquest cas coneixia la periodista que hi treballava. Oca a oca i tiro perquè em toca. Pura xamba.

—¿Com està el món professional del pallasso?

—Anem sempre a la que salta.

—¿Has canviat des de la teva òptica de fer actuacions per a públic juvenil i actues ja més pensant en un públic de totes les edats?

—Fora d'aquí això és normal. No hi ha un públic específic. Ara, aquí vaig fer l'altre dia una actuació a les onze de la nit i tothom es queixava perquè el *pallasso* sortia en una hora que els nens ja havien de ser al llit... A mi, continua interessant-me la gent en general. De totes maneres, penso que un espectacle que pot veure un petit no canvia el que hi diguis perquè hi entenen més que els adults en la majoria de casos.

—¿Et planteges els espectacles amb guió?

—Depèn. Mira, ara estic preparant un espectacle per a l'any vinent, diferent d'aquest *Post-clàssic.* M'agradaria poder fer una *troupe* de pallassos. Perquè desgasta molt el fet d'anar sol i fer una actuació llarga de cap a peus.

—És clar que no tothom es carrega un munt de cadires al nas, i es llança d'una plataforma estant, ni coses d'aquestes...

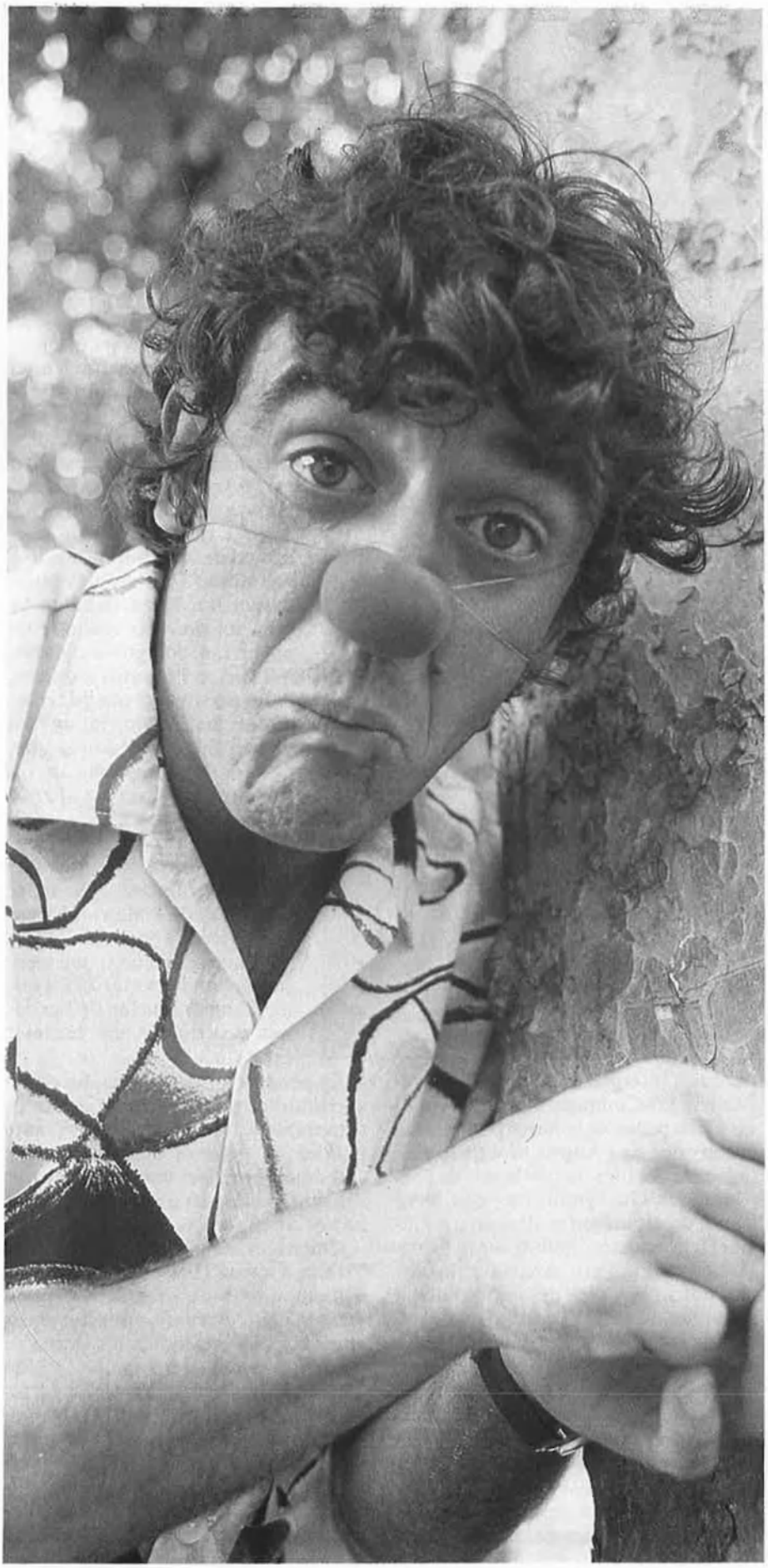
—Sí, jo perdo quilos després de cada espectacle... Amb una *troupe* aniríem compensant l'esforç.

—¿Televisió...?

—No m'agrada treballar de qualsevol manera. És a dir, que quan n'hi ha, presento propostes i si surten bé, bé, i si no, no m'interessen. Cada vegada hi haurà més cadenes i es podran amortitzar més els productes. El que no es podrà fer és treballar malament. M'agrada posar-hi l'esperit. L'última cosa que vaig fer a televisió va ser el *Poltrona Express,* i ara estic preparant una mena de *clips* còmics de durada estàndard. Una mena de vídeoclip. I estic treballant també en una sèrie de programes més antropològics que són una recerca del pallasso, més relacionat amb les diferents cultures, treballant amb pallassos d'Amèrica del Sud.

—¿Tornar a descobrir Amèrica?

—Sí, però des del vessant de la co-



JUAN CELIÀ

«Cada cultura riu d'una manera diferent».

micitat. Cada cultura té unes coses que la fan riure. I això és el mirall de cada poble. A Catalunya, per exemple, no riu tothom igual.

—¿També hi ha diferències en això?

—Ja ho crec. Els del nord aplaudeixen més, són més europeus. Els del sud riuen molt més i aplaudeixen poc. Acabes un espectacle i quan t'adones, al sud, ja t'han abandonat el pati de cadires. I la gent de terra endis també és molt espontània.

—Vaja, que no som 6 milions per riure igual...

—És que canvia molt si ets perifèria, tens o no tens mar, això a nivell universal encara és més divertit. Els mexicans riuen de la mort i del sexe.

—¿I de tot això, en fas un projecte?

—Sí, ja he estat a Mèxic enregistrant una sèrie de coses. Ara cal posar-ho en solfa.

—¿Enregistrar vol dir tenir una productora ja?

—Sí, fa us anys que produïm. Cal estar preparats per a la nova tecnologia que et deia. Perquè diuen que fan falta dos mil milions d'hores de producció de televisió abans de l'any dos mil... Jo miro d'aprofitar-ne alguna.

—¿Des de quan et dediques a l'ofici de pallasso?

—Tenia disset o divuit anys. Però de tot això la gran escola sens dubte va ser el Circ-Cric.

—¿Pocs problemes ja amb l'administració?

—És que a mesura que passen els anys —ja saps que aquesta és una feina que juga amb crèdits, que passa angúnies i que és així—, t'ho prens més bé. No val la pena amoïnar-t'hi perquè canviar-ho i fer-te milionari és impossible. Tinc un espectacle subvencionat a l'any, però continua passant allò que no entenc, subvencionar un professioal en lloc d'una infrastructura.

—¿El pallasso, com a cultura, què és?

—Qualsevol cosa dita cultura que en lloc de modificar els comportaments col·lectius els consolida i els eternitza, no és art, és merda.

—Si no fossis pallasso, ¿què series?

—Bomber.

—Per...

—Per no pixar sempre fora de test.

—Segur que amb la prova de tirarte de dalt a baix de la torre amb el Clovni aprovaries de seguida...

—Tinc un nas inflable, incombustible i infal·lible...

—¿De quants anys?

—De 34. Crescudet i granadet.

Andreu Sotorra

L'última cançó

La societat de la postguerra espanyola va ser testimoni del triomf de les *tonadilleras* sobre els escenaris dels teatres i a les pantalles de cinema. Les cançons dels mestres Quintero, León i Quiroga feien més suportables els dies d'abstinència obligada i la feina de sol a sol. Cantants com ara Lola Flores, Juanita Reina o Concha Piquer eren les estrelles d'un *star system* tan d'ala baixa com l'estat que habitava.

La darrera pel·lícula de Jaime Chávarri, *Las cosas del querer* —que podrem veure a partir de l'última setmana de setembre— és un homenatge al món de la *tonadilla,* però també és un retrat desmitificador d'aquell món, al temps que aporta una òptica realista sobre la societat dels quaranta: els seus problemes, la realitat política que l'envoltava i, sobretot, les relacions amoroses que mantenien els seus membres.



El fil conductor de la trama és la història d'un triangle amorós. Tres joves que s'han conegut en un dels darrers bombardejos de Madrid de 1939 i es tornen a trobar després de dos anys. Mario, un cantant homosexual, ha estat a la presó des que la guerra va acabar. Quan torna a trobar el seu amic Juan, se sent fortament atret per ell. Juan, però, estima la Pepita, una folklòrica que, impulsada per sa mare, ha anat prostituint-se a canvi de contractes que no arriben mai. Tots tres decideixen formar un trio que prompte triomfa als escenaris madrilenys.

Chávarri ha tret a la llum amb la pel·lícula tot el merder que amagaven les pintetes i els luxosos mantons de Manila. Ara bé, ho ha fet amb molta tendresa. *Las cosas del querer* és sobretot un musical, i per això, com diu el mateix director, «el més important del film són les cançons». Entre les moltes que s'interpreten hi ha «El cocherito leré», «Compuesta y sin novio» i «La bien pagá». Aleshores pot semblar estrany que siga Ángela Molina la protagonista del film, ja que la veu de l'actriu era una incògnita, tot i que ja va traure un àlbum on es dedicava a xiuxiuejar tonadetes, amb o sense George Moustaki. Però Ángela amagava una potent veu dins del pit i, abillada amb pinteta, talons i vestit de volants, sembla haver nascut per a la *copla.* ¡Tot un encert!

Com també ho ha estat l'elecció de la resta del repartiment. Ángel de Andrés López, un etern secundari, dóna vida a Juan, el pianista, en un paper sobri al qual afig bones pinzellades d'humor. El paper de Mario, nucli de tota la trama política de la cinta, ha estat encarregat a un novell que ha sorprès a tothom per la seua qualitat artística: Manuel Bandera, un malagueny de 24 anys que prové del món de la dansa. Va ser Luis Sanz —coguionista de la pel·lícula junt amb Fernando Colomo i el director Jaime Chávarri— qui el va descobrir en l'espectacle *Mamá, quiero ser artista,* de Concha Velasco, i després de fer-li passar unes proves de veu i interpretació li va donar el paper sense dubtar-ho. Per a Bandera ha estat tot un repte realitzar un paper tan complicat. Mario, militant en l'extrema esquerra, és un personatge que fa recordar Miguel de Molina, un ídol de la cançó d'aleshores que, després de viure molts anys a València, va haver d'exiliar-se per defensar la seua ideologia a l'Argentina, on encara viu.

També hi ha al film Mari Carmen Ramírez —la mare proxeneta de Pepita—, i Juan Gea, a més de Santiago Ramos i Carmen Barranco, que s'encarreguen d'aportar-hi les gotes d'humor que fan de *Las cosas del querer* un barrejat explosiu.

La producció, que encara ha pogut aprofitar el generós *decret Miró* de subvencions, ha obtingut cinquanta milions de pessetes del Ministeri de Cultura i 38 més per drets d'antena que són només una petita part dels 224 que ha costat la seua realització.

Com totes les produccions d'Andrés Vicente Gómez, *Las cosas del querer* compta amb tots els ingredients per a ser un èxit: escenaris espectaculars, grans actors, l'esplèndida fotografia de Hans Burman... Però també la seua anterior producció, *El Dorado* de Carlos Saura, va comptar amb el més gran desplegament de mitjans de la història del cinema espanyol i va ser un fracàs econòmic i de crítica.

El públic haurà de jutjar si *Las cosas del querer* mereix la seua assistència a les sales de projecció.

Vicent Mifsud Estruch













Distints moments de la pel·lícula 'Las cosas del querer', que podrem veure a partir de l'última setmana de setembre.

"A la meva mida"



Programa Personal de Pensió

Pere Riera, 37 anys, advocat, casat.

"Quan em vaig plantejar fer un pla de jubilació, el que més m'interessava en aquell moment era aconseguir un bon nivell de desgravació.

Gràcies a l'assessorament del Banc de Sabadell em vaig poder fer un pla de jubilació a la meva mida. Vaig aconseguir els avantatges fiscals que necessitava, obtenint una bona rendibilitat dels meus estalvis i conservant-ne la disponibilitat d'una part. A més, vaig assegurar el futur de la meva família".

Ara Vostè també pot fer-se el seu Programa Personal de Pensió a mida, en funció de les seves necessitats i possibilitats. Podrà fixar la quantitat que desitgi invertir cada any i determinar el grau de disponibilitat que vulgui donar als seus estalvis. Beneficiar-se quan a deducció i desgravació d'impostos (1) i obtenir una bona rendibilitat. Escollir el nivell de seguretat que vulgui oferir els seus. I tot això, podrà fer-ho amb l'ajud i l'assessorament d'un professional.

Si vol un pla de jubilació a la seva mida vingui a veure'ns o truqui'ns de franc al telèfon **900 323 323.** Junts estudiarem un pla a la seva mida, el que millor s'ajusti a la seva situació personal.

(1) Sempre que es compleixin els requisits establerts per Reial Decret número 1.307/1988 de 30 de setembre.

Un gran Programa al seu servei.

BANC DE SABADELL

ABE 17093

Moltes i molt grans veus al Liceu





Montserrat Caballé i Plácido Domingo seran presents en la temporada que està a punt de començar.

L'aficionat liceista tindrà oportunitat de gaudir la temporada d'òpera que està a punt de començar, entre d'altres, aquests cantants: Josep Carreras, Montserrat Caballé, Mirella Freni, Wolfgang Brendel, Boris Martinovic, Plácido Domingo, Elena Obratzsove, Leonie Rysaneck, Joan Pons, Peter Dvorsky, Eva Marton, Pilar Lorengar, Margarita Zimmerman, Eduard Giménz, Enedina Lloris, Nicola Ghiaurov Rockwell Blake, Eva Randova, Kurt Rydl, Horst Hiasterman, Paul Pliska, Edita Gruberova, Hermann Prey, Piero Capuccilli, Anna Tomowa-Sintow, Jaume Aragall, José Van Dam i Ruth Welting.

El lector m'haurà de disculpar aquest insòlit inici d'article. Però aquesta mena d'empatx sobtat i inicial pretén simplement situar amb tota la seva contundència explícita el tret més característic i diferenciador de la pròxima campanya d'òpera del Liceu. Cal afegir encara els noms de Chris Merritt, June Anderson i Aprile Millo, que actuaran cada un en un recital.

Amb ells s'haurà quasi exhaurit —és un dir— l'inventari d'autèntiques grans figures de la lírica mundial del moment. En definitiva és una proposta absolutament privilegiada que confirma que, en aquest aspecte —el local— el Liceu ofereix un sostre qualitatiu netament superior al que li correspon si considerem la categoria del teatre d'una forma més global. L'aplec de veus que es concentraran des del 25 de setembre quan l'estrena de *Cristóbal Colón* inicii formalment la temporada, fins al dia 5 de juny, dia de l'última representació de *Les contes de Hoffmann,* és d'un nivell i relleu que iguala, si no supera, el de les programacions de la mitja dotzena de grans teatres operístics occidentals: Scala, Staatsoper de Viena, Covent Garden, Metropolitan i un parell d'alemanys. I és evident que el nostre teatre d'òpera, considerat en tots els seus aspectes —començant pels pressupostaris i acabant pels artístics— dista encara molt de la imatge dels esmentats.

Això planteja el tema de fins a quin punt és discutible o no aquesta opció tan convençudament assumida pels responsables artístics de la casa. Per una direcció que ha deixat ben clar que el procés de confecció de les temporades comença amb una tria de cantants —sobretot importants més que no interessants, matís gens negligible— a partir de les disponibilitats i proclivitats de repertori dels quals es confeccionen els programes definitius. Una mena de trencaclosques —acoblament de cantants amb títols i dates— resoldrà definitivament el quadre de programació.



edicions 62 s/a

CINC PECES EN UN ACTE
J. Oliver/C. Soldevila/J. Vallmitjana/
S. Rusiñol/E. Vilanova
A cura de Teresa Muñoz i Lloret
El Garbell, 28. 176 pàgines
Una selecció representativa i divertida del teatre satíric, des del sainet costumista a Joan Oliver.

Editorial Laia

LA CASA SOTA EL MAR
Joaquim Carbó
El nus, 79
La darrera de les aventures de la sèrie «La casa» aquesta vegada sota l'aigua.

Edicions BROMERA

ROSA VERMELL, DETECTIVA PRIVADA
Josep Lluís Seguí
Els Nostres Autors, 8
690 pessetes
Una comèdia sobre el subgènere «detectivesc». Un text fresc, divertit, i ple d'ironia.

EDITORIAL EMPÚRIES

ALFABET
Josep Palàcios
Col·lecció Narrativa, 7
A mig camí entre Poe i Borges, 26 relats inquietants que consagren un gran escriptor. Un llibre extraordinari que els lectors informats esperen de fa temps.

GREGAL LLIBRES
consorci d'editors valencians s.a.

DICCIONARI GREGAL
Valencià-castellà/Castellà-valencià
Vicent Pasqual
Un diccionari valencià per a les nostres escoles.

La Galera
LA GALERA, S. A., EDITORIAL

UN OCELL DE TOTS ELS COLORS
Luce Fillol
Col·lecció «Cronos»
Els problemes i les aspiracions de la gent senzilla de l'illa de la Reunió.

EDITORIAL TRES I QUATRE

COLL DE SERPS
Cremades i Arlandis
Narratives 3i4, núm. 7
La història d'un home que no volia ser soldat i que fou afusellat.
Premi Sant Jordi de novel·la 1977

curial

EDMON
Alfons Maseras
«Biblioteca Popular Curial», 16

Edicions Proa

EL JARDÍ DELS SET CREPUSCLES
Miquel de Palol
A tot vent 273-274-275
Il·lustració de Raimon Sunyer.

EDITORIAL TRES I QUATRE

EL QUARTO DE LES FIGUES
Quim Soler
La Unitat, 133
Com el seu nom indica, un vaporós homenatge a Pere IV i una condemna ferotge de la sexualitat acomplexada.

Cal preguntar-se —insisteixo— si aquesta és, ara, i al Liceu, i vista la cosa amb perspectiva i profunditat, la millor opció possible. Una aproximació en termes de maximalisme o de purisme cultural ens ofereix una resposta poc favorable. Ni el procediment sembla prou ortodox ni l'ambició cultural resulta fàcilment acceptable. I més en el context d'una dinàmica de consideració de l'espectacle operístic, en què cada dia es valora més la globalitat dels seus components i s'aprofundeix més en l'anàlisi i la valoració de tots els aspectes de l'espectacle.

Amb la mecànica exposada, no pot sorprendre la successió de títols sense que apuntin criteris ni perquès satisfactoris. I així es passi d'una temporada amb tres wagners a una altra sense cap, o que aparegui com un bolet un títol tan rar com *La fiamma* de Respighi, no exempt d'interès per altra banda.

Això no obstant, davant una òptica maximalista, l'oposada realista-possibilista ofereix altres matisos a tenir en compte. El Teatre del Liceu, sent com és un teatre d'òpera cada dia més consolidat o més *normalitzat*, està lluny encara de ser un teatre absolutament gran. Evidentment està en camí i la ja llarga línia iniciada amb la creació del Consorci, no sols no s'ha interromput sinó que segueix feliçment viva fent el seu camí.

Però és evident que hi ha mancances fonamentals: tecnològiques, espai d'escenari, pressupostos per a noves produccions ambicioses, atenció a la tasca de popularització, manca de suport de masses d'espectadors més importants —només som 6 milions per a un gran teatre d'òpera.

En aquestes condicions, resulta forçat prescindir de determinades opcions ideals. I la de la primacia de la veu ofereix almenys dos avantatges. En primer lloc, el de l'atractiu per al gran públic, circumstància afavorida també per un context de protagonisme social de l'espectacle operístic d'una intensitat mai coneguda, amb additaments engrescadors com el joc del *star-system* cada dia més perceptible. En segon terme cal no oblidar que la veu és el component central de la manifestació operística, el més essencial i irrenunciable.

Això no obstant, resultaria perillós per a la dinàmica de normalització del Liceu obviar de contrapesar aquest decantament tan manifest pel component vocal, i ben altrament caldria aprofitar-ne avantatges per a introduir, de forma cada vegada més convençuda, dosis de protagonisme d'aquells aspectes en els quals s'està definitivament coix. Aquest és un repte que cal afron-

tar amb una certa decisió, i si se'm permet ser més taxatiu, amb una superior convicció del que s'està fent ara. Comptar amb les millors veus del món no vol dir, necessàriament, ser el millor teatre d'òpera del món.

En una consideració puntual de la temporada es fa difícil destacar repartiments molt destacats perquè pràcticament tots es mouen «molt a la vora del cel». Retorns com els de Mirella Freni —*Eugène Oneguin* i *Manon Lescaut*— i de Nicola Ghiaurov— *Eugène O.* i *Boris Godunov;* de Peter Dvorsky —*Manon*—; Eva Marton —*Elektra*—; Pilar Lorengar i Eduard Giménez— *Così fan tutte*—; Rockwell Blake —*I puritani*—; Edita Gruberova, Herman Prey i Paul Pliska —*Ariadne auf Naxos*; i, finalment, la reaparició operística de Josep Carreras amb Montserrat Caballé en *Cristóbal Colón,* constitueixen cites sense necessitat de ponderació. Presències tan desitjables com les de Domingo, Pons, Tomowa-Sintow, Martinucci, José Van Damm, Hiestermann, Capuccilli i un llarg etcètera, ajuden a dibuixar una realitat absolutament privilegiada, que no necessita ulteriors ponderacions.

Pel que fa a títols, una vegada més la temporada no resulta *còmoda* o ben digestiva. Ja s'ha parlat de l'absència de sentit o d'esquema preestablert perceptible. Començar la temporada amb un Txaikovski —*Eugène Onegin*—, no deixa de resultar curiós, i per altra part, també atractiu. Ja s'ha parlat de *La fiamma,* mentre apareix un altre títol poc corrent, *Jenufa,* de Janacek, que completa amb el *Boris Godunov* de Mussorgski un important i inèdit bloc eslau en una temporada de total domini italo-germànic-eslau, i en la qual no apareix cap títol del repertori francès, cap wagner i cap dels títols més coneguts de Verdi, Puccini, Bellini, Rossini o Donizetti.

Pel que fa a produccions, sobre el paper, i a falta d'algun títol encara no confirmat, sobre el paper la cosa apunta més prometedora del que és habitual. En aquest sentit, la presència de Núria Espert en la direcció escènica del gens convencional muntatge d'*Elektra* pot resultar un autèntic plat fort. La producció procedeix del Theâtre de la Monnaie de Brussel·les, conegut per la solvència de la seva trajectòria.

El binomi Gas-Grande —¿té l'exclusiva entre els realitzadors catalans al Liceu?— assumirà la responsabilitat de l'única producció pròpia nova amb *Jenufa*. Per la seva part, cal fer esment a la producció d'*Ariadna auf Naxos,* de Jean Pierre Ponelle, que ha estat un



Enedina Lloris: la soprano valenciana és ja una habitual del Liceu.

dels més importants innovadors de l'espectacle operístic dels últims anys.

Pel que fa a batutes, destaquen els noms d'Emil Txakharov —*Eugène Onieguin*—, Janos Kulka —*Boris Godunov*—, Vaclav Neumann —*Jenufa*—, i Peter Maag —*Così fan tutte*—, mentre el titular de l'orquestra de la casa, Uwe Mund, dirigirà *Elektra* i *Simon Boccanegra,* com també dos concerts simfònics.

Resta encara parlar d'aquesta cosa fins a cert punt forçada que és l'estrena de *Cristóbal Colón.* Producció amb una història controvertida, possibilitada per aquesta iniciativa peculiar que és el *Quinto Centenario,* que n'assumeix els costos, i que per designis gens clars veurà llum al Liceu. Ja hem parlat que amb aquesta producció es produirà el retorn a l'escenari del Liceu com a intèrpret d'òpera de Josep Carreras. D'altra banda, es produeix el fet, sempre desitjable, que un compositor nostre tingui el privilegi d'estrenar una òpera en condicions satisfactòries, pel que fa a recursos. El privilegiat és Lleonard Balada, un català fincat des de fa anys als Estats Units, encara que sempre ha mantingut un contacte estret amb el món musical català.

Al marge del cicle operístic, o més ben dit, paral·lelament, el Liceu acollirà tres concerts simfònics dins d'aquesta saludable línia de potenciació del protagonisme concertístic de l'orquestra i el cor titular. En els programes hi ha obres tan importants com la *Vuitena simfonia* de Bruckner, la *Missa Solemnis* de Beethoven i la *Missa de la Coronació* de Mozart. També paral·lelament, tindran lloc els recitals dels esmentats June Anderson, Chris Merritt i Aprile Millo, el segon dels quals estarà acompanyat al piano, mentre les dues sopranos ho seran amb orquestra. En total, el Liceu obrirà les portes aquesta temporada 86 vegades, 67 de les quals en produccions operístiques que corresponen a 13 títols, amb cinc representacions cadascun, excepte *Boris Godunov* i *Simon Boccanegra* que se n'oferiran sis. Sis concerts simfònics, tres recitals i deu sessions de ballet completen el que constitueix un nivell d'ocupació d'una intensitat remarcable. D'una intensitat que, en definitiva, apunta clarament a aquest gran objectiu d'esdevenir un teatre d'òpera definitivament gran.

Jaume Comellas

Canal 33 s'avança al repte de les privades

Aquí, Canal 33», inaugurà el passat diumenge el nou canal, que oferirà 37h. 30min. més de televisió en català, amb una producció pròpia d'un 63%. Un total d'unes 140 hores de televisió feta en català, entre TV3 i Canal 33, és l'oferta dels directius de TV3 enfront del repte de quatre canals exclusivament en llengua castellana, més el segon canal de TVE, que es podran veure a Catalunya a primers de l'any vinent.

El contingut de la programació de Canal 33 va ser presentat en un programa de més de dues hores que va aplegar l'assistència d'un bon nombre de personalitats del món de la cultura, els àudio-visuals, política, esports, música i varietats, entre els quals va destacar la participació de Montserrat Caballé i Josep Carreras, juntament amb la d'altres artistes o personatges convidats com Serrat, Núria Feliu, Tete Montoliu, Ricard Bofill, Llongueras, Iranzo, Cruyff, Orantes, Xavier Cugat, Julieta Serrano, Amparo Soler Leal, fins a una llarga llista de noms que alternaven amb personalitats polítiques com Roca Junyent, Fernández Díaz, Fernández Teixidó, Rafael Ribó i Joan Hortalà, entre altres. L'acte inaugural fou presidit pel president Pujol. A destacar, com es podia preveure, les absències de responsables polítics socialistes a la festa.

El programa es va emetre en directe i simultàniament des de 7 platós diferents. A part els convidats presentats per M. Pau Huguet i J. M. Arpí des del plató 1 de Sant Joan Despí, hi hagué quatre recepcions oficials a personalitats invitades per la direcció de TV3, concentrades al CEI (recepció central de Sant Joan Despí) i a les delegacions de TV3 i Canal 33 a Girona, Lleida i Tarragona. El gruix dels personatges famosos que aparegueren a la pantalla al llarg del programa eren al plató 1, que conduïa Eduard Berraondo.

L'ambient era eminentment festiu, malgrat l'aiguat caigut poques hores abans, que va fer que la Festa Popular del Poble Espanyol conduïda per Miky Moto hagués de traslladar-se a la discoteca d'aquell recinte.

El programa de presentació de la programació del Canal 33 va començar després d'un breu parlament de Jordi Pujol. Així, vam poder veure que es tracta d'una programació d'esquema clàssic utilitzat per diferents cadenes europees, que es fonamenta en els espais informatius, esportius i de lleure. A més del plató 1, les diferents delegacions comptaven amb personatges destacats del món de la cultura i els esports que, conduïts per Fina Brunet, Ramon Pellicer i Mònica Huguet, responien succesivament a sis qüestions relacionades amb les diferents àrees de la programació, incidint en els programes estel·lars de cada dia. Aquest fil conductor era presentat per un professional implicat en cadascun dels temes.

Així Lluís Canut, per als dilluns, qüestionava els convidats: «¿Bàsquet o futbol?», que va servir per a informar sobre els continguts dels principals programes esportius: Basquetmania i Futbol 90, així com *Tot l'esport* (25 minuts d'informació de dilluns a divendres) i amplis espais esportius del cap de setmana que completen la programació en aquest camp. Carme Elías s'encarregà de posar a debat el teatre amb la qüestió: «¿Pot morir el teatre?». J. M. Flotats era un dels personatges qüestionats. Almenys tres obres de la seva companyia podrem veure en els pròxims mesos al nou canal les nits dels dimarts: *Lorenzaccio, El dret d'escollir* i el *Cyrano de Bergerac,* entre altres produccions pròpies com *Mar i cel* de Dagoll Dagom, un *show* de Pepe Rubianes; *30 d'abril,* de Joan Oliver; *La bella Helena, Slàstic,* d'El Tricicle, o *L'auca del senyor Esteve,* una reposició presentada al Grec.

Per la seva banda, Jordi Jané i Mingo Ràfols, directors i presentadors d'*Oscamandit*, programa de varietats, espectacle i entreteniments pel dimecres nit, demanaven entre els famosos del públic: «¿Sap un acudit curt?», per tal d'informar del que serà un programa-*show* d'entreteniments amb la fórmula clàssica dels programes de varietats, amb el que es pretendrà possibilitar que el gran públic conegui el màxim d'artistes d'aquí.

Personalitatas del món de la premsa responien a Àngels Barceló: «¿Què vol veure al 33?». La Barceló serà la presentadora d'*Actual,* programa informatiu dels dijous basat en reportatges d'actualitat i una o dues entrevistes per programa amb personatges que hagin estat notícia al llarg de la setmana.

Maria Gorgues, presentadora de *Tres, Catorze, Setze,* programa cultural de la nit dels divendres, s'encarregà de qüestionar: «¿És car un quadro?». En forma de reportatge, entrevista i agenda d'activitats, el programa serà un *magazine* cultural on tindrà cabuda des d'un concert de *rock* fins a una exposició antològica de pintura.

Finalment, Salvador Alsius fou l'encarregat de presentar el programa-estrella del conjunt de la programació cultural de Canal 33. «¿Llibres o cinema?» va donar lloc a una explicació del contingut de La Caixa Sàvia, programa entre concurs i joc que s'emetrà la nit dels dissabtes. Alsius explicà a EL TEMPS que es tracta d'un programa cultural popular amb una fórmula molt directa que fugirà de continguts adreçats a lletraferits. La dinàmica del programa farà que cada setmana hi aparegui un escriptor que serà entrevistat pels concursants en la seva faceta més humana i un personatge famós en qualsevol àmbit que parlarà de les seves aficions literàries. Segons ens avançà el mateix Alsius, podrem veure per exemple en el primer programa, l'Amparo Moreno i la Montserrat Roig. Els premis seran objectes vehiculadors de la cultura, com és ara instruments musicals, ordinadors, càmeres de vídeo i diversos viatges. El premi estrella serà un viatge de volta al món. Sembla que



Miquel Roca.



Montserrat Caballé i Josep Carreras.



Àngels Barcelò.



Xavier Rubert de Ventós.



Jaume Valicorba Plana.



Llongueras.



Xavier Cugat.



Teresa Gimpera.



Baltasar Porcel.



Joan Manuel Serrat.



Carme Elías i Flotats.



Sílvia Tortosa.



Salvador Alsius.

el món editorial està força interessat en aquest programa, que ajudarà a dinamitzar el sector. El logotip de *La Caixa Sàvia* és un mussol, símbol de la saviesa. Els llibreters que ho desitgin contribuiran a patrocinar el programa amb la compra de mussols que alhora regalaran als clients en adquirir llibres, la qual cosa possibilitarà que aquests participin directament o indirectament en diferents concursos-sortejos.

Hi haurà al Canal 33 altres àrees de programació. Els programes de ficció hi tenen un protagonisme important: *Dimensió desconeguda* i *Star Treck* són dos programes de producció aliena de provat ressò en diferents cadenes estrangeres com la CBS o la NBC.

L'oferta musical es canalitzarà bàsicament a través de *Sputnik,* on tindran cabuda artistes catalans i estrangers. El món del cinema tindrà una presència específica els diumenges amb l'emissió d'un curt-metratge i la V.O. d'un film. Al final del programa, algun dels personatges del plató manifestava les seves impressions. Així J. M. Forn, promotor del conegut Canal C, va explicar a EL TEMPS que estan en fase de negociacions amb Antena 3 per a col·laborar conjuntament en el nou canal privat. Al mateix temps incidí en la necessitat d'expansió i de futurs acords amb les productores d'àudiovisuals catalanes com a alternativa a un pastís publicitari insuficient pels futurs set canals que es podran veure a Catalunya.

L'ex-director de TV3, Enric Canals, ens va negar, per la seva banda, la implicació de TV3 en la qüestió d'incompatibilitat de freqüències entre TV3 i TVV, desencadenada pel Ministeri de Telecomunicacions. «Jo no hauria tolerat una cosa d'aquestes», ens va manifestar.

De la mateixa manera es va expressar Jaume Ferrús, director de TV3 i Canal 33: «El País Valencià té tot el dret a seguir utilitzant les freqüències», manifestà a EL TEMPS. Jaume Ferrús es mostrà molt prudent a l'hora de valorar les expectatives d'èxit del nou canal: «Tenim una situació, per a fer front a les privades en castellà, amb més possibilitats de resistir, però per a fer front a un atac mai és prou». El director incidí en els problemes tècnics de cobertura a la totalitat del territori de Catalunya, que fa que Canal 33 iniciï la seva programació amb una cobertura del 50% que al novembre se situarà en un 78%, per arribar abans de l'estiu de l'any vinent al 90%.

Jaume Ferrús manifestà finalment el propòsit que TV3 i Canal 33 siguin dos canals absolutament diferenciats i la intenció que Canal 33 tingui una personalitat pròpia, amb els seus propis adeptes, cosa que «serà difícil abans no es resolguin les qüestions tècniques de cobertura».

Blanca Lucas

Les falles fan teatre

Les activitats culturals ocupen cada dia un lloc més important al si de les falles. Els casals, a més de ser un lloc de reunió per als fallers, estan convertint-se en centres d'assaig per a grups de teatre *amateur*. La **Falla Creu i Mislata** de la localitat de l'Horta del mateix nom, cansada que el seu grup de teatre peregrinara pels pobles valencians amb la càrrega pejorativa de l'*amateurisme* al coll, va crear el 1981 un concurs de teatre en valencià. Ara, del 8 al 15 de desembre, se'n celebra la vuitena edició. L'Ajuntament de Mislata no va dubtar a prestar suport a la iniciativa des del primer moment i ha aconseguit convertir el concurs, en un moment de profunda crisi teatral, en el primer Festival de teatre per a aficionats del País Valencià.

Al VIII Concurs de Teatre de Mislata actuaran, tots els divendres a les 22.30, i amb entrada gratuïta per al públic, grups teatrals de falles i municipals d'un gran nombre de comarques del País Valencià: l'Horta, Ribera Baixa i Alta, la Safor, l'Alacantí, les Valls del Vinalopó, la Plana Alta i l'Alcoià.

El concurs compta amb més d'un milió de pessetes per a premis, entre les quals hi ha les 150.000 del premi *Maties Ruiz* a la correcció en l'ús de la llengua i la dicció.



Fotopress-89: Una mirada al món

Des del dimarts 13 de setembre té lloc a la seu central de la Fundació Caixa de Pensions de Barcelona l'exposició **Foto Press 89.** Allí es pot veure una mostra de les millors fotografies de premsa realitzades al llarg del darrer any. El muntatge d'enguany presenta una novetat respecte al d'edicions anteriors, ja que s'ha estructurat d'acord amb les categories de què constava el certamen fotogràfic de La Caixa: Cultura i Espectacles, Esports, Instantànies, Natura, Política i Societat i Retrats.



Tenint en compte l'enorme quantitat de fotografies que s'inclouen en els àmbits de Política i Societat i Instantànies, aquests s'han dividit en Fotos Úniques i Sèries de Fotografies.

Aquest muntatge d'unitat temàtica permet a l'espectador una contemplació de les obres sense cap mena de distorsió, com les que solen produir les barreges de matèries.

L'exposició romandrà a Barcelona fins el dia 14 d'octubre i després visitarà altres zones del país.

Valencià, sols per a adults

Les persones que no van poder estudiar valencià en període escolar —perquè no se'n donava— i que ara desitgen obtenir un certificat que acredite els seus coneixements de la llengua per aconseguir algun treball, tenen ara l'oportunitat d'aconseguir-ne un d'oficial a través de les proves que cada curs convoca La Junta Qualificadora de Coneixements del Valencià de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat valenciana.

La Junta expedeix diversos certificats: de coneixements orals del valencià, de grau elemental de coneixements de valencià i de grau superior; també d'altres de capacitació tècnica en llenguatge administratiu i comercial, en correcció de textos i en llenguatge als mitjans de comunicació.



Enguany, la matrícula es tanca el 28 de setembre i les proves tindran lloc del 14 d'octubre fins al l'11 de novembre a les ciutats d'Alacant, València, Castelló, Gandia i Alcoi.

A la recerca de Papà Jones

Indiana Jones y la última cruzada. USA, 1989. Dir.: Steven Spielberg. Guió: Jeffrey Boam. Fot.: Douglas Slocombe. Mus.: John Williams. Int.: Harrison Ford, Sean Connery, Denholm Elliot, Alison Doody.

El 1981, la publicitat que va acompanyar l'estrena de *En busca del arca perdida* ens anunciava un retorn de la gran aventura. Però els seus autors mai van prendre per model el gènere del film d'aventures, sinó més aviat el del serial d'aventures, és a dir, les velles pel·lícules d'episodis de l'estil *Los tambores de Fu Manchú, El doctor Satan,* o *El capitán Maravillas.* Són films avui difícils de veure, encara que TVE, fa uns anys, ens va oferir la divertidíssima *El tesoro del pirata,* que era una perfecta demostració del mètode de construcció d'escenes aplicat per Steven Spielberg a la primera aventura d'Indiana Jones.

Però, a més de ser una perfecta recreació d'aquelles antigues cintes d'acció continuada, *En busca del arca perdida* es caracteritzava per ser l'única pel·lícula de Steven Spielberg que no tenia per tema la família amenaçada. Segurament per aquest motiu, el director va decidir sabotejar la segona aventura d'Indiana Jones amb l'encoberta reconversió de l'heroi en un pare de família amb responsabilitats, situant tota l'acció en un temple claustrofòbic on el protagonista era transportat a un univers d'amnèsia fins que l'amic-nen-fill aconseguia fer-li recuperar la identitat.

Reconeixent el seu fracàs, Spielberg ha concebut el tercer film com un perfecte calc del primer, tornant als espais



oberts, recuperant el seu caràcter episòdic, substituint el motiu religiós de l'Arca pel del Sant Grial, i retrobant els enemics nazis. Tanmateix, no s'ha pogut estar de demostrar-nos que la seva preocupació d'*autor* segueix essent la por a la desintegració del nucli familiar, i d'aquesta manera s'ha tret de la màniga un pare d'Indiana Jones.

Spielberg, es veu llavors en el compromís de seguir filmant baralles i persecucions, però aquestes es roden sense cap interès d'innovació, són males imitacions de les del primer film, i estan planificades sense gaire eficàcia. Per contra, tota la relació entre Indiana Jones i el seu pare (servits admirablement per Harrison Ford i Sean Connery) resulta tan brillant que, una vegada acceptat que el fil, en termes d'aventures, és un fracàs, podem seguir amb simpatia i complicitat aquest viatge iniciàtic d'un fill i un pare retrobats, a la recerca del Grial. No és estrany, doncs, que el millor de la pel·lícula siguin els seus darrers vint minuts on, en l'acció heroica i gairebé litúrgica a la cova, Indiana Jones no es juga sols la pell, sinó la mateixa possibilitat de *posseir un pare.*

Xavier Pérez i Torío

Palma d'Or a Canes

Sex, Lies and Videotape. USA, 1989. Guió i Dir.: Steven Soderbergh. Fot.: Walt Lloyd. Mus.: Cliff Martínez. Int.: James Spader, Andie MacDowell, Peter Gallagher, Laura San Giacomo.

Amb només vint-i-sis anys, Steven Soderbergh és el director més jove que ha guanyat mai una Palma d'Or a Canes. El seu film, *Sex, Lies and Videotape* no és l'obra d'un nen prodigi, però sí d'un realitzador aplicat i intel·ligent, que té tots els punts per a consolidar-se en la indústria americana amb films comercials però seriosos: és il·lustratiu que entre els realitzadors que s'han interessat per ell figurin Barry Levinson, Robert Redford i Sidney Pollack.

El cinema de Soderbergh té també un important punt de contacte amb Woody Allen, fins al punt que a l'inici del film podríem pensar que ens trobem amb una mena de paròdia encoberta de les pel·lícules d'aquest realitzador. Diem *paròdia* perquè començar una pel·lícula amb una dona explicant els seus problemes al seu terapeuta, mentre el seu marit se'n va al llit amb la germana, i ella s'interessa paral·lelament per un jove que es declara impotent, sembla, com a mínim, una provocació. Allen va començar copiant Bergman, i Soderbergh aborda la seva *opera prima* com una acadèmica —i esquemàtica— catalogació d'aquest univers tancat i reiteratiu. Com si ens trobéssim amb un *gènere* constituït.

A partir d'aquí, la pel·lícula comença a tenir interès. Soderbergh no es mostra un home especialment preocupat per la creació d'imatges noves, però sí ben dotat per a la construcció del guió, que sorprèn a mesura que avança. L'esquema del film, simplíssim, parteix de la vella estructura del visitant que arriba a un nucli familiar constituït per a fer-lo entrar en crisi, i per a *canviar* els seus components. Era l'esquema del *Teorema* de Pasolini, però també el de gran quantitat de films fantàstics. La pel·lícula de Soderbergh respira lleument alguns «apunts fantàstic»: comença sent la història d'un *alien* que sedueix i vampiritza a partir de cintes de vídeo en què filma les confessions sexuals de les dones amb què es troba.

Naturalment, aquest estrany personatge a qui el seu vell amic considera simplement pervers, aquesta *bèstia* de finals dels anys vuitanta, coneix la seva *bella,* i la pel·lícula, com prescriuen els temps, té final feliç, després d'una llarguíssima seqüència de catarsi. Hi ha hagut entremig molt diàleg —servit per uns actors esplèndids— algunes frases *importants* que no calien, una moderada pedanteria, i un indiscutible ofici que ens fa esperar amb curiositat —encara que no amb passió— la pròxima pel·lícula de Steven Soderbergh.

Xavier Pérez i Torío

Dues exposicions simultànies de Claes Oldenburg a l'IVAM

Entre el 15 de setembre i el 15 de novembre poden visitar-se a l'Institut Valencià d'Art Modern dues àmplies mostres dedicades a l'obra de Claes Oldenburg que ocupen tant la sala d'escultura —en la planta baixa del museu—, com les quatre primeres sales de la galeria —tres en la primera planta del Centre Julio González de València—. S'inicien, així, les activitats expositives en aquesta segona temporada d'existència de l'IVAM.

Coincideixen, de fet, després de les oportunes gestions, dues mostres: la titulada «A Bottle of Notes and Some Voyages», organitzada pel Northern Center for Contemporary Art de Sunderland i el Henry Moore Center for the Study of Sculture, i l'exposició anomenada genèricament «Selected Drawings», posada en marxa per la Societé des Expositions de Beaux Arts de Brusel·les.

'A Bottle of Notes and Some Voyages'

Aquesta exposició, itinerant ja per Suècia, Gran Bretanya i Bèlgica, ofereix una selecció de dibuixos, escultures i projectes a gran escala de Claes Oldenburg i de Coosje van Bruggen (que des de 1976 col·labora amb Oldenburg.)

En realitat, pot considerar-se, fins a cert punt, com una mostra antològica en la mesura que presenta una adequada selecció de materials elaborats al llarg de vint anys, especialment esbossos, projectes, imatges de models i maquetes de monuments colossals.

'Selected Drawings'

Per la seua banda, i seguint la política de prestar especial atenció al dibuix dels artistes del nostre segle, l'IVAM ha propiciat la present mostra en la qual, sota el comissariat de Patricia Holm, han estat seleccionats quasi un centenar de treballs realitzats per Oldenburg entre 1959 i 1985. Aquesta exposició ha fet escala ja a Bèlgica i França.



Claes Oldenburg

D'aquestes dues mostres, l'IVAM n'ha publicat els corresponents catàlegs amb una detallada referència a la col·lecció de dibuixos.

Sens dubte, quadra perfectament en les línies expositives de l'IVAM —dirigides específicament a anar donant a conèixer aportacions fonamentals en el marc internacional dels distints moviments artístics desenvolupats al llarg del segle XX— el fet de mostrar l'obra d'una figura històrica del *Pop-Art* com és Claes Oldenburg (Estocolm, 1929).

En els seus treballs s'evidencia la constant d'identificar-se plenament amb l'ambient urbà, amb l'existència quotidiana del medi circumdant. I és així, tant en el ja clàssic repertori de motius en què directament s'inspiren les seues obres, com en la concreta elaboració del que Coosje van Bruggen, a partir de les primeres col·laboracions en els Països Baixos, qualifica de «projectes a gran escala» perquè són estudis per a monuments virtuals, quasi sempre planificats en relació a escales molt considerables.

Totes dues facetes queden ben patents en els dibuixos, en els esbossos-projectes i en les maquetes, i també en les imatges que documentalment s'han incorporat a la mostra.

Es fan patents, així, les preferències de Claes Oldenburg per les versions colossals d'artefactes més o menys quotidians, per concedir eficàcia a allò que en el seu moment va ser qualificat com «equivalències de forma» —en la mesura que una determinada forma pot relacionar-se simultàneament amb moltes altres formes—, alterant mesures, introduint mal·leabilitat en els materials, emfasitzant textures i colors... fins a crear un repertori de peces que són, en realitat, corporeïtzacions i metàfores immediates de la totalitat de l'existència diària.

Sens dubte, els treballs i projectes de Claes Oldenburg continuen —com aleshores— entrant i eixint de l'existència quotidiana. Igual que quan els carrers o les tendes eren descobertes, amb sorpresa, per ell, com immensos magatzems d'inspiració, com quan cada objecte era vist —amb ulls nous— des de la seua eficàcia metafòrica i estimulant, Oldenburg continua treballant en els seus somnis de colossalisme objectual i d'immediata intervenció... com si volguera, amb això, reintegrar-nos, amb la seua acció, nous objectes i imatges a la vegada familiars i estranys, quotidians i sorprenents, pròxims i espectaculars.

Amb els seus equilibris i metamorfosis formals, cromàtics, materials i escalars, Claes Oldenburg juga, sens dubte, amb les seus projectes i realitzacions, a continuar interessant-nos i sorprenent-nos. Encara que tant ell com nosaltres comptem amb l'avantatge —¿o el handicap?— de disposar, darrere de cadascuna de les peces, de l'ombra corresponent que ella mateixa projecta —com a enllaç— sobre el trajecte de la història.

Romà de la Calle

TOTA CATALUNYA A CASA

AMB ENCICLOPÈDIA DE TEMES CATALANS

Ara, el passat, el present i el futur dels Països Catalans els podem tenir a casa nostra amb Enciclopèdia de Temes Catalans.

Història, Art, Economia, Esport, Societat... Un compendi interdisciplinar perquè res quedi fora del nostre abast.

Cada mes al quiosc, per 225 ptes., o mitjançant subscripció anual (16 números) de 3.510 ptes, i tindrem Catalunya a casa nostra. Suscriviu-vos-hi!



"L'any 1691 un grup de dirigents catalans conspirà perquè Catalunya depengués de França" (L'Onze de Setembre. Joaquim Albareda)

Altres Títols

* La pintura contemporània
* La Generalitat Republicana
* Catalans a Cuba
* Bancs i Banquers Catalans
* Barcelona 92
* El Disseny Català

EDICIONS IIII MIL·LENARI

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

NOM COGNOMS

CARRER POBLACIÓ CODI POSTAL

SUBSCRIPCIÓ ANUAL 3.510 Ptes. (16 números) TELÈFON

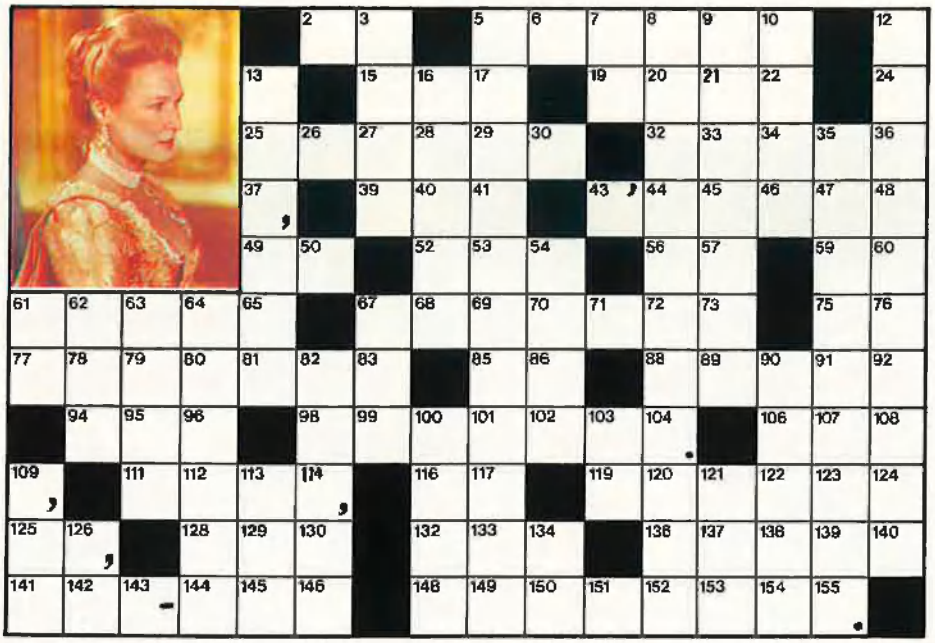
☐ Mitjançant xec a nom d'Edicions Mil·lenari, S.A. ☐ Targeta de crèdit:

☐ Visa ☐ American Express ☐ Altres

Nº

DATA SIGNATURA

Edicions Mil·lenari, S.A.
Carrer Infanta Carlota, 31, 4rt E
08036 Barcelona - Tel. 415 33 07



Text explicatiu

Aquest damerograma es resol traslladant les lletres de les solucions a la casella corresponent de la graella superior, on es podrà llegir un text extret de la pàgina 73 de l'edició catalana de *Les relacions perilloses,* novel·la en la qual es basa la famosa pel·lícula «La amistades peligrosas». Per facilitar la tasca, el nom i cognom del seu desconegut autor francès es poden llegir acròsticament a partir del primer mot-solució.

per Màrius Serra i Anna Genís

114	29	86	129	2	57	102	Partidari de les Comunitats de Castella.
68	89	143	77	10	45	155	Permet sabrinitzar un pit.
117	96	61	36	124	141	27	Clímax sensorial.
75	41	150	98	121	5	146	Gairebé dotzenes.
34	25	133	13	59	109	111	Malentès.
48	8	144	137	17	148	82	Venjança.
139	72	15	64	104	30	80	Lletraferit que, a més, s'hi dedica.
126	32	91	132	24	108	62	Dit d'una menja esplèndida i abundant.
22	101	88	37	152	67	92	Interval de sis graus de l'escala diatònica.
90	54	70	78	29	140		Beata, pietosa.

47	52	149	44	7	50	Components de la Lliga.
21	113	153	83	3	9	Qui ensenya una llengua estrangera en una universitat.
103	128	73	107	99	151	El de més cap ací, al Principat.
119	145	122	81	72	19	Baguls que contenen tresors.
43	154	39	26	33	56	Contingut habitual d'una ampolla.
120	94	130	28	49	79	Insultades, molestes.
125	40	69	63	123	6	Xopes, i sense haver plogut.
116	60	136	100	76	65	Versió *light* de la sida.
138	112	53	85	12	46	Fet amb vessament de sang.
106	95	35	16	134	142	Cigarrera.

El davantal enigmista

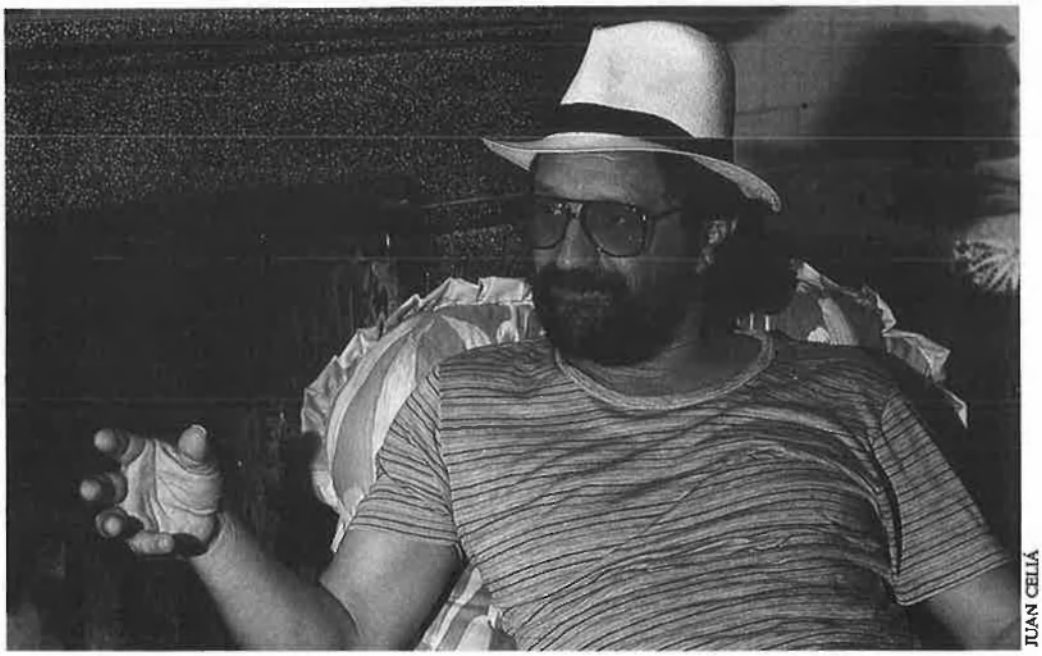
El ludisme aplicat al camp de la música sempre ha provocat creacions molt curioses. Des de mètodes de transcripció musical que permeten relacionar paraules i notes al *pianòctel*, un piano que elabora còctels a ritme de *jazz*, deliciosa invenció de Boris Vian a *L'escuma dels dies*: «A cada nota li correspon un alcohol, un licor o un olorós. El pedal fort correspon a l'ou batut i el suau al gel. Per al sifó cal un arpegi en registre agut. Les quantitats s'estableixen en relació directa amb la durada: la corxera quàdrupla correspon a la setzena part de la unitat, la negra a la unitat... Quan hom interpreta una tonada lenta, es posa en marxa un sistema de registre, de manera que la dosi no augmenti —la qual cosa faria un còctel massa abundós— sinó, que ho faci el contingut en alcohol.» També Georges Perec es fa ressó d'un fenomen estrany. A *La vida: instruccions d'ús* parla d'un suposat músic suec anomenat Svend Grundtvig que va compondre una obra anomenada «Crossed Words», que presenta una partitura curiosament semblant a una graella d'encreuats: la lectura horitzontal o vertical correspon a seqüències d'acords en les quals els quadres negres funcionen com a silencis. A casa nostra, el cantaire Antoni Giménez publicà un recull de cançons sota el títol *Re m'hi fa si fa sol.*

Tomeu Penya, retrat

Tomeu Penya va nàixer al mateix poble mallorquí on viu actualment, Vilafranca de Bonany. Als 9 anys comença a estudiar per a ser frare, fins als 12, edat en què ho abandona perquè «em va començar a picar *sa cosa*...». A La Porciúncula, que era on estudiava, li donaren les primeres nocions de música, de solfeig. Als quinze anys els seus ídols eren Los cinco del Este i Los Beta. «Aquells eren els bons temps...», afirma. Als 18 forma el grup Harlem, amb Joan Bibiloni i, poc després arriba el servei militar i, ben aviat, entra a formar part del grup que era, o havia estat, el seu ídol, Los cinco del Este. Toca en discoteques i hotels per als turistes. Viatja. S'enamora. Entra en el negoci de les discoteques al mateix temps que segueix amb el treball artístic, i així fins arribar a 1982, any en què grava el seu primer disc per a la companyia mallorquina Blau. I des d'aquell moment, l'èxit, que no l'ha abandonat.

Són molts els que tenen la imatge de Tomeu com la del pagès que és cantant per casualitat. Res més fals. Ell mateix reconeix que mai ha estat pagès. Simplement —diu— es diverteix amb el que fa i es considera un autèntic professional. La clau del seu èxit està en la sinceritat de les seves cançons, en el llenguatge que hi utilitza intentant fugir «d'aquests intel·lectualoides que no hi ha qui els entengui».

Amb cançons com «Es Trenc» o «Cabrera», molts l'han mostrat com a emblema ecologista, quan en realitat Tomeu pensa que sí, que s'ha destrossat molt l'illa, però que qui és ell per a dir a ningú que no es construesqui una casa ara, quan un altre la pogué construir fa vint anys. Amb el tema «Cabrera», Tomeu recorda els



JUAN CELIÁ

temps en què va fer la *mili* a l'illa. A pesar de tot, creu que «hem d'anar alerta» i no destrossar tant Mallorca.

Tomeu Penya renuncia que els polítics vulguin aparèixer amb ell «a la foto». D'ells diu: «No els conec de res, ¿on eren abans?». L'únic que reivindica amb força, i amb coneixement de causa, és la necessitat que es posi en marxa una escola-taller per a músics, on els joves de les Illes puguin aprendre a tocar i a perfeccionar-se; una escola que compti amb una important subvenció dels poders públics, ja que si no és així, el cantautor mallorquí serà «una raça en perill d'extinció».

Tomeu fou un dels pocs que no s'uní al boicot contra TV3 i Catalunya Ràdio dels cantautors en català, «m'avisaren un dia abans del meu recital al Palau de la Música de Barcelona, i els vaig dir que, de tot el problema, me n'havia assabentat pels diaris, no discutírem i, de fet, van venir tots a tocar». Creu que, si el sector està en crisi, ell no és el més indicat per a parlar-ne ja que de moment tot li va molt bé, com confirmen els pròxims recitals, més d'una setmana a Barcelona el mes de setembre, «quan altres no aguanten ni tres dies».

No escolta massa música, més aviat poca, «així no tinc influències». No és capaç de dir cap grup espanyol que li agradi. «A vegades vénen a veurem al·lots amb la guitarra i als tres mesos ja volen sortir a escena». Dels estrangers, creu que Madonna, Michael Jackson i U2 son uns fenòmens.

Entre els seus passatemps preferits hi ha els còmics, sobretot d'Asterix i Obelix, i les novel·les de Julio Verne, de Vázquez Figueroa..., «novel·la bona», diu Tomeu.

Respecte a les crítiques que a vegades se li han fet per la suposada càrrega eròtica d'algunes de les seves cançons, Tomeu troba que «només tenen un poc de picant».

No creu en la causa nacionalista: «jo sempre defensaré allò que és nostre, però no sóc nacionalista». No fa de l'idioma una bandera. De fet ha cantat en anglès durant molts anys, i diu que ho podria fer perfectament en castellà. De la seva introducció al mercat català, amb un to un tant sarcàstic, alguns l'han criticat. Cosa que no el preocupa massa, quatre «culturetes» que no tenen res millor a fer que criticar el que fan els altres, perquè ells no fan res».

Al poble on viu Tomeu, tothom el coneix, cosa que pràcticament el priva d'intimitat. La poca de què pot gaudir la comparteix amb la seva «companya», que no esposa, «jo no crec en això del matrimoni». A casa seva, al cotxe o a l'hort veí compon les cançons, sempre durant la nit. El darrer que ha preparat,el gravarà el mes de novembre, un disc que encara no té títol, però que assegura que sorprendrà.

Tino Martínez



Jordi Guardans Cambó. Cantant nascut a Barcelona. El pròxim dissabte, dia 16, celebrarà —en la intimitat, ens diu—, els seus 34 anys. L'entrevistem pocs dies abans dels recitals que ha ofert dins el cicle «En desconcert», als Teatres de l'Institut, una iniciativa que ha aplegat en una mateixa setmana una bona representació de les veus més joves de la cançó. En aquests recitals ha presentat algunes de les cançons que inclourà en el pròxim treball discogràfic, després del seu primer disc, encara recent, *Port Estrella:* «Fa temps que treballo en coses de música i literatura, com per exemple en composicions per a muntatges teatrals, entre els quals un per a la Cubana. També he fet coses per a cinema, curts i àudiovisuals, com un curt-metratge d'Agustí Villaronga. I algunes lletres de cançons per a altres. Però un bon dia em vaig decidir a presentar-me i com que vaig comptar amb l'oportunitat de fer disc, va nàixer el *Port Estrella.* Ara, en el pròxim, que també serà de lletres i composicions pròpies, hi haurà un aprofundiment en la línia de l'anterior i un tipus de poesia una mica diferent, una miqueta màgica, quasi diria de final de mil·lenni».

Membre de l'ACIC, sobre la situació de la cançó, ens diu:

«Penso que el que s'ha de fer és treballar. Hi ha dificultats per a tirar endavant, però si u es belluga i hi ha una mica de dignitat, penso que algunes coses sortiran.»

Miquel Lluís Muntané Sicart. Escriptor i cantant, també nascut a Barcelona. Farà 33 anys el pròxim dimarts, dia 20.



Director de la revista literària *Saba poètica,* aquest jove i inquiet personatge compagina un grapat d'activitats: coordina les actuacions de la Federació Catalana d'Associacions UNESCO, de la qual és president; ha publicat alguns llibres de teatre —alguna de les seues obres ha estat representada per diferents grups— i poesia. Ara està a punt d'eixir en El Mall un recull d'articles de llengua i literatura, notes de viatge, drets i pacifisme. Prologat per Josep M. Puigjaner, «es dirà *L'espai de la paraula* i ara estic treballant en uns poemes que espero publicar, en forma de llibre, aviat. Pel que fa a la revista que dirigeixo, ara apareixerà el número 24, a primers d'octubre, i per a primers d'any ja estem treballant en el que serà el número 25, que farà els 10 anys d'existència i que inclourà col·laboracions destacades, allò que se'n diu una miqueta de luxe. Farem un sopar de presentació també».

Miquel Lluís Muntané, després d'una llarga etapa sense xafar els escenaris, la primavera passada es va presentar amb una tanda de cinc recitals a la Cova del Drac de Barcelona, on va oferir part del material que ha anat treballant els darrers anys. Ara, un any llarg després, ens comenta que prepara una altra sèrie de recitals per a la pròxima primavera i que li agradaria fer enregistrament en directe de cara a convertir-ho en disc.



Miquel Garcia Pujadó. Cantant. Fill de Terrassa, va nàixer, però, a Madrid, i el dimecres, dia 20, celebrarà, amb amics i familiars, la seua entrada a l'estereotipada *trentena.*

Com els anteriors companys d'ofici que felicitem aquesta setmana, també Miquel Pujadó —que és com se'l coneix artísticament— compagina la composició i el micròfon amb altres facetes.

Escriu també composicions i lletres per altres —La Salseta de Poble Sec...— A banda de tot això, darrerament s'ha estrenat també en la traducció. A finals de mes apareixerà a Pòrtic l'única novel·la que va escriure Brassens, cantant del qual es considera deixeble. L'obra, en català, es dirà *La torre dels miracles,* «I ara, l'editorial la Campana m'ha encomanat la traducció de l'obra del filòsof francès Chopin, *Topologia del malparit.* D'altra banda, tinc, en projecte fer una edició de tota l'obra íntegra, al francès i al català, de Brassens».

Pel que fa a les cançons, Miquel Pujadó treballa amb Manel Camp el que serà el seu cinquè llarga durada, que ja té títol: *Ambaixador d'enlloc,* i que inclou temes com «Entre parèntesi», una cançó sobre l'arribada a la trentena. Un avanç d'aquest nou treball l'ha presentat al cicle de recitals «En desconcert», on també ha participat. Miquel prepara també un doble espectacle: un per a llocs grans, amb músics, i un altre *de butxaca,* per a cafè-concert —piano i veu—, que possiblement estrenarà a València, on està en contactes. Al Rialto.

Més aniversaris: Dissabte, 16: **Assumpta Serna,** 32. **Camilo Sesto,** 43. **Joan Isaac,** 36. **Ma. Lluïsa Suau,** 50. Dilluns, 18: **Frederic Jordan,** 55. **Azagra,** 32. Dimarts, 19: **Miquel Alzueta,** 33. **Hèctor Vila,** 34. **Francesc Lozano,** 77. **Miquel Beltran,** 30. **Joan Ribó,** 38. **José M. Simó,** 62.

Jesús Prats

Solució al passatemps de la pàgina 69: «No espero ni tan sols aquesta pietat, que l'interès que de vegades m'havíeu demostrat em podia fer esperar. Però, crec, ho confesso, que puc reclamar-vos justícia.» (*Les relacions perilloses,* de Choderclos de Laclos. Edicions Proa, 1988. Pàg. 73).

Generalitat de Catalunya
Departament d'Indústria i Energia



COMPETITIUS EN ELS MERCATS MUNDIALS

Innovació Tecnològica • Qualitat • Disseny • Marques • Internacionalització

AGENDA

TELEVISIÓ

Dijous. 14 de setembre

13.00: Carta d'ajust.
13.15: TV3, segona vegada: Informatiu cinema.
13.45: TN comarques.
14.00: TV3, segona vegada: «Tramuntana».
14.30: Telenotícies.
15.00: El Temps.
15.10: Sí, primer ministre. (Dual). (Reposició). (6).
15.30: A cor obert. (Dual). (Reposició). (52).
16.20: Pel·lícula tarda: «Clavegueres d'or».
18.20: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.45: Conèixer el medi.
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Dual). (Reposició). (44).
20.00: Ràdio Cincinnati. (Dual). (Reposició). (47).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Gent del barri. (Dual). (53).
21.40: La casa dels famosos.
22.10: Esports flash.
23.00: Motor a fons.
23.30: Tramuntana.
23.50: Telenotícies.
00.10: L'hom i la ciutat. (Reposició). (7).
01.00: Fi d'emissió.

Divendres. 15 de setembre

13.00: Carta d'ajust.
13.15: TV3, segona vegada: I. Esports flash.
13.30. TN comarques.
14.00: TV3, segona vegada: «Esports flash». II.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps
15.10: Sí, primer ministre (Reposició). (Dual). (7).
15.30: A cor obert. (Dual). (Reposició). (53).
16.20: Pel·lícula tarda: «El blues de Pete Kelly».
18.20: He-man i els senyors de l'Univers. (Dibuixos animats).
18.45: Conèixer el medi.
19.15: L'espantaocells i la senyora King. (Reposició). (45).
20.00: Ràdio Cincinnati. (Dual) (Reposició). (48).
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.10: Gent del barri. (Dual). (54).
21.40: Històries de Ray Bradbury, (7). (Dual).



Àngels Barcelo.

22.10: La nit bruixa.
23.20: Cagney i Lacey. (Dual). (45): «La senyora fortuna».
00.10: Telenotícies.
00.30: L'home i la ciutat. (Reposició). (8).
01.20: Fi d'emissió.

Dissabte. 16 de setembre

12.45: Carta d'ajust.
13.00: Sardanes.
13.25: Kidd video. (Reposició).
13.55: *Jazz*. Scott Hamilton.
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.35: Els Picapedra (Dual): «Endevinalla».
16.00: Les aventures de Sherlock Holmes. (Reposició). (Dual). (10).
16.55: La ciutat dels àngels, (10): «Més ràpid que la vista».
17.55: Esports en acció.
20.00: Futbol.
21.10: Sorteig Lotto 6/49.
22.00: Telenotícies.
22.20: El temps.
22.30: Pel·lícula. (Dual): «Silkwood».
00.45: Cinema de mitjanit: «Tres en raya».
02.15: Fi d'emissió.

Diumenge. 17 de setembre

11.15: Carta d'ajust.
11.30: Matinal a TV3. (Reposició).
13.00: Matí esports estiu.
14.30: Gol a gol. 1a edició.
15.00: Telenotícies.
15.25: El temps.
15.35: Festival Tex Avery. (Dibuixos animats).
16.00: Les aventures de Guillem Tell, Ballesta (44).
16.20: Batman. (Reposició).
16.45: Tarda d'aventures: «Tamango».
18.15: Bàsquet.
20.00: Gol a gol. 2a edició.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Trenta minuts: «Rinoceronts: l'última oportunitat».
21.40: Califòrnia (Dual). (14): «Autoestop» (I).
22.25: Gol a gol. 3a edició.
23.25: Fi d'emissió.

Dilluns. 18 de setembre

11.30: Carta d'ajust.
11.45: La caixa sàvia 2V.
13.25: TV3, segona vegada. «Gol a gol». I.
13.45: TN comarques.
14.00: TV3, segona vegada: «Gol a gol». II.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Sí, primer ministre (Dual). (Reposició). (8).
15.30: A cor obert.
16.20: Pel·lícula tarda: «Les ambicions equivocades».
18.20: El genet solitari.
19.15: L'espantaocells i la senyora. King. (Reposició). (46).
20.00: Ràdio Cincinnati.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Gent del barri (Dual). (55).
21.35: Tot un senyor. (Cap. 11): «¿Un llit o dos llits?».
22.05: Històries de Hollywood: «Natica Jackson».
23.10: Telenotícies.
23.30: L'home i la ciutat.
00.20: Fi d'emissió.

Dimarts. 19 de setembre

11.30: Carta d'ajust.
11.45: Futbol 90 2V.
13.15: TV3, segona vegada.
13.45: TN comarques.
14.00: TV3, segona vegada.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Sí, primer ministre. (Dual).
15.30: A cor obert (Dual).
16.20: Pel·lícula tarda: «Cambotja exprés».
18.20: El genet solitari.
19.15: L'espantaocells i la senyora. King. (Reposició). (Dual). (47).
20.00: Ràdio Cincinnati.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Gent del barri.
21.40: Dallas. (Dual). (51): «Vaques magres».
22.30: Informatiu documental.
23.30: Telenotícies.
23.50: L'home i la ciutat.
00.40: Fi d'emissió.

Dimecres. 20 de setembre

11.30: Carta d'ajust.
11.45: Sputnik 2V.
12.45: TV3, segona vegada.
13.45: TN comarques.
14.00: Thalassa 2V.
14.30: Telenotícies.
15.00: El temps.
15.10: Sí, primer ministre.
15.30: A cor obert (Dual).
16.20: Pel·lícula tarda. «Otra vuelta de tuerca».
18.20: El genet solitari.
19.15: L'espantaocells i la senyora. King. (Reposició). (Dual). (48).
20.00: Ràdio Cincinnati.
20.30: Telenotícies.
21.00: El temps.
21.05: Sorteig Lotto 6/49.
21.20: Gent del barri (Dual). (57).
21.50: Informatiu cinema.
22.10: Cinema 3: «Sweet Charity».
24.00: Telenotícies.
00.20: L'home i la ciutat (Dual).
01.10: Fi d'emissió.

A G E N D A

P E L·L Í C U L E S

Dijous, 14 de setembre

Clavegueres d'or (1979; 97 minuts), de **Francis Megalhy.** Film policíac situat a la ciutat de Niça, centre d'importants robatoris. TV3. 16.30 hores.



El honor de los Prizzi *(Prizzi's honor,* 1985; 123 minuts), de **John Huston.** Penúltim film del director americà que va saber construir una divertida i cínica història de gàngsters novaiorquesos en el món de la màfia italoamericana. Jack Nicholson, Kathleen Turner i Anjelica Huston, en el tercet interpretatiu. Per a fruïdors de comèdies negres. TVE-2. 22.40 hores.

Las crueles *(El cadáver exquisito,* 1969; 90 minuts), de **Vicente Aranda.** Inquietant història realitzada pel director barceloní que passaria discretament per les pantalles. Ara pot ser un bon moment per a revisar-la. Capucine, Carlos Estrada i Teresa Gimpera en els principals papers. TVE-1. Matinada.

Divendres, 15 de setembre

El blues de Peter Kelly *(Peter Kelly's Blues,* 1955; 95 minuts), de **Jack Webb.** Segurament el més destacable d'aquest film es la presència de Peggy Lee en un paper secundari, la mítica cantant americana, acompanyada de Janet Leigh en aquest melodrama amb fons musical. TV3. 16.30 hores.

Operación embajada (1963; 78 minuts), de **Fernando Palacios.** Les desventures d'un ambaixador en un petit país centreuropeu. Alberto Closas i Analía Gadé són la parella protagonista. TVE-2. 17.20 hores.

Crimen y castigo *(Crime and punishment,* 1935; 85 minuts), de **Josef von Sternberg.** Versió cinematogràfica de la novel·la de Dostoievsky realitzada després de l'etapa Marlene. Intèrprets: Peter Lorre, Edgar Arnold. TVE-1. 00.45 hores.

El fantástico mundo de María Montiel (1979; 80 minuts), de Zuhair Jury. Melodrama argentí amb dos xiquets, orfes de mare, travessant la Pampa argentina. TVE-1. Matinada.

Dissabte, 16 de setembre

Montana *(Montana,* 1950; 73 minuts), de **Ray Whricht.** Una dona es debat entre l'amor per un pastor d'ovelles i la solidaritat amb els altres ramaders. Errol Flynn i Alexis Smith són els protagonistes del film. TVE-1. 16.05 hores.

Cotton Club *(The Cotton Club,* 1984; 120 minuts), de **Francis Ford Coppola.** Exercici estilístic sobre el mític club de Harlem i els seus habitants. Richard Gere, Gregory Hines, Diane Lane i Bob Hoskins encapçalen el repartiment. TVE-1. 22.20 hores.



Shirley Maclaine en 'Sweet Charity'.

¡Que viva México! (1931; 84 minuts), de **Serguei M. Eisenstein.** Obra inconclosa rodada pel director rus a Mèxic que ofereix una visió estremidora de la realitat mexicana a principi del segle XX. En la part narrativa, la veu de Serguei Bondarchuk, que debutaria anys després en la direcció cinematogràfica. TVE-1. 01.10 hores.

Los Paladines *(I Paladini,* 1983; 96 minuts), de **Giacomo Battiato.** Film d'aventures medievals de factura italiana. TVE-1. Matinada.

Silkwood *(Silkwood,* 1983; 130 minuts), de **Mike Nichols.** Karen Silkwood, una dona de 28 anys que treballava en una fàbrica de tractaments nuclears va morir misteriosament el 13 de novembre de 1974. Sobre aquesta història Nichols ha construït un film que ens mostra una Nord-amèrica sinistrament mediocre i que ens parla del perill nuclear. Intèrprets:



'Tres en raya'.

Meryl Streep, Kurt Russell i Cher. TV3. 22.20 hores.

Tres en raya (1978; 89 minuts), de **Francesc Romà.** Les peripècies de tres joves alegres, ingenus i sense feina que confonen l'amor i l'amistat. TV3. Matinada.

Diumenge. 17 de setembre

Un detective barato *(The cheap detective,* 1978; 89 minuts), de **Robert Moore.** Lou Peckimpaug, un detectiu privat s'encarrega de resoldre una sèrie de casos cinematogràfics: escenes de famoses pel·lícules en què només haurà de tornar a anar al cine per a resoldre els enigmes. TVE-1. 16.00 hores.

Tamango (1957; 98 minuts), de **John Berry.** Curiosa producció dirigida pel director exiliat a Europa, John Berry, a partir d'una novel·la de Prosper Merimée sobre l'esclavitud en el segle XIX. En el repartiment, Curt Jurgens, Dorothy Dandridge, Jean Servais i Roger Hanin. TV3. 16.45 hores.

Flashdance *(Flashdance,* 1983; 96 minuts), d'**Adrian Lyne.** El conte de la Ventafocs traslladat al món de la dansa i l'estètica del videoclip.

Río abajo (1984; 96 minuts), de **José Luis Borau.** Bon film d'aventures sobre el món de l'emigració clandestina mexicana als Estats Units. En el repartiment una esplèndida Victoria Abril en el paper d'una prostituta mexicana. TVE-1. 22.30 hores.

Dilluns, 18 de setembre

Tango, baile nuestro (1988; 69 minuts), de **Jorge Zanada.** Documental sobre el món del tango, la seua història i els seus intèrprets. TVE-2. 22.35 hores.

Les ambicions equivocades *(Le ambizioni sbagliate,* 110 minuts), de **Fabio Carpi.** Sobre una novel·la d'Alberto Moravia, una crònica cruel de la burgesia italiana durant el feixisme. TV3. 16.20 hores.

Dimarts, 19 de setembre

Cambotja exprés *(Kampuchea Express,* 1973; 90 minuts), de **Lek Kitiparaporn.** Film bèl·lic situat en la península d'Indoxina sobre les vicissituds d'un periodista nordamericà. TV3. 16.20 hores.



'El blues de Peter Kelly'.



'El sueño eterno'.

El sueño eterno *(The big sleep,* 1946; 114 minuts), de **Howard Hawks.** Impecable, i tot un clàssic del cinema negre protagonitzat per Humphrey Bogart i Lauren Bacall, sobre una novel·la de Raymond Chandler adaptada per William Faulkner. Per a fans de Philip Marlowe en versió acolorida. TVE-1. 22.20 hores.

Los niños de Helidona *(Ta pedia tis Chelidonas,* 1987; 118 minuts), de **Costas Vretacos.** Crònica de la recent història grega a través dels testimonis de sis germans. Film inèdit. TVE-1. Matinada.

Dimecres. 20 de setembre

Otra vuelta de tuerca (1985; 117 minuts), d'**Eloy de la Iglesia.** Una de les darreres versions del relat de Henry James. Eloy de la Iglesia va introduir alguns canvis sobre l'original. Tot i així la versió realitzada ser Jack Clayton continua sent la més inquietant. TV3. 16.20 hores.

La condesa de Hong Kong *(A Countess from Hong Kong,* 1966; 117 minuts), de **Charles Chaplin.** Últim film de Chaplin que passaria amb més pena que glòria malgrat les expectatives. Comèdia rància amb repartiment estel·lar: Marlon Brando i Sophia Loren, a més de secundaris de la talla de Tippi Hedren i Margaret Rutheford. TVE-1. Matinada.

Sweet Charity *(Sweet charity,* 1969; 136 minuts), de **Bob Fosse.** Versió cinematogràfica del musical teatral del mateix nom basat en la pel·lícula de Fellini *Le notte de Cabiria.* Els números musicals, els millors moments del film Shirley McLaine i, sobretot, les esplèndides ballarines, Chita Rivera i Paula Kelly. TV3. 22.05 hores.

LA LLIBRERIA CREIX



1.000 TÍTOLS EDITATS **200** TEMES TRACTATS

NOVETATS

Catalunya Hotels 1989

Funció Pública de la Generalitat de Catalunya, Marc legal 1989

Olimpisme, Guia de lectura

Comentaris sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya

Manual de requeriments i recomanacions nutricionals

Recull legislatiu de la Generalitat de Catalunya, tom III, volum II

La llengua en el món del comerç

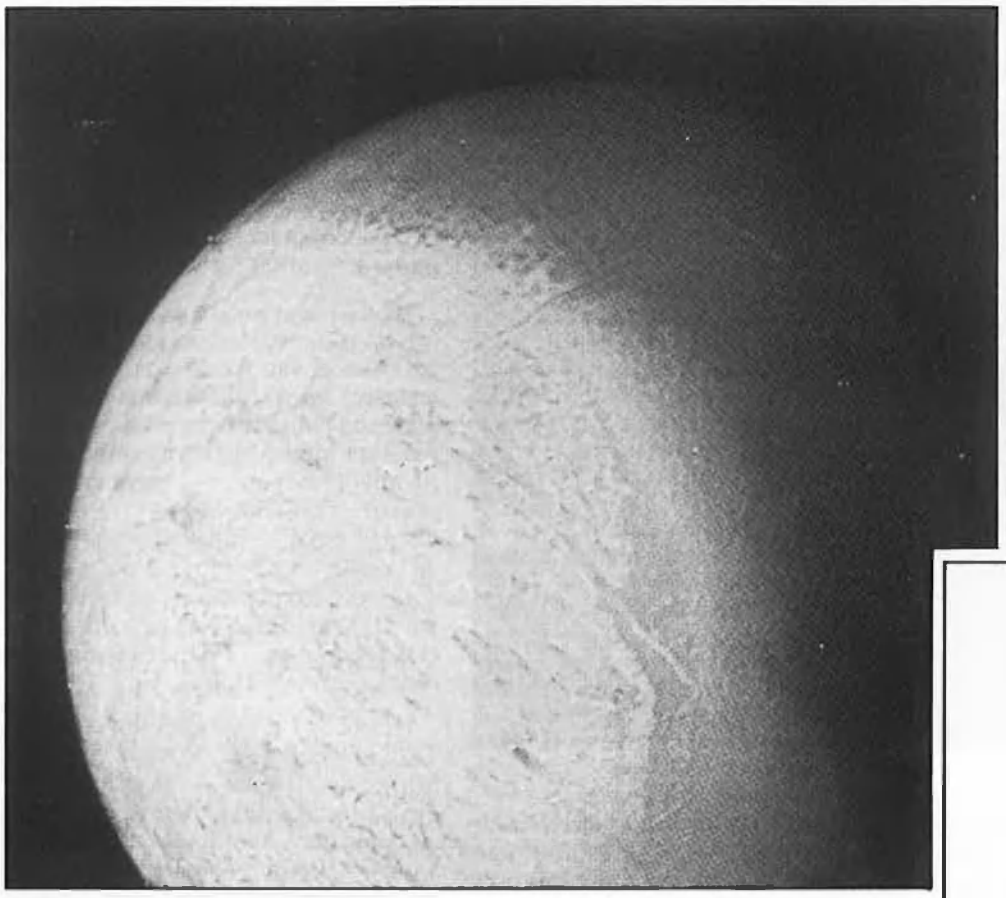
El gust per la lectura

Centre de conservació i restauració de béns culturals mobles, memòria d'activitats 1982-1988

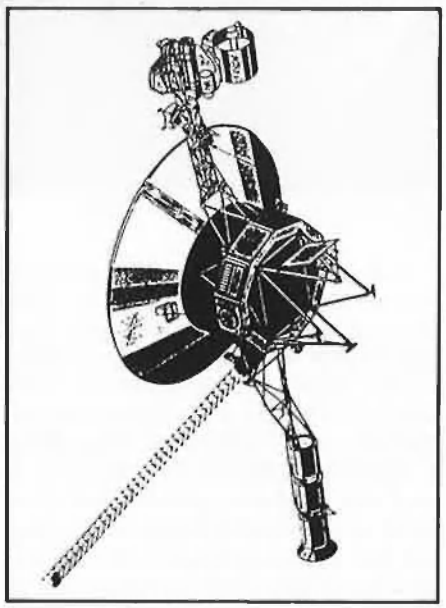
Generalitat de Catalunya

Llibreria. Rambla dels Estudis, 118 (Palau Moja)
08002 Barcelona Tel. 302 64 62

CATALUNYA 1000 ANYS







MIRANDA, EL SATÉL·LIT MÉS INTERESSANT DELS DESCOBERTS PEL VOYAGER.

L'última aventura del Voyager II

El 25 d'agost la sonda espacial Voyager II arribava al planeta Neptú després d'un llarg viatge de 5.400 milions de quilòmetres i descobrir als científics la gran diversitat existent als planetes del nostre sistema solar.

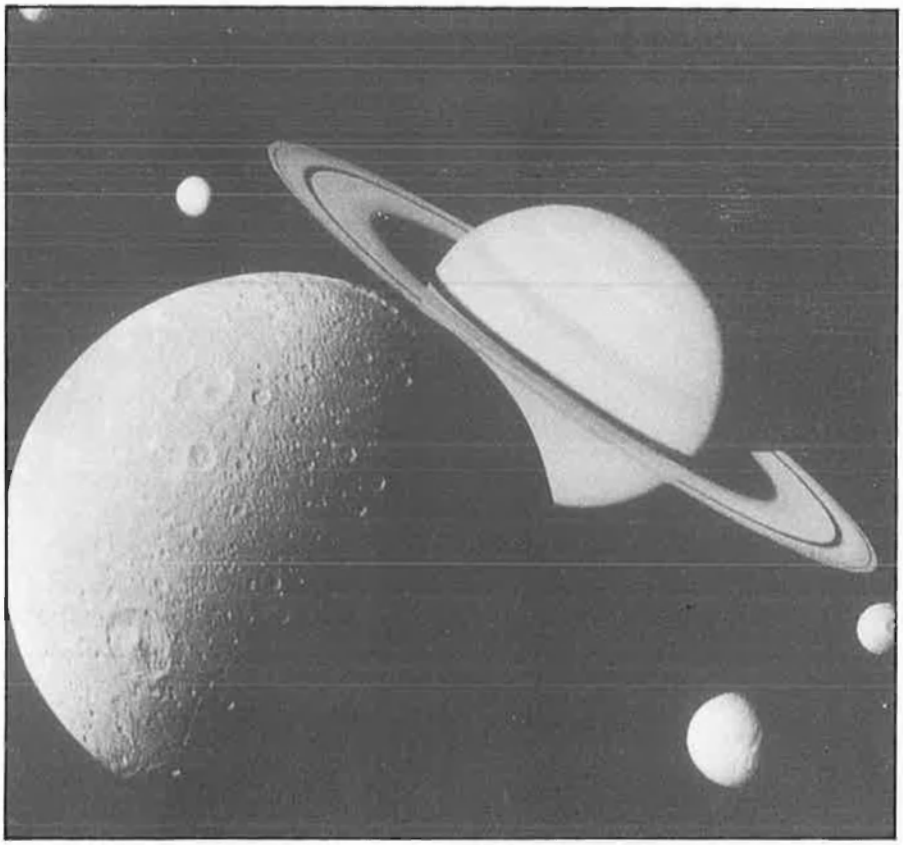
Josep Ma. Trigo

Ja fa més de dotze anys que —el 20 d'agost de 1977— la sonda espacial *Voyager* va eixir de la Terra per a visitar els planetes gegants del sistema solar. Els descobriments fets per aquestes naus bessones —*Voyager I* i *II*— i, particularment, per la segona a Urà i Neptú han comportat tota una revolució dels coneixements que teníem fins ara, ja que els instruments d'observació terrestres no tenen grans possibilitats en l'observació dels planetes molt llunyans.

Així s'han aconseguit uns resultats desmesuradament bons en comparació als mitjans tecnològics modestos d'aquestes sondes, que disposen per a l'estudi dels planetes d'una plataforma d'exploració —amb dues càmeres de televisió: telefoto i gran angular— que serveix per la necessària independència de la nau a l'hora de fer fotografies, ja que l'antena ha d'estar sempre en la direcció justa per a mantenir el contacte amb la Terra. En aquest sentit hi ha hagut molta sort ja que malgrat les zones perilloses travessades per la sonda, ha fet un viatge sense massa complicacions. Precisament aquesta arribada a l'últim planeta gegant sembla increïble quan l'agència espacial soviètica ha perdut les dues sondes *Fobos* en menys d'un any per complicacions com les que podia haver sofert el *Voyager*.

Els descobriments a Urà i Neptú

Fins ara eren els planetes més desconeguts, però la sonda Voyager els ha estudiats amb molta profunditat i n'ha mostrat aspectes desconeguts per tots fa uns anys, com per exemple la composició dels planetes i de les seues llunes, moltes descobertes per la nau *Voyager*.



El planeta Saturn i les seues llunes.

Urà, des del seu descobriment per Herschel el 1781, havia estat estudiat, però els resultats obtinguts eren sempre ridículs en comparació als mitjans òptics utilitzats. Així, abans de l'arribada de la sonda no coneixíem pràcticament res d'aquest planeta, llevat d'alguns paràmetres obtinguts de l'estudi dels elements orbitals, com el període de revolució del planeta al volant del Sol, la seua inclinació, etc... També s'havia descobert el mateix any de partida de la sonda l'existència d'anells, però d'una manera prou indirecta ja van ocultar parcialment una estrella. La visió directa dels anells des del nostre planeta és impossible ja que reflecteixen escassa llum solar, són molt estrets i estan molt lluny. En comparació a la llum que arriba a la Terra des dels anells de Saturn, la que ens arriba dels d'Urà es quasi una tres mil milionèsima part.

En poc menys d'un any ho havien descobert tot, tant del planeta com dels cinc satèl·lits més grans —precisament els descoberts fins a l'arribada de la sonda— com són: Miranda, Ariel, Umbriel, Titània i Oberon. Urà és un món fascinant amb una atmosfera molt tranquil·la en comparació als planetes Júpiter i Saturn, amb unes petites formacions nuvoloses i amb una inclinació de l'eix de rotació pròxima als 98 graus, que suposaria per a uns hipotètics habitants fenòmens molt curiosos, com per exemple el moviment aparent de Sol vist des d'un dels pols del planeta. Així, tindrien un dia complet de 18 anys, sense poder veure el Sol sota l'horitzó, que tampoc escalfaria massa ja que arribarien tres mil·lèsimes de la intensitat lluminosa captada des de la Terra, per aquesta raó tindrien una mica de fred amb una temperatura mitjana de 215° C sota zero aproximadament.

També seria especialment fantàstica la visió d'Urà des dels seus satèl·lits; per exemple, Miranda, —el més pròxim al planeta— el veurien amb una àrea 1870 vegades major que la de nostra Lluna vista des de la Terra, però amb un color més suau i la intensitat lluminosa, molt menor.

Els estudis fets pel *Voyager* mostren que l'atmosfera està composta en major part per hidrogen i també per heli i metà. Un descobriment molt sorprenent va ser el fet que Urà emet prop d'1,27 vegades més calor del que rep del Sol, a causa de l'anomenada «resplendor d'electrons» ultraviolada, la font d'energia dels quals és desconeguda encara. Aquest tipus de resplendors ja s'havien vist en els altres planetes gegants, però en el cas d'Urà l'efecte escalfador era molt acusat.

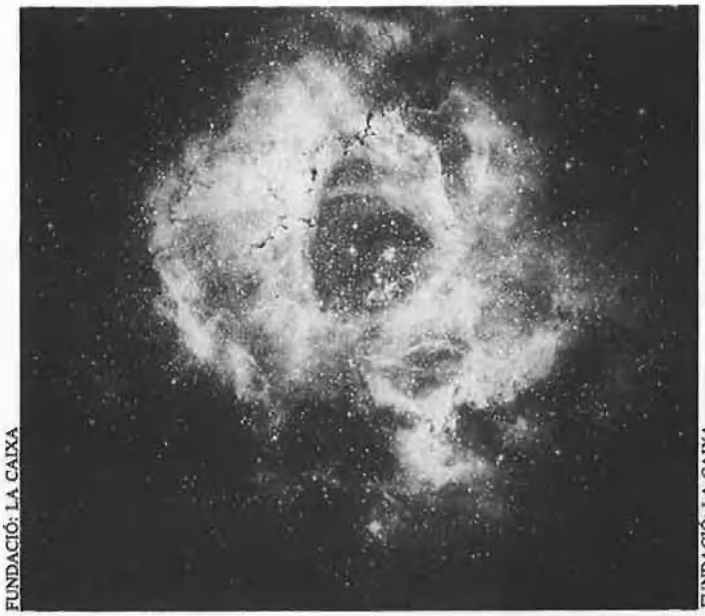
Els satèl·lits més grans descoberts abans de l'arribada de la sonda no tenen característiques massa complexes, i potser Miranda és el més interessant pel fet de tenir una superfície molt accidentada i una inexplicable activitat geològica, perquè aquesta lluna és molt menuda per a tenir nucli. Els altres satèl·lits són més grans que Miranda, però els que va descobrir la sonda —deu en total— eren, com s'esperava, menors, i possiblement molts són asteroides capturats pel planeta.

Neptú era encara, si es possible, més desconegut, i els descobriments del *Voyager* no es van fer esperar, ja que les primeres fotos trobaven una gran taca blavenca i obscura que podia ser el focus d'un huracà gegant. També trobaria núvols moguts per vents molt forts —arriben als 600 Km/h— que, vistos des de l'espai, semblaven grans taques de colors molt vius. Poc després d'aquests descobriments, va trobar uns anells incomplets —els primers de tot el sistema solar— i potser formats per restes de satèl·lits.

Urà té dos grans satèl·lits com són Tritó i Nereida —el *Voyager* va descobrir-ne quatre més— el primer dels quals és un dels més interessants de tots els coneguts —juntament amb Titã de Saturn— perquè té unes característiques pròpies d'una novel·la de ciència-ficció. La seua atmosfera està composta per metà i hidrogen i rep cristalls de nitrogen provinents dels volcans gelats que hi ha a la superfície de la lluna. Aquests, amb tota probabilitat, van estar en actiu fa alguns segles, tot i que ara semblaven adormits. Des d'aquest satèl·lit la visió que tindríem de Neptú seria bastant espectacular amb una superfície 235 vegades més gran que la de nostra Lluna vista des de la Terra, però tota la llum reflectida per Neptú cap a Tritó provinent del Sol no suposaria més de la meitat de llum que ens arriba a nosaltres des de la Lluna. El moviment retrògad de Tritó encara fa més interessant el satèl·lit i representa tot un enigma per als investigadors.

Realment, tenim una visió molt parcial del nostre sistema solar i encara els coneixements adquirits no arriben a explicar algunes característiques dels planetes —no diguem ja de l'Univers— i és per això que les sondes suposen un bastió fonamental per a l'estudi i consegüent avanç d'aquesta ciència.

Ara tots esperem poder desxifrar els enigmes que ens ha plantejat un gran viatger en la seua última aventura dins del sistema solar conegut. □


FUNDACIÓ: LA CAIXA


FUNDACIÓ: LA CAIXA

UNA POSSIBLE GALÀXIA EN FORMACIÓ POT AFECTAR LA TEORIA DE L'ORIGEN DE L'UNIVERS

El 'Big Bang' no ha mort

Dos astrofísics han descobert un núvol de gas que podria ser una galàxia en procés de formació. Això va en contra d'alguna de les previsions de la teoria del 'Big Bang'.

Xavier Duran


FUNDACIÓ: LA CAIXA

Analitzant la radiació que emeten els cossos de l'univers, es poden obtenir dades sobre el seu estat físic i la seva composició.

Fa uns dies es va anunciar el descobriment d'un núvol de gas que podria ser una galàxia en formació. El descobriment fou realitzat pels astrofísics Riccardo Giovanelli i Martha Haynes amb el radiotelescopi d'Arecibo, observatori situat a Puerto Rico però que depèn de la Universitat americana de Cornell. Es tracta d'una notícia important, perquè no és usual trobar núvols de gas d'aquestes característiques.

Aquest núvol estaria format per hidrogen no ionitzat, és a dir, neutre elèctricament. Això indicaria que es tracta d'una massa de gas que encara no s'ha vist afectada pels processos físics i químics que provoquen la formació d'estels.

S'ha dit que aquest descobriment anava en contra de la teoria del *Big Bang,* que explica la formació de l'univers a partir d'una gran explosió, produïda fa uns 15.000 milions d'anys a partir d'una concentració altíssima de matèria a una gran temperatura —de l'ordre de 10.000 milions de graus—. Segons la reconstrucció que es fa amb aquesta teoria, les galàxies s'haurien format en els primers temps de vida de l'univers.

Per això, aquest núvol de gas ha cridat tant l'atenció dels astrofísics. Però encara és d'hora per a treure'n conclusions massa agosarades. En primer lloc, cal veure si la troballa està confirmada. Segons el doctor Eduard Salvador, del departament de Física de l'Atmosfera, Astronomia i Astrofísica de la Universitat de Barcelona, «Giovanelli i Haynes tenen prou prestigi per a pensar que no s'han equivocat». Sembla que tots dos científics han actuat amb precaució, perquè en un congrés celebrat aquest estiu als Estats Units Giovanelli no va fer cap comentari sobre aquest tema.

Tots els cossos emeten un *soroll* radioelèctric. La radioastronomia aprofita aquesta propietat per a estudiar els cossos de l'univers analitzant la radiació que emeten. Així es poden obtenir dades sobre el seu estat físic i la seva composició. En aquest cas, s'ha detectat que la gran massa estaria composta per hidrogen neutre i estaria situada a prop —en termes astronòmics—: a uns 65 milions d'anys llum.

Descobrir per atzar

El descobriment ha estat fet per atzar. Segons les previsions de la teoria del *Big Bang,* ha de detectar-se una radiació de fons a l'univers, en una lon-

gitud d'ona determinada, corresponent a la temperatura de l'espai intergalàctic, ja que l'univers s'havia anat refredant des de l'elevadíssima temperatura de l'explosió inicial. Aquest soroll de fons va ser descobert casualment el 1964 i és una de les proves més importants a favor de la teoria del *Big Bang*.

Giovanelli i Haynes estaven rastrejant una part del firmament suposadament desèrtica. Això es fa per a conèixer amb exactitud la radiació de fons i calibrar l'aparell. Casualment, aquella part del cel no estava deserta, sinó que s'hi va detectar la gran massa de gas. Es va deduir la distància a la qual es trobava i també es va observar que devia tenir una grandària com deu vegades la nostra galàxia.



FUNDACIÓ LA CAIXA

El núvol de gas descobert té una grandària deu vegades la nostra galàxia.

Per Giovanelli, el núvol podria ser, o bé les restes d'una altra galàxia, o bé un núvol en camí de condensar-se i donar lloc a una nova galàxia. Aquesta segona explicació és la que els científics creuen més versemblant. Això se suposa perquè no s'ha detectat que dins el núvol hi hagi estrelles.

Hi ha un altre fet que dóna suport a aquesta hipòtesi. Es tracta de la feble densitat del núvol, cosa que indicaria que no prové de matèria d'altres galàxies. A més, les primeres observacions es refereixen a un núvol de gas que envolta grumolls més densos. En aquests grumolls es podrien estar produint els primers estadis de la formació d'estrelles.

Procés infreqüent

Segons explica el doctor Salvador, «sabem que en l'espai intergalàctic hi ha hidrogen neutre, però una altra cosa és que es trobi concentrat d'aquesta manera». El que cal estudiar ara és per què no s'ha transformat encara en una galàxia.

A les galàxies encara es formen estrelles. Hi ha un procés pel qual una estrella es forma, va emetent energia i finalment mor. Quan ho fa amb una gran explosió —el que coneixem per supernoves— ejecta matèria, una part de la qual es pot anar condensant per a formar noves estrelles, anomenades de segona generació. El nostre Sol és una estrella de segona generació.

Tot i així, sabem que les grans galàxies, les més brillants, tenen una població estel·lar antiga. En canvi, les galàxies nanes marrons emeten una llum que denota la formació estel·lar recent.

Per això, la formació de noves galàxies sorprendria, però tampoc seria un procés gaire estrany. El que no es creu és que sigui un procés freqüent a l'univers.

En tot cas, el que falta conèixer amb més exactitud sobre aquest núvol és la seva massa i altres característiques. Això ajudaria a reconstruir amb més fiabilitat el procés de formació de galàxies. Precisament, aquest és un dels punts menys conegut o establert. Quan es reconstrueix la seqüència de la formació de l'univers es va descrivint, punt per punt, el naixement de les partícules subatòmiques, de l'hidrogen, de l'heli, etc. El mecanisme de formació de les galàxies és, però, un dels punts més delicats. Tal com va dir en una ocasió el prestigiós però iconoclasta astrofísic Fred Hoyle, «el *Big Bang* caurà quan intenti explicar la formació de les galàxies». Hoyle creia en una de les teories alternatives al *Big Bang*.

Però el *Big Bang* ha anat recollint, en tots aquests anys, proves al seu favor. I tot i tenir punts febles, és, malgrat tot, la millor teoria existent i la que ha permès prediccions que, com en el cas de la radiació de fons, han coincidit després amb les observacions.

Enterrament precipitat

Però alguns titulars a la premsa internacional han estat una mica durs. La troballa d'una galàxia en formació feia perillar la teoria del *Big Bang* i ja hi havia qui estava preparat per enterrar-lo. Però com explica el doctor Salvador, «el Big Bang agafa l'univers a gran escala i per tant és difícil que algunes inhomogeneïtats locals l'afectin massa».

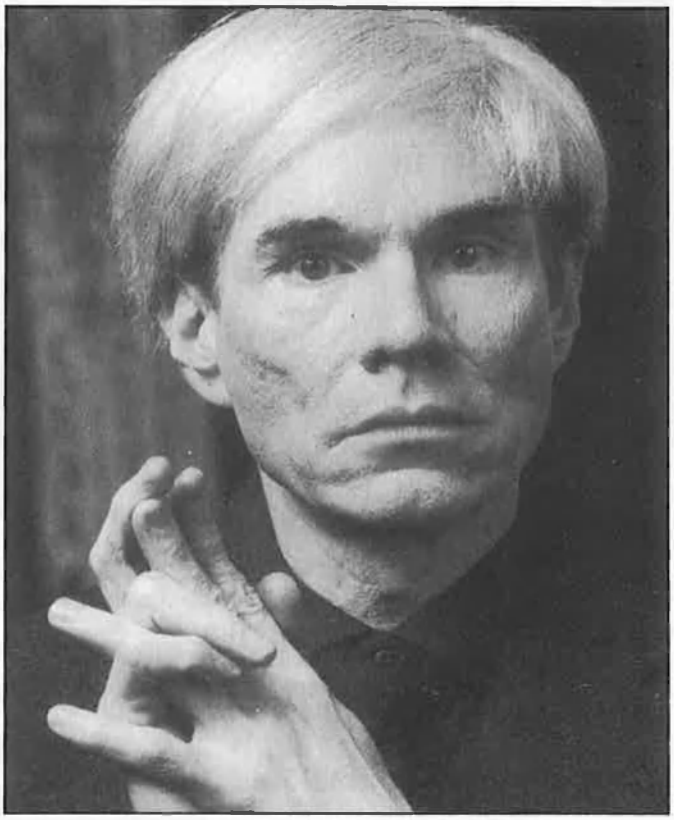
«Pensem —diu Eduard Salvador— que les galàxies es van formar aviat després de la gran explosió, perquè en trobem que estan molt allunyades. Però el procés de formació de galàxies és un dels punts difícils dins la teoria del *Big Bang*». «És possible —afegeix— que aquest descobriment modifiqués algun dels models que hem elaborat, però no la teoria del *Big Bang* en si».

Cal tenir en compte que una teoria no queda mai tancada. Sempre es poden produir descobriments que obliguin a retocar-la. Així, el darwinisme és acceptat per gairebé la totalitat dels biòlegs. Però l'actual teoria de l'evolució ha estat retocada des que Darwin la va elaborar. Malgrat això, les bases proposades per Darwin continuen sent vàlides.

Amb el *Bag Bing* han passat coses semblants. El model que tenim no concorda totalment amb l'exposat per George Gamow el 1952. Però la idea inicial i moltes de les seves propostes continuen sent vàlides. La ciència no és tancada ni dogmàtica. Si algun dia el *Big Bang* es contradiu amb les observacions, caldrà buscar un nou model. Mentre, però amb els retocs necessaris, el *Big Bang* segueix ben viu. Una cosa és trobar una galàxia en formació i haver d'adaptar la teoria, i altra, és voler soterrar la teoria sencera, de manera dràstica i poc prudent. □



DOMÈNEC UMBERT



A BIAF'89 es podran veure prop de 5.000 obres d'art d'arreu del món. D'Andy Warhol entre altres.

'LA FARGA' DE L'HOSPITALET ACULL LA I FIRA INTERNACIONAL D'ART DE BARCELONA

ARCO desaconsella als galeristes participar en BIAF'89

La iniciativa privada ha fet possible un projecte de gran magnitud i interès pel món de l'art que curiosament ha estat rebutjat des del primer moment pels màxims representants culturals de la ciutat. Malgrat tot, BIAF'89, en la seva primera edició, convertirà Barcelona en focus d'atracció artística mundial amb la celebració d'una Fira Internacional de l'Art que aplega la participació de 130 galeristes d'arreu del món.

Blanca Lucas

La Farga de l'Hospitalet de Llobregat, un centre pioner en la recuperació d'antics espais industrials per a ús públic, acollirà entre el 20 i el 25 de setembre la BIAF'89 (Barcelona International Art Fòrum). En un espai de 10.000 m2 en un sol nivell, del que fóra una antiga foneria d'Altos Hornos de Catalunya, es concentraran prop de 5.000 obres d'art procedents de diferents països d'arreu del món: França, Itàlia, Bèlgica, Anglaterra, Suïssa, RFA, Iugoslàvia, Àustria, Mònaco, Mèxic, EEUU i Espanya, representats per un total de 130 galeristes.

En la mostra es podran veure i adquirir obres dels diferents corrents de l'art modern i contemporani: pintura, escultura, dibuix, obra gràfica i joies d'artistes com Picasso, Miró, Dalí, Tàpies, Andy Warhol, Henry Moore, Le Corbusier, entre altres de menys rellevants però prou coneguts. Es podran veure algunes peces d'aquests artistes que no havien estat mai exhibides ni a Catalunya ni a la resta de l'estat, com és el cas d'algunes obres del Picasso dels anys 50, que presenta la galeria Cafiso de Milà, o joies d'or fetes per Dalí als anys 70, que exposarà la galeria Art Inter de Basilea (Suïssa).

BIAF, S.A., ha estat l'empresa promotora de la fira. L'empresa privada ha cobert amb aquesta iniciativa un buit evident en els circuits comercials artístics catalans. D'aquesta manera, Barcelona, ciutat reconeguda internacionalment pel seu potencial artístic i per la importància de les seves fires, recupera un protagonisme en la dinàmica del mercat de l'art, malgrat alguns obstacles més o menys esperats o aparentment inexplicables com són els ca-



L'obra d'artistes catalans com Tàpies o Miró estarà present en BIAF'89.

sos de l'organització d'ARCO de Madrid, o del mateix Ajuntament de Barcelona.

Expectació i inhibició municipal

Els galeristes catalans, els de l'estat espanyol, els europeus i els americans, han copsat la importància de Barcelona com a centre neuràlgic i difusor artístic; i no solament per ser la ciutat des d'on s'han projectat mundialment alguns dels artistes més importants del segle XX. La mateixa fira ARCO de Madrid, que funciona des de l'any 1982 amb el suport del Ministeri de Cultura, ha reconegut que un 80% de les seves vendes van a col·leccionistes o visitants catalans. Aquest, per si mateix, seria un argument de màrqueting prou convincent per a engegar una iniciativa d'aquest tipus. Però, a més, hi ha l'evidència del *boom* del mercat de l'art, que s'ha manifestat especialment en els darrers cinc anys. I això podria beneficiar tots els circuits comercials artístics. Com a prova, importants museus com el Georges Pompidou o el Museu d'Orsay de París (ciutat que organitza anualment fins a tres fires d'art diferents) reben cada dia més de 15.000 visitants. No obstant això, fa només quatre anys als quioscs es podien trobar només dues revistes especialitzades en art, mentre actualment podem trobar-hi en la majoria una renglera de gairebé 2 metres de publicacions d'arreu del món: Nova York, Londres, París, Alemanya, Itàlia... Alhora, un nombre considerable de galeries d'art, inclús, han proliferat a l'entorn de recintes firals importants com el de Colònia, Basilea o Niça.

Amb tot el que pugui representar de desorientació per al potencial comprador d'art, el cert és que l'art, reclòs als museus i a les mans de 15 o 20 grans col·leccionistes, ha entrat en els circuits comercials. I les fires, per les seves condicions d'accessibilitat, difusió i informació, esdevenen un mitjà indefugible per a tot aspirant a accedir a obra artística.

La iniciativa privada, la bona disponibilitat dels galeristes i les expectatives de mercat, no han fet possible però, el suport dels representants culturals d'una ciutat el nom de la qual, des de fa mesos, circula per totes les publicacions artístiques europees amb motiu d'aquesta primera edició de la BIAF. En aquest sentit, la posició de l'alcalde Maragall, monopolitzador de la cultura municipal barcelonina, és ben distant de l'adoptada pel socialista Semprún, ministre de Cultura que ha promogut generosament l'ARCO de Madrid des de la seva primera edició. L'actitud de Maragall resulta, si més no, contradictòria.

ARCO o BIAF, ¿per què?

Contràriament al que es podria deduir d'un esdeveniment artístic d'aquesta rellevància, la BIAF'89, a 3 anys de la celebració dels JJOO de Barcelona, no ha estat contemplada en la campanya municipal de promoció de la ciutat olímpica, ni mitjançant la Olimpíada Cultural ni a través de cap altra instància, malgrat els intents de la BIAF d'aconseguir un suport no tant



La Farga, un centre pioner en la recuperació d'antics espais industrials.

financer com testimonial dels representants culturals de la ciutat.

Segons ha explicat a EL TEMPS Stan Lauryssene, membre de BIAF, SA, encarregat de les relacions amb les galeries, l'Ajuntament de Barcelona no ha afavorit en cap moment la celebració d'aquest fòrum, de manera que després d'alguns intents frustrats d'aconseguir un espai a la ciutat, ha estat l'Hospitalet de Llobregat (municipi del mateix color polític que el barceloní, curiosament), municipi de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, qui ha facilitat La Farga (un espai immillorable, d'altra banda), per a la celebració de la BIAF'89. Lauryssene ha explicat que després de sol·licitar formalment un espai al recinte de la Fira de Barcelona, aquest li fou denegat

sense cap argument. Només els assessors jurídics de la Fira van desvetllar que s'havia obstaculitzat des d'instàncies «de molt amunt» de la ciutat l'accés de la BIAF al circuit firal de Barcelona.

Diferents intents de fer participar l'ajuntament o d'apropar-se a l'Olimpíada Cultural han estat de la mateixa manera rebutjats. «Fa pocs dies —ens diu—, ens han denegat el permís per a posar banderetes dels països estrangers participants a alguns indrets de Barcelona», actitud una mica insòlita si considerem que, a més, entre el 20 i 25 de setembre, la ciutat celebrarà les festes de la seva patrona, la Mercè. «Potser és certa —continua— l'opinió que m'han transmès els galeristes de Consell de Cent (els més acreditats del circuit barceloní) que l'alcalde Maragall no vol aquest fòrum».

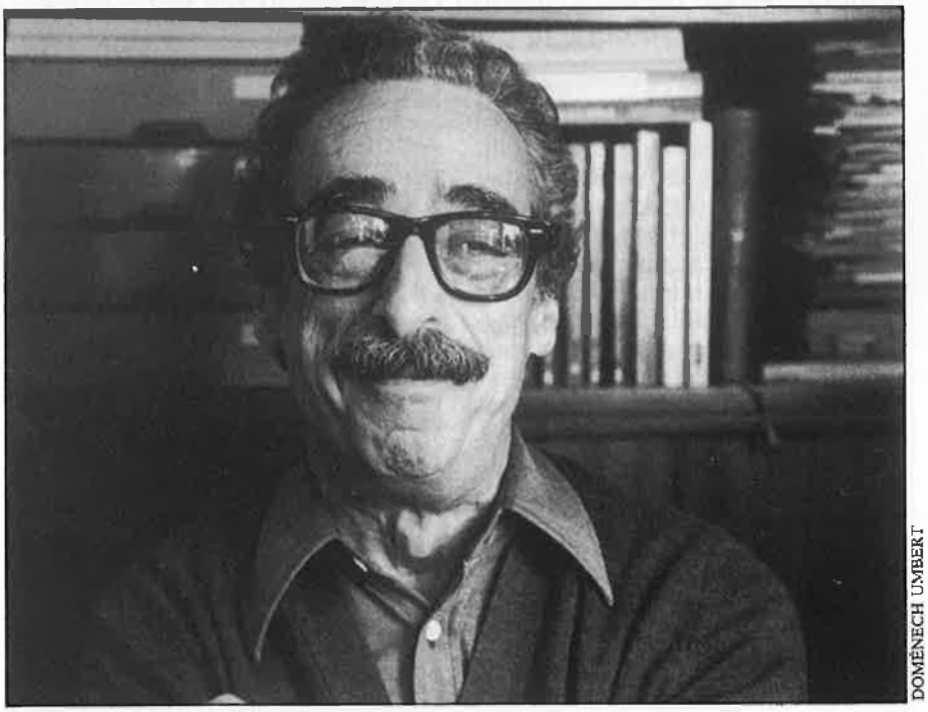
Com si es tractés d'un joc de complicitats, un altre organisme important hauria desaconsellat la participació a diferents galeristes a la BIAF'89, segons representants d'aquesta empresa. Es tracta de l'organització d'Arco, de Madrid. Els motius serien més clars; la competència, però, no justificaria algunes mesures adoptades pel comitè de selecció d'Arco, que sembla que ha comunicat per escrit a diferents galeries estrangeres que han participat habitualment en ARCO des de l'any 1982, la seva exclusió d'Arco'90 poc després de fer-se pública la participació d'aquestes galeries a BIAF'89. Aquest seria el cas, per exemple, de la galeria francesa Cupillard, de Grénoble, entre altres.

Totes dues posicions són prou injustificables. D'una banda, l'actitud d'Arco és d'un provincianisme i una estretor alarmants. Només a França hi ha cinc fires d'art diferents: a més de les tres de París, n'hi ha una a Niça i una altra a Tolosa; a Alemanya n'hi ha tres: Frankfurt, Colònia i Düsseldorf; a Bèlgica, dues; i a Itàlia, quatre o cinc. Sembla que a l'estat espanyol hi hauria d'haver lloc per a dues o inclús per a tres, si comptem la Fira de València, molt més local. I si més no, s'ha demostrat que Barcelona és el principal punt de dinamització d'aquest mercat, la qual cosa justifica amb escreix la seva introducció en el circuit firal internacional. Però més alarmant seria l'actitud de l'Ajuntament de Barcelona, la inhibició del qual podria interpretar-se com un inexplicable conformisme a acceptar relegar Barcelona a segona capital cultural de l'estat, quan el seu paper en el món cultural i artístic ha estat, al menys al llarg del s. XX, capdavanter. □

133 ORIGINALS PRESENTATS ALS PREMIS LITERARIS DE GIRONA

Objectiu: qualitat

En l'edició d'enguany s'ha aconseguit revitalitzar uns premis que, malgrat els seus 21 anys d'existència i un gran prestigi, havien perdut poder de convocatòria



DOMENECH UMBERT

Manuel de Pedrolo, primer guanyador del 'Prudenci Bertrana'.

Martí Batlle

L'edició d'enguany dels premis literaris de Girona, entre els quals destaca el «Prudenci Bertrana» de novel·la, pot fer oblidar la polèmica sobre la seva gestió a causa de les poques obres que rebia, després que hagi registrat la participació més alta des dels seus començaments amb un total de 133 originals presentats en els cinc premis de què consta. Part de l'èxit és degut al fet que, per primera vegada, les bases del «Prudenci Bertrana» accepten la participació d'obres presentades sota pseudònim. Aquesta, però, no és l'única de les causes de la major acceptació del concurs, ja que la nova línia de projecció dels premis, que va difondre les bases gairebé immediatament després de l'atorgament de l'anterior, i la possibilitat que l'obra guanyadora del premi de novel·la sigui traduïda al francès, ha fet que el «Bertrana» rebés un total de 38 originals, 17 dels quals sota pseudònim, mentre que la mitjana de participació en aquest premi al llarg dels seus 21 anys de funcionament, havia estat de 12, i en els dos anys anteriors sols es presentessin 8 i 9 originals. Els altres premis, el «Miquel de Palol» de poesia, el «Carles Rahola» d'assaig, el «Ramon Muntaner» de narrativa juvenil i el «Francesc Eiximenis» d'assaig religiós, també han incrementat notablement la seva participació, i el total, junt amb el «Bertrana», de 133 obres, és prou important, ja que mai s'havien assolit els cent originals en el conjunt dels premis. Pel que fa a la procedència, hi ha una presència important d'obres procedents del Principat, amb 124 obres, mentre que de la resta dels Països Catalans arriben 7 originals del País Valencià, 4 de les Illes, i 4 de la Catalunya Nord, a més de 2 escrits per catalans residents a Londres i un d'Indiana, als Estats Units. El Premi Prudenci Bertrana, amb una dotació econòmica de 2 milions de pessetes, l'han guanyat autors consagrats a la literatura catalana com és el cas de Manuel de Pedrolo, primer guanyador, o els de Quim Monzó, Terenci Moix o Baltasar Porcel, noms que juntament amb l'exigència de qualitat que sempre ha tingut, i que ha fet que el concurs fos declarat desert en moltes ocasions, han donat al premi un pes important en la literatura catalana actual. □

EL CENTRE DRAMÀTIC DE LA GENERALITAT VALENCIANA OBRIRÀ AMB TRES ESPECTACLES VALENCIANS

Una temporada decisiva

El pròxim octubre el Centre Dramàtic de la Generalitat valenciana iniciarà les seus activitats teatrals. La Cassola d'Alcoi, Xarxa Teatre i Ananda Dansa seran els encarregats d'obrir la nova temporada.

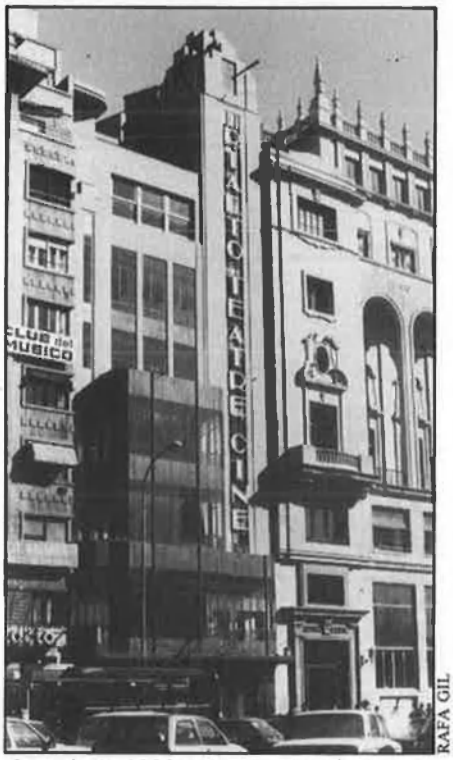
Carles Gàmez

El Centre Dramàtic de la Generalitat valenciana perfila aquests dies la seua cartellera teatral per a la temporada 89-90. En el seu currículum, dos anys de funcionament de cara al públic i uns resultats insatisfactoris tant artístics com de públic, en línies generals. Enmig de la passada temporada el Centre veia com el seu director, Antonio Díaz Zamora, abandonava el càrrec després d'una gestió molt criticada. El seu muntatge *Taxi al Rialto* va servir de detonant per a la seua partida de la direcció del Centre. Un muntatge costòs i fallit que posava al Centre en una situació d'emergència.

Després d'una sèrie de travesses sobre el possible successor d'Antonio Díaz Zamora, des de la Conselleria de Cultura es donava *fumatta* blanca en la persona de Toni Tordera. Tant el conseller de Cultura, Cebrià Ciscar, com Carme Alborch, directora de l'IVAECM —l'Institut Valencià de les Arts Escèniques i Musicals— es disputarien l'autoria de l'elecció del nou director, una elecció que de moment va servir per a tranquil·litzar la turbulenta escena valenciana.

Amb una programació de primers auxilis —llevat de l'èxit de l'obra *Ay Carmela*— acabava la temporada 88-89. L'inici de l'estiu confirmava un rumor que havia sonat insistentment en els últims mesos: el traspàs de la gestió del Teatre Principal per part de la Diputació a l'IVAECM. Durant cinc anys des de l'IVAECM es gestionarà aquest escenari, amb produccions tant del Centre Dramàtic com de l'Àrea de Música. Una programació que tindrà el seu punt central en la celebració del festival Música 92 amb grans espectacles de caràcter líric.

D'ací a poques setmanes el Centre afrontarà la seua tercera temporada. La inexistència d'un disseny de política teatral ha estat el punt més criticat de la institució teatral. Toni Tordera, que es farà càrrec del Centre durant els pròxims dos anys, tot i que reconeix que és un temps insuficient, espera «poder posar les bases i marcar les línies de treball». Unes línies que passarien per una política d'arrelament al País Valencià. D'altra banda, la potenciació dels joves directors valencians. Un punt fonamental d'aquesta política teatral que es vol impulsar des del Centre és donar suport a l'escriptura teatral del país com també ajudar a consolidar els creadors valencians que ja tenen una certa trajectòria. Finalment, la promoció de València com a plataforma cultural, com a lloc de creació, amb produccions pròpies.

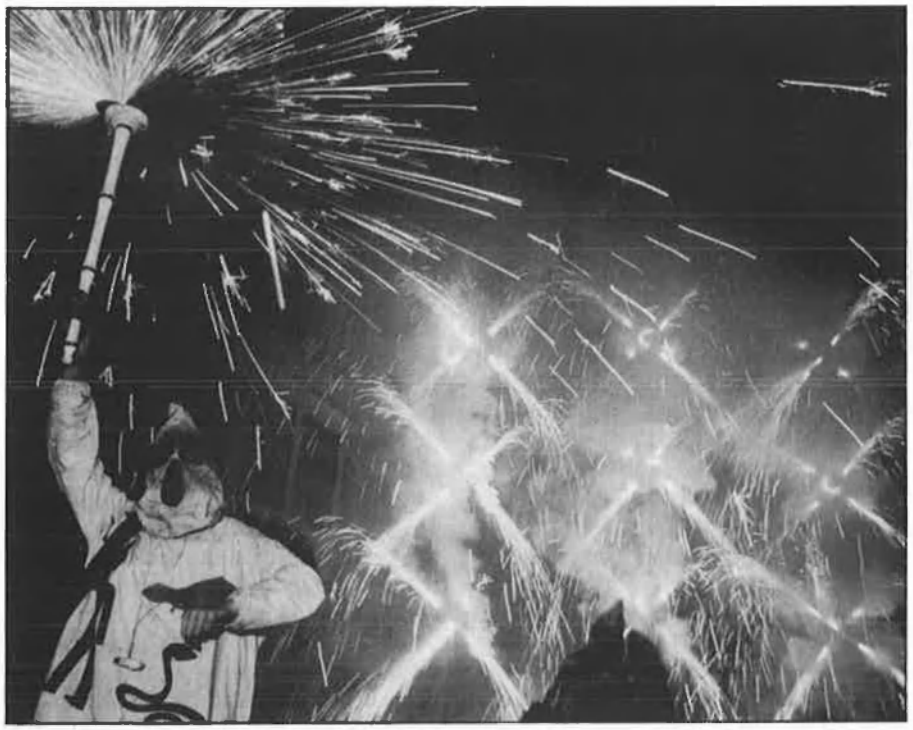


RAFA GIL

A partir de 1990 l'IVAECM dirigirà el Teatre Principal de València.

Captar el públic

Dins d'aquesta política teatral per als pròxims anys, un dels reptes amb els quals s'enfronta el Centre Dramàtic està en la captació del públic. Per a Tordera aquest és un punt prioritari. «El Centre Dramàtic és un teatre públic —diu Tordera— i cal fer una política teatral que responga a les seues expectatives, als seus gustos». Tres espectacles valencians obriran la nova temporada. La companyia Ananda Dansa, amb una producció de fa cinc anys, *Destinada*, recuperada i interpretada per una generació de joves ballarins. Recuperar espectacles que en el seu moment no gaudiren de mitjans per a la seua producció però que formen part de la memòria teatral valenciana serà una altra de les línies d'actuació del Centre Dramàtic. La Cassola d'Alcoi, grup valencià amb una llarga i dilatada vida professional, serà la segona companyia encarregada d'obrir la present temporada amb una selecció de



Xarxa Teatre obrirà la temporada artística.

les seues obres. Aquesta intervenció anirà acompanyada d'una sèrie de manifestacions del món cultural alcoià —musicals, poètiques, cinematogràfiques, etc.—; finalment, el grup Xarxa Teatre posarà la nota festiva a la inauguració del Centre.

Pel que fa a la Sala Moratín, s'hi presentarà un muntatge de l'autor polonès S. Mrozet dirigit pel director alemany Konrad Zschiedrich. A l'igual que la temporada anterior, amb el director John Strasberg, s'ha aprofitat la presència del director alemany per a organitzar un seminari dirigit als joves directors de l'escena valenciana. En l'obra de Mrozet, protagonitzada per Teresa Lozano, Jaume Valls i Pep Molina —tres actors que repetiran en un altra funció del Centre, *L'home, la bèstia i la virtut,* que tornarà a l'escenari del Rialto pel Nadal— seguirà la comèdia americana. *La moixeta i el furó.* Aquesta obra que entre nosaltres es va poder veure en la versió cinematogràfica protagonitzada per Barbra Streissand i George Segal —*La gatita i el búho*—, serà dirigida per Rafa Calatayud i adaptada per Rodolf Sirera. Dins del capítol de les companyies invitades hi ha prevista la presentació de la reeixida obra teatral, *Amado monstruo,* després del seu pas pel teatre Poliorama de Barcelona, al llarg del mes de novembre.


RAFA GIL

Toni Tordera: «Cal fer una política teatral que responga a les expectatives del públic».

Pressupostos austers

A diferència de la temporada passada, aquest inici de temporada arribarà marcat sota el signe de l'austeritat. Produccions modestes, recuperació d'antics muntatges, reposicions, etc. Tot indica que des del Centre s'ha hagut d'administrar un pressupost exigu que inevitablement ha determinat aquest primer trimestre de tardor. Respecte als pressupostos per a l'any 1990, segons Antoni Tordera, són pràcticament els mateixos que l'any passat. El Centre Dramàtic estarà al voltant dels 350 milions, mentre que el Teatre Principal s'acostaria als 400 milions. Uns pressupostos una mica ajustats per al director del Centre Dramàtic perquè «en el cas del Teatre Principal abans era un pressupost de programació i exhibició i ara serà de programació i producció».


ROS RIBAS

'L'home, la bèstia i la virtut' tornarà als escenaris del Centre Dramàtic.

Un dels punts que encara quedaven en l'aire pel que fa al Teatre Principal era la figura del seu director. Finalment, s'optarà pel nomenament d'un coordinador de planificació des del Centre Dramàtic. Quatre tipus d'intervenció acollirà el Teatre a partir de 1990: programació del Centre Dramàtic —companyies invitades, produccions pròpies i produccions de l'Àrea de Música de l'IVAECM—; produccions i espectacles de Música'92, i la Diputació de València, que també podrà disposar del Teatre, segons l'acord de col·laboració.

Dins també dels projectes del Centre Dramàtic per a aquesta temporada hi ha possibles col·laboracions amb directors com Josep Maria Morera i Juli Leal. L'actual director de la Mostra de Cinema de València podria dirigir l'obra d'Ibsen, *Casa de nines,* tot i que encara són propostes sense perfilar. Des del Centre Dramàtic hi ha també previstes col·laboracions amb el Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya. L'obra *L'home, la bèstia i la virtut* es presentarà a partir del gener de 1990 al Teatre Romea, mentre que des de Barcelona arribarà *El viatge,* versió teatral de la novel·la de Vázquez Montalbán, dirigida per Ariel García.

A falta de poques setmanes per al seu inici, el Centre Dramàtic encara una temporada decisiva després de dos anys de funcionament marcats pels errors. El primer teatre públic del país pels seus pressupostos i infrastructura ha d'aconseguir també la capitalitat artística, un paper que fins ara no ha tingut. □

LA NOVEL·LA POLICÍACA PERD UN DELS SEUS AUTORS MÉS SIGNIFICATIUS

El comissari Maigret i l'escriptor mort

Amb la mort de Georges Simenon desapareix un dels grans escriptors europeus. Inscrita en la novel·la policíaca, l'obra de Simenon ultrapassa els límits d'aquest gènere per a esdevenir un dels grans conjunts literaris del segle XX.

Natàlia Díez

Era un dilluns plujós i fred. Els carrers del centre de París brillaven sota els peus dels vianants que trepitjaven sense pietat l'asfalt, cada vegada més brut a mesura que avançava el dia. Semblava com si l'hivern s'hagués precipitat de sobte sobre la ciutat, amb aquell cel baix i sense matisos que t'aclaparava i recordava els pitjors dies de febrer. El retirat comissari Maigret es va pujar el coll de l'abric després d'un cop de vent que havia fet que gairebé perdés el barret. Havia sortit sense paraigua perquè li havia semblant que el temps aguantaria, però, després de sortir d'aquell edifici del carrer Saint-Honoré, l'havia sorprès la pluja i el vent. Ara, caminava a poc a poc per un Paris que ja gairebé no reconeixia, que havia perdut les seves antigues llambordes. Rodejat per les estranyes construccions de Les Halles, on ja mai més no s'hi faria mercat, Maigret no trobava ni un mal bar on aturar-se a prendre un grog.

Hauria pogut agafar un taxi, o el 69, que l'hauria deixat ben a prop de casa i, amb aquell temps maleït hauria estat el més raonable. Però tenia ganes de caminar, de perdre's —si hagués pogut— per aquells carrerons foscos plens de turistes fotografiant a tort i a dret. No hi havia manera d'esquivarlos. Va travessar el bulevard Sébastopol i va arribar fins a Rambuteau. Com un autòmata, continuà pel carrer Francs Bourgeois i, sense adonar-se'n, es va trobar a la Barra de Chez Valéne demanant, finalment, un grog. En acabat, en demanà un altre i un més encara.

Una hora després arribava, completament xop, al carrer Richard-Lenoir, a casa seva. Quan la senyora Maigret el va veure entrar amb aquell aspecte, no es va poder estar d'ofegar un crit. Va córrer a treure-li l'abric i el barret que gotejaven sobre el terra del rebedor.

—Però ¿com t'has posat així? ¡Agafaràs una pulmonia!

Va tornar de l'habitació amb una bata i, només llavors, es va adonar que Maigret tenia aquell aire pesant, amb les espatlles caigudes i els ulls lleugerament vidriosos, de quan passa alguna cosa molt greu.

El comissari es va deixar caure en la seva butaca i ella, sense esperar que li ho demanés, li va carregar una pipa.

Després d'un llarg silenci que la senyora Maigret no s'atreví a trencar, es va sentir la veu del comissari, lenta i feixuga:

—En Georges Simenon ha mort aquest matí.

El que ha anunciat el comissari Maigret és cert. Georges Simenon ha mort el 4 de setembre de 1989, als 86 anys a Lausana (Suïssa), el seu retir des de feia molts anys. Probablement, el comissari haurà estat la primera persona a saber la notícia, ja que l'escriptor havia demanat als seus familiars que no es fes públic fins que no fos incinerat el seu cos. Alguns diaris ho van descobrir abans, però el dilluns encara era un secret molt ben guardat.

La mort dels grans personatges de la vida real ens agafa sempre com desprevinguts, encara que aquesta es produeixi, com en aquest cas, a una edat en què ja cal començar a preveure-ho. Per sort, les longevitats proporcionen a la nostra voraç societat prou material per a satisfer la seva necessitat de consum personalitzat. I jo crec que Simenon no ens ha decebut. L'enorme volum de la seva producció literària, uns 500 títols, ens permetrien seguir molt de temps en la seva companyia si volguéssim llegirlos tots. I, fins i tot, podem, per què no, rellegir-ne alguns.

Però és que, a més, i després de la seva mort, no ens podem sentir ni orfes, perquè Georges Simenon, potser perquè es coneixia bé, o, potser perquè ens coneixia bé a nosaltres, els seus lectors, ja fa molt de temps que va deixar d'escriure. I si llavors no ens vam sentir orfes, tampoc ho hem de fer ara. El 1972 va deixar la novel·la, i tot el que ha aparegut des de llavors són les seves memòries, dictades.

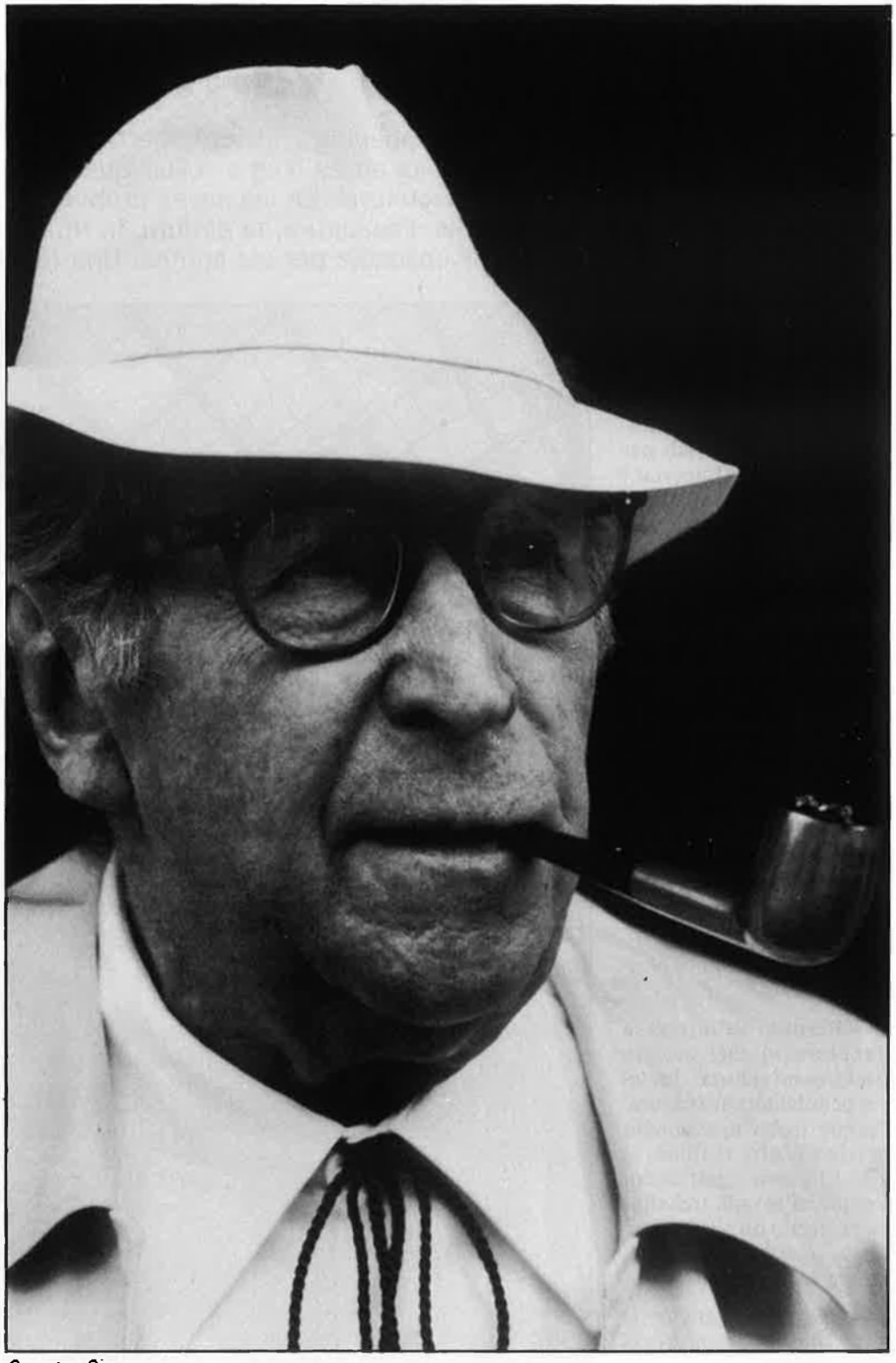
No va ser només aleshores que Simenon va voler parlar de la seva vida. Més o menys novel·lades, més o menys selectives, les memòries de Simenon s'han anant desgranant al llarg de molts anys. *Pedigree* (1948) i *Mémoires intimes* (1982), són dos dels volums més coneguts d'aquest tipus de literatura que l'escriptor belga practicava amb complaença i, fins i tot i de vegades, amb impudícia i un punt d'exhibicionisme. Les seves declaracions públiques, en entrevistes o articles, les seves 500 novel·les i, és clar, les seves memòries, ens permetran, perquè ell ho va voler així, diseccionar l'escriptor, el personatge i l'individu. Hem pogut, i podrem fer psicologia fàcil de les seves projeccions sobre el comissari Maigret (tothom sap que és el seu *alter ego*, ¿no?), o del seu gust *desfermat* per les dones (milers, deia que n'havia tingut), el menjar i la pipa. Però també sabrem del seu anarquisme personal, de les seves crítiques al colonialisme europeu, dels seus viatges una mica per tot el món, i del seu inconsolable dolor quan Marie-Jo, la seva única filla, es va suïcidar el 1978, als 21 anys.

El llegat de Georges Simenon, però, no és només el coneixement d'una vida que s'ha fet pública. Hi ha, també, tota una visió particular del món. Un món diseccionat, per l'escriptor, que apareix en forma de novel·les policíaques. No són únicament casos per resoldre, investigacions de final sorprenent, o històries de lladres i policies. Les novel·les de Simenon són també una anàlisi de la nostra, o de la seva, societat i dels individus que la componen. El *mal* no existeix perquè sí i, per tant, no s'ha de fer pagar de qualsevol manera. Els assassins de Simenon, els animals de les seves històries, tenen tots un motiu, una vida, al darrere. No són personatges plans, maniqueus, ni símbols dels universals de la nostra moral judeocristiana. Són més víctimes de la societat que actors pel seu compte, són

més psicologies turmentades que encarnacions de la maldat. Perquè la perversitat no està tant en ells com en la societat, que és qui els ha creats. No és per qualsevol cosa que la màxima de l'ex-libris de Georges Simenon siga «comprendre impedeix jutjar».

Hi ha escriptors que observen el món i els éssers que els envolten, n'hi ha d'altres que només s'observen a ells mateixos. I Simenon era dels primers. Això és el que li va permetre crear un personatge tan popular com el comissari Maigret. Un policia *bo,* comprensiu, que investiga i deté els criminals, no tant per fer-los pagar el crim com per evitar que aquest es repeteixi i que no voldria ser mai a la pell d'un jutge perquè la seva investigació li ha fet comprendre, sovint, els motius i la psicologia del detingut, i ja sent per ell una punta de pietat que li impediria condemnar-lo. Maigret, per altra banda, també té les seves debilitats. Es refreda i es posa malalt, s'encaparra, és viu de geni, li agraden els aperitius i menjar bé i no pot evitar de fixar-se en les dones *ben fetes.* Però té un avantatge sobre la majoria de la resta dels mortals: la dona que qualsevol mascle voldria tenir, complaent, servicial, intuïtiva; en poques paraules, un model de virtuts.

Simenon és, a més, un excel·lent descriptor d'ambients. En les seves novel·les parisenques, podem situar l'acció en barris concrets de la ciutat i seguir, alhora, els moviments dels protagonistes per carrers que localitzaríem fàcilment sobre un plànol de la capital francesa. Veritables itineraris per a turistes mitòmans. Però ni París, ni els decorats interiors de les novel·les de Simenon resulten estàtics. Canvien amb els temps, com canvia tot. I així, tenim esplèndides fotografies literàries del París dels anys 40, dels 50, dels 60... Pel que fa a les *províncies,* és cert que no són gaires els relats de Simenon que transcorren al medi rural. Però les descripcions que fa dels pobles i dels seus habitants són ben precises. Perquè un dels mèrits de l'escriptor belga és la seva con temporaneïtat, la seva capacitat de fer d'una història policíaca un retrat dels costums i les modes de l'època en què va ser escrita.



Georges Simenon.

No sé si Georges Simenon ha creat escola o no. En literatura, i sense una distància temporal raonable, això sempre és difícil de dir, perquè els veritables *alumnes* d'un escriptor acaben semblant males còpies d'aquest. I els que, potser en algun moment s'hi han inspirat o només n'han pres exemple, i han representat alguna cosa més que una moda o un gust efímers, ara ja fa temps que volen sols i s'inclouen dins la llista d'escriptors del gènere policíac per mèrits propis. I amb tot, no només ells beuen de les pàgines de Simenon. En bevem tots els que ens agrada, per un moment, capbussar-nos en una història ràpida d'intriga policial sense haver de caure en mans d'estúpides banalitats. □

ENTREVISTA A ANTONI MIRALDA

I l'art es va fer festa

Neo-dadà, 'pop', conceptual, 'happening', 'kitsch', 'performance', instal·lació, art de procés... Tots aquests termes i molts altres ixen a relluir quan es parla de l'obra singular i inclassificable d'aquest català transcultural. En les seves propostes culturals es donen la mà diferents diciplines: l'escenografia, l'escultura, la pintura, la ritualitat de la festa. Però per damunt de tot són un impacte inoblidable per als sentits. Una festa comunitària i efímera.

Antònia Picazo

Antoni Miralda passa uns dies a València amb motiu de la presentació dels anells nupcials per a l'estàtua de la Llibertat i el monument de Colom. Aquesta presentació pertany a Honeymoon Miralda Project, una bigarrada sèrie d'actes i manifestacions proposats per Miralda que, del 1986 al 1992, commemoraran el matrimoni entre els dos singulars monuments. El projecte de Honeymoon, amb els seus preparatius, el seu aixovar, els regals i les desfilades, és sobretot una celebració sobre l'encontre entre dos continents, dos móns, dos cultures i els resultats d'aquest sincretisme cultural.

—¿Per què sempre el ritual, la festa?

—Perquè m'interessa l'exploració del nostre *background* cultural i les seves possibilitats artístiques. Perquè trobo apassionant la relació entre el ritual, el gest i la seva significació. Perquè m'agrada treballar en projectes on sigui possible la interdisciplinaritat i que, a més, donen marxa.

—El que passa és que els seus projectes són molt cars i tan efímers...

—No té massa sentit sentir parlar d'això. Especialment a València, on la falla, que és la seva forma d'art, costa milions i en canvi es crema. També costa milions enllustrar els tancs per a una desfilada militar i ningú s'espanta. En la conferència de premsa de presentació dels anells nupcials es començarà a parlar del futur dels anells, d'on aniran a parar després del 92, de si es tracta d'un patrimoni artístic de molt de valor. A mi totes aquestes coses em semblen bestieses. Em fan riure tots els tòpics artístics sobre el valor d'una obra, és a dir, el seu preu, i per què; quina és la projecció d'aquesta obra cap al futur i totes aquestes ximpleries.



DESFILS-TESTON

Antoni Miralda, amb un dels models per a Miss Liberty.

—¿En quin punt es troba el Projecte Honeymoon?

—En aquest moment s'està desenvolupant d'una manera, diguem-ne, més humana, més adaptada als interessos, possibilitats i estructures que el financen. S'ha deslocalizat de les dues ciutats pensades en un principi, Barcelona i Nova York; de manera que hi ha més llocs i grups que hi treballen.

—Això vol dir que algunes idees s'han abandonat i n'han aparegut altres de noves.

—Exacte. Hi ha coses que comencen a fallar, a desaparèixer, com és tota l'estructura cultural a Barcelona que hi caldria, perquè sembla que volen preservar una certa imatge del 92.

D'altra banda, la capacitat d'adaptabilitat i d'involucrar molts llocs i persones que té Honeymoon, ha fet que hagi esdevingut molt més complex, fins arribar a plantejar la necessitat d'incorporar a l'equip de producció un jurista. A més, les seves característiques n'han possibilitat una lectura *lleugera:* et poden arribar

a proposar regals increïbles com és un camió de xocolata a la Vila Joiosa o un condó gegant per a Colom.

—A un artista amb una obra no col·leccionable, com és el seu cas, li deu costar molt defensar les seves propostes.

—Muntanyes. De vegades és molt cansat, especialment el projecte Honeymoon perquè l'has de comunicar a sectors molt diferents. N'has d'adaptar el missatge. És molt difícil comunicar aquest tipus de propostes que no són els objectes artístics tradicionals. Tant als museus com als espònsors, els costa posar-se en coses que no tenen una rendibilitat directa. Que no són tangibles. Aquests últims, de vegades, es pensen que ets una mena de productor i no un artista.

—És que convencionalment un artista ha de buscar galeristes, no espònsors.

—Sí, però ve a ser el mateix. Només la sala d'espera és diferent. Crec que treballant en altres dominis trobes coses, per a mi molt més apassionants. Potser és més cansat perquè no hi ha tradició de treballar-hi. Treballant d'aquesta manera arribes a conèixer diferents nivells socials, persones que a mi particularment m'interessen més. L'estructura galeria-museu és molt estàndard i molt estereotipada. Però la relació que hi ha entre un espònsor, l'artista i l'equip de producció és molt estimulant. Això no vol dir que no m'interessen gens els museus i que en fugi, com feia abans. També és veritat que han canviat. Ara, per exemple, es fan moltes més coses a l'aire lliure.

Antoni Miralda és una màquina de parir i proposar idees i també és insaciable. Si per ell fóra, les seves instal·lacions en procés no acabarien mai. Al conegut restaurant International de Nova York canviava la decoració en un tres i no res, segons ho requeria l'escenografia de les festes que organitzava i que tanta fama li donaren a Manhattan. Però l'elevat cost de les seves idees i altres qüestions va fer que els seus socis capitalistes es desferen d'ell i de Montse Guillem, la productora habitual de les seves propostes.

—A València no s'ha conformat amb els anells nupcials; sembla que el seu entusiasme ha tingut efectes contagiosos.

—Hem parlat de fer un ram de nòvia amb palmeres. D'un gran ventall en la realització del qual participarien diversos cossos d'artesans. A Alcoi semblen interessats a confeccionar una gran cotilla inspirada en els vestits de moros i cristians. També m'agradaria



DESFILS-TESTON

Antoni Miralda i Chus Burés.

treballar amb Manolo Martín en una falla que s'anomenaria Les temptacions de Cristòfor Colom. De moment, tot està en llista d'espera.

Però mentre hi ha munts de projectes en llista d'espera, Antoni Miralda no para de rebre i enviar faxs a Filadelfia, on està en marxa la confecció d'un vestit de carnaval per a Miss Liberty encarregat per un museu i una entitat de la ciutat; a Nova York, per a concretar les característiques d'un immens cobrellit amb el motiu romànic de l'anyell apocalíptic, «la sang que purifica: un tema que em segueix»— confessa Antoni Miralda. El cobrellit es farà en astracan polièster i tindrà cent forats, tants com caps que l'han de portar a una desfilada per la 5a Avinguda l'any que ve.

—¿No tem cansar-se d'un projecte que li durà tants anys? ¿No fa altres coses?

—I tant que sí. He fet un vestit per a la Torre Eiffel, per al bicentenari de la Revolució Francesa. S'ha tornat a exposar la instal·lació Santa Comida...

—La primera vegada va ser el 1985.

—Sí, però aquesta instal·lació cada vegada és diferent perquè el seu context és el sincretisme entre les diverses cultures, inclosa la del lloc on està instal·lada.

—Sembla que li molesta l'etiqueta kitsch *que posen a la seva obra.*

—Les etiquetes en l'art són de llevar i posar. No em considero un artista *kitsch,* encara que a la meva obra n'hi hagi tocs i una ironia sobre els clixés del que es considera de bon o mal gust. A mi, el que m'interessa són les barreges, les qüestions de mestissatge cultural i, a través d'això, connectar amb qüestions que han de veure amb l'origen, els mites i la memòria cultural.

—Sembla que vostè ha tingut moltes oportunitats de forrar-se. *Com quan li van proposar muntar una cadena de restaurants de tapes a Califòrnia i es va negar.*

—Com que hi ha gent que l'únic que busca és la pasta, no entenen que jo no m'hagi forrat. Però no en tinc cap interès.

—Suposo que Montse Guillem, la productora de la major part dels seus projectes, l'ha d'ajudar molt.

—Sí. Ella porta la part comercial del *tinglado.* Per a mi és molt estimulant el seu entusiasme.

I es queda mirant uns mariners que passen. Qui sap quin nou projecte deu estar rumiant. □

Georges Simenon

Ha mort Simenon. Tenia 86 anys i en feia alguns que ja no escrivia; es limitava a dictar les seves interminables memòries (jo em vaig aturar, més avorrit que cap altra cosa, al tomet setzè dels seus *dictées —On dit que j'ai soixante quince ans—* que les Presses de la Cité van publicar l'any 1980.)

Les necrològiques repeteixen allò que ja sabíem: Simenon era un clàssic del gènere policíac, un innovador, descendent en línia directa de Balzac, etcètera, etcètera. Després dels elogis que li havien dispensat personalitats tan diverses com Gide, Céline, Jean Renoir, Max Jacob, Marcel Aymé, Mauriac, Charles Plisnier, Henry Miller i el comte de Keyserling, per citar alguns noms, poc més es podia afegir sobre Georges Simenon. Un podia —qüestió de gustos— preferir els detectius privats nord-americans al comissari Maigret, com aquell personatge que interpretava Robert Hossein a *Et Dieu créa la femme,* però ningú gosava ja posar en entredit l'extraordinària qualitat literària de les novel·les de Simenon, inclús la sèrie del comissari Maigret que molts jutgen en bloc —i al meu parer erròniament— inferior a les novel·les *serioses, literàries,* de Simenon.

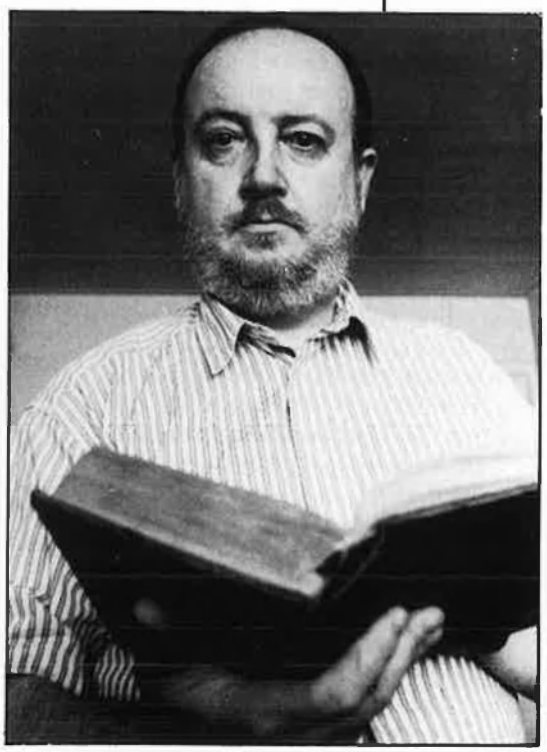
Per a mi, Simenon, les novel·les de Simenon, estan estretament vinculades al personatge de Maigret, que jo imaginava, inclús abans d'haver-lo vist *encarnat* en la pantalla, mentre seguia les seves investigacions policíaques. L'imaginava fins al punt de veure'l descendir físicament d'aquell mateix tren que em duia de l'estació barcelonina de França a la parisenca d'Austerlitz. El meu Maigret es remunta, doncs, als meus nou, dotze, tretze anys, i conserva al seu rostre algun rastre de la carbonissa dels vells, desapareguts, expressos.

Simenon va ser sempre, per a mi, una literatura d'estació, no en el sentit pejoratiu, sinó en el fantàstic, real, del terme.

El desembre de l'any passat, Natàlia Díez va publicar en aquesta mateixa revista un article titulat «Maigret empaita Simenon» en el qual s'afirmava que el comissari i el seu creador s'assemblen en moltes coses, tot i que es diferencien en alguns interessants aspectes. Una d'elles, segons Natàlia Díez, era la fidelitat del comissari envers la senyora Maigret, sense que *poli* bo, com l'anomena l'autora de l'article, es permetés cap mena de vel·leïtats sexuals com les altres dones. Tot al contrari de Simenon, el qual es vantava d'haver-se fet més de 10.000 dones, 8.000 de les quals putes.

És cert, això. Maigret és l'home d'un *métier* i d'un *foyer.* De la mateixa manera que és impossible imaginar-li una companya a un Bardamu, a un Douissan o a un Roquentin, és impossible imaginar un Maigret sense una senyora Maigret. Però d'aquí a afirmar que Maigret era incapaç de fer un bau, em sembla excessiu. A fi de comptes, Maigret naix el 1929, en una França en què a les cases de putes se les anomenava, de manera molt francesa, «cases de tolerància» i a les quals anaven els matrimonis a prendre el vermut els diumenges.

No em sorprendria que entre els papers de Simenon es trobés un manuscrit titulat «Maigret va de meuques» o si ho preferei-xen, «Maigret al One Two Two». Jo no descartaré mai aquesta vessant pecadora de Maigret. En realitat, les 8.000 putes de Simenon no són sinó un intent, intent va, simplement quantitatiu, d'apropar-se a l'orgasme qualitatiu, d'una qualitat envejable del comissari Maigret. □



Joan de Sagarra

In vitro cultura



Lluís Pasqual.

• El pròxim dijous, 14 de setembre, el Teatre Lliure de Barcelona farà una conferència de premsa on donarà a conèixer la programació de la pròxima temporada. EL TEMPS ha tingut accés a aquesta informació, de la qual cal destacar la presentació en una mateixa temporada de dues obres d'autors catalans contemporanis. És coneguda la pròxima estrena de l'*Ai, carai* de **Josep Maria Benet i Jornet,** dirigida per **Rosa Maria Sardà,** però no se sabia encara que el mateix **Lluís Pasqual** dirigirà l'obra de l'autor català **Ramon Gomis,** *Capvespre al jardí.* A més, entre la programació de totes dues es presentarà l'obra de Luigi Pirandello *Els gegants de la muntanya,* dirigida per **Xica Massó.**

Una de les novetats consisteix en una exposició de fotografies dels diferents muntatges de les obres que Josep Maria Benet i Jornet ha estrenat al llarg de 25 anys d'activitat teatral que es compleixen aquest mes de setembre, fita que el Teatre Lliure vol commemorar coincidint amb l'estrena d'*Ai, carai.*

També se celebraran algunes conferències i una taula rodona que tractaran sobre els autors catalans, actes que coordinaran **Joan de Sagarra** i **Enric Gallen.**

El Teatre Lliure seguirà la línia de l'anterior temporada amb altres tipus d'actes com 6 lectures poètiques i concerts de l'orquestra de cambra del mateix teatre, que dirigeix **Josep Pons.**

• Ha sorprès que l'historiador anglès **Hugh Thomas,** autor del conegut llibre *The Spanish Civil War* vingués a Catalunya només a fer el pregó de les festes de Santa Tecla de Tarragona, precisament ara que l'antic alcalde, l'historiador **Recasens,** ha estat objecte d'una moció de censura que l'ha destituït del càrrec. Sembla com si Hugh Thomas, membre del jurat que concedeix el Premi Catalunya que promou la Generalitat a través l'Institut Català d'Estudis Mediterranis, hagués vingut per alguna cosa més. El motiu de la visita podria ser el de mantenir contactes amb la Generalitat, que hauria vist en Hugh Thomas un excel·lent ambaixador per als seus projectes d'introduir el llibre català en els circuits editorials anglesos.

• Els pròxims dies 15, 16 i 17, en plena pre-campanya electoral, se celebrarà la ja tradicional Festa del Treball, una de les principals manifestacions lúdico-polí-



Loquillo.

tico-culturals organitzada per una força política catalana. Aquesta és la tretzena edició de la festa del PSUC, i per segona vegada es realitzarà en el Sot del Migdia del parc de Montjuïc de Barcelona, un nou espai per a acollir concentracions multitudinàries.

Els plats més forts de la festa seran les actuacions musicals de **Los héroes del silencio, Loquillo y los Trogloditas, Víctor Manuel** i **Maria del Mar Bonet,** entre altres. Però, a més, hi haurà projeccions de cinema, exposicions, col·loquis, i, per als més menuts, jocs recreatius, tallers de sensibilització ecològica i circ.

En totes les activitats hi ha un predomini del tema ecològic, especialment en les exposicions i en els col·loquis. De les exposicions, en destaca una sobre el bicentenari de la Revolució Francesa, i per als col·loquis es compta amb la participació d'**Antoni Gutiérrez Díaz, Jaume Lorés, Manuel Vázquez Montalbán,** i **Raimon Obiols,** per citar uns exemples.

El diumenge, últim dia de la Festa, se celebrarà el gran míting, en el qual parlaran **Julio Anguita,** secretari general del PCE, i **Rafael Ribó,** secretari general del PSUC.

• Gringo viejo, el film protagonitzat per **Jane Fonda** i **Gregory Peck,** presentat a la darrera edició del Festival de Canes, serà amb to-



ta seguretat l'encarregat d'obrir la pròxima edició de la Mostra de Cinema del Mediterrani. El festival, que se celebrarà entre els dies 2 i 10 d'octubre, compleix enguany la seua desena edició. **Alberto Sordi** serà l'estrella homenatjada, del qual es projectaran una sèrie de films. A més hi haurà un cicle de cinema independent americà. Per la seua banda, la Filmoteca valenciana col·labora amb un cicle cinematogràfic sobre la Revolució Francesa.

EL LLIBRE DE LA SETMANA

ISABEL MONSÓ

L'altre Hammett

Una dona a la foscor. *Dashiell Hammett. Columna Edicions. Traducció de Jaume Fuster i Michelle Pereira. 110 pàg.*



Dashiell Hammett.

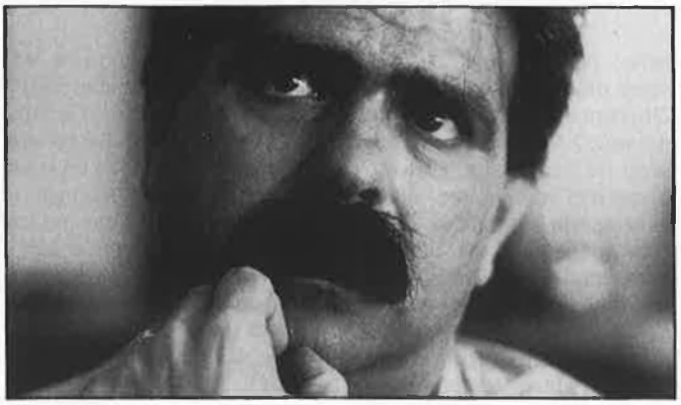
A *El falcó maltès,* l'implacable Sam Spade arribava a la sàvia conclusió que l'or és el material de què estan fets els somnis i que tothom el valora amb el preu de la pròpia vida. De fet, però, a final de la dècada dels vint ho podria haver dit qualsevol nord-americà, això: els que van saltar de les finestres dels gratacels de Wall Street, els que s'hi van abocar però s'hi van repensar i van viure amb l'aigua al coll per sempre més, els que van fer cua a les botigues d'empenyoraments per deixar-hi un rellotge o un coll de renard, o els que simplement —i aquests van ser molts— es van haver d'estrènyer el cinturó fins que no van trobar-hi cap altre forat. De colp i volta tothom es va adonar que el somni americà començava a fer aigües, que s'enfonsava i que, finalment, desapareixia sense deixar rastre. I aleshores, desesperats i entristits, van refugiar les seves il·lusions on van poder. Va ser llavors quan va esclatar la bogeria del cel·luloide i, simultàniament, l'èxit de la novel·la negra.

Una dona a la foscor, apareguè a la revista *Liberty* els dies 8, 15 i 22 de maig de l'any 1933. Es tracta d'un relat breu, dens i ràpid, un exemple pulcre i rigorós del que podríem anomenar l'estètica hammettiana, que es caracteritza per la defensa aferrissada de la màxima concisió i que a Hammett li agradava d'il·lustrar amb una coneguda sentència d'Anatole France: «¿Quina és la frase més ben escrita? ¡La més curta!» Aquesta extrema austeritat de la forma li serveix, a més, per a remarcar el complex entramat de les relacions dels personatges, l'irresoluble conflicte de les passions humanes.

En *Una dona a la foscor,* Hammett reprèn un tema no gens insòlit en el conjunt de la seva producció: ¿fins a quin punt la imperiosa necessitat de satisfer els propis desitjos pot envilir les accions d'un home? En aquesta ocasió, però, en lloc d'un falcó d'or amb pedres precioses, el preuat objecte dels afanys dels personatges es diu Luise Fischer, la qual es passeja amunt i avall amb un vestit de crepè vermell i prova de fugir d'un passat ben tèrbol i d'un amant ressentit i despietat que farà el que sigui per aconseguir-la. Però, inevitablement, ella s'enamora d'un altre, un home anomenat Brazil que —com tots els herois de Hammett— ha après a desconfiar de tot i de tothom perquè ha rebut massa patacades i n'ha vist de tots colors; ja res no li pot fer por, a ell, un claustrofòbic crònic que ha passat el darrer mig any de la seva vida a la garjola per un maleït accident que, al capdavall, no va ser culpa de ningú. No espera res, mai no ho diu tot i somriu amb una punta d'amarga ironia, si més no fins que coneix la Luise. I aleshores cau en una nova espiral de violència: angoixants persecucions, salvatges colps de puny, policies burletes, baralles, sang, por, trets a dojo... un ampli mostrari dels ingredients més ineludibles del gènere negre. Però, sorprenentment, en *Una dona a la foscor* no tan sols hi ha batusses: hi ha abraçades, moixaines, petons i el més important aquesta vegada: cap traïció per part de la protagonista. Els fervorosos entusiastes de Hammett descobriran, amb alleujament, a les darreres pàgines de la novel·la un final que si no és un *happy end,* s'hi assembla molt, i difícilment es podran estar d'afegir a l'última frase del relat un «i van ser feliços i van menjar anissos».

Potser Dashiell Hammett ho volia així. Potser per primera vegada volia fer una concessió a la felicitat. Momentàniament, el clamorós èxit de Hollywood i la seva relació amb Lillian Hellman, una jueva petita i inquieta, amb unes idees avançades, un vocabulari picant i —afortunadament— un marit dòcil, es van convertir en un còctel explosiu capaç de vèncer el natural pessimisme de l'escriptor, un home absolutament convençut que havia nascut sota el signe d'una mala estrella. I la veritat és que tenia seriosos motius per a creure-ho. Ja de ben jove, la difícil situació econòmica de la seva família el va determinar a deixar els estudis i buscar feina. Va treballar inicialment com a noi dels encàrrecs de la companyia ferroviària de Baltimore i, més endavant, a l'agència de detectius Pinkerton, on va descobrir que els investigadors privats no eren homes de l'alta societat com a les novel·les, sinó més aviat una colla de trinxeraires i morts de gana que a l'últim moment van decidir que volien estar del costat de la llei i que es van haver d'acostumar a dormir al ras, a esperar en la fredor dels portals i a entomar els cops de puny. Durant la primera guerra mundial va voler ser un heroi i es va allistar a l'exèrcit, i, després de les tres setmanes d'instrucció, el van haver d'internar a l'hospital durant un any, víctima d'una tuberculosi de la qual mai no es va recuperar. Una glòria ben efímera, doncs. Es va casar amb una infermera i van anar a viure a San Francisco, en un apartament petit i miserable situat sobre una destil·leria il·legal. No tenien diners i ell no podia treballar normalment a causa de la seva salut. Va ser un mal pas que va durar anys i panys, fins que va començar a publicar a *Black Mask.* I llavors, per uns instants, ho va tenir tot, però li va durar ben poc, el temps de refer-se i d'escriure un grapat d'excel·lents narracions. *Una dona a la foscor* és un d'aquests relats en què, sota l'embolcall de totes les exigències de la novel·la negra, podem endevinar la placidesa de la felicitat.

Cremades i Arlandis: la literatura viscuda



Enmig d'una Russafa que ja no té hortes, amb l'atenta mirada d'una cadernera sobre nostre, el grat suc de poma i el record de la frase que encetà la primera novel·la de Cremades i Arlandis: tota novel·la impresa és un cadàver. Una conversa que és un palp a les maneres d'un autor que vessa amabilitat i bonhomia.

—¿Què va ser Coll de serps *per al seu autor?*

—Una novel·la dura, molt dura, de molt de temps. Quan vaig acabar la mili vaig fer servir algunes notes que hi havia pres, per reflexionar sobretot, més a prop de l'assaig que no de la narració. Jo vaig viure aquell temps, aquell ambient, amb sensacions molt fortes, percebent vibracions molt estranyes, perquè la nostra generació ho vivia tot molt més enllà de l'espai físic de la caserna: vivíem sota les ordres d'un general, i el país era una caserna, realment. No puc dir que fóra, la meua, una experiència dura, però jo sí que la vaig sentir així. *Coll de serps* va ser la catarsi de tot allò.

—Et va eixir una novel·la des de dins, visceral..., fins en l'erotisme que hi ha present.

—Jo he de viure les coses per a escriure-les. Ho he dit adés: per a mi la literatura ha de passar per l'estómac. O d'una altra manera, ho vaig escriure així perquè ho vaig sentir talment així. A més de la meua experiència en la caserna, la novel·la va tenir un antecedent en un cas real que es va viure a la Safor. Quant a l'erotisme, és cert que és dur, molt mascle. Un es pot inventar la manera d'expressar-lo, reflectir-lo de formes diverses, pot ser més o menys fidel a fer-ho, però en el fons sempre hi ha presents uns desitjos, unes frustracions i voluntats úniques. Cal capbussar-s'hi.

—Has parlat d'un cas que fou antecedent a la teua novel·la.

—Bé, va coincidir, abans de fer jo la *mili,* que havien afusellat a Gandia un xicot. Un xicot que havia mort la mare i la filla. Una història estranyíssima. Un personatge marginat, analfabet, que havia intentat robar en el lloc on treballava..., un cas perdut, diríem. Em va interessar i vaig entrevistar-me amb l'advocat que duia el seu cas. El que passà és que, finalment, jo no vaig veure aquell cas com representatiu, com metafòric d'una generació, sinó com molt particular, i vaig intentar la història d'un soldat que mata un general i a partir d'això s'inicia tota la trama que conduirà al seu afusellament.

M'interessaven també els rituals de joventut. L'agressivitat que hi ha quan l'adolescent deixa de ser-ho, la violència ritualitzada...

—A Coll de serps *hi ha una contraposició d'elements lírics, onírics a voltes, i d'elements d'una crueltat colpidora. ¿És el reflex de la realitat?*

—Jo veig en la novel·la dues maneres de sentir, dos discursos que discorren paral·lels. El més real s'acosta al grotesc, mentre que el lirisme de l'altre amic s'esdevé absurd. És en aquest moment quan es troben. Així era la societat d'aquella època. Hi ha una recerca de la simetria en això, de percebre com un tot la crueltat davant l'actitud contemplativa, el xafar el fang davant l'idealisme.

—Era la teua primera novel·la i va trencar motlles en el que es feia en l'àmbit català. ¿D'on vas beure?

—Jo, en aquella època, havia estat treballant com a secretari d'un traductor de l'expressionista Gottfried Benn. Una faena densa que m'obligava a submergir-me en el món del poeta alemany. Em va colpir molt aquella lectura i d'alguna manera vaig interioritzar el seu ritme. D'altra banda, jo treballava en un altre text poètic en què figures com el mar, el tren, etc., recreaven un interior propi..., tot això va ser traslladat a *Coll de serps.* De les meues lectures d'aleshores jo trobava una falta de correspondència amb el que es feia en la literatura d'ací. No hi havia una tradició que permetera inclinar-se per aquells camins, i era el que jo volia, però.

—Coll de serps *va promoure una certa polèmica. Dotze anys després de guanyar el «Sant Jordi», ¿com recordes aquells moments?*

—Jo, la polèmica, les polèmiques, sempre les he viscudes molt al marge. Dotze anys després la veig molt positiva, perquè la literatura catalana vivia aleshores uns moments de somnolència, perquè va ser una aportació... Vaig intentar trencar la barrera de la literatura-estampa, dels bodegons a l'ús, i acostar-me més a les abstraccions, als elements expressionistes. Quant a la repercussió de l'obra, doncs havia d'aparèixer una edició en castellà que mai va arribar a les prestatgeries. L'editorial que havia de publicar inicialment l'original en català no ho va fer, i finalment isquè en Ucronia, que era com molt d'esquerres i editava *El viejo topo,* i que va durar molt poc; acabaven de tancar el Boadella... Parlar dels temes dels militars sempre ha estat difícil.

Joan S. Sorribes

EL CLOT

Més Pessoa

Aprofitant que ni el 1989 ni el ja pròxim 1990 no s'escau cap aniversari relatiu a la vida i l'obra de Fernando António Nogueira Pessoa, seria un detall que algú es recordés que la publicació de la seva poesia traduïda al català va quedar estroncada ara fa tres anys després de l'aparició dels *Poemes d'Álvaro de Campos* i dels *Poemes d'Alberto Caeiro,* en versió de Joaquim Sala-Sanahuja, a la malaguanyada col·lecció «Poesia del segle XX».

El cas és que el traductor parlava en una nota al primer dels volums (el 1985) «d'una sèrie de quatre llibres dedicats respectivament a cadascun dels heterònims complets i al mateix ortònim de Fernando Pessoa». Després del segon, però, i de la desaparició d'Edicions del Mall, ens n'hem quedat amb les ganes. ¿Cap altre editor no ha pensat reprendre'n la publicació, o potser hi ha problemes insolubles pel mig?

Perquè, si el que falta són precisament excuses per a poder demanar subvenció extraordinària, somhi: aquest 1989 fa cent anys del *naixement* (el 16 d'abril de 1889, a tres quarts de dues de la tarda) de l'heterònim Alberto Caeiro; el 1990 en farà també cent del «naixement» (el quinze d'octubre de 1890, a dos quarts de dues de la tarda) d'Álvaro de Campos. I si cal podem decidir celebrar fins i tot els noranta-cinc anys del primer poema de Pessoa, «A minha querida mamã».

¿Quin editor s'anima? Els pessoistes (amb dues esses, si us plau) ho agrairem de veritat.

Jaume Subirana

Joan Perucho o l'estratègia fantàstica

Perucho, simbolista, estructuralista, romàntic, surrealista, *pop*, decadent i ara postmodern? Almenys aquest sembla ser el signe d'un llibre enormement suggestiu: *Joan Perucho i la literatura fantàstica* (Edicions 62, Barcelona, 1989), de Julià Guillamon, un assaig cridat a aclarir el món fantàstic, complex i únic, de la ficció peruchiana.

Julià Guillamon ha optat per un triple discurs de caracterització. En primer lloc, el del rastreig i assumpció de les fonts històriques de l'escriptor, des dels supòsits alquimistes i la instauració del gènere fantàstic clàssic —novel·la d'aventures, *gotic novei*, narració de vampirs (Bram Stoker)—, fins arribar a les formes híbrides de la societat de consum (el cinema de la Hammer, revistes il·lustrades, llibre de butxaca, *bande desinée* o publicacions teòriques de la França dels anys seixanta com *Midi-Minuit fantastique*, l'estètica *pop* del cinema de Roger Vadim, etc.). En segon terme, Guillamon ha emprat un aparell teòric que reprèn el més substancial dels estudis de T. Todorov, G. Genette, N. Batkhine, L. Vax, sense oblidar les observacions llibresques que els tractadistes del segle XVIII tramaren a propòsit de l'angelogia, el demonisme o el vampirisme —tema aquest últim d'un dels capítols més consistents del llibre—, amb especial menció de *Les dissertations sur les apparitions des anges, les démons et des esprits et sur les revenants et vampires de Hongrie, de Moravie et de Silesie* del monjo Agustin Calmet, el *Dictionnaire infernal* de Collin de Plancy, la *Magia posthuma* de Charles Ferdinand de Schertz, *Philosophie et cristiane cogitationes de vampiris* de J. Ch. Heremberg, i, molt més propera a nosaltres, *Io credo nei vampiri* (1961) d'Emilio de Rossignoli, una obra instaurada com a font de no poques orientacions de l'autor de *Les històries naturals* (1960). El tercer i últim nivell de l'estudi de Guillamon s'orienta cap a la crítica textual, amb el relleu bàsic de *Les històries naturals*, pivot sobre el que gira el més essencial de la visió fantàstica peruchiana.

Seria massa prolix enumerar aquí la proteica via erudita de què fa gala Guillamon, la lectura atenta i quasi palimpsèstica dels textos —molt en la línia de l'estil de Perucho—, el seu deambular continu per un espai de citacions creuades i suggeriments incomptables que mouen el lector a transcendir el text i alhora, com si es tractés d'una expurgació de tot prejudici realista, a transcendir-se. Només direm, a tall d'exemple, que cada un dels tres apartats del llibre, «Perucho pop», «Teoria del Dip» i «El que està escrit» —més o menys reproductors dels tres discursos de caracterització esmentats—, valen, per ells mateixos, com a petits assajos (l'estètica *pop*, el vampirisme i la teoria de la literatura fantàstica) que excedeixen en molts moments la dependència estricta del text peruchià.

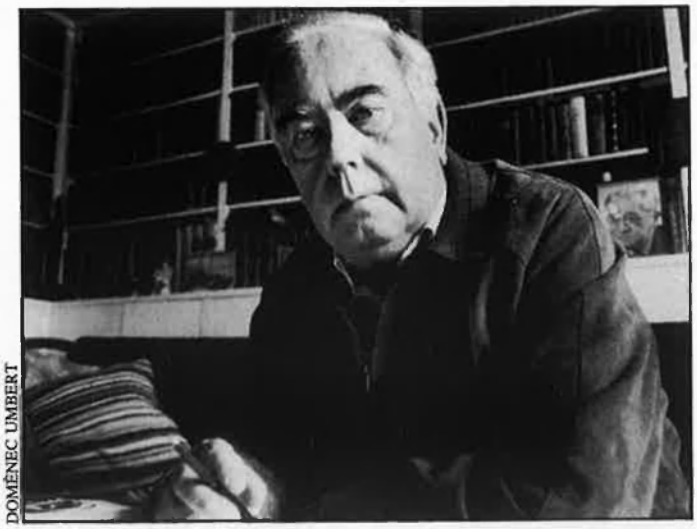
Entre les moltes aportacions crítiques de Guillamon, la més innovadora és el desvetllament d'un Joan Perucho tan pròxim del fantàstic-cinematogràfic del període 1940-1957 i de l'estètica pop de les publicacions d'Eric Losfeld, com dels mites clàssics de la literatura fantàstica. Una valoració que es fa plausible en la caracterització d'Onofre de Dip i Antoni de Montpalau, vampir i investigador de la saga fantàstica peruchiana, fills molt més de les figures fílmiques de la Hammer que de la tractadística històrico-científica del gènere. «Quelcom que no esdevé gratuït car ens forneix una prova evident de quina haurà de ser l'orientació de l'autor en abordar el vampirisme de *Les històries naturals*. Perucho recrea el llegat de l'antigor des de les aportacions més recents, amb prou habilitat i versemblança per evitar qualsevol mena de fricció entre un model i l'altre».

És precisament aquesta habilitat i versemblança la que ens dóna la mesura exacta d'allò que podríem denominar l'estratègia fantàstica de Perucho: fonts històriques glossades en fonts bibliogràfiques conegudes; dades reals al costat de dades fantàstiques que suposen el veritable motor de la història i que proclamen la supremacia d'un art de les idees per damunt de l'art dels fets, de la imaginació per damunt del realisme. En definitiva, tota aquella mecànica de l'ocult que desplaça la seva obra més paradigmàtica, *Les històries naturals*, de la història cap a la pseudohistòria, cap a la concepció de mons irreals però possibles, subjectes a una lògica interna perfectament travada. Aquí rau l'escissió paradoxal i la mirada irònica dels monstruaris del Perucho fantàstic. No es tracta de cap impostació. La seva estratègia respon a una *quête* i també a una visió del món: «per a ell el meravellós no és una fita anecdòtica, sinó l'única manera d'interpretar el món que l'envolta». En el si d'aquesta concepció alena un supòsit abrandat d'idealisme romàntic (molt més que de surrealisme): el poeta —tota l'obra narrativa de Perucho és un exercici de poeta— com a *mèdium* del desconegut (*El mèdium*, 1953) la *revelació* com a motor de l'escriptura (*Diana i la mar morta*, 1952).



LLUÍS SALOM

L'escissió paradoxal de Pe-



DOMÈNEC UMBERT

rucho és la de l'home del segle XX, en plena crisi de la modernitat, que mira el llegat fantàstic a través de l'espill irònic del racionalisme positivista i no troba, voluntàriament conscient, cap resposta. Hi ha quelcom en el món real, en el món de les aparences, que escapa a la percepció naturalista. Aquesta fou la fita inconclusa de Villiers, Huysmans, Barbey d'Aurevilly o Antonio Ros de Olano. Perucho ho farà palès sobretot a partir d'*Amb la tècnica de Lovecraft* (1956): «la preponderància de tot allò imaginat sobre el real, de la fabulació sobre la descripció» (J. Guillamon, «1965: comienza —anticipadamente— el fin de siglo», pròleg a l'edició bilingüe de *Roses, diables i somriures,* 1986).

La clau d'aquesta estratègia fantàstica deixa entreveure, al cap i a la fi, la consciència d'un temps perdut que reclama l'assoliment del meravellós com a única forma d'iniciació. Comença, doncs, el viatge perucià cap a les arrels col·lectives, cap al passat històric tocat de fantasia mítica; comença el disseny d'un espai i una geografia, una topografia —el mapa real com a dibuix del viatge fictici—, que és pura insinuació del desplaçament temporal. I Perucho ho fa mogut per l'estrany automatisme del fat, talment el mèdium romàntic que se sap conscient que aquesta suposa la sola via d'accés a les portes del misteri. Al llarg del camí, però, no falten els reclams irònics de l'home de la fi de segle i dels seus símbols.

«Torniamo all'antico, sarà un progresso», assegurava Verdi en uns mots represos per Gérard Genette a propòsit de John Barth. Una aposta que, en el cas de Perucho, els exègetes del realisme dels anys seixanta qualificaren de decadent, egoista i evasiva. Ara, podem dir: decadent, pel fet d'afirmar la distància respecte a una realitat literàriament obsoleta i reivindicar l'artifici estètic com a contraprestació envers el poder temporal; egoista, perquè és pura vibració de l'Ideal que exalta el jo més íntim; i evasiva, perquè creu que alguna cosa, encara avui, roman oculta darrere de les aparences. L'autor de *Roses, diables i somriures* ja ho va deixar escrit, amb la seva proverbial ironia contra incrèduls, el 1965: «Aquest llibre és floral, monstruosament artificiós i esteticista (...). El temari deriva i s'eixampla vers alquímies, castells, fantasmes, perfums, bèsties fabuloses, cortesanes franceses, màgia, gastronomia i antics balls de disfresses. És, doncs, un llibre especialment apte per als voluptuosos i els entusiastes entendrits pel *final de segle.* És intolerable que pugui sortir un llibre així. Té una complaença egoista i evasiva. En aquest aspecte, és un llibre nefast. L'autor, però, no lamenta que li agradin aquestes coses. Les altres, més aviat, l'avorreixen». Com suposo que avorreixen Julià Guillamon, lector voluptuós i entusiasta de la fi de segle, alquimista a la recerca de la pedra filosofal de l'obra de Joan Perucho i, al capdavall, autor d'un dels assajos més suggerents dels últims anys.

Jaume Pont

El clot

Sciascia

Sovint tinc la impressió —i ho he dit en algun altre lloc— que amb l'efímera llampada de la nova narrativa italiana ha succeït una mica el mateix que allò que als anys seixanta fou el *boom* de la narrativa llatinoamericana. Els jovenets de llavors, Mario Vargas Llosa o Gabriel García Márquez *(o tempora o mores!),* actuaren d'alçaprem per recuperar l'obra dels més vells com ara Borges, Carpentier o Rulfo, que ja havien publicat les millors pàgines de la seva literatura. El paral·lelisme amb l'actual moda italiana em sembla del tot evident i estic parlant, només, de la recepció catalana d'aquesta literatura.



Recordeu que primer fou l'èxit d'Umberto Eco amb *El nom de la rosa* i, després, el ressò crític favorabilíssim dels Tabucchi, Pazzi, Del Iudice i algun altre. De sobte, enlluernats pel miratge, tothom va començar a remenar la calaixera d'on sortiren —i surten, encara— les velles glòries del segle: Calvino, Moràvia, Saba, Svevo i, sobretot, Sciascia. Per comprovar-ho només cal fer la prova del nou i veureu que els números canten.

Fins fa dos anys (juny de 1987), el lector català només tenia a l'abast la traducció d'una única novel·la de Leonardo Sciacia, *A ciascuno il suo* (1966), publicada en versió catalana per Edicions 62 *(A cadascú el que és seu),* l'any 1968. En aquests darrers dos anys, però, han començat a ploure les traduccions de l'autor sicilià amb el ritme contrapicat d'una cada tres mesos. Si no vaig errat, el lector en té ara deu més a l'abast. Per ordre d'aparició catalana són *1912 + 1, El mar de color de vi, Todo modo, A cops de punyal, El teatre de la memòria, Els oncles de Sicília, Portes obertes, Candido o un somni a Sicília, El consell d'Egipte* i *El dia de l'òliba.* Per editorials, Edicions 62 va de líder amb 4 títols, segueix Laia amb 3 i, a certa distància, Proa, Empúries, La Magrana i Eumo empatades amb un sol títol cadascuna.

Aprofiteu-ho perquè es tracta d'una narrativa de bon baixador. És allò de trobar-vos Sicília i la Màfia a cada cantonada. El tema recurrent, però, sol nàixer d'un embolic judicial o policíac darrere del qual s'hi amaguen sinuosos interessos polítics o alguna de les moltes manifestacions del poder. Un poder, no ho oblideu, que, per a Sciascia, és sempre corrupte i corruptor.

Isidor Cònsul

¿Ficció femenina?

ISABEL BES, Afers de roba. *Ed. El Llamp, Col. Originals. Barcelona, 1989. 42 pàgines. 200 ptes.*

Per fi ha sortit *Afers de roba,* la col·lecció de narracions hipercurtes d'Isabel Bes que van aparèixer a la revista *El Llamp.* Ha trigat a sortir dos anys i mentrestant Isabel Bes ha pogut rescatar de l'oblit Isabel Cornell, una controvertida dama valenciana del segle XIV, i començar una novel·la.

Ara, tenint aplegats i podent llegir seguits els *Afers de roba,* es descobreix la coherència i la unitat d'aquests contes-flash.

Eros, el més vell de tots els déus, és sense pares. Abans d'ell no trobem res més que el caos. Al seu costat hi ha la terra. Els déus el van elegir com a principal. Aquest és el principi del temps. Tot dominant les lleis ell sap esquivar-se dels seus declivis: l'amor és el bé més elevat que està disposat a donar-nos.

D'amor ens parlen en *Afers de roba* acompanyats per fotografies i dissenys —o bé «fragments emocionals, gairebé fotografies historiades», com diu A. M. Espadaler en el seu pròleg del llibre— on l'autora ens exposa l'ànima femella multifacètica.

Amb un llenguatge refinat d'una riquesa de vocabulari de registres aplicada especialment al camp del cos i dels sentits, Isabel Bes ens fa experimentar les sensacions del tacte, de l'olfacte, del gust, de la visió i de la imaginació dels paisatges per personatges interposats.

No hi ha entrebancs per a identificacions de part del lector, ja que els punts de vista dels narradors demostren una gran variació. Encara que trobem principalment el narrador omniscient, transmetent-nos els missatges aparentment des de fora i que tanmateix coneix els sentiments més íntims dels personatges, en majoria dones, i el narrador-jo femení, fent monòlegs interiors o comunicant amb un *tu* desconegut, l'autora fins i tot ens presenta la narració-jo d'un *jo* masculí.





Amb les troballes del punt de vista, l'autora convida els lectors a un joc de descobrir i perdre, perquè així que considerem haver trobat el punt de vista, se'ns escapa entre els dits, canvia. En aquest cas trenca la continuïtat del fil narratiu sense avisar, característica d'Isabel Bel, especialista a sorprendre'ns al final, ¡i al final de contes tan breus!

Temàticament veiem la dona incorporant papers molt diferents. La col·lecció comença amb una pel·lícula tendra i eròtica i acaba exposant la plena degradació de relacions amoroses. A l'endemig desfila el tema de la dona seductora, seduïda, maternal, servidora, complidora, prostituïda, cruel, ferida i abandonada, sempre tenint com a tema principal Amor o Eros.

Aquest llibre consisteix en l'antagonisme entre harmonia sensual i quotidianitat desplaent, entre un *tu* i un *jo* o un *ell* i una *ella.*

Els contes d'Isabel Bes estan dedicats a l'amor; l'amor d'Eros està consagrat a la mort i el sacrifici més bell és el de morir per l'amat. En el llibre trobem potser molts rastres d'aquest ideal que hauríem de superar. Les dones d'Isabel Bes encara serveixen i s'abandonen massa per a satisfer els homes... i per a fer arribar l'escriptora a una feminista universal de la reputació d'una Oriana Fallaci o una Angela Carter.

Isabel Bes ja ens ha demostrat la seva habilitat narrativa i ara només esperem que ens narri històries de dones que també siguin subjectes d'acció i de decisió.

Sylvia Halm

Futurisme i revolució

V. MAIAKOVSKI. Teatre III *(Trad. directa del rus de Joaquim Horta i Manuel de Seabra. Pròleg de Joan-Anton Benach. Ed. 62. Barcelona, 1989. 169 pàgs.)*

Amb aquest tercer volum, Ed. 62 completa la publicació, en català, del teatre de Maiakovski,que, a més de poeta, fou un dels dramaturgs més interessants i renovadors d'entre guerres. L'abast revolucionari de la seua obra es va beneficiar de la col·laboració d'un escenògraf i teòric del teatre tan important com V. E. Meyerhold, de la mateixa manera que B. Brecht trobaria en Piscator un *partenaire* ideal per a una dramatúrgia d'unes característiques similars, si més no per la seua intenció antiburgesa, tant des del punt de vista estètic com polític i social.

L'obra i la vida de Maiakovski es troben profundament motivades per un afany revolucionari que no es limita a manifestar-lo d'una manera pragmàtica sinó que participa amb els seus escrits i la seua acció en el moviment revolucionari que es va gestar a Rússia a principis de segle, i que va triomfar el 1917. Ell va ser el poeta —i el profeta— d'una època que s'obria, davant els seus ulls com la negació d'un món decrèpit i caduc. Maiakovski s'identificà amb la Revolució d'Octubre, que ell volia oberta, sempre en moviment, cap endavant, sempre en progrés, projectant-li així els ideals del Futurisme que propugnava com a escriptor. Ell mateix deia que la revolució i els versos es trobaven barrejats al seu cap. Sempre i en tots els sentits es tractava de trencar «la barrera del temps antic».

Aquest impuls cap a un futur sempre nou era incompatible amb qualsevol concessió, compromís o rutina que en comprometés el progrés. L'esperit utòpic, pel fet de ser insubornable, havia de ser, també, crític, inconformista. Les dues obres —les últimes que va escriure abans de suïcidar-se— que integren aquest volum representen, precisament, aquests dos pols de la personalitat de Maiakovski. Si *La casa dels banys* és una farsa en què parodia amb molta gràcia la pesada i aberrant maquinària de la burocràcia, *Moscou crema* és un espectacle èpic que recorda la revolució del 1905 i anima a prosseguir-ne l'esperit. Les dues obres, però, no es contradiuen sinó que es complementen. D'altra banda —com ho assenyala Joan-Anton Benach en el llarg i interessant pròleg— no s'hi detecta l'estat d'esperit, que portaria Maiakovski, pocs mesos després, a posar fi a la seua vida.

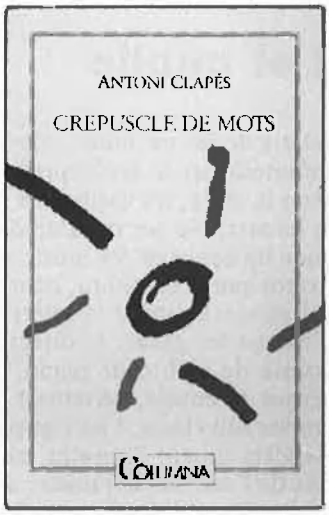
Josep Iborra

PRESTATGERIA



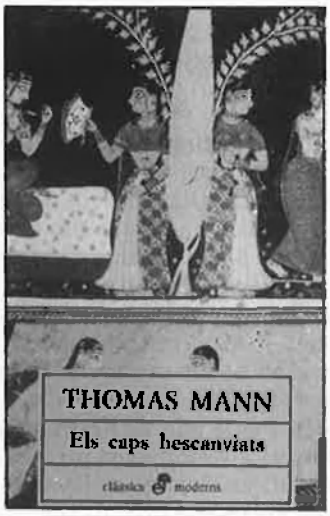
ANDREU MARTÍN: Deixeu-me en pau. *Barcelona, Columna, 1989. 241 pàgs.*

Reedició d'una recent novel·la d'aquest prolífic escriptor que passa per ser un dels més entretinguts de la nostra sèrie negra particular. Una barreja de situacions —merder amb els pares, l'alcohol, anònims en clau, etc.— fan que el protagonista de *Deixeu-me en pau* conega tot tipus d'experiències engrescadores i certament fortíssimes. Per a amants del gènere.



ANTONI CLAPÉS: Crepuscle de mots. *Barcelona, Columna, 1989. 55 pàgs.*

Clapés va fundar i dirigir «Les edicions dels dies» i té publicat *Escrit en fulles de te,* un recull de textos de reflexió poètica. Amb *Crepuscle de mots,* un llibre que destil·la la poesia mateixa, esdevinguda en la ficció la vida viscuda, va guanyar el Premi Ciutat de Palma en la seva edició de 1988.



THOMAS MANN: Els caps bescanviats. *Barcelona, Edhasa, 1989. 161 pàgs.*

Thomas Mann, un escriptor de recursos extraordinaris, va tocar sovint el tema oriental en els seus relats i narracions. En *Els caps bescanviats,* l'orientalisme li serveix per a juxtaposat les idees de seducció i venjança. Amb un ironia excepcional, Mann hi tracta dels desficis que provoca la passió, de les contradiccions de l'amor i dels monstres que la raó engendra.



ANÓNIM: Carmina Burana. *Barcelona, Poesia dels Quaderns Crema, 1989. 86 pàgs.*

En versió catalana de Joan Petit, aquesta obra anònima procedent del monestir bavarès de Benediksbeuem, va servir a Orff per a la seva coneguda peça musical. El text és una vertadera exaltació dels grans temes que preocupaven aleshores: atacs a la simonia, cançons de reclutament, peces de Nadal i Pasqua. Una festa per als sentits.

QUADERN DE TREBALL

VÍCTOR RIPOLL

• No parem d'italians. Edicions 62 ens portarà **Aldo Busi,** nascut a Montichiari, Brescia, l'any 1948. És autor de *Seminario sulla gioventù*(1984) i de *Vita standard de un venditore provvisorio di collant* (1985). La novel·la que li publicarà Edicions 62 és una de les darreres, *La delfina bizantina.* És del 1986.

• Nous narradors, a Tres i Quatre. El valencià **Adolf Beltran,** amb la novel·la *No digues adéu* i la catalana de Castellar del Vallès **Gisela Pou,** amb *Soroll de fons.*

• Tercera novel·la de **David Goodis** a les «Seleccions de la Cua de palla», *Carrer sense retorn.* És del 1954. Les altres dues aparegudes en aquesta col·lecció són *Dispareu contra el pianista* i *Vigileu aquesta dona.* Nascut a Filadèlfia l'any 1917 i mort a la mateixa ciutat el 1967, és qualificat per Xavier Coma com un novel·lista de pessimisme radicalitzat. La guerra freda, la por atòmica i la desconfiança en la llei i els seus representants són alguns dels seus trets més característics. *Carrer sense retorn* serà el títol de les «Seleccions de la Cua de Palla» del mes d'octubre i portarà el número 95.

• **Pilar Rahola** pensava en Woody Allen i Wodehouse quan va decidir crear la col·lecció «La bogeria». Els drets de totes les obres dels dos autors els va adquirir Columna.

• **Albert Viladot** analitzarà l'Estatut de Sau en el llibre *Estatut de Sau* que publicarà Edicions 62 a «Llibres a l'abast».

• Proa publicarà el tercer volum de les Obres completes de **Joan Oliver,** durant el tercer trimestre de l'any. Aplegarà tot el teatre traduït per l'escriptor.

• Una frase privada que s'hauria d'incorporar al debat sobre el català que cal escriure. El director d'una gran entitat privada li va dir a la seva secretària que volia que redactés una carta amb el català que es parla, i no amb el que li imposaven els correctors. La secretària va demanar a un amic seu que li corregís en el sentit que li havia indicat el seu patró. L'amic li va respondre: «¿es refereix als qui parlen bé el català o als qui no el parlen bé?».

• *Damunt l'herba,* l'obra teatral de **Guillem-Jordi Graells,** serà publicada a «L'Escorpí Teatre. El Galliner».

• Un llibre de viatges, *OC.* L'ha escrit **Ferran Garcia,** professor d'història moderna de la universitat de València i el publicarà Tres i Quatre.

• «Les Millors Obres de la Literatura Universal» va rescatar la traducció que **Rafael Folch i Capdevila** va fer de la novel·la de **Victor Hugo** *Nostra Senyora de París,* publicat per la Llibreria Catalònia els anys 20. Ara, Edicions de 1984 ha decidit rescatar un altre Hugo traduït pel mateix escriptor, *Noranta-tres,* publicat per la Llibreria Renaixement els mateixos anys. Folch i Capdevila va traduir un tercer Hugo, *Els miserables.*

El músic, l'escriptor i el públic

Ja fa alguns anys que tinc la temptació contínua de fer-me músic. No per cap vocació melòdica o harmònica frustrada en la infantesa per la incomprensió paterna. No perquè em considere particularment dotat per a la solfa, les variacions i el contrapunt. No perquè considere la música la més alta de les arts. No per res d'això ni per cap cosa semblant. Sinó pels aplaudiments. És a dir, que les ganes de ser músic no van dirigides a la composició, exactament (el pobre compositor sua la partitura, cobra poc, i no apareix a l'escenari si no és el dia de l'estrena, i gràcies), sinó a la interpretació de cara al públic. El que jo voldria ser, quan me n'entren les ganes, és director d'orquestra, cantant d'òpera en paper protagonista, o solista de violí o de piano.

I no pensen vostès que és pura enveja. Perquè és enveja, certament, però és també alguna cosa més. Per la part de l'enveja, les raons són clares, i les comparacions intolerablement odioses: als escriptors no ens aplaudeix ningú. Sobretot, no ens aplaudeix ningú directament, en la cara, en l'acte mateix de l'exercici del nostre art. Més encara, o pitjor: no ens aplaudeix mai un públic en massa, col·lectivament, a sala plena, tres minuts d'ovació prorrogable i la claca cridant bravo, bravo. No res. A tot estirar, alguna bona ànima de tant en tant et diu que aquell article teu, o aquell llibre, li ha agradat molt. Amics, bona gent, bones persones (els altres et pelen per darrere i per davant), un per ací, un per allà. Rarament et fan l'elogi a la cara, i quan te'l fan, és molt discretament i sense cap soroll. I què els diré: la vanitat se'n ressent.

La vanitat, com la cobdícia, la luxúria, l'estupidesa, la fantasia, l'enveja, és una de les coses que tenim en comú tots els humans normalment constituïts, coses sense les quals la vida individual i col·lectiva no funcionaria de cap manera. L'orgull és una altra cosa: és una virtut solitària i perillosa, i com més s'acosta a la perfecció —com més s'aproxima a la *hybris* dels grecs— més arriscada és la seua pràctica i menys la poden perdonar els déus. Però la vanitat és innocent i necessària per l'equilibri personal. Molt més encara per l'equilibri de persones tan poc equilibrades com els poetes, els novel·listes i altres animals de ploma. De manera que ja em diran si no ens han de fer enveja els directors d'orquestra i els pianistes. I no és el mateix una ovació que una bona crítica: l'ovació t'arriba en el moment mateix, la sents, t'entra per les orelles i per la pell. Saludes, i ja te'n pots anar a sopar ple de goig i de felicitat. L'article del crític te'ls llegeixes solitari a casa, et fa unes pessigolletes de gust, i prou. No es pot comparar. És com si els músics no feren mai actuacions públiques, només enregistraments en disc. No seria igual, no valdria tant la pena ser músic.

¿Han pensat vostès com seríem de feliços els escriptors si poguérem omplir una sala de públic literòfil, llegir un conte, unes pàgines de novel·la, un petit assaig, uns poemes (bé: els poetes sí que ho fan, poques vegades i amb un públic escàs, però ho poden fer), i escoltar a continuació les ovacions i els bravos de la concurrència? ¿Quin plaer tan sublim si després de la lectura i de la primera ovació poguérem saludar, retirarnos, tornar a eixir a correspondre als aplaudiments renovats, llegir una altra pagineta de propina? No. Segur que els nostres lectors no ho pensen, això. Segur que no vindrien a escoltar-nos a les sales de recitació.

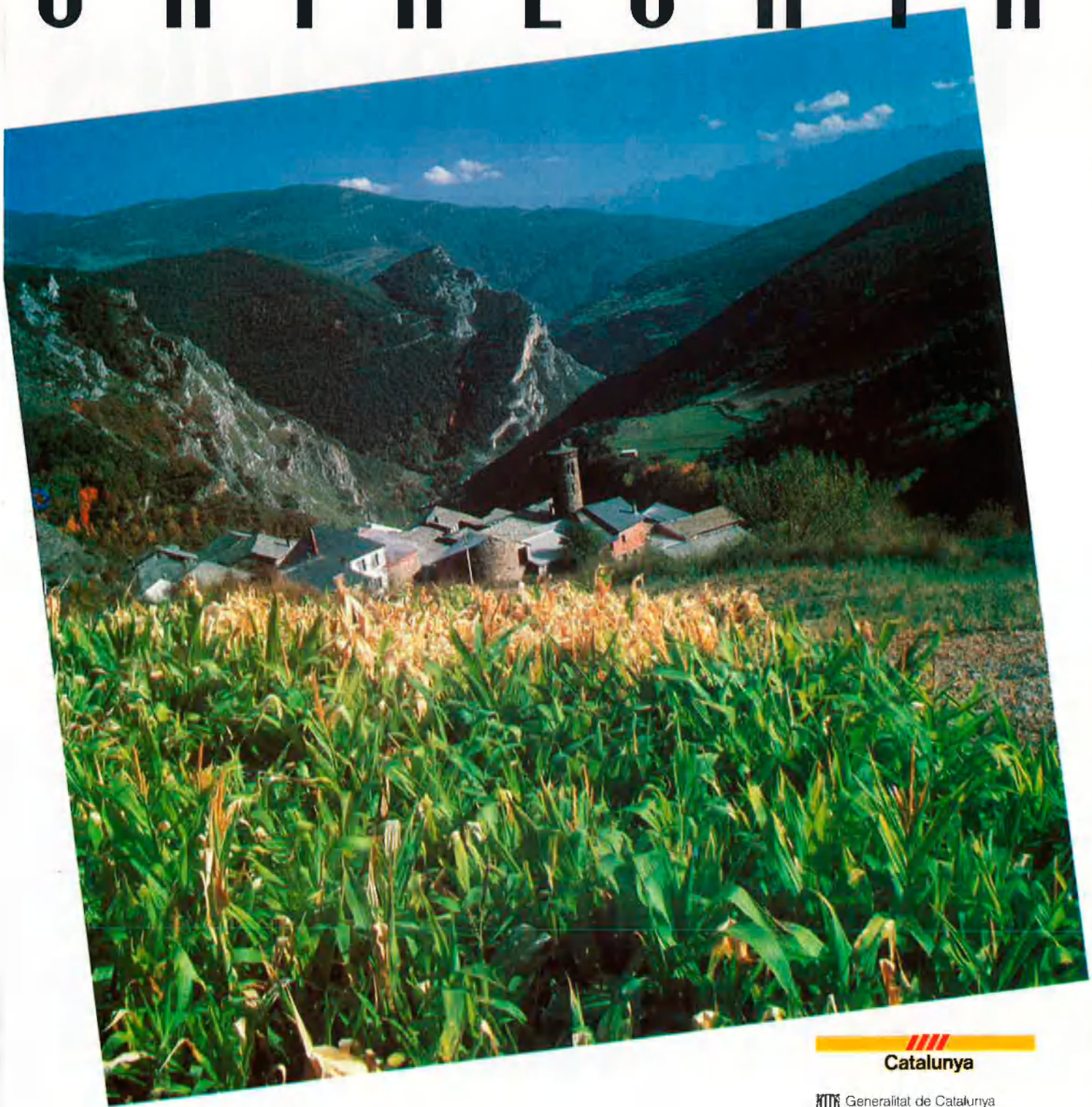
Després ens criticaran, als escriptors, dient que si som una mica neuròtics, que si som hipersensibles, que si no aguantem una crítica, que si això i allò. El que passa és que patim la síndrome de carència d'aplaudiments. Això passa.



Joan F. Mira

IMATGES DE

CATALUNYA



Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Comerç
Consum i Turisme
Direcció General de Turisme

diccionaris de l'Enciclopèdia Catalana, totes les paraules

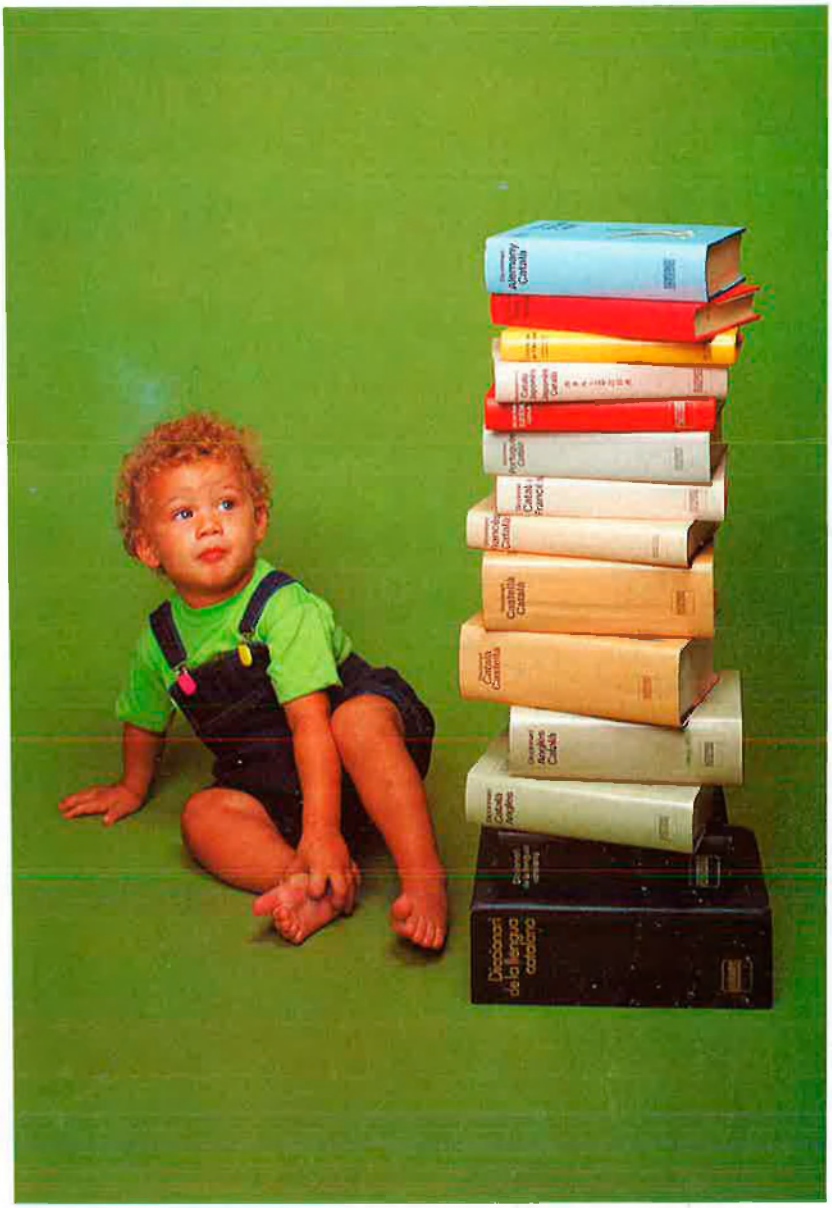
ENCICLOPÈDIA CATALANA

- Castellà-Català
- Català-Castellà
- Anglès-Català
- Català-Anglès
- Francès-Català
- Català-Francès
- Alemany-Català
- Rus-Català
- Portugués-Català
- Japonès-Català / Català-Japonès
- Diccionari de la Llengua Catalana
- Diccionari Enciclopèdic
- Diccionari Jurídic
- Diccionari de l'Esport

de pròxima publicació:

- Català-Alemany
- Català-Hongarès
- Català-Portuguès
- Català-Rus
- Diccionari Enciclopèdic de Medicina
- Diccionari Ortogràfic

de venda a llibreries



Enciclopèdia Catalana
Diputació, 250. 08007 Barcelona